ISSN-0971-8346

ଯୋଜନା

ବିଶେଷାଙ୍କ

ଜାନୁୟାରୀ ୨୦୧୫ | ବିକାଶମୂଳକ ମାସିକ ପତ୍ରିକା | ₹ ୨୦/-

ପରିମଳ, ବିକାଶ ଓ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ

ପରିମଳ ଓ ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ
ବିଜୟନ କେ. ପିଲାଇ ଓ ରୂପାଲ ପାରେଖ

ଭାରତରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ
ଗ୍ରେଗରି ପିଆରସି

ଭାରତରେ ସହରାଞ୍ଚଳ ପରିମଳ : ଏକ ବିକାଶମୂଳକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ
ହିସା ଅଗ୍ରୱାଲ

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ
ଭାରତରେ ଆୟ ଅସମାନତାର କାରଣ
ତୁଳସୀ ଜୟକୁମାର

ଫୋକସ
ହିମବାହର ଗଠନ ଓ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳର କ୍ଷୟିଷ୍ଣୁ ହିମବାହ
ଧ୍ରୁବ ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା

CHECK LIST & IMPORTANT INSTRUCTIONS FOR SUBSCRIPTION OF JOURNAL(S)

1. Subscriber must ensure that DD/IPO/MOs are in favour of ADG (I/c), Publications Division, M/o I&B payable at New Delhi and of requisite amount. The annual subscription is following:

	Ajkal/Kurukshetra/Yojana	Bal Bharti
One Year	₹ 100/-	₹ 80/-
Two Year	₹ 180/-	₹ 150/-
Three Year	₹ 250/-	₹ 200/-
For SAARC countries (for one year only)	₹ 530/-	₹ 510/-
For other countries (For one year only)	₹ 730/-	₹ 710/-

2. Subscription for Ajkal Hindi/Urdu, Bal Bharti, Kurukshetra Hindi/English and Yojana Hindi/English/Urdu/Punjabi/Odia may sent to Business Manager, Publications Division, East Block 4, Level 7, R.K. Puram, New Delhi. The language of journal must be clearly indicated.

3. Subscriber must ensure that MOs (ordinary as well as e-MO) must contain name and language of journal required either in message box or at address column, otherwise it could not be accepted.

4. DD & IPO must be accompanied either with dully filled subscription coupon published in our Journals or in a plain paper containing name and address of subscriber alongwith name and language of Journal required.

5. In case of non receipt of magazine or any other problem please intimate to Business Manager (C&A) within a month period after which complaint will not be entertained.

6. Subscription for regional languages of Yojana shall be sent directly to Regional Centres on the following address:

S. No	Magazine	Language	Officer Concerned	Office Address	Email/phone
1	Ajkal	Hindi/Urdu	Business Manager	Publications Division, Min. of I&B, East Block 4, Level 7, R.K. Puram, New Delhi 110066	pdjucir@gmai.com 011-26100207
2.	Bal Bharti	Hindi	-do-	-do-	-do-
3.	Kurukshetra	Hindi/ English	-do-	-do-	-do-
4.	Yojana	Hindi/ English/ Punjabi/ Urdu/ Odia	-do-	-do-	-do-
5.	Yojana	Assame	Business Manager	Sales Unit, Publications Division, KKB Road, New Colony, House no. 7, Chenikuthi, Guwahati, Assam 781003	yojanaasomia@yahoo.co.in 0361-2665090
6	Yojana	Bengali	Business Manager	Sales Emporium, Publications Division, 8, Esplanade East, Kolkatta, West Bengal 700069	bengaliyojana@gmail.com 033-22488030
7.	Yojana	Gujrati	Business Manager	Sales Unit, Publications Division, Ambica Complex, 1st Floor, Paldi, Ahmedabad, Gujrat 380007	yojanagujrati@gmail.com 079-26588669
8.	Yojana	Kannada	Business Manager	Sales Unit, Publications Division, 1st Floor, 'F' Wing, Kendriya Sadan, Kormangala, Bangalore 560034	yojanakannada@yahoo.co.in 080-25537244
9	Yojana	Marathi	Business Manager	Sales Unit, Publications Division, 701-C wing, 7th Floor, Kendriya Sadan, Belapur, Navi Mumbai, Maharastra 400614	022-27570686
10	Yojana	Malayalam	Business Manager	Sales Emporium, Publications Division, Press Road, Near Govt. Press, Thiruvananthapuram, Kerala 695001	yojanamalayalam@yahoo.co.in 0471-2330650
11	Yojana (Thittam)	Tamil	Business Manager	Sales Emporium, Publications Division, 'A' wing, Rajaji Bhawan, Besant Nagar, Chennai, Tamil Nadu 600090	editorthittam@yahoo.co.in 044-24917673
12	Yojana	Telgu	Business Manager	Sales Emporium, Publications Division, Block 4, 1st Floor, Gruhakalpa Complex, M.G. Road, Nampally, Hyderabad, Andhra Pradesh 500001	yojana_telgu@yahoo.co.in 040-24605383

ଯୋଜନା

ଦ୍ୱାବିଂଶ ବର୍ଷ : ଚତୁର୍ଥ ସଂଖ୍ୟା : ଜାନୁୟାରୀ ୨୦୧୫

ଏ ସଂଖ୍ୟାରେ

୪	ସଂପାଦକୀୟ	
୫	ପରିମଳ ଓ ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ପରିବ ର୍ନ	ବିଜୟନ କେ. ପିଲାଇ ଓ ରୂପାଲ ପାରେଖ
୧୧	ଭାରତରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବିଶ୍ଳେଷଣ : ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ପରିବାର ସର୍ବେକ୍ଷଣରୁ ତଥ୍ୟ	ଗ୍ରେଗରି ପିଆରସି
୧୫	ଭାରତରେ ସହରା ଳ ପରିମଳ: ଏକ ବିକାଶମୂଳକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ	ତ୍ରିସା ଅଗ୍ରୱାଲ
୨୦	ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ : ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଭାରତ ପାଇଁ ଏକ ଆୟୁଧ	କେ. ଏନ. ପାଠକ
୨୬	ଜୈବ ଶୌଚାଳୟ : ମାନବୀୟ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା	ଡକ୍ଟର ହୁଜାଇଫା ଖୋରାକିୱାଲା
୨୮	ଭାରତରେ ଆୟ ଅସମାନତାର କାରଣ	ତୁଳସୀ ଜୟକୁମାର
୩୪	ହିମବାହର ଗଠନ ଓ ଉ ରା ଳର କ୍ଷୟିଷ୍ଣୁ ହିମବାହ	ଧ୍ରୁବ ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା
୩୭	ପରିମଳ ଓ ସାମାଜିକ ଅଗ୍ରଗତି	ପ୍ରଫେସର ସ୍ନେହଲତା ପଣ୍ଡା
୪୩	ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିମଳ	ଶଶିଭୂଷଣ ମହାପାତ୍ର
୪୭	ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶା	ଅମ୍ବିକା ପ୍ରସାଦ କାନୁନ୍‌ଗୋ
୫୧	ଜଳର ସଂରକ୍ଷଣ	ଡକ୍ଟର ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ କର
୫୪	ସବୁଜ କୋଠା	ଇଂ ମାୟାଧର ସ୍ୱାଇଁ
୫୭	ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିର ବିକାଶ: ସଂଗଠିତ ଦିଗରେ କୌଶଳ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ	ଅନୁପ କୁମାର ଶତପଥୀ ଏବଂ କଲୟାରସନ ଏ.
୬୩	ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ସକାଶେ ନବପ୍ରବ ର୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅଭିଜ୍ଞତା	ଡଃ. ମନୋଜ ଯୋଶୀ, ଅପୂର୍ବ ଶ୍ରୀବାସ୍ତବ, ଡଃ. ବଲବିନ୍ଦର ଶୁକ୍ଲା
୬୮	ଓଡିଶା ଓ କଇଁଛ	ବସନ୍ତ କୁମାର ଦାସ
୭୦	ଚାଷ ଜମିରେ ଖୋଳା ଯାଉଥିବା ପୋଖରୀଗୁଡିକର ସ୍ଥିତି ଓ ଜଳସେଚନର ସୁଯୋଗ	ଡକ୍ଟର ଆଶିଷ କୁମାର ଦାଶ ଓ ଡକ୍ଟର ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ମିଶ୍ର

ମୁଖ୍ୟ ସଂପାଦକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ : ରାଜେଶ କୁମାର ଝା
ଉପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ : ବସନ୍ତ କୁମାର ମାଝୀ
ଯୁଗ୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଉତ୍ପାଦନ) : ଭି. କେ. ମିନା
ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା : ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ ଶର୍ମା
ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପଟ ଶିଳ୍ପୀ : ଜି.ପି. ଧୋପେ

"ଯୋଜନା" ହେଉଛି ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଉନ୍ନୟନର ମାସିକ ମୁଖପତ୍ର । ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ପରିସର କେବଳ ସରକାରୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପ୍ରକାଶନରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନୁହେଁ । "ଯୋଜନା" ଅସମିୟା, ବଙ୍ଗଳା, ଇଂରାଜୀ, ଗୁଜରାଟୀ, ହିନ୍ଦୀ, କନ୍ନଡ଼, ମଲୟାଲମ, ମରାଠୀ, ଓଡ଼ିଆ, ପଞ୍ଜାବୀ, ତାମିଲ, ତେଲୁଗୁ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି ।

ସଂପାଦକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ:

Editor
YOJANA (ODIA)
East Block - 4, Level - 7
R.K. Puram, New Delhi -110066
Phone & Fax : 011-2617 6722
Website : www.publicationsdivision.nic.in
E-mail : yojanaoriya@rediffmail.com
Subscription & Business Queries :
pdjucir@yahoo.co.in
Ph. : 011-26100207

ଯୋଜନାରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତ ବିଚାର ଲେଖକଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ଅଟେ । ଏହା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ ଯେ ଲେଖକ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ସେହି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ବିଭାଗ ତଥା ସଙ୍ଗଠନ ଗୁଡିକ ସହ ସଂବନ୍ଧ ବା ତାଙ୍କର ବି ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିଛି । ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ ପାଇଁ ଯୋଜନା ଉତ୍ତରଦାୟୀ ନୁହେଁ ।

ସଂପାଦକୀୟ

'କିଏ' ପ୍ରଶ୍ନ

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଜୀବନର ଏକ ଘଟଣାରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା । ବର୍ଷ ୧୮୯୮, ଡରବାନ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଜଣେ ଓକିଲ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଅଫିସ କିରାଣୀମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଘରେ ରହୁଥିଲେ । ଏକଦା ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ କିରାଣୀ ତାଙ୍କ ସହ ରହିଥିଲେ । ଏହି କୋଠରୀମାନଙ୍କ ମାନବୀୟ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ପାତ୍ର ରଖାଯାଉଥିଲା ଯାହା କସ୍ତୁରବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ସକାଳେ ସଫା କରୁଥିଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ନୀଚ ଜାତିର ଲୋକଙ୍କର ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ସଫାକରିବା ପାଇଁ ପସନ୍ଦ କରୁନଥିଲେ କି ଗାନ୍ଧିଜୀ ମଧ୍ୟ ଏହା କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଚାହୁଁନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ, ସେ ଏହା କରନ୍ତୁ ଏବଂ ଖୁସିରେ କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଗାନ୍ଧିଜୀ ଚାହୁଁଥିଲେ । ନିଜ ଆତ୍ମ ଜୀବନୀରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଲେଖିଛନ୍ତି "ମୁଁ ନିଜକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି ଏବଂ ମୋ ପାଖରୁ ସବୁ ଦୟାଭାବ ପ୍ରାୟ ଶୁଖି ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ଭିଡିଭିଡି ତାଙ୍କୁ ଫାଟକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେଇଗଲି । ଏହି ଫାଟକ ଶିଡିର ବିପରୀତରେ ଥିଲା । ମୁଁ ଫାଟକ ଖୋଲିଲି ତାଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ଠେଲି ଦେବା ପାଇଁ" । ନିଜ ଉପରେ ଲଜ୍ଜାଭାବ ନେଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହା ସ୍ମରଣ କରିଥିଲେ ।

ଏହି କାହାଣୀ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଓ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା । ପରିମଳ ସହ ସଂପୃକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଓ ନଗରପାଳିକା ପରିଚ୍ଛନ୍ନତାର ପ୍ରଶ୍ନ ନଥିଲା ବରଂ ଦୁନିଆକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବୁଝିବା ସହ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ଭାବରେ ଏହା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ, ସମାଜ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ବହୁବିଧ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ବୁଝାଏ । ସେ ବୁଝିଥିଲେ ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଏକ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା ଯାହା ବ୍ରିଟିଶ ମାନଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ ଜାରୀ ରଖିବା ପାଇଁ ବାହାନା ମାତ୍ର ଥିଲା । ଭାରତୀୟ ଏବଂ କୃଷ୍ଣକାୟ ଆଫ୍ରିକୀୟ ମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମକୁ ଆମେ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ନିର୍ମଳତାରୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖି ପାରିବା ନାହିଁ । ଦକ୍ଷଣ ଆଫ୍ରିକାର ଦିନ ଠାରୁ ୧୯୪୭-୪୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ମଇଳା ସଫା କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ କଲୋନୀରେ ରହିବାକୁ ପ୍ରାୟ ନିୟମ ଭଳି କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଏହା ବୁଝିଥିଲେ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ଯେ କେବଳ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ସଂପର୍କରେ କହିଲେ କିଛି ହାସଲ ହେବ ନାହିଁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଏହାର ସହିତ ଜଡିତ ସାମାଜିକ ଭେଦଭାବ ଦୂର ନକରିବା । ସୁତରାଂ, ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପାଇଁ ପରିବ□ନର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ଥିଲା ।

ସରକାର ଦେଶ ବ୍ୟାପୀ ଅଭିଯାନ ଆରଂଭ କରିବା ପରେ ପୁଣି ଥରେ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ପ୍ରଶ୍ନ ମୁଖ୍ୟ ଧାରାକୁ ଆସିଛି । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ପରିମଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବହୁ ସମୟ ଧରି ସରକାରଙ୍କ ନୀତିର ଅଂଶ ହୋଇରହିଛି, ମାତ୍ର ପ୍ରଶାସନିକ ଉଦ୍ୟମ ଓ ମିଡିଆ କଭରେଜ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀର ଏଭଳି ଗୁରୁତ୍ୱ ପୂର୍ବରୁ ଦିଆ ଯାଇନଥିଲା । ଆଗାମୀ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ସହରାଂଚଳ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା, ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ, ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶ ଉପରେ ଜନ ଶିକ୍ଷା ତଥା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ତଥା ଶିଳ୍ପ, କର୍ପୋରେଟ ସଂସ୍ଥା, ଏନଜିଓ ଆଦି ଘରୋଇ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ପରିମଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସକାଶେ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଶୃତିବଦ୍ଧ ।

ତେବେ ସିୱରେଜ ନାଳ, ପାଇଖାନା, ଅଫିସ ଓ ନଗରପାଳିକା ଅ□ଳ ପରିମଳ କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ନିଭାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ଲକ୍ଷାଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏଭଳି ପରିମଳ ଶ୍ରମିକ ରହିଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ନିମ୍ନ ପାରିଶ୍ରମିକରେ ଆମାନବୀୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସାମାଜିକ ଭାବରେ ଏମାନେ ସମାଜର ନିମ୍ନ ବର୍ଗରେ ଆସୁଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁ ମାନେ ରାସ୍ତା ଘାଟରୁ ଛିଣ୍ଡାଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦି ଉଠାଉଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ହେଉଛନ୍ତି ୧୪ ବର୍ଷରୁ କମ ବୟସ୍କ । ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଏହା ଜାଣି ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ହେଉଛି ଯେ ଦେଶର ୯୦ ପ୍ରତିଶତ ପରିମଳ ଶ୍ରମିକ ବିଭିନ୍ନ ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଯୋଗୁଁ ୬୦ ବର୍ଷ ବୟସ ପୂର୍ବରୁ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ ଆମକୁ ଏଭଳି ଲୋକଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଓ ସମ୍ମାନ ଉପରେ ପ୍ରଥମେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ ଏବଂ ତାହାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସେଇଭଳି ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ଓ ରାଜନୈତିକ ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତି ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ ଯେପରି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଅଧିକ ସମ୍ବଳ ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଦିଆଯାଉଛି ।

ଏହାର ବିଶାଳ ପ୍ରତିକାତ୍ମକ ମୂଲ୍ୟ ରହିଛି ଯେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରେରଣା ଭାବରେ ସରକାର ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଆଗରେ ରଖିଛନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଚଷମାର ପ୍ରତିକାତ୍ମକ ମୂଲ୍ୟକୁ ଆମେ ବାସ୍ତବରେ ସେତେବେଳେ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ପାରିବା ଯେତେବେଳେ ଦେଶରେ କୌଣସି ପରିମଳ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଯୋଗୁଁ ମୃତ୍ୟୁ ନ ଘଟିବ । ଏବଂ ହଁ, ଗାନ୍ଧିଜୀ ସେତେବେଳେ ତୃପ୍ତିରେ ହସିବେ ଯେତେବେଳେ କେବଳ ଦଳିତ ନୁହେଁ ବରଂ ସମସ୍ତ ଜାତିର ଲୋକ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଏବଂ ଖୁସିରେ ଆଧୁନିକ ସିୱରେଜ କ୍ଲିନିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସଫେଇ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ବାପୁ, ଆମକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦିଅନ୍ତୁ ଯେପରି ଏଥିପାଇଁ ବେଶୀ ସମୟ ନଲାଗେ !

ପରିମଳ ଓ ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ପରିବ ର୍ନ

• *ବିଜୟନ କେ. ପିଲାଇ ଓ ରୂପାଲ ପାରେଖ*

ଦୁର୍ବଳ ପରିମଳ ସ୍ତର ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶେଷ କିଛି ଲେଖାଯାଇପାରିନାହିଁ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରର ଅଭାବବୋଧ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ, ପରିମଳ ଜରିଆରେ ଲୋକଙ୍କ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିକାଶ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି । ଦୁର୍ବଳ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକାଶ କରିବା, ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିକାଶକୁ ଏଥିରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।

ବିଶ୍ୱର ୨୬୦ କୋଟି ଲୋକ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପାଇଖାନା ସୁବିଧାରୁ ବ□ିତ ଥିବା ବେଳେ ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଭାରତରେ ରହିଛନ୍ତି ୬୫ କୋଟି ଲୋକ । ପରିମଳ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଏହି ଗଭୀର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ତେବେ, ଏହି ବୃହତ ଯୋଜନାର ସଫଳତା ମୁଖ୍ୟତଃ ସାମାଜିକ ବିନ୍ୟାସ ଭି□ିଭୂମି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ଯାହାକି ଦୁର୍ବଳ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦୂର କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବ । ଭାରତରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସାମାଜିକ ଭି□ିଭୂମିକୁ ସମୀକ୍ଷା କରିବା ହେଉଛି ଏହି ଅଧ୍ୟୟନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜାତୀୟ ପରିବାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସର୍ବେକ୍ଷଣ-୩ରୁ ମିଳିଥିବା ତଥ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ପରିମଳର ମଡେଲ ପ୍ରସ୍ତାବ କରାଯାଉଛି । ଆଧୁନିକୀକରଣ ଜରିଆରେ ହିଁ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିବ□ର୍ନ ହୋଇଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳତା ନିମନ୍ତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ରାଜନୈତିକ ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଘରେ ଘରେ ଯେପରି ପରିମଳର ବା□ର୍ା ପହ□ାଯାଇପାରିବ, ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଇପାରିବ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ସୁବିଧାମାନ ଯୋଗାଇଦିଆଯିବ ତାହା ଉପରେ ଏହା ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ।

୨୦୫୦ ସୁଦ୍ଧା ବିଶ୍ୱର ଜନସଂଖ୍ୟା ୯୬୦ କୋଟିରେ ପହ□ିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉଛି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୬୬ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ସହରା□ଳରେ ବାସ କରିବେ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ୨୦୫୦ ବେଳକୁ ସହରା□ଳର ଜନସଂଖ୍ୟା ୨୪୦ କୋଟି ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଯାହାର ସହରା□ଳ ହାର ହେଉଛି ୧୨ ପ୍ରତିଶତ । ଭାରତ ପରି ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଜନସଂଖ୍ୟା ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ରାଷ୍ଟ୍ର ତୁଳନାରେ ଯଦିଓ ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡିକରେ ସହରା□ଳ ଜନସଂଖ୍ୟା ପରିମାଣ କମ ରହିଛି ତଥାପି ଏସିଆର ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟରେ ସହରା□ଳରେ

ବାସ କରୁଛନ୍ତି ବିଶ୍ୱ ଜନସଂଖ୍ୟାର ୫୩ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ । ଏହି ଦ୍ରୁତ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁ ହିଁ ଦୁର୍ବଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟାବସ୍ଥା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ।

ଅଧିକାଂଶ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶରେ ପରିମଳ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଅନେକ ସରକାରୀ ଯୋଜନା ବିଫଳ ହୋଇଛି ଏବଂ ନୀତିଗୁଡିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିନାହୁଁ । ୧୯୯୦ରୁ ୨୦୦୮ ମଧରେ ମୌଳିକ ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୌଳିକ ପରିମଳ ପାଇବା ପାଇଁ ହକଦାର ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୫୪ ପ୍ରତିଶତରୁ ୬୧ ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ସମ୍ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱର ୨୬୦ କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ମୌଳିକ ସୁବିଧା ସମେତ ପାଇଖାନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ୨୦୦୦ରେ ସହସ୍ରାବ୍ଦ ବିକାଶ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଖୁବ ଶୀଘ୍ର ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ପାଇଖାନା ସୁବିଧାରୁ ବ□ିତ ଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅର୍ଦ୍ଧେକକୁ ହ୍ରାସ କରିବାକୁ ପଡିବ ।

ଦୁର୍ବଳ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୂଳରେ ଅନେକ କାରଣ ଦାୟୀ । ତେବେ ତନ୍ମଧରେ ରହିଛି ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ କାରଣ । ଜଳ ଓ ପରିମଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରିପୋର୍ଟରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ, ଦୁର୍ବଳ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁ ୨୦୦୬ରେ ଦେଶର ଜିଡିପିର ୬.୪ ପ୍ରତିଶତ ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ୫୩.୮ ବିଲିୟନ ଡଲାର ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଛି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ସମସ୍ୟା ଯୋଗୁ ପ୍ରାୟ ୭୨ ପ୍ରତିଶତ ପ୍ରଭାବ ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ପଡିଥାଏ । ଦୁର୍ବଳ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାଜନିତ ସମସ୍ୟାର ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁଧାନ କରାଯାଇନାହିଁ । ଦୁର୍ବଳ ପରିମଳ ସଂକ୍ରାନ୍ତ

ଟେବୁଲ ୨ : ଭାରତୀୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା ଫ୍ଲସିଂ ଟଏଲେଟ ସହ ନମୁନା ଜନସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡା ବଂଟନ

ରାଜ୍ୟ	ଫ୍ଲସିଂ ଟଏଲେଟ ସହ ନମୁନାର ଶତକଡା	ର୍ୟାଙ୍କ
କେରଳ	୮୮.୩	୨୯.୦
ଦିଲ୍ଲୀ	୮୭.୯	୨୮.୦
ସିକିମ	୭୮.୨	୨୭.୦
ମିଜୋରାମ	୭୨.୧	୨୬.୦
ମହାରାଷ୍ଟ୍ର	୬୯.୩	୨୫.୦
ନାଗାଲାଣ୍ଡ	୬୬.୫	୨୪.୦
ଗୋଆ	୬୫.୯	୨୩.୦
ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ	୬୨.୫	୨୨.୦
ପଞ୍ଜାବ	୬୨.୦	୨୧.୦
ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ	୬୧.୯	୨୦.୦
ଉ□ରା□ଳ	୫୭.୦	୧୯.୦
ତାମିଲନାଡୁ	୫୩.୭	୧୮.୦
ଗୁଜରାଟ	୫୩.୧	୧୭.୦
ମଣିପୁର	୫୧.୩	୧୬.୦
ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶ	୫୦.୯	୧୫.୦
ମେଘାଳୟ	୫୦.୮	୧୪.୦
ମଧପ୍ରଦେଶ	୪୮.୪	୧୩.୦
ତ୍ରିପୁରା	୪୭.୮	୧୨.୦
ହରିଆନା	୪୫.୪	୧୧.୦
ଆସାମ	୪୨.୭	୧୦.୦
ଉ□ରପ୍ରଦେଶ	୪୧.୭	୯.୦
ଅରୁଣାଚଳପ୍ରଦେଶ	୩୬.୮	୮.୦
କର୍ଣ୍ଣାଟକ	୩୬.୬	୭.୦
ବିହାର	୩୪.୬	୬.୦
ଜାମ୍ମୁକାଶ୍ମୀର	୩୩.୪	୫.୦
ରାଜସ୍ଥାନ	୩୨.୦	୪.୦
ଝାରଖଣ୍ଡ	୨୯.୦	୩.୦
ଛତିଶଗଡ	୨୪.୧	୨.୦
ଓଡ଼ିଶା	୧୯.୬	୧.୦

ଟେବୁଲ ୧ : ନିର୍ଭରଶୀଳ ହେଉଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟର ଅନୁପାତ, ପରିମଳ ସ୍ତର, ଏନଏଫଏଚଏସ-୩ (ଏନ=୧୨୪,୩୮୫)

ପରିମଳ ଶ୍ରେଣୀ	ବର୍ଣ୍ଣନା	(ଫ୍ରିକ୍ୱେନ୍ସି)
କୌଣସି ସୁବିଧା ନ ଥିବା	କୌଣସି ସୁବିଧା ନଥିବା/ ବୁଦାକୁ ବ୍ୟବହାର/ପଡିଆ	୫୦,୨୯୮ (୪୦.୫%)
ଉଠା ପାଇଖାନା	ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଉଠା ପାଇଖାନା	୯,୮୭୮ (୭.୯%)
ଫ୍ଲସ	ବ୍ୟାପକ ସଂଖ୍ୟକ ପାଇଖାନା	୬୪,୦୯୬ (୫୧.୫%)

ଟେବୁଲ ୩: ପରିମଳ ସ୍ତର ସହ ଚୟନକୃତ ପାର୍ଥକ୍ୟର ବର୍ଣ୍ଣନାତ୍ମକ ପରିସଂଖ୍ୟାନ, ଏନଏଫଏଚଏସ ୩			
ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାମ	ବର୍ଣ୍ଣନା	ମୂଲ୍ୟ	ଫ୍ରିକ୍ୱେନ୍ସି(%)
ଶିକ୍ଷା	ପ୍ରାଥମିକ ଠାରୁ ଅଧିକ ବା	୧	୬୬୮୪୮ (୫୩.୭)
	କମ	୦	୫୭୫୨୫ (୪୬.୩)
ନିରାପଦ ଜଳ	ପାଇପ ଜଳ/ବୋତଲ	୧	୯୯୩୮୨ (୭୯.୯)
	ଜଳ/ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉତ୍ସ	୦	୨୪୯୯୦ (୨୦.୧)
ବିଦ୍ୟୁତ	ଉପଲବ୍ଧ ବିଦ୍ୟୁତ /ବିଦ୍ୟୁତ	୧	୯୫୭୬୪ (୭୭.୦)
	ଉପଲବ୍ଧ ନୁହେଁ	୦	୨୮୫୯୮ (୨୩.୦)
ଟେଲିଭିଜନ	ଘରେ ଥିବା ଟେଲିଭିଜନ	୧	୭୧୦୮୧ (୫୭.୧)
	ଟେଲିଭିଜନ ନଥିବା	୦	୫୩୩୦୪ (୪୨.୯)
ହିନ୍ଦୁ	ହିନ୍ଦୁ	୧	୮୯୯୫୭ (୭୨.୪)
	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧର୍ମ	୦	୩୪୨୭୦ (୨୭.୬)
ସମ୍ପ□	ଗରିବ ବା ସବୁଠାରୁ ଗରିବ ଆୟକାରୀ ଶ୍ରେଣୀ	୧	୩୧୭୨୯ (୨୫.୫)
	ମଧ୍ୟମ ଆୟ ବା ଉଚ୍ଚ	୦	୯୨୬୫୬ (୭୪.୫)
ଆଧୁନିକ	ସହଯୋଗୀଙ୍କଠାରେ ଥିବା ଆଧୁନିକ ବୃ□ ଆଧୁନିକ	୧	୩୩୪୬୦ (୨୬.୯)
	କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହଯୋଗୀ ନ ଥିବା	୦	୯୦୬୩୪ (୭୨.୯)
ମାନୁଆଲ	ସହଯୋଗୀଙ୍କ ଠାରେ ଥିବା ମାନୁଆଲ ନିଯୁକ୍ତି	୧	୩୪୩୮୫ (୨୭.୭)
	ମାନୁଆଲ ବଦଳରେ ସହଯୋଗୀଙ୍କ ନିକଟରେ ଥିବା ନିଯୁକ୍ତି	୦	୮୯୭୨୯ (୭୨.୩)
ଏଡସ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବା	ଏଚଆଇଭି/ଏଡସ ସମ୍ପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ	୧	୭୧୦୨୫ (୫୭.୧)
	ଏଚଆଇଭି/ଏଡସ ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ଜ୍ଞାନ ନଥିବା ବା କମ ଜାଣିଥିବା	୦	୫୩୩୬୦ (୪୨.୯)

ସମସ୍ୟାଗୁଡିକୁ ମଧ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରାଯାଇପାରୁନାହିଁ। ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ୬୫ କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ପାଇଖାନା ସୁବିଧା ନାହିଁ। ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ସରକାର ଓ ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନଙ୍କ ସମ୍ପୃକ୍ତି ରହିଥିଲେ ମଧ ସେମାନେ ବାସ୍ତବ ସମସ୍ୟାକୁ ରୂପାୟିତ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିନାହାନ୍ତି। ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ ଦୂର କରିବା ନିମନ୍ତେ ସରକାର ଗୋଷ୍ଠୀ ଅଭିଯାନ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି। ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡିକ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗୋଷ୍ଠୀଭି□କ ସଚେତନତା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ। ଭାରତ ସରକାର ଯେଉଁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ତାହାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ୨୦୧୭ ସୁଦ୍ଧା ଖୋଲାରେ ମଳତ୍ୟାଗ ବନ୍ଦ କରିବା। ସମ୍ପ୍ରତି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆରମ୍ଭ କରିଥିବା ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଦେଶର ୧୦୦୦ ସହରକୁ ସଫା କରିବା ଏବଂ ହାତରେ ମଇଳା ସଫା କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବନ୍ଦ କରିବା। ତେବେ ଏହି ଯୋଜନାର ସଫଳତା ସାମାଜିକ ଢା□ା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ। ଆଧୁନିକୀକରଣ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା, ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଶିକ୍ଷାସ୍ତର ଅନୁସାରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିର୍ଭର କରିଥାଏ। ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତିନୋଟି କ୍ଷେତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିତ ହୋଇଥାଏ। ସେଗୁଡିକ ହେଲା ପାଇଖାନା ସୁବିଧା ପାଇବା, ଆଦୌ ପାଇଖାନା ସୁବିଧା ନ ଥିବା ଓ ସଫା କରିବା। ଆକଳନରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ, ପ୍ରାୟ ୫୧ ପ୍ରତିଶତ ପାଇଖାନା ଫ୍ଲସିଂ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବ୍ରତୀ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ୪୦ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ଆଦୌ ପାଇଖାନା ନାହିଁ। ୨୯ଟି ରାଜ୍ୟରେ ରହିଥିବା ପାଇଖାନା ଫ୍ଲସିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ଟେବୁଲରେ ସ୍ଥାନୀତ କରାଯାଇଛି। ଫ୍ଲସିଂ ଟଏଲେଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ଚାରୋଟି ରାଜ୍ୟ ଶୀର୍ଷରେ ରହିଛନ୍ତି ସେହି ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ହେଲା କେରଳ, ଦିଲ୍ଲୀ, ସିକ୍କିମ ଓ ମିଜୋରାମ। ସବା ନିମ୍ନରେ ଥିବା ରାଜ୍ୟଗୁଡକ ହେଲେ ରାଜସ୍ଥାନ, ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ, ଛତିଶଗଡ ଓ ଓଡ଼ିଶା। ପରିମଳର ତ□ଭି□କ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ୯ଟି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ନେଇ ଆକଳନ କରାଯାଇଥାଏ। ସେଥିରୁ ୫ଟି ହେଉଛି : ଉପଲବ୍ଧ ପାଇପ ପାଣି, ବିଦ୍ୟୁତ, ଟିଭି, ବୃ□ର ପ୍ରକାର ଓ ଏଚଆଇଭି ସଂପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ।

ଟେବୁଲ ୪ : ପରିମଳ ସ୍ତର ସହ ସ୍ୱାଧୀନ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀର ଆକଳନ.					
ପାର୍ଥକ୍ୟ	ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବା ପରିମଳ ସୁବିଧାର ପ୍ରକାର %				
	କୌଣସି ସୁବିଧା ନ ଥିବା	ଉଠାପାଇଖାନା	ଫ୍ଲସ	ମୋଟ	ପିୟରସନ୍ ଚି ସ୍କୋୟାର (ପି-ଭାଲ୍ୟୁ)
ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାଠାରୁ ଅଧିକ	୨୩.୫	୭.୪	୬୯.୨	୬୬,୭୯୭	୧୯୦୫୦ (୦.୦୦୦)
ପାଇପ ଜଳ/ ବୋତଲ ଜଳ	୩୫.୮	୬.୫	୫୭.୭	୫୭,୨୯୬	୭୫୬୦(୦.୦୦୦)
ଉପଲବ୍ଧ ବିଦ୍ୟୁତ	୨୮.୪	୭.୫	୬୪.୦	୯୫.୬୮୭	୨୭୫୯୦(୦.୦୦୦)
ଘରେ ଥିବା ଟେଲିଭିଜନ	୨୦.୪	୬.୨	୭୩.୪	୭୧.୦୨୦	୩୨୪୪୦(୦.୦୦୦)
ହିନ୍ଦୁ	୪୬.୧	୫.୨	୪୮.୭	୮୯,୮୭୮	୬୦୯୦(୦.୦୦୦)
ଗରିବ ବା ସବୁଠାରୁ ଗରିବ ଆୟକରୀ ବର୍ଗ	୮୪.୫	୯.୨	୬.୨	୩୧,୬୯୩	୩୭୪୭୦(୦.୦୦୦)
ଆଧୁନିକ ବୃ□ରେ ଥିବା ସହଯୋଗୀ	୨୨.୯	୬.୫	୭୦.୬	୩୩,୪୫୨	୬୮୧୯(୦.୦୦୦)
ମାନୁଆଲ କାମରେ ଥିବା ସହଯୋଗୀ	୪୫.୩	୭.୫	୪୭.୨	୩୪,୩୫୩	୪୫୯(୦.୦୦୦)
ଏଡସ ସମ୍ପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ	୨୬.୦	୮.୪	୬୫.୬	୭୦,୯୭୧	୧୪୮୯୦(୦.୦୦୦)

ଏହି ସୂଚକାଙ୍କ ଗୁଡିକ ଆଧୁନିକ ସୁବିଧାବଳୀ ସହ ସମ୍ପର୍କିତ ଯଥା: ବିଦ୍ୟୁତ ଓ ପାଣି ଏବଂ ଟିଭି ପରି କିଛି ସାମଗ୍ରୀ । ରହିଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ, ବୃ□ର ପ୍ରକାର ସାଧାରଣତଃ ଆଧୁନିକତାର ମାପକାଠି ହୋଇଥାଏ । ଏଚଆଇଭି ସମ୍ପର୍କରେ ଜ୍ଞାନ ଆଧୁନିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ସମ୍ପର୍କରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଓ ପରିମଳ ସମ୍ପର୍କରେ ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ । ଧାର୍ମିକ ଅନୁବନ୍ଧନ ବେଳେବେଳେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସକାଶେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇଥାଏ । ଏନଏଫଏଚଏସ ସମ୍ପଦ ପରିମାପକ ଅନୁସାରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ମପାଯାଇଥାଏ । ମଧ୍ୟମ ଓ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡିକୁ '୦' ଓ ଅବଶିଷ୍ଟକୁ '୧' ଭାବେ ନିରୂପିତ କରାଯାଇଥାଏ । ଟେବୁଲ ୩ରେ ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗର ଉ□ରଦାତାଙ୍କ ପ୍ରତିଶତ ବ□ନକୁ ସ୍ଥାନୀତ କରାଯାଇଛି । ଟେବୁଲ ୪ରେ ତିନୋଟି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଥା:- ସୁବିଧା ନ ଥିବା, ପିଟ୍ ଓ ଫ୍ଲଶ ସମ୍ପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ରହିଛି । ଟେବୁଲ ୫ରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ଫଳାଫଳଗୁଡିକୁ ସ୍ଥାନୀତ କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ଠାରୁ ଘରେ ପାଇପ ଜଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଟେଲିଭିଜନ ଏବଂ ମଡର୍ଣ୍ଣ ସେକ୍ଟରରେ ନିଯୁକ୍ତି କିମ୍ବା ମାନୁଆଲ ନିଯୁକ୍ତି ଏବଂ ଏଚଆଇଭି ସଂକ୍ରମଣ, ଫ୍ଲସିଂ ଟଏଲେଟ ସଂପର୍କରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । କୁହାଯାଏ ଯେ, ଘର ଭିତର ଅପେକ୍ଷା ହିନ୍ଦୁମାନେ ଘର ବାହାରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ନ ଥାନ୍ତି ବା ପରିମଳ ପ୍ରତି ଅବହେଳା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥାନ୍ତି । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିମଳ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କୌଣସି ସୁବିଧା ନଥିବା ବିଷୟ ଅନ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ଥାଏ । ଆଧୁନିକତା ପ୍ରକ୍ରିୟା ପରିମଳ ସକାଶେ ଅଧିକ ଅବଦାନ ଦେଇଥାଏ । ଏକ ଫ୍ଲସିଂ ଟଏଲଟ ବଦଳରେ ଆଧୁନିକ ସୁବିଧାବଳୀର ବ୍ୟବହାର, ସାମଗ୍ରୀ, ବିଦ୍ୟୁତ, ପାଇପ ଜଳ ଓ ଟେଲିଭିଜନର ବ୍ୟବହାରକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିବା ଶ୍ରମିକ ଯାହାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଗତ ଅଭିଜ୍ଞତା ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଯୁକ୍ତିଗତ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅନୁସାରେ ଅବଧାରିତ ହୋଇଥାଏ ସେମାନେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ପରିମଳ ଉପରେ

ଟେବୁଲ ୫: ୯ଟି ଚୟନକୃତ ପାର୍ଥକ୍ୟର ସେଟ ସହ ପରିମଳ ସ୍ତରର ଯୁକ୍ତିଗତ ହାର							
			ଫ୍ଲସ ବନାମ କୌଣସି ସୁବିଧା ନ ଥିବା				
ପାର୍ଥକ୍ୟ	ବି	ଏସଇ ବି	ଓ୍ୱାଲଡସ ଚି ସ୍କୋୟାର (ଡିଏଫ=୧)	ପି ଭାଲ୍ୟୁ	ଏକ୍ସପ୍(ବି)	ସିଆଇ ଅପର	ସିଆଇ ଲୋୟର
ଇ□ରସେପ୍ଟ	-୧.୮୨୫	.୦୩୪	୨୮୯୨.୦	୦.୦୦୦			
ଶିକ୍ଷା	.୯୨୮	.୦୧୮	୨୬୫୫.୦	୦.୦୦୦	୨.୫୩୦	୨.୪୪୨	୨.୬୨୧
ନିରାପଦ ଜଳ	.୮୮୭	.୦୨୧	୧୭୩୧.୦	୦.୦୦୦	୨.୪୨୭	୨.୩୨୮	୨.୫୩୧
ବିଦ୍ୟୁତ	୧.୧୭୭	.୦୨୭	୧୯୧୧.୦	୦.୦୦୦	୩.୨୪୫	୩.୦୭୮	୩.୪୨୧
ଟେଲିଫୋନ	.୯୩୨	.୦୧୯	୨୪୨୬.୦	୦.୦୦୦	୨.୫୪୧	୨.୪୪୮	୨.୬୩୭
ହିନ୍ଦୁ	-୧.୦୮୭	.୦୨୦	୩୦୯୦.୦	୦.୦୦୦	.୩୩୭	.୩୨୫	.୩୫୦
ସ୍ମ୍ପ□	-୨.୦୬୭	.୦୨୮	୫୪୭୬.୦	୦.୦୦୦	.୧୨୭	.୧୨୦	.୧୩୪
ଆଧୁନିକ	.୮୧୩	.୦୨୦	୧୬୧୭.୦	୦.୦୦୦	୨.୨୫୫	୨.୧୬୮	୨.୩୪୬
ମାନୁଆଲ	.୪୨୦	.୦୧୯	୪୬୪.୭	୦.୦୦୦	୧.୫୨୨	୧.୪୬୫	୧.୫୮୨
ଏଡସ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବା	.୪୪୧	.୦୧୮	୬୨୨.୫	୦.୦୦୦	୧.୫୫୪	୧.୫୦୧	୧.୬୦୯
					ଉଠା ପାଇଖାନା ବନାମ କୌଣସି ସୁବିଧା ନଥିବା		
ପାର୍ଥକ୍ୟ	ବି	ଏସଇ ବି	ଓ୍ୱାଲଡସ ଚି ସ୍କୋୟାର (ଡିଏଫ=୧)	ପି ଭାଲ୍ୟୁ	ଏକ୍ସପ(ବି)	ସିଆଇ ଅପର	ସିଆଇ ଲୋୟର
ଇ□ରସେପ୍ଟ	-୧.୦୩୮	.୦୪୦	୬୭୯.୮୪୬	୦.୦୦୦			
ଶିକ୍ଷା	.୩୬୪	.୦୨୭	୧୮୪.୯୨୬	୦.୦୦୦	୧.୪୪୦	୧.୩୬୬	୧.୫୧୭
ନିରାପଦ ଜଳ	-.୨୦୨	.୦୨୬	୬୦.୦୦୩	୦.୦୦୦	.୮୧୭	.୭୭୭	.୮୬୦
ବିଦ୍ୟୁତ	.୪୪୯	.୦୩୧	୨୧୧.୨୫୯	୦.୦୦୦	୧.୫୬୬	୧.୪୭୪	୧.୬୬୪
ଟେଲିଫୋନ	.୨୪୯	.୦୨୯	୭୪.୪୯୬	୦.୦୦୦	୧.୨୮୩	୧.୨୧୩	୧.୩୫୮
ହିନ୍ଦୁ	-୧.୭୦୩	.୦୨୪	୪୮୩୩.୦	୦.୦୦୦	.୧୮୨	.୧୭୪	.୧୯୧
ସ୍ମ୍ପ□	-.୩୮୩	.୦୩୧	୧୫୭.୭୯୫	୦.୦୦୦	.୬୮୨	.୬୪୨	.୭୨୪
ଆଧୁନିକ	.୨୭୧	.୦୩୧	୭୮.୬୨୯	୦.୦୦୦	୧.୩୧୧	୧.୨୩୫	୧.୩୯୨
ମାନୁଆଲ	.୦୦୨	.୦୨୮	.୦୦୫	୦.୯୪୪	୧.୦୦୨	.୯୪୮	୧.୦୫୮
ଏଡସ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବା	.୫୩୨	.୦୨୬	୪୦୬.୪୫୨	୦.୦୦୦	୧.୭୦୨	୧.୬୧୬	୧.୭୯୨
ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଅନୁପାତ ପରୀକ୍ଷା: ୬୯୦୫୦ (ଚି ସ୍କୋୟାର), ୧୮(ଡିଏଫ), ପି=୦.୦୦୦, କକ୍ସ ଓ ସ୍ନେଲ ଆର ସ୍କୋୟାର୍ଡ= ୦.୪୨୭, ନଗଲକେର୍କେ ଆର-ସ୍କୋୟାର୍ଡ (ମାକ୍ସ ରିସ୍କେଲଡ ଆର ସ୍କୋୟାର୍ଡ)- ୦.୫୧୦, ମ୍ୟାକଫାଡେନ= ୦.୩୦୭							

ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ନାହିଁ ଯେ, କମ ଶିକ୍ଷା କରିଥିବା ଓ ଆୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିମ୍ନ ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ଶ୍ରେଣୀ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ ।

ସାଧାରଣ ଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଏହି ଫଳାଫଳ ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ସହାୟତା ଦେଇଥାଏ ଯାହା ଦର୍ଶାଏ ଯେ, ଆଧୁନିକୀକରଣ ଯୋଗୁଁ ହିଁ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତି ଘଟିଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବିକାଶ କରିଥାଏ । ଏହି ବ୍ୟାପକ ସର୍ବେକ୍ଷଣରୁ ଅବଗତ ହେବାକୁ ପଡିଥାଏ ଯେ, ପରିମଳର ବିକାଶ ସକାଶେ ସାମାଜିକ-ଭି□ଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ଜରୁରୀ । ଭାରତରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନ ଓ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରକୁ ପାଇଖାନା ଯୋଗାଇ ଦେଇ ବିଶେଷ କରି ନୂଆ ଭାରତ ଗଠନ ଦିଗରେ ଅଭିପ୍ରେତ । ଲୋକମାନେ ଯେପରି ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନରେ, ଖୋଲାଜାଗାରେ ମଳତ୍ୟାଗ ନକରିବେ ସେଥିପାଇଁ ଏହି ଅଭିଯାନ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଫ୍ଲସିଂ ଟଏଲେଟ ଓ ପିଟ ଲାଟ୍ରିନ ସକାଶେ ଏହି ଅଭିଯାନ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ତେବେ, ଘରେ ନିର୍ମିତ ପାଇଖାନାକୁ ଲୋକମାନେ ବ୍ୟବହାର କରିବେ କି ନ କରିବେ ତାହା ଏକ ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇରହିଛି । ପାଇଖାନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିଲେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ପଡିଥାଏ ଏବଂ ସଂକ୍ରମିତ ରୋଗ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମହତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖି ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଠିକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିବ । ଏହି ବୃହତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା ସକାଶେ ସାମାଜିକ ଢା□ାଗତ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦିଗପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ପରିମଳ ଅଭିଯାନ ଜାରି ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ଅନୁଧାନରୁ ଉଭୟ ଭି□ଗତ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦିଗ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଭିନ୍ନ ତଥ୍ୟ ଉନ୍ମୋଚିତ ହେବା ସହ ଶିକ୍ଷା ଓ ବୃ□ିଗତ ପ୍ରକାର ଭେଦକୁ ପରିମଳ ସ୍ତର ସହ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ । ବ୍ୟାପକ ଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ ପରିମଳ ସ୍ତର ଉପରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଶ୍ରମବଜାରର ପ୍ରଭାବ ପଡିଥାଏ । ଅସଂଗଠିତରୁ ସଂଗଠିତ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ନେଇ ଶ୍ରମବଜାର ଗଠନରେ ପରିବ□ନ ହୋଇଥିବାରୁ ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକ ବିକାଶ ସାଧିତ ହୋଇପାରିବ । ଏଥିପାଇଁ, ଧାର୍ମିକ ସଂଗଠନ, ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଶ୍ରମବଜାର ପ୍ରଭୃତିକୁ ପରିମଳ ଅଭିଯାନରେ ସାମିଲ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଦୁର୍ବଳ ପରିମଳ ସ୍ତର ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶେଷ କିଛି ଲେଖାଯାଇପାରିନାହିଁ । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରର ଅଭାବବୋଧ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ, ପରିମଳ ଜରିଆରେ ଲୋକଙ୍କ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିକାଶ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି । ଦୁର୍ବଳ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକାଶ କରିବା, ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିକାଶକୁ ଏଥିରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭି□ଭୂମିଜନିତ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ□ କ୍ଷେତ୍ର ବିଫଳ ହେବା ପରେ ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରବେଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ତେବେ, ସର୍ବସାଧାରଣ ପରିମଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସରକାରୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ସକାଶେ ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ର ଆହ୍ୱାନ କରିଥାଏ । ବହୁସମୟରେ ଦୁର୍ବଳ ସରକାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସର୍ବସାଧାରଣ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା, ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଭାବହୀନ ହୋଇଥାଏ । ଯଦି ଘରୋଇ ସେବା ପ୍ରଦାନକାରୀଙ୍କ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖା ନଯାଏ ତେବେ ସେମାନେ ବେଆଇନ ଭାବେ ପଦାର୍ଥଗୁଡିକୁ ଅନଧିକୃତ ସ୍ଥାନରେ ମନ ଇଚ୍ଛା ପକାଇଥାନ୍ତି । ଯଦି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଏହି ପଦାର୍ଥ ପକାଇବା ପାଇଁ କେହି ବିରୋଧ କରେ ତେବେ ସେମାନେ ନିଜର ସୁବିଧା ଦେଖି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପକାଇଥାନ୍ତି । ବିଶେଷ କରି ଅତି ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଇଲାକାରେ ଯେଉଁଠାରେ ଗରିବମାନେ ରହିଥାନ୍ତି ସେଠାରେ ଏହି ପଦାର୍ଥଗୁଡିକୁ ପକାଯାଇଥାଏ । ଏହି ପଦାର୍ଥଗୁଡିକୁ କୌଣସି ବିଶୋଧନ କରାନ ଯାଇ ପକାଯାଉଥିବାରୁ ପରିବେଶ ଦୂଷିତ ହୋଇଥାଏ । ସହରା□ଳରେ ଗହଳି ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥଳକୁ ପାଇଖାନା ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ପିଲାମାନେ ତଥା ଅବହେଳିତ ବର୍ଗର ଲୋକମାନେ ଏହି ସ୍ଥାନକୁ ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । ଏଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯୁବବର୍ଗଙ୍କ ପରିମଳ ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଗତ କରାଇବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ଉ□ମ ପରିବେଶ ନ ରହିଲେ ଏହା ସାମାଜିକ ସମୃଦ୍ଧି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଐକ୍ୟ ପାଇଁ ବିପ□ ହେବ । ■■

** ସ୍କୁଲ ଅଫ ସୋସିଆଲଓ୍ୱାର୍କ, ୨୧୧, ସାଉଥ କୋପର ଷ୍ଟ୍ରିଟ, ୟୁନିଭର୍ସିଟି ଅଫ ଟେକ୍ସାସ, ଆରଲିଙ୍ଗଟନ*

** ଡକ୍ଟରାଲ ଷ୍ଟୁଡେ□, ସ୍କୁଲ ଅଫ ସୋସିଆଲ ଓ୍ୱାର୍କ, ୟୁନିଭର୍ସିଟି ଅଫ୍ ଟେକ୍ସାସ*

ଭାରତରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ

• *ଗ୍ରେଗରି ପିଆରସି*

ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସ୍ତରରେ ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗର ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଉପରେ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା ଓ ଅଧ୍ୟୟନ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ଜିଲ୍ଲା, ତହସିଲ ଏବଂ ଆଗ୍ରୋଜଳବାୟୁ ଅଂଚଳ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଧାରା ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ଅତି ଉପଯୋଗୀ । ବିଭିନ୍ନ ମଡେଲରୁ ଯେଉଁ ଫଳାଫଳ ମିଳିଛି ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନିମନ୍ତେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତର ହେଉଛି ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । କିନ୍ତୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନରେ ବ୍ୟାପକ ପୁନର୍ଗଠନ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି ।

ସିଧାସଳଖ ଭାବରେ ପାଇଖାନାର ବ୍ୟବହାର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭାବରେ ନହେବା ଭାରତରେ ଅଧିକ ମୃତ୍ୟୁହାର ବୃଦ୍ଧିର କାରଣ ହୋଇଛି । ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ଯେତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲୋକ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିନା ରହୁଛନ୍ତି ତାହାର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଲୋକ ଭାରତରେ ରହୁଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୬୦୦ ନିଯୁତ ଲୋକ ଖୋଲାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରୁଛନ୍ତି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଭାରତରେ ଜି.ଡି.ପିରେ ବାର୍ଷିକ ୬.୪ ପ୍ରତିଶତ ହ୍ରାସ ହେଉଛି । ପରିମଳ ବିଷୟରେ ଯେତେ ଗବେଷଣା କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝି ହେବନାହିଁ ।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଭାରତରେ ବିଭିନ୍ନ ଜିଲ୍ଲାରେ ପାଇଖାନା ବ୍ୟବହାର ସଂପର୍କରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉଛି । ବିଶ୍ୱ ସ୍ତରରେ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପରୀକ୍ଷଣରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉପଯୋଗ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଗୁଚ୍ଛବଦ୍ଧ ଭାବରେ ରହିଛି । ସ୍ଥାନୀୟ ପରୀକ୍ଷଣରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ନିମ୍ନ ସ୍ତରରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେଠାରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇଛି ଯେଉଁଠାରେ ୫ ବର୍ଷରୁ କମ ବୟସ୍କଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ । ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଏକ ଉନ୍ନତ ମଡେଲ ମଧ୍ୟ ବିକଶିତ କରାଯାଇଛି । ଏହିସବୁ କ୍ଲଷ୍ଟର ଗୁଡିକର ଅବସ୍ଥିତି ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଏହାର ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ ଶକ୍ତି ଏଭଳି ଏକ ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରତିଫଳନ କରୁଛି ଯାହା ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରୀୟ ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ଦେଖାଯାଉନାହିଁ ।

ଅଧିକତର ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଗବେଷଣାରେ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବ୍ୟବହାରରେ ସାଧାରଣତଃ ଗ୍ରାମ ସ୍ତର ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତର ଉପରେ ଅନେକ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଉଛି ଏବଂ ଏସଂପର୍କରେ ଅନେକ ଆଲେଖ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଭାରତ ସରକାର ଦେଶର ୯୫ ପ୍ରତିଶତ ଅଂଚଳରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନ ଲାଗୁ କରିଛନ୍ତି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅଧିନରେ ପାଣ୍ଠି ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରୀତ

କରାଯାଏ । ଏଠାରୁ ଜିଲ୍ଲା ଓ ପରେ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରୀତ କରାଯାଏ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଭାରତର ସବୁ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଖୋଲାରେ ମଳତ୍ୟାଗକୁ ବନ୍ଦ କରିବା । ତେବେ ଏହାର ମୌଳିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ମୂଲ୍ୟାୟନ କିନ୍ତୁ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ହେଉଛି ।

ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ସାରା ଭାରତରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବ ନେଇ ସେଭଳି ବିସ୍ତୃତ ଗବେଷଣା ହୋଇଥିବା ଦେଖାଯାଉନାହିଁ । ଅଖିଳ ଭାରତ ତଥ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନର ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପିଲାମାନଙ୍କ ଉଚ୍ଚତା ଏବଂ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାର ଉପରେ ପଡିଥିବା ଜଣାଯାଇଛି । ଅପରପକ୍ଷରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଗବେଷଣାରେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ୨୦୦୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମଳ ଅଭିଯାନ ସ□୍ୱ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଜିଲ୍ଲା ମାନଙ୍କରେ ପାଇଖାନାର ସ୍ୱ□୍ୱାଧିକାର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ହୋଇନାହିଁ । ଗୁଣାତ୍ମକମାନ ଆଧାରିତ ଏକ ଗବେଷଣାରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନର ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଭାବ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ କରାଯାଇଛି । ୨୦୦୧ ଓ ୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ତଥ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ଏହା ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଛି ଯେ ରାଜ୍ୟ ଓ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ପାଇଖାନା ସୁବିଧା ନେଇ ଯେଉଁ ଆଂଚଳିକ ତାରତମ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଛି ତାହା ମହିଳା ସାକ୍ଷରତା ହାର ଓ ସହରୀକରଣ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଛି । ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ସ୍ପାସିଆଲ ତାରତମ୍ୟ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ସାମାଜିକ ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ବ୍ୟତୀତ ପାଇଖାନା ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉପରେ ଭୌଗାଳିକ ନିକଟତାର କଣ ପ୍ରଭାବ ରହିଛି ସେ ସଂପର୍କରେ କମ ଅଧ୍ୟୟନ ରହିଛି । ପରିମଳ ବିଶେଷକରି ଭାରତରେ ୫ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସ୍କଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁହାର ସହ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଗବେଷଣା ଓ ବ□ମାନର ଅଧ୍ୟୟନ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ତୁଳନା ଅବଶ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ ।

ଗ୍ରାମା□ଳ ବା ସହରା□ଳ ନିକଟବ□ୀ ଅଂଚଳରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରିମଳ ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ନ ହେବା ନେଇ ସ୍ପେସିଆଲ ଡାଇନାମିକ୍ସ ବିଚାରଧାରା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଅତି ସହଜ । ଏହି ସ୍ତରରେ ଖୋଲାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରିବାର ଏକ ସିଧାସଳଖ ଓ ନକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ରହିଛି । ମାତ୍ର କିଛି ପରିବାର ଖୋଲାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କଲେ ସାରା ସଂପ୍ରଦାୟରେ ରୋଗ ବ୍ୟାପିବାର ଆଶଙ୍କା ସବୁବେଳେ ରହିଛି । ଅପରପକ୍ଷରେ ଭାରତରେ କେତେକ ଉପଜାତୀୟ ରାଜ୍ୟ ମୌଳିକ ସେବା ନୀତି ଉପରେ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଧୀନତା କ୍ଷମତା ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ଅନ୍ୟ ୟୁନିଟ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ହେଉଛି । ସେଥିଯୋଗୁଁ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଫଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଂଚଳରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଦେଖାଯାଉଛି ।

ଜିଲ୍ଲାଗୁଡିକ ହେଉଛି ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅଂଚଳରେ ପ୍ରଶାସନିକ ଉପ-ଖଣ୍ଡ ଏଗୁଡିକରେ ଭୌଗୋଳିକ ସ୍ଥିତିକୁ ଆଧାର କରି ଅଧିକ ସହରା□ଳ ରହିପାରେ ବା ଗ୍ରାମା□ଳ ରହିପାରେ । ସୁତରାଂ, ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନେଇ ଷ୍ପାତିଆଲ ତ□୍ୱ ତୁରନ୍ତ ସ୍ୱତଃ ସୃଷ୍ଟି ନ ହୋଇପାରେ । ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ପାଇଖାନା ବ୍ୟବହାର ନେଇ ରହିଥିବା ସ୍ପାସିଆଲ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଆମେ ଭୌତିକ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ବୋଲି କହି ପାରିବା ନାହିଁ । ବରଂ, ସାରା ଜିଲ୍ଲାରେ ଏଥିନେଇ ଯେଉଁ ସ୍ପାସିଆଲ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି ତାକୁ ଆମେ ଯୋଗାଣ ଓ ଚାହିଦା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତାରତମ୍ୟ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ପାଇଖାନା ଚାହିଦା ସାଧାରଣତଃ ସାମାଜିକ ନିୟମାବଳୀ ଜରିଆରେ ହୋଇଥାଏ, ମାତ୍ର ଯୋଗାଣ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଏ । ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ସ୍ଥିତି ନେଇ ଚାରୋଟି ବିଶ୍ଳେଷଣ ଦିଆଯାଉଛି ।

ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ରହିଥିବା ତାରତମ୍ୟରେ ପରିବ□ିତ ବାସ୍ତବିକ ୟୁନିଟ ସମସ୍ୟାର ପ୍ରତିଫଳନ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ସୁତରାଂ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ଭାବରେ ଜିଲ୍ଲା ପରିସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ତାରତମ୍ୟକୁ କମ କରିପାରେ ବା ବୃଦ୍ଧି କରିପାରେ । ବିକଳ୍ପ ଭାବରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ତାରତମ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରୀୟ ଯୋଗାଣ ତାରତମ୍ୟରେ ହିସାବ କରାଯାଇପାରେ । ତୃତୀୟରେ ଭାରତର ସାଂପ୍ରତିକ ପ୍ରଶାସନିକ ପରିସୀମା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ନିକଟ ଅତୀତରେ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହା ଆଜି ମଧ୍ୟ ପରିବ□ନ ହେଉଛି । ସୁତରାଂ, ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କ୍ଲଷ୍ଟରିଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ପସନ୍ଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଏ । ଚାହିଦା ତାରତମ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଓ ଜିଲ୍ଲାକୁ ନେଇ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଏ । ଶେଷରେ, ବାସ୍ତବରେ ଏକ ବାସ୍ତବିକ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ପ୍ରଭାବ ଥିଲା ଯାହା ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉପଯୋଗ ନେଇ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଡା□କୁ ଯୁକ୍ତି ସଂଗତ କରିପାରେ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନରେ ନିୟମାବଳୀରେ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ନିୟମାବଳୀ

ମୁତାବକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗ୍ରହଣ ଓ ସମ୍ବଳ ଆବ□ନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରରେ ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗ ତା□କୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ଏହାର ଉପଯୋଗ ବୃଦ୍ଧି କରିପାରେ । ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲାରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତି ନିକଟତର ଜିଲ୍ଲା ମାନଙ୍କୁ ସେବା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବା । ଏହା କେବଳ ରାଜ୍ୟ ସୀମାରେ ବନ୍ଦ ନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅପରପକ୍ଷରେ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣକାରୀମାନେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଉଦ୍ୟମ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ପ୍ରିୟ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ କରିବାକୁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିପାରନ୍ତି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଉପଯୋଗରେ ତାରତମ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଛି । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରହିଥିବା ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରୁଛି ।

ଏହି ଅଧ୍ୟୟନରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗ କରୁଥିବା ପରିବାରଗୁଡିକର ପ୍ରତିଶତ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହା ୨୦୦୭-୦୮ ବର୍ଷ କରାଯାଇଥିବା ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରୀୟ ପରିବାର ସର୍ବେକ୍ଷଣକୁ ଆଧାର କରି କରାଯାଇଛି, ଯେଉଁ ପରିବାର ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗ କରୁନାହାନ୍ତି ସେମାନେ ଏଭଳି ସୁବିଧା ଉପଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଯେଉଁଥିରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭାବରେ ନଷ୍ଟ ପଦାର୍ଥ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ ବା ସେମାନେ ଖୋଲା ଭାବରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରୁଛନ୍ତି । ୨୦୦୧ ଜନଗଣନା ନେଇ ଆଉ କେତୋଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିବ□ନଶୀଳତା ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଛି ।

ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ଜିଲ୍ଲା ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରହିଥିବା ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ କିଭଳି ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ହେବ ତାହା ପ୍ରଥମେ ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ କ୍ୱିନ୍ ୱେଟିଂ ପଦ୍ଧତି ସବୁଠାରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ବୋଲି ଧରାଯାଉଛି । କାରଣ, ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜିଲ୍ଲା ନିଜର ନୀତି ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ରହୁଥିବା ପଡୋଶୀ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇପାରେ । ବିଶାଳ ପରିସୀମା ବା ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରେ । ଯାହା ଏହାକୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ତାହା ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଉଛି ତାହା ହେଉଛି ଗ୍ଲୋବାଲ ମୋରାନ-୧ ପରୀକ୍ଷା । ଏଥିରେ ସ୍ପାସିଆଲ ଅଟୋ- କୋରିଲେସନ ମାପ କରାଯାଏ ଯଥା :- ସ୍ଥାନ କିପରି ଫଳାଫଳକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ତହାର ମାପ, ସ୍ପାସିଆଲ ଅଟୋକୋରିଲେସନର ସ୍ଥାନୀୟ ସୂଚକାଙ୍କ (ଲିସା) ଟେଷ୍ଟରେ ମଧ୍ୟ ପରିମଳ ସ୍ତର ନେଇ ଜିଲ୍ଲା କ୍ଲଷ୍ଟର ଗୁଡିକର ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଏ । ଶେଷରେ ସାମାଜିକ ଆର୍ଥିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଧାରା କିପରି ରହୁଛି କଣ ମାପ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ପାସିଆଲ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରିଗ୍ରେସନ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରାଯାଉଛି ।

ଗ୍ଲୋବାଲ ମୋରାନ ଟେଷ୍ଟ-୧- ୦.୭୫ (ଯାହା ୦.୦୧ ସ୍ତରରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ) ରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଯେଉଁ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡିକର ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗ ନେଇ ସମାନ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ରହିଛି ସେଗୁଡିକର ସାଧାରଣତଃ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁବିଧା ରହିଥିବା ଜିଲ୍ଲା କ୍ଲଷ୍ଟରଗୁଡିକ ସାଧାରଣତଃ ଅତ୍ୟଧିକ ଉପଯୋଗ ହେଉଥିବା ଜିଲ୍ଲାଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା ଘେରି ରହିଛନ୍ତି । ଏହା ଦେଶର ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳ ଅଂଚଳରେ ଅଧିକ ହେଉଛି । ଅପରପକ୍ଷରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଉ□ର ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉପଯୋଗ କମ ହେଉଛି ।

ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ନିକଟତା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଣ ଭାବରେ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପରେ ଭୌଗୋଳିକ ସମ୍ବନ୍ଧ କେତେଦୂର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ତାହା ଜାଣିବା ନିମନ୍ତେ ସ୍ପାଶିଆଲ ରିଗ୍ରେସନ ଟେଷ୍ଟ ଉପଯୋଗ କରାଯାଏ । ପ୍ରଥମତଃ, ଜଳ ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ହେଲେ ତାହାର ପ୍ରଭାବ ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗ ଉପରେ ଅଧିକ ପଡିଥାଏ ଯଦିଚ ତଥ୍ୟରୁ ଏହାର ନକାରାତ୍ମକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜଣାଯାଏ । ଭାରତରେ ଆୟ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତଥ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ନ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଜିଲ୍ଲାର ପରିବାରଙ୍କଠାରେ ପ୍ରାକୃତିକ ବାଷ୍ପ ସଂଯୋଗ ରହିଛି ତାହା ଜଣାଯାଇନାହିଁ । ଏହାକୁ ଆର୍ଥିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବିଶ୍ଳେଷଣ ନେଇ ଉପଯୋଗ କରାଯାଇଥାଏ । ଜିଲ୍ଲାରେ ବି.ପି.ଏଲ୍. କାର୍ଡଧାରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କେତେ । ବି.ପି.ଏଲ୍. କାର୍ଡ ସାଧାରଣତଃ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଲିକେଜ ମାତ୍ରା ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ରହୁଛି । ସୁତରାଂ, ବି.ପି.ଏଲ୍. କାର୍ଡଧାରୀଙ୍କ ସହ ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗର ନକାରାତ୍ମକ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି ସମ୍ବନ୍ଧର ପ୍ରଭାବ କେତେ ବଳିଷ୍ଠ ତାହା କହିବା କଠିନ । ମୋଟ ଉପଲବ୍ଧ ଜମି ଓ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସାନ୍ଦ୍ରତାକୁ ସହରୀକରଣର ପ୍ରକସି ଭାବରେ ଧରାଯାଏ । ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗ ସହ ସହରୀକରଣ ବା ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସାନ୍ଦ୍ରତାର ପ୍ରଭାବ ନେଇ ରହିଥିବା ତ□ଗୁଡିକ ହେଉଛି ପରସ୍ପର ବିରୋଧି । କେତେକ ସହରା□ଳରେ

ସିଓ୍ୱରେଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଥାଏ । ସ୍ୱଳ୍ପ ଆୟ ଅଂଚଳରେ କିନ୍ତୁ ସ୍ୱିରେଜ ନିର୍ମାଣ ବ୍ୟୟାଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ସାନ୍ଦ୍ରତା ଏଠାରେ ଯେତେ ଅଧିକ ହେଉନା କାହିଁକି ବରଂ ଏ ଅଂଚଳ ଅଧିକ ସାନ୍ଦ୍ରତା ଏହାର ନିର୍ମାଣ ବ୍ୟୟ ଅଧିକ କରାଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା ମୌଳିକ ପରିମଳ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ପ୍ରୟୋଗରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ଏଭଳି ବିରୋଧାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ସାନ୍ଦ୍ରତା ଓ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ତା଼ିକ କରିବା ସହଜ ନୁହେଁ । 'ସ୍ପାସିଆଲ୍ ଲେଗ୍ ମଡେଲ୍' ହେଉଛି ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଦିଗରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଣ ଏହାର ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ କ୍ଷମତା ହେଉଛି ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ । ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗ ନେଇ ରହିଥିବା ତାରତମ୍ୟର ଚାରି ପ଼ିମାଂଶ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଏହି ପଦ୍ଧତି ପ୍ରୟୋଗ କରି କରାଯାଇପାରେ । ପାନୀୟ ଜଳ ସୁବିଧା ଏଲ୍.ଏନ୍.ଜି. କନେକସନ ଏବଂ ବି.ପି.ଏଲ୍. କାର୍ଡ ଆଦି ହେଉଛି ପରିମଳ ସୁବିଧା ଉପଯୋଗ ନେଇ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ସକାଶେ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଦିଗରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସୂଚକାଙ୍କ । ଏହି ମଡେଲରେ ଉଭୟ ଭୌଗୋଳିକ ପରିବ଼ିନର ଗୁରୁତ୍ୱ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମଳ ଅଭିଯାନରେ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ସଫଳତାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିବ଼ିନ ଭାବରେ ସାମିଲ କରାଗଲେ ତାହା ମଧ୍ୟ ମଡେଲର ଫଳାଫଳକୁ ପରିବ଼ିନ କରିବ ନାହିଁ । ସଂକ୍ଷେପରେ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ବିଛୁରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ବିଶ୍ଳେଷଣରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଏହା ସାମାଜିକ-ଆର୍ଥିକ ମାନକ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ଏହି ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଏହା ପ୍ରମାଣ ହୋଇଛି ଯେ ପରିମଳ ସୁବିଧା ଉପଯୋଗ ଭାରତରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ କ୍ଲଷ୍ଟର ଭାବରେ ରହିଛି । ଅଧିକନ୍ତୁ ସାମାଜିକ-ଆର୍ଥିକ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ତାରତମ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି । ରାଜ୍ୟ ସୂଚକାଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନ ମାପକରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସ୍ତରରେ ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗର ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଉପରେ ଅଧିକ ଆଲୋଚନା ଓ ଅଧ୍ୟୟନ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ଜିଲ୍ଲା, ତହସିଲ ଏବଂ ଆଗ୍ରୋ ଜଳବାୟୁ ଅଂଚଳ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଧାରା ଅଧ୍ୟୟନ ପାଇଁ ଅତି ଉପଯୋଗୀ । ବିଭିନ୍ନ ମଡେଲରୁ ଯେଉଁ ଫଳାଫଳ ମିଳିଛି ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନିମନ୍ତେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତର ହେଉଛି ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । କିନ୍ତୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନରେ ବ୍ୟାପକ ପୁନର୍ଗଠନ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି ।

ତେବେ, ଆଗ୍ରୋ-ଜଳବାୟୁ ଅଂଚଳକୁ ଆଧାର କରି କ୍ଲଷ୍ଟରିଂର ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ କେତେ ଉପଯୋଗୀ ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜଣାଯାଇନାହିଁ । ଏଭଳି ସ୍କେଲରେ କ୍ଲଷ୍ଟରିଂ ଭାରତରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭେଦର ପ୍ରତିଫଳନ କରିଥାଏ । ଏହା ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରୀୟ ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ଜଣାପଡେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସିଓ୍ୱରେଜ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ତଥ୍ୟ ସହରା଼ଳ ନେଇ ଉପଲବ୍ଧ ରହିଛି । ଏହା ଜନଗଣନା ଟାଉନ ଡାଇରେକ୍ଟାରୀରେ ଉପଲବ୍ଧ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏହା ଉପରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇନାହିଁ । ଯଦିଚ, ପାଇଖାନା ଉପଯୋଗ ସଂଖ୍ୟା ଗ୍ରାମା଼ଳ ତୁଳନାରେ ସହରା଼ଳରେ ଅଧିକ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କମ ଉପଯୋଗ ସହରା଼ଳ ମାନଙ୍କରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଦିଗରେ ଏକ ବଡ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇଛି । ମାତ୍ର ଆମେ ସହରା଼ଳରେ ସ୍ଥାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଧାରା ସଂପର୍କରେ ବିଶେଷ କିଛି ନାହିଁ । ■■

ଟେବୁଲ-୧ : ସ୍ପାସିଆଲ ଲେଗ ମଡେଲ ପାଇଖାନା ବ୍ୟବହାର ସଂପର୍କରେ	
ସ୍ୱାଧିନ ପରିବ଼ିନ ଶୀଳତା	କୋଏଫିସିଏ଼ (ହାରାହାରୀ ତ୍ରୁଟି)
ପାନୀୟ ଜଳ	-୦.୧୨*** (୦.୦୩)
ଏଲ୍ଏନ୍ଜି ସଂଯୋଗ	୦.୬୭*** (୦.୦୪)
ବିପିଏଲ୍ କାର୍ଡ	-୦.୦୭** (୦.୦୩)
ଜମି ଏରିଆ	-୦.୦୦୦୨ (୦.୦୦୦୦୦୧)
ସାନ୍ଦ୍ରତା	୧.୭୧ (୦.୦୦୦୩)
ଲେଗ୍ ଟାର୍ମ	୦.୭୫*** (୦.୦୨)
କନ୍ଷ୍ଟା଼ ଟାର୍ମ	୧୧.୮୦*** (୨.୬୫)
ମଡେଲ ଷ୍ଟଟିଷ୍ଟିକ୍ସ	ଆର^2: ୦.୮୫ ମୋରାନ୍: ୦.୦୬୫**
N = 591. *p < 0.10, **p < 0.01, ***p<0.001	

** ଡିପାର୍ଟମେ଼ ଅଫ୍ ଅର୍ବାନ ପ୍ଲାନିଂ ଲସ୍କିନ୍ ସ୍କୁଲ୍ ଅଫ୍ ପବ୍ଲିକ ଆଫେୟାରସ୍ ଲସ୍ ଏନ୍ଜେଲସ୍, କାଲିଫର୍ଣ୍ଣିଆ, ୟୁନାଇଟେଡ ଷ୍ଟେଟ୍ସ*

ଭାରତରେ ସହରା ଳ ପରିମଳ: ଏକ ବିକାଶମୂଳକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ

• *ତ୍ରିସା ଅଗ୍ରୱାଲ*

ନିରାପଦ ଓ ସହନଶୀଳ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁଫଳ ମୁଖ୍ୟତଃ ନାରୀ ଓ ବାଳିକାମାନେ ପାଇଥାନ୍ତି । ଏହା ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିକାଶ ଘଟେ ଏବଂ ସେମାନେ ନିରାପଦ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଭିମାନର ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା ହୋଇଥାଏ । ସହରା ଳ ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତିଆରି କରାଯାଉଥିବା ଯୋଜନାଗୁଡିକରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇ ନଥାଏ । ବ ର୍ମାନ ମଧ୍ୟ ଲୋକମାନେ ମଇଳା ନିଜ ହାତରେ ଉଠାଉଥିବା ବେଳେ ଫ୍ଲସ ଟଏଲେଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସର୍ବତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିନାହିଁ ।

ଏହା ସର୍ବବିଦିତ ଯେ, ଦେଶର ପ୍ରଗତି ଏହାର ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶରୁ ଆକଳିତ ହୋଇ ନ ଥାଏ ବରଂ ମାନବ ବିକାଶ ସୂଚୀ ଅନୁସାରେ ଏହାର ପରିପ୍ରକାଶ ଘଟିଥାଏ । ଚୀନ ପରେ ସୁପର ପାୱାର ରାଷ୍ଟ୍ରର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପରିକଳ୍ପନା କରୁଥିବା ଭାରତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା କିନ୍ତୁ ଶୋଭା ପାଇ ନ ଥାଏ । କାରଣ, ଭାରତର ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତିମୂଳକ ଦୃଶ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଜାତିସଂଘ-ଆଇଡବଲ୍ୟୁଏଚଇ ପକ୍ଷରୁ ମିଳିଥିବା ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଦେଶରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପାଇଖାନା ତୁଳନାରେ ମୋବାଇଲ ଫୋନ ଅଧିକ ଉପଲବ୍ଧ । ଭାରତରେ ୬୨୬ ନିୟୁତ ଲୋକ ଖୋଲାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରିଥାନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବିଶ୍ୱରେ ଖୋଲା ଜାଗାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରୁଥିବା ଲୋକ ସଂଖ୍ୟାର ୬୦ ପ୍ରତିଶତ । ଏହି ଅଣପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁ ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡୁଛି ସେଥିପାଇଁ ଭାରତକୁ ୨.୪୪ ଟ୍ରିଲିୟନ ଟଙ୍କା ୫୩.୮ ବିଲିୟନ ଡଲାର ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡୁଛି । ୨୦୦୬ରେ ଏହି ପରିମାଣ ଥିଲା ଭାରତର ଜିଡିପିର ୬.୪ ପ୍ରତିଶତ । କେନ୍ଦ୍ର ପାନୀୟଜଳ ଓ ପରିମଳ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ ଯେ , ୨୦୨୦ ସୁଦ୍ଧା ଭାରତରେ କେହି ଯେପରି ଖୋଲାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରିବେ ନାହିଁ ସେଥିପ୍ରତି ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି ।

ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ୨୦୧୦ରେ ଜାତିସଂଘ ସାଧାରଣ ଆସେମ୍ବ୍ଲିରେ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଆଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଶିକ୍ଷା, ଖାଦ୍ୟ ନିରାପ□ା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ପରି ଜଳ ଓ ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକାର ପରିସରଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥିଲା । ଏହା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବାଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହ୍ରାସ ଓ ମାନବାଧିକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ପାନୀୟ ଜଳ ଓ ବିକାଶମୂଳକ ପରିମଳର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହାସହ ଜଳ ଓ ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଓ ରୂପାୟନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ

ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ମାନବାଧିକାର ସମ୍ପର୍କରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରିପୋର୍ଟରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ, ନିରାପଦ ପାନୀୟଜଳ ଓ ପରିମଳ କେବଳ ସେବାକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ ବରଂ ନିୟାମକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମୂଲ୍ୟ, ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□ିକ ସାମର୍ଥ୍ୟ, ଯୋଜନା ଆଦିର ମୂଲ୍ୟକୁ ବୁଝାଇଥାଏ ।

ଭାରତରେ ସହରା ଳ ପରିମଳ ସ୍ଥିତି

ପ୍ରଥମ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ପ୍ରାରମ୍ଭରୁ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ, ପାନୀୟ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନେଇ ଯୋଜନା ରୂପାୟନ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଆସିଛି । ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଲୋକଙ୍କୁ ପାନୀୟ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ସୁବିଧା ଦେବା ଦାୟିତ୍ୱ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ହାତରେ ରହିଥିବା ବେଳେ ସହରା□ଳରେ ପୌରପାଳିକା ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଏହା ରହିଆସିଛି । ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବା ପରି ଏହି କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକୁ ଆଦୌ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇ ନ ଥାଏ । ଏହି ବିଶାଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ କେବଳ ୧ ପ୍ରତିଶତରୁ କମ ବ୍ୟୟ ବରାଦ ହେଉନାହିଁ ବରଂ ୨୦୦୮ରେ୦.୫୭ ପ୍ରତିଶତରୁ ୨୦୧୦ରେ ୦.୪୫ ପ୍ରତିଶତକୁ ଖସି ଆସିଛି ।

ତେଣୁ ଏସବୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାରତରେ ପରିମଳ ଓ ଜଳ ସମସ୍ୟା ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଆହ୍ୱାନ ହୋଇରହିଛି । ଭାରତର ସହରା□ଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ସମୁଦାୟ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ନିରାପଦ ପାନୀୟ ଜଳ ପାଇ ନଥାନ୍ତି ଏବଂ ୩୦-୪୦ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ନର୍ଦ୍ଦମା ଓ ବର୍ଜ୍ୟଜଳ ବିଶୋଧନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ପାଣି ପାଇଥାନ୍ତି । ୨୦୦୧ରେ ସହରା□ଳର ସ୍ତର ୨୭.୮ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ୨୦୧୧ରେ ଏହି ହାର ୩୧.୨ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଥିଲା । ଅଧିକାଂଶ ସହରରେ ଖୋଲା ଜାଗାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରୁଥିବା ଅଧିକ ଦେଖାଯାଇ ଆସୁଛି ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ପରିବେଶ ପରିମଳ ଓ ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରତି ଅବହେଳା କରାଯାଉଛି ।

ସହରା ଳ ପରିମଳ ପାଇଁ ନୀତି ଓ ଯୋଜନା

ଦେଶରେ ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ସହରା□ଳ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଲୋକନ କଲେ ଏହା ପ୍ରତୀୟମାନ ହେବ ଯେ, କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ସ୍ତରରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ସବିଶେଷ ସମୀକ୍ଷା ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଯେଉଁ ଯୋଜନାଗୁଡିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି ସେଗୁଡିକ ମଧରେ ରହିଛି :

* ଜବାହାରଲାଲ ନେହରୁ ଜାତୀୟ ସହରା□ଳ ନବୀକରଣ ଯୋଜନା: (କ) ସହରା□ଳ ଗରିବମାନଙ୍କୁ ମୌଳିକ ସେବା (ଖ) ରାଜୀବ ଆବାସ ଯୋଜନା (ଗ) ସମନ୍ୱିତ ଗୃହନିର୍ମାଣ ବସ୍ତି ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ
* ସହାରା□ଳ ପରିମଳ ନୀତି, ୨୦୦୮
* ଜାତୀୟ ସହରା□ଳ ପରିବେଶ ଓ ଗୃହନିର୍ମାଣ ନୀତି, ୨୦୦୭
* ସମନ୍ୱିତ କମ ମୂଲ୍ୟର ପରିମଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ସହରା□ଳ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧୀନସ୍ଥ ଜେଏନ୍‌ଏନ୍‌ୟୁଆର୍‌ଏମ୍‌ରେ ସହରା□ଳରେ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ଓ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିମନ୍ତେ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ସହରଗୁଡିକରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଭି□ିଭୂମି ସୁଦୃଢ଼ କରିବା, ସହରା□ଳର ଗରିବମାନଙ୍କୁ ମୌଳିକ ସେବା ଯୋଗାଇଦେବା, ୭୪ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଅନୁସାରେପୌର ପ୍ରଶାସନକୁ ସଶକ୍ତ କରିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ତେବେ, ସହରା□ଳର ଗରିବମାନଙ୍କୁ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ଓ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗାଇ ଦେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରଶାସନର ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ରହିଛି । ଜେଏନ୍‌ଏନ୍‌ୟୁଆର୍‌ଏମ୍ ଅଧୀନରେ ସହର ବିକାଶ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ହେଉଛି ପ୍ରାଥମିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ । ଏହି ମିଶନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିବା ସମସ୍ତ ସହରକୁ ଉପରୋକ୍ତ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଭି□ିରେ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି । ସମାଜର ସମସ୍ତ ବର୍ଗର ଲୋକମାନେ ଯେପରି ଏହି ଯୋଜନାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବେ ସେଥିପାଇଁ ଏହି ଜେଏନ୍‌ଏନ୍‌ୟୁଆର୍‌ଏମ୍ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ସହରା□ଳରେ ଏଥିପାଇଁ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକ ରହିଛି । ୭୪ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଅନୁସାରେ ଅଧିକ ପାଣ୍ଠି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା, ସହରା□ଳ ପରିଷଦଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାକୁ ସଫଳ କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି ।

ଜେଏନ୍‌ଏନ୍‌ୟୁଆର୍‌ଏମରେ ବିଏସୟୁପି ସହରା□ଳର ଗରିବ

ଟେବୁଲ ୧ : ଏଚୟୁପିଏ ଅଧୀନରେ ଆଇଏଲସିଏସ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ରହିଥିବା ବଜେଟ ପରିମାଣ କୋଟି ଟଙ୍କାରେ ।

୨୦୦୯-୧୦	୨୦୧୦-୧୧	୨୦୧୧-୧୨	୨୦୧୨-୧୩		୨୦୧୩-୧୪		୨୦୧୪-୧୫
			ବିଇ	ଆରଇ	ବିଇ	ଆରଇ	ବିଇ
୫୫	୧୦୬.୧	୬୯.୭୬	୨୫	୧୦୦	୧୨୫	୨୨	୫

ଲୋକମାନଙ୍କ ମୌଳିକ ସେବାର ବିକାଶ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥାଏ ଯେଉଁଥିରେ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥାଏ। ଏହି ମୌଳିକ ସେବା ସକାଶେ ସମ୍ପଦ ସୃଷ୍ଟି ଓ ସମ୍ପଦ ପରିଚାଳନାର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ ଯଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ। ତେବେ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ସକାଶେ କୌଣସି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାଣ୍ଠି ସମ୍ପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ।

ରାଜୀବ ଆବାସ ଯୋଜନାର ମୌଳିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ହେଲା ବସ୍ତିମୁକ୍ତ ରାଜ୍ୟ। ବସ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ନେଇ ରହିଥିବା କାରଣଗୁଡିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ସହ ବ□ମାନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ବସ୍ତିଗୁଡିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହେଉଛି। ସ୍ଥାନୀୟ କ□ପକ୍ଷଙ୍କ ନିକଟରେ ଉପଲବ୍ଧ ପାଣ୍ଠି ଜରିଆରେ ସହରା□ଳର ବିକାଶ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି। ଜଳ ଓ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବା ସକାଶେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାଣ୍ଠିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରାଯାଉଛି। ନୂଆ ଘର ନିର୍ମାଣ କରିବା ଏବଂ ବ□ମାନର ଘରଗୁଡିକୁ ମରାମତି କରିବା ସହ ଗୋଷ୍ଠୀଭି□କ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ, ଜଳ ଯୋଗାଣ, ବର୍ଷାଜଳ ପ୍ରବାହ, ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ସ୍ନାନାଗାର, ବ□ମାନ ରହିଥିବା ଗଳିଗୁଡିକୁ ଓସାର କରିବା, ଷ୍ଟ୍ରିଟ ଲାଇଟ ଆଦିର ବିକାଶ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି। ସହରା□ଳ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟରେ ବସ୍ତି ଯୋଜନାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ତେଣୁ ପାଣ୍ଠିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଛି।

ସହରା□ଳ ଭାରତକୁ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀଭି□କ ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବା ଦେଶରେପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଜାତୀୟ ସହରା□ଳ ପରିମଳ ନୀତି ୨୦୦୮ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ। ଭାରତରେ ସହରା□ଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ସହ ସହରା□ଳ ଗରିବ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ସକାଶେ ଏହି ଯୋଜନାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରହିଛି। ସମସ୍ତ ଭାରତୀୟ ସହର ଓ ନଗର ଯେପରି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ପରିମଳ ହୋଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି। ସହରା□ଳ ଗରିବ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସାଧାରଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା, ଉନ୍ନତ ପରିବେଶ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ନିମନ୍ତେ ସହରା□ଳ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ୨୦୦୮ ପକ୍ଷରୁ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ପୋଷଣା କରାଯାଇଛି। ଯେଉଁସବୁ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରାଯାଉଛି ତାହାର ବାସ୍ତବ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହେଉଛି ସହରଗୁଡିକରେ ଯେପରି ଖୋଲାରେ ଲୋକେ ମଳତ୍ୟାଗ କରୁଛନ୍ତି ତାହା ବନ୍ଦ କରିବା, ସମନ୍ୱିତ ସହରଓ୍ୱାରି ପରିମଳ, ସମସ୍ତ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ। ଏହାକୁ ବ୍ୟାପକ କରିବା ସକାଶେ ସହରା□ଳ ପରିମଳ କୌଶଳ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ଏବଂ ସହରା□ଳ ପରିମଳ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଜମିର ଅବଧି ନେଇ ସହରା□ଳ ଗରିବମାନେ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳୀ ଓ ସ୍ଥାନ ନେଇ ସମସ୍ୟା ଉପୁଜି ଥାଏ। ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ନିୟମିତ ଜମି ହରାଇବାର ଭୟ, ଜବରଦଖଲ ଉଚ୍ଛେଦ, ନିରାପ□ାବିହୀନ ପରିବେଶ ଆଦି ରହିଥାଏ। ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନେଇ ନାନା ସମସ୍ୟା ଉପୁଜିଥାଏ ଏବଂ ଜଳ ସଂଗ୍ରହ ଓ ପରିବାରଭି□କ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅଜସ୍ର ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡିଥାଏ। ଏସବୁ ସମସ୍ୟାରେ ପ୍ରଥମେ ମହିଳାମାନେ ହିଁ ବିଶେଷ କ୍ଷତିରେ ପଡିଥାନ୍ତି। ସେଥିପାଇଁ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ସେବା ସମ୍ପର୍କିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ସମ୍ପୃକ୍ତି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ବହନ କରିଥାଏ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଯେପରି ସମାଜରେ ବ□ିରହିବା ପାଇଁ ଜାଗା ଖଣ୍ଡିଏ ପାଇବେ ତଥା ସହନଶୀଳ ବିକାଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ କରିବାପାଇଁ ଜାତୀୟ ସହରା□ଳ ବସତି ଓ ଗୃହନିର୍ମାଣ ନୀତି (୨୦୦୭) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା। ଗୃହନିର୍ମାଣ ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡିକର ରୂପାୟନ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନିମନ୍ତେ ତଥା ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ନୀତି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା। ସେହିପରି ଯେଉଁ ଘରେ ମହିଳାମାନେ ମୁଖ୍ୟ ଥିବେ, ଏକାକୀ ମହିଳା ଜୀବନ କଟାଉଥିବେ, ଶ୍ରମଜୀବୀ ମହିଳା, ବିପ□ିରେ ପଡିଥିବା ମହିଳା ଆଦିଙ୍କୁ ନିରାପ□ା ଯୋଗାଇବା ସହ ସେମାନଙ୍କୁ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଏହି ନୀତିରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ରହିଛି। ଏହା ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ନୀତି ଯାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନୀତ କରାଯାଇଛି। କେନ୍ଦ୍ର ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ଓ ସହରା□ଳ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ

ଟେବୁଲ ୨ : ଭାରତରେ ସହରା□ଳ ବସ୍ତିରେ ପ୍ରମୁଖ ସୂଚନାବଳୀ (ଶତକଡାରେ)

ସହରା□ଳ ବସ୍ତି ସକାଶେ ପ୍ରମୁଖ ସୂଚୀ	ଏନଟି	ଏନଏସ
ପାଇଖାନା ସୁବିଧା ନ ଥିବା	୧୬	୪୨
ନର୍ଦ୍ଦମା ସୁବିଧା ନ ଥିବା ବସ୍ତି	୧୧	୪୫
ମଇଳା ପକାଇବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥିବା ବସ୍ତି	୧୧	୩୮

ଏନଟି : ବିଜ୍ଞାପିତ ଏନଏନ : ଅଣବିଜ୍ଞାପିତ

ସହରା□ଳରେ ଆଇଏଲସିଏସ ଯୋଜନା ନାମରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରାୟୋଜିତ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଛି । ଏହି ଯୋଜନାର ମୁଖ୍ୟ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହେଉଛି ଖୋଲା ପାଇଖାନାଗୁଡିକୁ ଜଳ ସିଲ୍ ହୋଇଥିବା ଟଏଲେଟରେ ପରିଣତ କରିବା । ଇଡବ୍ଲୁଏସ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏହି ଧରଣର ପାଇଖାନା ନିର୍ମିତ ହେଉଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସହରା□ଳରେ ସାମଗ୍ରିକ ପରିମଳ ସେବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପାରିବ ଏବଂ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ମଳ ସଫେଇ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବନ୍ଦ କରିଦିଆଯାଇପାରିବ । ଆଇଏଲସିଏସ୍ର ମୂଲ୍ୟାୟନ ରିପୋର୍ଟରେ ଏହା ଦର୍ଶାଯାଇଛିଯେ, ପରିମଳ ପାଇଖାନା ଗୁଡିକର ମାଲିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଭିମାନ ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ପରିମଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ ନେଇ ଯଦିଓ ନୀତି ଓ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସମ୍ପନ୍ନ ହେଉଛି ତଥାପି ଏହି ଜରିଆରେ ବିଶେଷ କରି ସହରା□ଳର ପରିମଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ଆଇଏଲସିଏସ ଏପରି ଏକମାତ୍ର ଯୋଜନା ଯାହାର ବଜେଟକୁ ସହଜରେ ଅବଲୋକନ କରାଯାଇପାରିବ । ଟେବୁଲ ୧ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ, ଆଇଏଲସିଏସ ସକାଶେ ଏଚୟୁପିଏ ଅଧୀନରେ ଚଳିତ ବର୍ଷ ପୂର୍ବ ବର୍ଷ ତୁଳନାରେ କମ ପରିମାଣ ବ୍ୟୟବରାଦ ହୋଇଛି । ଏହା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ, ଗୃହତାଲିକା ଓ ଗୃହ ଗଣନା, ୨୦୧୧ ଅନୁସାରେ ଦେଶରେ ୭.୯୪ ଲକ୍ଷ ପାଇଖାନା ରହିଥିଲା ଯେଉଁଥିରୁ ମଣିଷ ହିଁ ମଇଳା ବାହାର କରୁଥିଲେ ।

ସହରା□ଳ ପରିମଳ ନୀତି ଓ ସମନ୍ୱିତ କମ ମୂଲ୍ୟର ପରିମଳ ((ଆଇଏଲସିଏସ) କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବ୍ୟତୀତ ଉପରୋକ୍ତ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପରିମଳ ଓ ଜଳ ଯୋଗାଣ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ସିଧାସଳଖ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜଳ ଓ ପରିମଳକୁ ଗରିବମାନଙ୍କ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସହ ସଂଯୋଗ କରାଯାଉଛି କିମ୍ବା ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୋଡାଯାଉଛି ।

ସହର ଳ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ପରିମଳ

ସହରା□ଳ ବସ୍ତି ରହିଥିବା ବିଷୟ ସତ୍ୟ ଏବଂ ସହରା□ଳ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରମୁଖ କାରଣ ହେଉଛି ଏହି ବସ୍ତି । ସହରା□ଳ ବସ୍ତିଗୁଡିକ ସମ୍ପର୍କରେ କେତେକ ସୂଚୀ ଟେବୁଲ ୨ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଅଣବିଜ୍ଞପିତ ବସ୍ତି ସଂଖ୍ୟା ୪୨ ପ୍ରତିଶତ ଓ ୪୫ ପ୍ରତିଶତ ବସ୍ତିରେ ନର୍ଦ୍ଦମା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ପରିମଳ ଅର୍ଥାତ କେବଳ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ସହ ଜଡିତ ହୋଇଥିବାରୁ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପକାଇବା ସୁବିଧା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ଅଣବିଜ୍ଞପିତ ବସ୍ତିରେ ବର୍ଜ୍ୟପଦାର୍ଥ ପକାଇବାର ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ନଥିବା ହାର ୩୮ ପ୍ରତିଶତ ।

ସହରା□ଳ ବସ୍ତିରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କିପରି ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରେ ତାହାର ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ତାମିଲନାଡୁର ତିରୁଚିରାପଲ୍ଲୀ । ଏଠାରେ ସହର କ□ିପକ୍ଷ, ଗୋଷ୍ଠୀ, ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନଙ୍କ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ ପରିମଳ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିଛି । ଏଠାରେ ସହରା□ଳ ବସ୍ତିବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ଗାଧୋଇବା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସକାଶେ ଗୋଷ୍ଠୀ ପରିଚାଳିତ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଛି । ସକାରାତ୍ମକ ସହର କ□ିପକ୍ଷ, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନର କର୍ମକ□ାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଛି । ନିୟମିତ ଭାବେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଉଥିବାରୁ ଏଥିନିମନ୍ତେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଅର୍ଥର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡୁନାହିଁ । ଅପରପକ୍ଷେ ବସ୍ତିବାସିନ୍ଦାଙ୍କୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ପରିବେଶ ଭିତରେ ରଖିବା ଦିଗରେ ସହର କ□ିପକ୍ଷ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରୁଛନ୍ତି । ଏଥିନିମନ୍ତେ ବସ୍ତିବାସିନ୍ଦା ମଧ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଭାବନା ପୋଷଣ କରିପାରୁଛନ୍ତି । ଫଳରେ ମହିଳାମାନେ ସଶକ୍ତିକରଣ ହୋଇପାରୁଥିବା ବେଳେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକାଶ ସାଧନ ହୋଇପାରୁଛି ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଏସୀୟ ସହରରେ ଜଳ ଓ ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାଙ୍କ ଅଧିକାର ଓ ପ୍ରବେଶ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବିକାଶ ଓ ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରର ତଥ୍ୟ ଅନୁସାରେ ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଜେ.ଜେ. କଲୋନିରେ ଜଳ ଯୋଗାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସରକାର ମାତ୍ର ୩୦ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ପରିମଳ ପାଇଁ ୮୦ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରୁଛନ୍ତି । ଦିଲ୍ଲୀରେ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଜଳ ଓ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିର୍ଭର କରୁଥିବାରୁ ଏହାର ମାଲିକାନା କାହାରି ନ ଥିଲା ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱ ବି କାହାରି ହାତରେ ନ ଥିଲା । ଏହି ଘଟଣାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ସହରା□ଳ ପରିମଳରେ ଅଭିଜ୍ଞତାର ପାର୍ଥକ୍ୟ ସାରା ଦେଶରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଏହାର ସଫଳତା ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ ।

ଉପସଂହାର

ଭାରତ ଏକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିମୂଳକ କାହାଣୀର ରୂପ ହୋଇପାରେ, ଏକ ସୁଖଦାୟକ ଆଲୋଚନାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇପାରେ ମାତ୍ର ପରିମଳଗତ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏହା ମୂଲ୍ୟହୀନ ହୋଇଥାଏ । ବସ୍ତି ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ବେଳେ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ପରି ମୌଳିକ ସୁବିଧାସମୂହ ବିଶେଷ ସମସ୍ୟା ମଧରେ

ରହିଛି । ପରିମଳ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଇଖାନା ଏକ ଅଂଶବିଶେଷ । ତେବେ ନର୍ଦ୍ଦମା, ବର୍ଜ୍ୟଜଳ, କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ସୁପରିଚାଳନା କରିବା ମଧ୍ୟ କ□ୁପକ୍ଷଙ୍କ ଏକ ପ୍ରମୁଖ କ□ବ୍ୟ ।

ନିରାପଦ ଓ ସହନଶୀଳ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁଫଳ ମୁଖ୍ୟତଃ ନାରୀ ଓ ବାଳିକାମାନେ ପାଇଥାନ୍ତି । ଏହା ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ବିକାଶ ଘଟେ ଏବଂ ସେମାନେ ନିରାପଦ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାଭିମାନର ମଧ୍ୟ ରକ୍ଷା ହୋଇଥାଏ । ସହରା□ଳ ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତିଆରି କରାଯାଉଥିବା ଯୋଜନାଗୁଡିକରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇ ନ ଥାଏ । ବ□ମାନ ମଧ୍ୟ ଲୋକମାନେ ମଇଳା ନିଜ ହାତରେ ଉଠାଉଥିବା ବେଳେ ଫ୍ଲସ ଟଏଲେଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସର୍ବତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ପରିମଳର ଅଧିକାର ନିମନ୍ତେ ବହୁଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯାଉଛି । ଏହି ଯୋଜନାଗୁଡିକ ଜରିଆରେ ହାତରେ ମଇଳା ସଫା କରିବା ପ୍ରଥା ବନ୍ଦ କରିବା, ପାଇଖାନାଗୁଡିକ ପାଇଁ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେହିପରି ନିରାପଦ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଜରୁରୀ ହୋଇଛି ।

କେତେକ ତୃଣମୂଳ ସମସ୍ୟା ଯଥା: ହାତରେ ମଇଳା ବାହାର କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଲୋପ ଉପରେ ପ୍ରାଥମିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଦରକାର । ଏଥିପାଇଁ ନୂଆ ପ୍ରଯୁକ୍ତିଭି□ରେ ନିର୍ମିତ ପାଇଖାନାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ କେତେକ ବୃହତ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଯଥା ଜମିର ସମୟସୀମା ନେଇ ଅଧିକାର, ଜୀବିକା ପ୍ରସଙ୍ଗ, ବସ୍ତିରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁବିଧା ଆଦିକୁ ନେଇ ପରିମଳ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସହରା□ଳ ବସ୍ତିରେ ଏହି ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଛି । ସହରା□ଳ ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୀତି ଓ ଯୋଜନାର ସୀମିତ ପ୍ରଭାବ ରହିବ ଯଦି ସେଥିପ୍ରତି ଅଧିକ ବଜେଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ନ ଥିବ ବା ରାଜ୍ୟ ଓ ପୌର ପ୍ରଶାସନର ରାଜନୈତିକ ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି ଯଥେଷ୍ଟ ନ ଥିବ ।

ସ୍ମାର୍ଟ ସିଟିକୁ ନେଇ ଆଲୋଚନା ବ୍ୟାପକ ଥିବା ବେଳେ ବ□ମାନର ସରକାର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ସହ ବହୁକୋଟି ଟଙ୍କାର ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ କ୍ଲିନ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଛି । । ତେବେ ଏହାର ସଫଳତା ସମୟ ହିଁ କହିବ । ■■

ଯୋଜନାର ଗ୍ରାହକ ଦେୟ

ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ : ୧୦ ଟଙ୍କା, ବାର୍ଷିକ : ୧୦୦ ଟଙ୍କା, ଦ୍ୱିବାର୍ଷିକ : ୧୮୦ ଟଙ୍କା, ତ୍ରିବାର୍ଷିକ : ୨୫୦ ଟଙ୍କା, ପଡୋଶୀ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ ୫୩୦ ଟଙ୍କା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ ୭୩୦ ଟଙ୍କା

SUBSCRIPTION COUPON

I want to subscribe to ________________________ (Journal's Name / Language)

DD/IPO/Mo No________________________ Date : ______________

Name (In Block Letters) ________________________

Address ________________________

Pin ____________, Phone : ____________, Mob. : ____________ Email: ____________

The Subscription may be sent through IPO/MO/Bank Draft in favour of the "ADG(I/C), Publications Division, Ministry of Information & Broadcasting Payable at New Delhi

ଗ୍ରାହକ ଦେୟ ପଠାଇବାର ଠିକଣା :

Business Manager
Publications Division, East Block-IV, Level-7, R. K. Puram, New Delhi - 110066 Phone 26105590 / 26100207
Please allow us 8 to 10 weeks for this dispatch of the issue.

ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ : ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଭାରତ ପାଇଁ ଏକ ଆୟୁଧ

• *କେ. ଏନ. ପାଠକ*

ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ପରିମଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ତଥା ଉନ୍ନତ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣ ଓ ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ସରକାରୀ, ଘରୋଇ ଓ ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନ ମାନଙ୍କ ସହ ସହଯୋଗ ପ୍ରସାର ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରୁଛନ୍ତି । ୨୦୧୯ ସୁଦ୍ଧା ସଂପୁର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ସରକାରଙ୍କୁ ସମାଜର ସବୁ ବର୍ଗରୁ ସହାୟତା ହାସଲ କରିବାକୁ ହେବ । ସି.ଏସ.ଆର ଅଧିନରେ କର୍ପୋରେଟ ଜଗତକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆହ୍ୱାନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିବାକୁ ହେବ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦର୍ଶନରେ ପ୍ରେରିତ (ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ହେଉଛି ଐଶ୍ୱରିକତା) ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ହେଉଛି ଅତି ଭଲ କାର୍ଯ୍ୟ । ୭୪ ପ୍ରତିଶତ ସାକ୍ଷର ଲୋକ ରହିଥିବା ଦେଶ ଆଜି ମଧ୍ୟ ପରିମଳ ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ସମସ୍ୟା ସହ ସ୍ୱାଧୀନତାର ୬୭ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଯୁଝୁଛି । ସାରା ଦୁନିଆରେ ଏହା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଉଛି ଯେ ପରିମଳ ସୁବିଧାର ଅଭାବ ହେଉଛି ରୋଗର କାରଣ ତଥା ଏ ଦିଗରେ ଉନ୍ନତି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉ□ମ ଜୀବନଯାପନ ପାଇଁ ଏକ ସୁଯୋଗ ଦିଏ ।

ସହସ୍ରାବ୍ଦ ବିକାଶ ଲକ୍ଷ୍ୟ (ଏମ.ଡି.ଜି)ରେ ୨୦୧୫ ସୁଦ୍ଧା ନିଜ ଦେଶର ଅନ୍ୟୁନ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ୨୦୨୫ ସୁଦ୍ଧା ଶତ ପ୍ରତିଶତ ସହରା□ଳରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଉ□ମ ପରିମଳ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇଦେବା ସକାଶେ ସ୍ୱାକ୍ଷରକାରୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ସବୁ ପରିବାରମାନଙ୍କୁ ଉନ୍ନତ ପରିମଳ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇଦେବା ଯଦ୍ୱାରା କେହି ଆଉ ଖୋଲାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶରେ ଏଥିନେଇ ଯେଉଁ ବାସ୍ତବିକ ସ୍ଥିତି ଆକଳନ କରାଯାଇଛି ତାହା ଅତି ଚିନ୍ତାଜନକ ହୋଇଛି । ଜଳଯୋଗାଣ ଓ ପରିମଳ ଉପରେ ଡବ୍ଲୁ.ଏଚ୍.ଓ /ୟୁନିସେଫ୍ ଯୁଗ୍ମ ମନିଟରିଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସାରେ ଯେ ବର୍□ମାନ ଯେଉଁଗତିରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲିଛି ସେହି ଗତିରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ଏମ୍.ଡି.ଜି. ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ୨୦୧୫ରେ ନ ହୋଇ ୨୦୫୪ ବେଳକୁ ହେବ । ଓଡିଶାରେ ଏହା ସର୍ବାଧିକ ସମୟ ନେବ- ୨୦୬୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ କରାଯାଇଥିବା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ରିପୋର୍ଟରେ ଏହା କୁହାଯାଇଛି । ଏହି ରିପୋର୍ଟ ୨୦୧୨ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୭ ତାରିଖ ଦିନ ଜାରୀ କରାଯାଇଥିଲା ।

ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ମିଶନକୁ ସଫଳ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ କେତୋଟି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ ସେଗୁଡିକ

ହେଲା :

୧. ସମସ୍ତ ଜନବସତିକୁ ଜଳ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା

୨. ସମସ୍ତ ଜନବସତିରେ ସାମୂହିକ ବା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପାଇଖାନା ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା

୩. ଉପଯୁକ୍ତ ସିୱ୍ୱରେଜ ବା ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ନଷ୍ଟ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା

୪. ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ରକ୍ଷା ପାଇଁ ମୌଳିକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ

୫. ଅଭିଯାନ ସଫଳ କରିବା ସକାଶେ ଜନ ସଚେତନତା

ଜଳ ଉପଲବ୍ଧତା

୨୦୧୪ ଏପ୍ରିଲ ୧ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ଦେଶର ମୋଟ ୧୬,୯,୬୬୪ଟି ଜନବସତି ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର ୧୨,୪୯,୯ଜନବସତିକୁ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ସୁବିଧା (ମୁଣ୍ଡପିଛା/ଦୈନିକ ୪୦ ଲିଟର) କରାଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଗ୍ରାମ/ଜନବସତିର ଲୋକମାନେ ପାନୀୟ ଜଳ ପାଇଁ ନିକଟସ୍ଥ କୁଅ, ପୋଖରୀ ବା ପ୍ରାକୃତିକ ଜଳଉତ୍ସ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛନ୍ତି । ଏହିସବୁ ଉତ୍ସରୁ ଅଧିକାଂଶ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ପ୍ରାୟ ଶୁଖି ଯାଇଥାନ୍ତି । ଲୋକମାନେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଜଳ ଉତ୍ସର ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିବାରୁ ତଥା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ସିୱ୍ୱେଜ ନଷ୍ଟ କରୁଥିବାରୁ ବାସ୍ତବରେ କାହା ଉପରେ ବାସ୍ତବିକ ସିୱ୍ୱେଜ ଭାର କେତେ ତାହା ହିସାବ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ପଦ୍ଧତିରେ ଏହା କରାଯାଇଛି ତାହା ହେଉଛି ସାଧାରଣତଃ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହା ଧରି ନିଆଯାଉଛି କି ନଗରପାଳିକା ଆଦି ଯେଉଁ ଜଳ ଯୋଗାଣ କରୁଛନ୍ତି ତାହାର ୮୦ ପ୍ରତିଶତ ସିୱ୍ୱେଜ ହିସାବରେ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସୁଛି । ୨୦୦୫-୦୬ ରେ କରାଯାଇଥିବା ଜାତୀୟ ପାରିବାରିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସର୍ବେକ୍ଷଣରୁ ମିଳିଥିବା ତଥ୍ୟ ମୁତାବକ ପାଇପ ଜଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହ ମାତ୍ର ୧୮.୮ ପ୍ରତିଶତ ପାଇଖାନା ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଛି ।

ସାମଗ୍ରିକ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଜଳର ମାତ୍ରା ଉପଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ । ସାଧାରଣରେ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ଜଳଯୋଗାଣ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ଯୋଗାଣ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ଯେପରି ପାଣି ମିଳିବ ତାହା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା । ସାଂପ୍ରତିକ ଜଳ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ନିମ୍ନ ମାନର ପରିଚାଳନା ଓ ନିଃସରଣ ଯୋଗୁଁ ବିତରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବ୍ୟାପକ ଅପାରଗତା ଜନିତ କ୍ଷତି ହେଉଛି । ସହରରେ ଜଳ ଯେପରି ସମସ୍ତଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବ ତାହା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ସକାଶେ ଫଳପ୍ରଦ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନକୁ ସଫଳ କରିବାକୁ ହେଲେ ଏହା ଜରୁରୀ ।

ପାଇଖାନା ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା

ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରାୟ ୨.୫ ନିୟୁତ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ପାଇଖାନା ଭଳି ମୌଳିକ ପରିମଳ ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ । ଏଥି ମଧ୍ୟରୁ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ କେବଳ ଭାରତରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଜାତିସଂଘ ଏମ୍.ଡି.ଜି ରିପୋର୍ଟ ମୁତାବକ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ୬୨୬ ନିୟୁତ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ପାଇଖାନା ସୁବିଧା ନାହିଁ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ବାହାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରୁଛନ୍ତି । ଏନ୍.ଏସ୍.ଏସ୍.ଓ ୬୯ ତମ ରାଉଣ୍ଡ (୨୦୧୨) ସର୍ବେକ୍ଷଣ ମୁତାବକ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ୫୯.୪ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ୮.୮ ପ୍ରତିଶତ ପରିବାରଙ୍କ ପାଖରେ ପାଇଖାନା ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ନାହିଁ ।

ଉପଯୁକ୍ତ ସିୱ୍ୱେଜ ଓ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ନଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା :

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଅସୁରକ୍ଷିତ ଭାବରେ ମାନବୀୟ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ନଷ୍ଟ କରାଗଲେ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଜନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବେଶ ଉପରେ ଏହାର ବ୍ୟାପକ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପଡିଥାଏ । ଏକ ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଏଥିଯୋଗୁଁ ଜି.ଡି.ପି.ର ୬୦ ପ୍ରତିଶତ ବ୍ୟୟ ହେଉଛି । ଜାତୀୟ ସହରାଞ୍ଚଳ ପରିମଳ ନୀତିରେ ଯାହା କୁହାଯାଇଛି । ତଦନୁଯାୟୀ ସହରାଞ୍ଚଳ ଗରିବମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିମ୍ନମାନର ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ଯଥେଷ୍ଟ ପଡୁଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ପାରିବାରିକ /ନଗରପାଳିକା ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ସଠିକ ଭାବରେ ନଷ୍ଟ ନ ହେବା ଯୋଗୁଁ ତାହା ସାରା ଦେଶରେ ୭୫ ପ୍ରତିଶତ ଭୂପୃଷ୍ଠ ଜଳପ୍ରଦୂଷଣର କାରଣ ହୋଇଛି ।

ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ରକ୍ଷା ପାଇଁ ମୌଳିକ ସୁବିଧା

ଅଭିଯାନ ସେତେବେଳେ ସଫଳ ହେବ ଯଦି ଜଳ ଯୋଗାଣ, ଧୋଇବା ସାବୁନ, ପାଉଡର ଓ ତରଳ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂଗେ ସଂଗେ ଉପଯୁକ୍ତ ସିୱ୍ୱେଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିଶ୍ଚିତ ହେବ । ଏହାସମସ୍ତ ପରିବାରକୁ ଉପଲବ୍ଧ ହେବା ଦରକାର ଯେଉଁମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏହା ଅଛି ସେମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଉ ନାହାନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ତାହା ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର

ଉଦ୍ୟମ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଜନ ସଚେତନତା

ଜନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଯେ କେତେ ଜରୁରୀ ସେଥିପାଇଁ ସମାଜର ସବୁ ବର୍ଗର ଲୋକମାନେ ସଚେତନ ହେବା ଜରୁରୀ, ଏଥିପାଇଁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ଅଭିଯାନ ସହ ଯୋଡିବା ବ୍ୟତୀତ ସଚେତନତା ଅଭିଯାନ ମାନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏଥିପାଇଁ ସାମାଜିକ ମିଡିଆ, ଇଲେକଟ୍ରୋନିକ ଓ ପ୍ରି□ ମିଡିଆ ଆଦିର ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପକ ଉପଯୋଗ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ, ଯଦ୍ୱାରା ସମାଜର ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ସଚେତନତାର ପ୍ରସାର କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଫଳପ୍ରଦ ପରିମଳ ନୀତି ପ୍ରବ□ନ କରିବାକୁ ନିମ୍ନ ଗୁଡିକ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ ।

୧. ଜନ ସଚେତନତାର ଆବଶ୍ୟକତା
୨. ପରିମଳର ସାମାଜିକ ଓ ଧନ୍ଦାଗତ ଦିଗ
୩. ପ୍ରଶାସନିକ ସଂସ୍ଥା, ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ
୪. ବିସ୍ତୃତ ପଦ୍ଧତି
୫. ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଉପଯୋଗ
୬. ଯେଉଁମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଂଚା ଯାଇ ପାରିନାହିଁ ସେଠାରେ ପହଂଚିବା
୭. ଯୋଗାଣ - ଚାହିଦା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତଫାତ ଦୂର କରିବା

ପରିମଳର ସାମାଜିକ ଓ ବୃ ିଗତ ଦିଗ:

ହାତରେ ମଇଳା ଉଠାଇବା ପ୍ରଥା ଉଚ୍ଛେଦ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ କିଛି କରିବାକୁ ହେବ । ଦେଶର ପରିମଳ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରହିଥିବା ବୃ□ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବିପଦ ଗୁଡିକ ଦୂର କରିବା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ । ସମସ୍ତ ପରିବାର ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପାଇଖାନା ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ କରାଯାଇ ପାରିଲେ ଏହା ସଂଭବ ହୋଇପାରିବ ।

ପ୍ରଶାସନିକ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ :

ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରଶାସନିକ ସଂସ୍ଥା ଓ ଲାଇନ ବିଭାଗ ଗୁଡିକର ଭୂମିକା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂସ୍ଥାକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଭୂମିକା ସଂପନ୍ନ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଏକାଭିମୁଖତା- ସାରା ଦେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳତା ସକାଶେ ଏକାଭିମୁଖତା ହେଉଛି ଅତି ଜରୁରୀ । ମନରେଗା, ଏମ.ପି.ଲାଡ ଓ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସହ ଏହାକୁ ସମ୍ମିଳିତ କନଭରଜେନସ ଜରିଆରେ ନିମ୍ନବିଷୟ ଗୁଡିକ ହାସଲ କରିବାକୁ ହେବ ।

୧. ପରିବାର, ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଅଙ୍ଗନବାଡି, ଏସ୍.ଏଲ୍.ଡବ୍ଲୁ.ଏମ୍ ଏବଂ ସାମୁଦାୟିକ ସାନିଟାରୀ କଂପ୍ଲେକ୍ସରେ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ।
୨. ଏମ୍.ପି.ଲାଡ କାଯର୍କ୍ୟକ୍ରମ ଅଧିନରେ ସାମୁଦାୟିକ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ତଥା ଗୋଷ୍ଠୀ ପାଇଖାନା ଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ସକାଶେ ଏକକାଳୀନ ଗ୍ରା□ ପ୍ରଦାନ ।
୩. ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନକୁ ଅନ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାୟୋଜିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯଥା ପୁରା, ଆଇ.ଏ.ଓ୍ୱାଇ, ଏନ୍.ଆର.ଏଚ୍.ଏମ୍., ଆଦର୍ଶ ଗ୍ରାମ ଯୋଜନା ଓ ଅନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକରେ ସାମିଲ କରିବା ।

ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ଓ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ:

ପରିମଳ ସଂସ୍ଥାଗୁଡିକ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହା ଉ□ମ ଉପଯୋଗ, ନିୟମିତ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଆଦି ଜରିଆରେ କରାଯାଇପାରିବ । ଏଥିପାଇଁ ସହରା□ଳ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କର ସୁଦୃଢ଼କରଣ କରିବାକୁ ହେବ ।

ବିସ୍ତୃତ ପଦ୍ଧତି :

ଦେଶରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିସ୍ତୃତ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହେବ । ସହରା□ଳ ପରିମଳ ନୀତିରେ ଯେଉଁ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଛି ତଦନୁଯାୟୀ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପୁଂଜି ନିବେଶ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ହେବ ।

ପରିମଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପାରିବାରିକ ସ୍ତରରେ ଅର୍ଥ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବା, ତଥା ଖାଉଟିମାନଙ୍କୁ ସୁଲଭ ବିକଳ୍ପ ସବୁ ଯୋଗାଇଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ଦରକାର, ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ସହଯୋଗ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ହାସଲ କରାଯାଇପାରେ ।

ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଉପଯୋଗ :

ଜଳ ଯୋଗାଣ ଓ ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ଓ ଫଳପ୍ରଦ ପଦ୍ଧତି ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସ୍ତରରେ ବିକଶିତ କରିବା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ସୁଲଭ ଇ□ର ନ୍ୟାସନାଲ ଭଳି ସଂସ୍ଥାମାନେ ଯେଉଁ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ ପଦ୍ଧତି ସବୁ ବିକଶିତ କରିଛନ୍ତି ତାହାର ପ୍ରସାର ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ

ଦିଆଯିବା ଦରକାର ।

ଅପହ ସ୍ଥାନରେ ପହ ିବା :

ଏହା ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ସହରା□ଳ ଗରିବ ଲୋକ ଏବଂ ଅନୌପଚାରିକ ବସତିରେ ରହୁଥିବା ଲୋକମାନେ ସମୟ, ସ୍ଥାନ ଓ ଆୟ ଜନିତ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ଯୋଗୁଁ ମୌଳିକ ପରିମଳ ସୁବିଧାରୁ ବଂଚିତ ହେଉଛନ୍ତି । ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ସଫଳ କରିବାକୁ ହେଲେ ଏହା ଉପରେ ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ଏଥିପାଇଁ ପରିମଳ ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଣ୍ଠିର ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଛି । ଗ୍ରାମା□ଳ ଗରିବମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ପାରିବାରିକ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ସକାଶେ ସବସିଡି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରାଯିବା ଦରକାର ।

ଏହା ଧରି ନିଆଯାଇଛି ଯେ ଛୋଟ ଛୋଟ ସହରମାନେ ସିୱେଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟୟ ଭାରବହନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ସିୱେଜ ଟ୍ରିଟମେ□ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତ ଦୂର କଥା । ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ପୁଂଜି ନିବେଶ ଆବଶ୍ୟକ । ନିର୍ମାଣ ଓ ଅପରେସନ ପାଇଁ ଯେଉଁ ବ୍ୟୟ ହେଉଛି ତାହା ଦେବା ପାଇଁ ଧନୀ ଉପଯୋଗକାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଗଭର ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ସହରମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ଭାଗରେ ସିୱେଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ, କାରଣ ସେମାନେ ଅନଧିକୃତ କଲୋନି ବା ବସ୍ତିରେ ରହୁଛନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ସରକାରୀ ସେବା ପହ□ନାହିଁ ।

ଚାହିଦା-ଯୋଗାଣ ତଫାତ ଦୂର କରିବା :

ପରିମଳ ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିବାକୁ ହେଲେ ଉଭୟ ଚାହିଦା ଓ ଯୋଗାଣ ଦିଗ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ । ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ମୌଳିକ ସୁବିଧା ଓ ସହାୟତା ସବୁ ଅଂଚଳରେ ଓ ସବୁ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ପହ□ିବା ଦରକାର ।

କ୍ଷମତା ବିକାଶ ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ :

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳତା ନିମନ୍ତେ ଜନ ସମର୍ଥନ ହାସଲ ମଧ୍ୟ ଜରୁରୀ । ସୁତରାଂ, ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ କର୍ମଚାରୀ ଓ ଅଧିକାରୀ, ନିର୍ବାଚିତ ଜନ ପ୍ରତିନିଧି ତଥା ପ□ାୟତ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେବା ସକାଶେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏଜେନ୍ସି ମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରାଯିବା ଦରକାର ।

ମନିଟରିଂ ଓ ମୂଲ୍ୟାୟନ :

ରାଜ୍ୟ/ଜିଲ୍ଲା ଓ ସହର ସ୍ତରରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଉପରେ ମନିଟରିଂ ଓ ମୂଲ୍ୟାୟନ ସକାଶେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିକଶିତ କରାଯିବା ଦରକାର । ନାଗରିକ ମନିଟରିଂ କମିଟି ଜରିଆରେ ରିପୋର୍ଟ କାର୍ଡ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ ।

ସଫଳ ଜିଲ୍ଲାଗୁଡିକୁ ପୁରସ୍କୃତ କରିବା:

ଏହା ସାଧାରଣ ଜନହିତ ପାଇଁ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ତରଠାରୁ ଅଧିକ ସଫଳତା ହାସଲ କରୁଥିବା ଜିଲ୍ଲା/ ସହରମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କୃତ କରିବା ଉପରେ ବିଚାର କରାଯାଇପାରେ । ଏହା ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ହାସଲ ଦିଗରେ ପ୍ରତିଯୋଗୀତା ମୂଳକ ହେବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେରିତ କରିବ ।

୨୦୧୨-୨୦୨୨ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମା□ଳ ପରିମଳ ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ପଦ୍ଧତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ତାହାକୁ ସମୟାବଦ୍ଧ ଭାବରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ସକାଶେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଉପରେ ଜୋର ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ଏହି ପଦ୍ଧତି ବ୍ୟାପକ କରିବା ଉପରେ ଜୋର ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ଏହି ପଦ୍ଧତି ବ୍ୟାପକ ବିଚାର ବିମର୍ଷ ପରେ ତିଆରି କରାଯାଇଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ଉଦ୍ୟମ ସବୁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି ତାହା ହେଲା- ବ୍ୟବହାର ପରିବ□ନ ଯୋଗାଯୋଗ ପଦ୍ଧତିରେ ଉନ୍ନତି, ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଯୋଜନା, କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଓ ମୂଲ୍ୟାୟନ ସକାଶେ ସାଂଗଠନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁଦୃଢକରଣ, ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଓ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଂଚଳଗୁଡିକ ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଆଦି ।

ଋଣ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ :

ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ବି.ପି.ଏଲ୍. ପରିବାର ଓ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ନିଜ ଘରେ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ଦିଗରୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଋଣ ସହାୟତା ଆଦି ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ଯୋଗାଡ କରିବା ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ର ପାନୀୟ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ବିଚାର କରିପାରେ ।

ଯୋଗାଯୋଗ ପଦ୍ଧତି :

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସଫଳ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଜାତୀୟ ଯୋଗାଯୋଗ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଦରକାର ଯେଉଁଥିରେ ଆଂଚଳିକ ଓ ଉପ-ଆଂଚଳିକ ପଦ୍ଧତି ସମେତ ନମନୀୟ ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟ ସମ୍ମିଳିତ ହେବା ଦରକାର । ପରିମଳ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ଉପରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହ ସଫଳ ଭାବରେ ଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଫ୍ର□ ଲାଇନ କର୍ମୀ ଓ ପ□ାୟତିରାଜ ଭଳି ଗୋଷ୍ଠୀ ନେତା ଓ ଧାର୍ମିକ ନେତାମାନଙ୍କ ପାଇଁ

ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ହେବା ଦରକାର । ବାସ୍ତବିକ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ଏହାର ଉପଯୋଗ ଏବଂ ପରିବାର, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, ପଡୋଶୀ ଓ ସହକର୍ମୀ ମାନଙ୍କ ସହ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ ଜରିଆରେ କରାଯାଇ ପାରିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ଲକ ସ୍ତରୀୟ ପ□ାୟତମାନଙ୍କରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପରିମଳ ଉପରେ ଚଳଚିତ୍ର ସବୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଉପଯୁକ୍ତ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ସାମଗ୍ରୀ ରଖାଯିବା ଦରକାର । ଅତି କମରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ଲକରେ ଗୋଟିଏ ସାଂସ୍କୃତିକ ଦଳ ରହିବା ଦରକାର ଯେଉଁଥିରେ ଷ୍ଟ୍ରିଟ ଥିଏଟର ଗୋଷ୍ଠୀ, ଲୋକନୃତ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀ, କଣ୍ଢେଇ ସୋ ଗୋଷ୍ଠୀ ଆଦି ବିଭିନ୍ନ ମିଡିଆ ପ୍ରସାର, ସାମାଜିକ ମାର୍କେଟିଂ ଓ ସାମାଜିକ ମୋବିଲାଇଜେସନ ପାଇଁ ରହିବା ଦରକାର, ସୃଜନଶୀଳ ଯୋଗାଯୋଗ ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ପରିବ□ନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ଦରକାର ଏବଂ ଏହା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭି□କ ହେବା ଉଚିତ୍ ।

ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକୃତ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଆଧାରିତ ପଦ୍ଧତି

ଗ୍ରାମକୁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରଖି ପରିମଳ ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଦିଗରେ ସର୍ବାଧିକ ସଫଳତା ହାସଲ ଦିଗରେ ଗ୍ରାମପ□ାୟତରେ ଭୂମିକା ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ । ସେମାନଙ୍କୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଅଭିଯାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ସମୟ ସମୟରେ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ମଧ୍ୟ କରାଯିବା ଦରକାର ଏବଂ ଏହା ଗୋଷ୍ଠୀ ପରିଚାଳିତ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ନିୟମିତ ଜାରୀ ମଧ୍ୟ ରଖାଯିବା ଦରକାର । ଅଧିକ ସଫଳତା ହାସଲ ପାଇଁ ଗ୍ରାମପ□ାୟତମାନଙ୍କୁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପାଣ୍ଠି ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବା ଦରକାର ।

ଧାରଣଶୀଳତା ପାଇଁ ପୁରସ୍କାର

ପ□ାୟତମାନେ ଯେପରି ଫଳପ୍ରଦ ଭାବରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରିପାରିବେ ସେଥିପାଇଁ ପ□ାୟତମାନଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ଉପରେ ବିଚାର କରାଯିବା ଦରକାର ।

ପାଇଖାନା ଗୁଡିକ ପାଇଁ ନିୟମିତ ଜଳ ଯୋଗାଣ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଗୋଟିଏ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସମୟ ଧରି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାନକର ସଫଳତା ଜାରୀ ରଖିବା ସ୍ଥିତିରେ ସେହି ଗ୍ରାମ ପ□ାୟତକୁ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରର ଯୋଗାଣ ସହ ପାଇପ ଜଳ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗାଇ ଦେବା ଉପରେ ବିଚାର କରାଯିବା ଦରକାର ।

ଗ୍ରାମରେ ଜଣେ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ତୃଣମୂଳ (ସ୍ୱଚ୍ଛଦୂତ) ନିଯୁକ୍ତି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିଚାର ହେବା ଉଚିତ୍ । ଫଳପ୍ରଦ ଚାହିଦା ସୃଷ୍ଟି ଓ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯାଇପାରେ ।

ଗ୍ରାମ ଜଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିମଳ କମିଟିକୁ ଏକ ଷ୍ଟାଣ୍ଡିଂ କମିଟିରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ଗ୍ରାମ ପ□ାୟତ ସ୍ତରରେ କାଯର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାଯର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଦାୟିତ୍ୱ ଏହାକୁ ଦିଆଯିବା ଦରକାର ।

ସାମୁଦାୟିକ ପାଇଖାନା ଗୁଡିକ ସାଧାରଣତଃ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଭୂମିହୀନ ଓ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତଥା ସର୍ବସାଧାରଣ ଉପଯୋଗ ସ୍ଥାନ ମାନଙ୍କରେ କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ଜାତୀୟ ରାଜପଥରେ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଏନ୍.ଏଚ୍.ଏ.ଆଇ. ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରାଯିବା ଦରକାର । ପେଟ୍ରୋଲ ପମ୍ପ, ରେସ୍ତୋରାଁ ଏବଂ ଢାବାମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ପରିମଳ ସୁବିଧା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରାଯିବା ଦରକାର ।

ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା

ଜାତୀୟ, ଜିଲ୍ଲା ଓ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଉପରେ ରାଜନୈତିକ ନେତୃବୃନ୍ଦ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହେବା ଦରକାର । ପରିମଳ ଅଭିଯାନ ପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜନୈତିକ ସମର୍ଥନ ମିଳିବା ଦରକାର । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ହେଲେ ରାଜନୈତିକ ସମର୍ଥନ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ।

ଗ୍ରାମପ□ାୟତରେ ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାରରେ ପରିମଳ ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ତାହା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପ□ାୟତ ରାଜ ସଂସ୍ଥାର ଦାୟିତ୍ୱ କରିବା ପାଇଁ ଆଇନଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବା ଦରକାର ।

ଏହି ମିଶନର ସଫଳତା ପାଇଁ ସ୍କୁଲ ପିଲାମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ହେଉଛି ଅତି ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେମାନେ ନିଜ ଜୀବନରେ ପରିମଳକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିବେ ତାହା ନୁହେଁ ସେମାନେ ସମାଜକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ବା□ା ଦେଇପାରିବେ । ଏଥିପାଇଁ ଦେଶରେ ପ୍ରଥମେ ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶୌଚାଳୟ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ହେବ । ସଂପ୍ରତି ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ଆୟୋଜିତ "ମୋ ବିଦ୍ୟାଳୟ- ମୋର ସ୍ୱର- ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁମୁକ୍ତ ସଂସଦ" କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶୌଚାଳୟ ନଥିବା ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭାବର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ କିପରି ନକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପଡୁଛି ତା ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ ପିଲାମାନେ ଅଧାରୁ ସ୍କୁଲ ଛାଡୁଥିବା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇଥିଲା । କେତେକ ପିଲାଙ୍କର ଆଲର୍ଜି ଥିବା ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ପିତାମାତାମାନେ ସ୍କୁଲକୁ ଯିବାକୁ

ଦେଉନାହାନ୍ତି ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲା ।

ସିକିମରେ ଯେଉଁ ବାଳ ପ□ାୟତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲୁ ହୋଇଛି ତାହା ସାରା ଦେଶରେ କର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ଉଚିତ । ଏହି ବାଳ ପ□ାୟତ ସବୁ ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ସ୍କୁଲ ଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରିତ କରୁଛନ୍ତି । କ୍ରୀଡା ଓ ସଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବ୍ୟତୀତ ସେମାନେ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷକ, ଗୋଷ୍ଠୀ, ପ□ାୟତ ଓ ବ୍ଲକ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ସହଯୋଗ ପଦ୍ଧତିରେ ଶ୍ରମଦାନ କରି ସିକିମର ପିଲାମାନେ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି । ସାରା ଦେଶରେ ଏହାର ଅନୁକରଣ କରାଯାଇ ପାରିବ । ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନକୁ ସଫଳ କରିବାକୁ ହେଲେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ସଂପନ୍ନ ପଦ୍ଧତି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗ୍ରାମ ଓ ସହରାଂଚଳରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ମଧ୍ୟ ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ପାରିବାରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଉପରେ ସାଧାରଣତଃ ପାରିବାରର ମହିଳାମାନେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପରିମଳ ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତାର ଗୁଣ ଉପରେ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନରେ ସେମାନେ ଅତି ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡିକର ପ୍ରୟୋଗ ଏହାର ସଫଳତା ପାଇଁ କରିପାରିବେ ।

ଯଦିଚ, ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ମନ୍ଦିର ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିବା ବେଳେ ଦେଶର ୭୦ ପ୍ରତିଶତ ଗ୍ରାମାଂଚଳ ପରିବାରରେ (୨୦୧୧ ଜନଗଣନା) ପାଇଖାନା ସୁବିଧା ନାହିଁ । ଏହା ମଧ୍ୟ ବିଡମ୍ବନା ଯେ ଯେଉଁ ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଛି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ତାହାର ପ୍ରୟୋଗ ମଧ୍ୟ କରୁ ନାହାନ୍ତି । କଂପାସୋନେଟ ଇକୋନୋମିକସ ଗବେଷଣାରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ହରିୟାନା, ରାଜସ୍ଥାନ, ଉ□ର ପ୍ରଦେଶ, ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ ଓ ବିହାର ରାଜ୍ୟରେ ସର୍ବେକ୍ଷଣ କରାଯାଇଥିବା ପରିବାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୪୦ ପ୍ରତିଶତରେ ଶୌଚାଳୟ ସୁବିଧା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପରିବାରର ଅତି କମରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଖୋଲାରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଅଧ୍ୟୟନରେ ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି ଯେ ମାନସିକତା ଓ ବ୍ୟବହାରରେ ପରିବ□ନ ନଆଣି କେବଳ ଶୌଚାଳୟ ନିର୍ମାଣ କରି ଦେଲେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଫଳ ହେବ ନାହିଁ । ଲୋକମାନେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଶୌଚାଳୟ ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ଜାଣିବା ଦରକାର ।

ମନିଟରିଂ :

ଏଭଳି ଏକ ବିଶାଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ମନିଟରିଂ ହେଉଛି ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଫଳପ୍ରଦ ମନିଟରିଂ ଜରିଆରେ ଖରାପ, ଅପବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବା ପରିମଳ ସୁବିଧା ଗୁଡିକ ଚିହ୍ନଟ କରିହେବ । ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ବାସ୍ତବିକ ସମୟ ମନିଟରିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦୃଶ୍ୟ ତଥ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ବି.ପି.ଏଲ କାର୍ଡ, ଆଧାର ଧାରୀଙ୍କ ଚିହ୍ନଟ ସହ ସାମିଲ କରି ପାରିବେ ।

ନାଗରିକ ସମାଜର ଭୂମିକା :

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସଫଳ କରିବାରେ ନାଗରିକ ସମାଜର ଭୂମିକା ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟନ୍ୱୟନ, ମନିଟରିଂ ତଥା ପାଣ୍ଠିର ସଫଳ ଉପଯୋଗ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଆଦି ଦିଗରେ ଅତି ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

କ୍ଷମତା ବିକାଶ :

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ପାଇଁ କ୍ଷମତା ବିକାଶ ହେଉଛି ଅତି ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ର, ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରୀୟ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ସକାଶେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରାଯିବା ଦରକାର । ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଭଳି ଜଳ ଓ ପରିମଳ ଉପରେ ଏକ ଜାତୀୟସ୍ତରୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଗଠନ କରାଯିବା ଦରକାର । ଏହା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ କ୍ଷମତା ବିକାଶ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ଏହି ସୁପାରିଶ ଦ୍ୱାଦଶ ଯୋଜନା ପାଇଁ ଗ୍ରାମାଂଚଳ ଜଳ ଓ ପରିମଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ।

ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କ ସହିତ ମିଶି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ପରିମଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ତଥା ଉନ୍ନତ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧନ ସକାଶେ ସରକାରୀ, ଘରୋଇ ଓ ବେସରକାରୀ ସଂଗଠନ ମାନଙ୍କ ସହ ସହଯୋଗ ପ୍ରସାର ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରୁଛନ୍ତି । ୨୦୧୯ ସୁଦ୍ଧା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ସରକାରଙ୍କୁ ସମାଜର ସବୁ ବର୍ଗରୁ ସହାୟତା ହାସଲ କରିବାକୁ ହେବ । ସି.ଏସ.ଆର ଅଧିନରେ କର୍ପୋରେଟ ଜଗତକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆହ୍ୱାନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିବାକୁ ହେବ । ଏହା ଜରିଆରେ ଯଦି ଅତିରିକ୍ତ ଲୋକଶକ୍ତି, ବସ୍ତୁ ସହାୟତା ଯୋଗାଡ କରାଯାଇ ପାରେ ତାହାଲେ ୨୦୧୯ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ଅବଶ୍ୟ ବାସ୍ତବରେ ସାକାର ହୋଇପାରିବ । ■■

** ଜଏ□ ଆଡଭାଇଜର, ପ୍ଲାନିଂ କମିଶନ*

ଜୈବ ଶୌଚାଳୟ : ମାନବୀୟ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା

• *ଡକ୍ଟର ହୁଜାଇଫା ଖୋରାକିୱାଲା*

ଜୈବ ଶୌଚାଳୟରେ ଅନ୍ୟ ଲାଭ ସବୁ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏହା ସେପଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କ ତୁଳନାରେ କମ ସ୍ଥାନ ନିଏ । ସେପଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କକୁ ସମୟ ଅନ୍ତରାଳରେ ଖାଲି ଓ ପରିଷ୍କାର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଜୈବ ଶୌଚାଳୟରେ ଏଭଳି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ, କାରଣ ଏହା ୯୦ ପ୍ରତିଶତ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ଡିକମ୍ପୋଜିସନ୍ ନିଶ୍ଚିତ କରିଥାଏ । ଜୈବ ଶୌଚାଳୟ ପ୍ରାୟ ୫୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଆବଶ୍ୟକ କରେ ନାହିଁ ବରଂ ସେପ୍‌ଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରତି ୫ ବର୍ଷରେ ମରାମତି ଓ ଏହାକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ।

ଦେଶରେ ଖୋଲାରେ ଶୌଚ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ସମସ୍ୟା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଖବର ଆମେ ନିତିଦିନ ଶୁଣିବାକୁ ପାଉଛୁ । ଏହାକୁ ଏକ ଜାତୀୟ ସମସ୍ୟା ଭାବରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ସାରା ଦୁନିଆରେ ଯେତେ ଲୋକ ଖୋଲାରେ ଶୌଚ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ତା ମଧ୍ୟରୁ ୬୦ ପ୍ରତିଶତ କେବଳ ଭାରତରେ ଅଛନ୍ତି । ଦେଶର ମୋଟ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ଅଧା ବା ୬୨ କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଖୋଲାରେ ଶୌଚ କରୁଥିବା ଜଣାଯାଇଛି । ନିକଟ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟାରେ କିଛି ହ୍ରାସ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉ ନାହିଁ । ବାହାରେ ଶୌଚ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତିଶତ ସହରାଂଚଳରେ ୧୮ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ଗ୍ରାମାଂଚଳରେ ଏହା ୬୯ ପ୍ରତିଶତ ରହିଛି ।

ଶୌଚାଳୟ ସୁବିଧା ଅଭାବର ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ପଡୁଛି । ଗ୍ରାମାଂଚଳରେ ଅଧିକାଂଶ ବିଦ୍ୟାଳୟ ହେଉଛି ସହ ଶିକ୍ଷା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯେଉଁଠାରେ ପୁଅ ଝିଅ ଏକାଠି ଶ୍ରେଣୀରେ ବସନ୍ତି । ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍କୁଲରେ ଝିଅପିଲା ମାନେ ଅଧାରୁ ପାଠପଢା ଛାଡୁଛନ୍ତି କାରଣ ଯୌବନାବସ୍ଥାରେ ପହଂଚିବାପରେ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତାର ସହ ନେବା ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଲଗା ଶୌଚାଳୟ ସୁବିଧା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନାହିଁ ।

କେବଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧର ପ୍ରଶ୍ନ ନୁହେଁ

କେବଳ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧ ଦିଗକୁ ବାଦ ଦେଲେ ଖୋଲାରେ ଶୌଚ କରିବା ଏକ ଜନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିପଦ ହୋଇଛି । ମାନବୀୟ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ସହଜରେ ବାସଗୃହରେ ଜଳ ଉତ୍ସ ଯଥା:- ଝରଣା, ପୋଖରୀ, କୁଅ ଆଦିରେ ମିଶିବା ଯୋଗୁଁ ପାନୀୟଜଳ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଜଳ ପରିଷ୍କାର କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଜିକାଲି ଗ୍ରାମାଂଚଳକୁ ଆସି ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ ଯେ ଗ୍ରାମାଂଚଳରେ ଲୋକମାନେ ଏହି ପ୍ରଦୂଷଣ ଯୋଗୁଁ ଟାଇଫଏଡ, ଝାଡାବାନ୍ତି, ହେପାଟାଇଟିସ, ପେଟରେ କୃମି ଆଦି ରୋଗରେ କ୍ରମାଗତଭାବେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ।

ସେପଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କ ସେଭଳି ସୁରକ୍ଷିତ ନୁହେଁ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘରେ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ କରିବା ଏକ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ପଦକ୍ଷେପ କିନ୍ତୁ ଆଉ ଅଧିକ କିଛି ରହିଛି । ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ସେପଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କ ଏବଂ ସୋକପିଟ ସହଜ ଓ ସ୍ୱଳ୍ପ ବ୍ୟୟ ସମାଧାନ ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ମୃତ୍ତିକାରେ ମିଶିବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି କାରଣ ଏହି ଟ୍ୟାଙ୍କ ଗୁଡିକ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ତିଆରି ହୋଇ ନଥାଏ । ଏଥିରୁ ସିପେଜ ନିୟମିତ ଭାବରେ ହୁଏ ଏବଂ ତାହା ତଦାରଖ କରିବା ପାଇଁ ସେଭଳି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଜନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ବିପଦ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

ଜୈବ -ଶୌଚାଳୟ

ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଜୈବ ଶୌଚାଳୟର ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମନେ ହୁଏ ଏଥିରେ ଏକ ବାଇଓ ବାଇଓଜେଷ୍ଟର ଟ୍ୟାଙ୍କ ରହିଥାଏ ଯାହା ଆଧୁନିକ ଜୈବ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ ଦ୍ୱାରା ମାନବୀୟ ଜୈବ ବସ୍ତୁ ଡାଇଜେଷ୍ଟ କରିନିଏ । ସେପଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କରେ ଏହା କାମ ନିଜେ ନିଜେ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ଜୈବ ଶୌଚାଳୟରେ ଏହା ଅତି ସୁଦକ୍ଷ ଭାବରେ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଏନେରୋବିକ ବ୍ୟାକ୍ଟେରିଆରେ ସହାୟତାରେ କରାଯାଏ । ଏହି ବ୍ୟାକ୍ଟେରିଆ ଟ୍ୟାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିନା ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଅମ୍ଳଜାନ ଅଭାବରେ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ, ଏହି ବ୍ୟାକ୍ଟେରିଆ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁକୁ ଜଳ ଓ ଗ୍ୟାସରେ ଡାଇଜେଷ୍ଟ କରାଏ । ଅନ୍ୟଅର୍ଥରେ ଜୈବ ଶୌଚାଳୟ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାରେ ସକ୍ରିୟ ଡାଇଜେସନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଥିବା ବେଳେ ପୁରୁଣା ପଦ୍ଧତିରେ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ଡାଇଜେସନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଏ ।

ଜୈବ ଶୌଚାଳୟରେ ଅନ୍ୟ ଲାଭ ସବୁ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏହା ସେପଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କ ତୁଳନାରେ କମ ସ୍ଥାନ ନିଏ । ସେପଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କକୁ ସମୟ ଅନ୍ତରାଳରେ ଖାଲି ଓ ପରିଷ୍କାର ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଜୈବ ଶୌଚାଳୟରେ ଏଭଳି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥାଏ, କାରଣ ଏହା ୯୦ ପ୍ରତିଶତ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ଡିକମ୍ପୋଜିସନ୍ ନିଶ୍ଚିତ କରିଥାଏ । ଜୈବ ଶୌଚାଳୟ ପ୍ରାୟ ୫୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଆବଶ୍ୟକ କରେ ନାହିଁ ବରଂ ସେପ୍ଟିକ ଟ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରତି ୫ ବର୍ଷରେ ମରାମତି ଓ ଏହାକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ ।

ଜଳାଭାବ

ଆମ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳରେ ଖୋଲାରେ ଶୌଚ କରିବା ଜାରି ରହିବା ପଛରେ ଏକ କାରଣ ହେଉଛି ଜଳାଭାବ । ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ଅନେକ ଭଲ ଭାବରେ ତିଆରି ଶୌଚାଳୟ ଜଳାଭାବ ଯୋଗୁଁ କମ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର ଯୋଗ୍ୟ ରହୁନାହିଁ, କାରଣ ଜଳାଭାବ ଯୋଗୁଁ ସେଗୁଡିକ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଉଛି ।

ଗ୍ରାମବାସୀ ବା ସହରାଂଚଳ ଗରିବମାନେ ଶୌଚ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଢାଳ ପାଣି କଷ୍ଟରେ ପାଉଛନ୍ତି । ସର୍ବସାଧାରଣ ଶୌଚାଳୟକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ଅତିକମରେ ଗୋଟିଏ ବାଲଟି ପାଣି ଦରକାର ଏହା ଆମକୁ ଜନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଆବଶ୍ୟକତା ଆଡକୁ ଆମକୁ ନେଉଛି ତାହା ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଜଳ ଯୋଗାଣ, କେବଳ ଶୌଚାଳୟ ବ୍ଲକ୍ସ ତିଆରି କରିଦେଲେ ହେବ ନାହିଁ ଯଦି ସେଗୁଡିକ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଅବରୁଦ୍ଧ ହୋଇଯିବ । ■■

ଆଗାମୀ ସଂଖ୍ୟା ସଂପର୍କରେ

ଫେବୃୟାରୀ ୨୦୧୫ :
ସଂଘବାଦ ଓ ଭାରତୀୟ ଶାସନତନ୍ତ୍ର
ମାର୍ଚ୍ଚ୨୦୧୫ :
ବଜେଟ- ୨୦୧୫-୧୬

ଭାରତରେ ଆୟ ଅସମାନତାର କାରଣ

• *ତୁଳସୀ ଜୟକୁମାର*

ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ ଲାଭ ଭାଗ ମୂଳକ ମଜୁରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫାର୍ମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଟିକସ ଛୁଟି ରିହାତି ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଆମେ ଯୁକ୍ତି କରୁଛୁ । ଏହା ଯେ କେବଳ ଅସମାନତା ଦୂର କରିବ ତାହା ନୁହେଁ ଏହାର ମାକ୍ରୋ ଅର୍ଥନୈତିକ ଫଳ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହେବ କାରଣ ଏଥିଯୋଗୁଁ ନିୟମିତ ଘରୋଇ ଉପଯୋଗ ବୃଦ୍ଧି ହେବ ତଥା ଚାହିଦା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହେବ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ସରକାରଙ୍କୁ କେବଳ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ କୁଶଳୀ ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ ଯଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱକରଣର କୁପ୍ରଭାବ ଦୂର କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଆୟ ବିତରଣ ତଥା ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶ ଉପରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ନେଇ ଯେଉଁ ବୌଦ୍ଧିକ ଆଲୋଚନା ହେଉଛି ତା□। ସେଥିରେ ବିଗତ ଶତାବ୍ଦୀ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ପରିବ□ନ ହୋଇଛି । ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଅସମାନତାର ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ରହିଛି ବୋଲି କ୍ଲାସିକାଲ୍ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ମତ ଦେଇଥିବା ବେଳେ ନିଓ-କ୍ଲାସିକାଲ ମତ ଥିଲା ଯେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆୟ ବିତରଣର ପ୍ରଭାବ ହେଉଛି ସୀମିତ । ଆଧୁନିକ ମତ ହେଉଛି ବିକାଶ ଉପରେ ଅସମାନତାର ପ୍ରଭାବ ହେଉଛି ବ୍ୟାପକ । କିନ୍ତୁ ୨୦୧୪ ମସିହାରେ ପିକେଟିଙ୍କ ପୁସ୍ତକ "କ୍ୟାପିଟାଲ ଇନ ଦି ୨୧ ସେଂଚୁରି" ପ୍ରକାଶିତ ହେବାପରେ ଆୟ ବିତରଣର ପ୍ରଭାବ ଉପରେ ତର୍କ ପୁରୁଣା ଯୁଗରୁ ବ□ମାନ ମଧ୍ୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୃ□ ସଂପନ୍ନ କରିଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରବ□ୀ ସମୟ ବିଚାରଧାରାରେ ଅସମାନତାକୁ ସାଧାରଣତଃ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ପାରିବାରିକ ଆୟ ବିତରଣରେ ସ୍ୱତଃ ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିବା ବେଳେ କ୍ଲାସିକାଲ୍ ମତରେ ଆୟ ବିତରଣକୁ ସାଧାରଣତଃ ଶ୍ରମ ଓ ପୁଂଜି ମଧ୍ୟରେ ବିତରଣ-ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟବହାରିକ ଆୟ ବିତରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲା ।

ଭାରତରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି-ବିକାଶ ତର୍କକୁ ବ୍ୟବହାରିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆୟ ବିତରଣ (ଏବଂ ତତ୍ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ଅସମାନତା) କିଭଳି ପରିବ□ନ କରିଛି ? ଭାରତରେ ଅସମାନତା କିଭଳି ମାପ କରାଯାଉଛି ଏବଂ ବ୍ୟବହାରିକ ଅସମାନତାକୁ କ'ଣ ପରିଚାଳିତ କରୁଛି ? ଶେଷରେ ପରିବ□ିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ କିପରି ନୀତିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଛି ? ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆମେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହିସବୁ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିବା ।

ଆୟ ଅସମାନତାକୁ ଆମେ ଦୁଇଟି ଦିଗରୁ ଆଲୋଚନା କରି ପାରିବା- ପାରିବାରିକ ଆୟ ବିତରଣ ଏବଂ ବ୍ୟବହାରିକ ଆୟ ବିତରଣ । ପ୍ରଥମଟିରେ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବିଭିନ୍ନ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଆୟ ବିତରଣ ଉପରେ ଆଲୋଚନା

କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟୟନ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉତ୍ପାଦନକୁ ପରିଚାଳିତ କରୁଥିବା ଜମି, ଶ୍ରମ ଓ ପୁଞ୍ଜି ମଧ୍ୟରେ ଆୟ ବିତରଣର ଆଲୋଚନା କରାଯାଏ ।

ଆୟ ଅସମାନତା ପାଇଁ ସାଧାରଣତଃ ଗିନି କୋଏଫିସିଏ□ ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଏ । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟମ ଆୟ ବିତରଣ (ଆୟକର ପ୍ରଦାନ ପରବ□ୀ ଓ ଟ୍ରାନସଫର ପଇଠ)କୁ ଆଧାର କରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ (ପାରିବାରିକ) ଆୟ ଅସମାନତା ହିସାବ କରାଯାଏ । ତେବେ, ଏହା ଅବଶ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ପାରିବାରିକ ଆୟ ଉପରେ ସୀମିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଭଳି ବିକାଶଶୀଳଦେଶମାନଙ୍କରେ ଟରସିଆରି ଆୟ ବିତରଣ ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅଧିକନ୍ତୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅସମାନତା ମାପ କଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ସୃଷ୍ଟ ଆୟକୁ ମଧ୍ୟ ସଠିକ ଭାବରେ ହିସାବ କରାଯାଇପାରେ ନାହିଁ । ବ୍ୟବହାରିକ ଅସମାନତାର ଏହା ଏକ ବଡ କାରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଦୌଡିଆ ଓ କାରସିଆ ପେନାଲୋସା (୨୦୦୭) ଏହା ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆୟ ବିତରଣ ଫ୍ୟାକ୍ଟର ଆୟ ବିତରଣ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଏବଂ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଦିଗରୁ ଅତି ମହତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ବ୍ୟବହାରିକ ଆୟ ବିତରଣ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ ସବୁ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରାଯାଉଛି ସେଗୁଡିକ ହେଲା ମାକ୍ରୋ ସ୍ତରର ଆୟ ତଥ୍ୟ । ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ଓ ନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗତା, ଆଦି । ବ୍ୟବହାରିକ ଅସମାନତା ପ୍ରଶ୍ନ ସହ ମଜୁରୀ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅସମାନତାର ମାକ୍ରୋ ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଭାବ ଉପରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିଲେ ହାଭାର୍ଡ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରୀ ମାର୍ଟିନ ୱେଜମ୍ୟାନ (୧୯୮୪),ୱେଜମ୍ୟାନ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସାଇକ୍ଲିକାଲ ବେକାରୀ ସମସ୍ୟା ପଛରେ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରକାରର କ୍ଷତିପୂରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା -ସ୍ଥାୟୀ ମଜୁରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ଏଭଳି ମଜୁରି ଅନମନୀୟତା ଯୋଗୁଁ ମାନ୍ଦାବସ୍ଥା ସମୟରେ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ସାମୟିକ ଅପସାରଣ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ଚାହିଦା କମ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ତାହା କମିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତାଙ୍କ ମତରେ ସ୍ଥାୟୀ ମଜୁରି ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏକ ଲାଭ-ଭାଗୀଦାରୀ ମଜୁରି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ କଲେ ତାହା ଚାହିଦା କମ୍ ଥିବା ମାନ୍ଦାବସ୍ଥା ସମୟରେ ଶ୍ରମ ବ୍ୟୟ କମ କରିବ ଏବଂ ଶ୍ରମିକ ଛଟେଇ ହେବ ନାହିଁ । ବାସ୍ତବରେ ଶ୍ରମିକ ପିଛା ହାରାହାରି କ୍ଷତିପୂରଣ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କଲେ ଏହା ଶ୍ରମ ଚାହିଦା ପ୍ରସାର କରିବେ । ୱେଜମ୍ୟାନ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲେ କି ଏହା ସ୍ଥାଣୁତ୍ୱଯୁକ୍ତ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ସମସ୍ୟା ପାଇଁ ସ୍ଥାୟୀ ସମାଧାନ ଯୋଗାଇ ଦେବ । ମଜୁରି ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ସବୁ ଫାର୍ମ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲୁକଲେ ଏହି ସଂସ୍ଥା ସଫଳ ହେବ । ଏହା କରିବା ସକାଶେ ୱେଜମ୍ୟାନ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଛିନ୍ତି ଯେ ପ୍ରିଫରେନସିଆଲ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗୁ କରି ସରକାର ଲାଭ ହାସଲ କରାଉଥିବା ଶ୍ରମିକଙ୍କ ପାଇଁ ପୁରସ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିପାରିବେ । ଏହା ଭାରତ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଉପଯୁକ୍ତ ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେବେ ଶ୍ରମ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇଁ ଜାପାନରେ ଯେଉଁ ବୋନସ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ତାହା ପ୍ରାକ୍ ୧୯୯୦ ଦଶକରେ ଜାପାନରେ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ନିମ୍ନ ସ୍ତରରେ ରଖିଥିଲା ବୋଲି ୱେଜମ୍ୟାନ କହିଛନ୍ତି ।

ନିକଟ ଅତୀତରେ ପିକେଟି (୨୦୧୪) ପୁଞ୍ଜିରୁ ଲାଭ ହାର ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ମଧ୍ୟରେ ଡିଫରେନସିଆଲ ପ୍ରଚଳନକୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଏକ ମାଧ୍ୟମ ଭାବରେ ଏହାକୁ ଆଧାର କରି ବ୍ୟବହାରିକ ଅସମାନତା କମ କରିବା ସପକ୍ଷରେ ଯୁକ୍ତି କରିଛନ୍ତି ।

ଯେତେବେଳେ ପୁଞ୍ଜି ନିବେଶରୁ ଲାଭ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାରଠାରୁ ଅଧିକ ହୁଏ (ଯାହା ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖାଦେଇଥିଲା ଏବଂ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟ ହେବାକୁ ଯାଉଛି) ତାହେଲେ ଉ□ରାଧିକାର ସଂପ□ି ଆୟ ଓ ଆଉଟପୁଟ ତୁଳନାରେ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଉ□ରାଧିକାର ଭାବରେ ସଂପ□ି ପାଇଥାନ୍ତି ସେମାନେ ନିଜ ପୁଞ୍ଜିରୁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଭାଗ ସଂଚୟ କରିଥାନ୍ତି ଏହା ଦେଖିବା ପାଇଁ କି ସେମାନଙ୍କର ପୁଞ୍ଜି ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ତୁଳନାରେ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏହା ପ୍ରାୟ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ଯେ ଉ□ରାଧିକାର ସଂପ□ି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ସଂପ□ି ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହୋଇଥାଏ । ପୁଞ୍ଜି ଠୁଳ ହେଲେ ତାହା ଏଭଳି ଉଚ୍ଚ ସ୍ତର ହାସଲ କରିବ ଯାହା ଆଧୁନିକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜର ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ଓ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ପରିପନ୍ଥୀ ହେବ ।

ଭାରତରେ ଅସମାନତା

ଗିନି କୋଏଫିସିଏ□ ଉପେଯୋଗ କରି ଭାରତରେ ଅସମାନତାକୁ ଅଖିଳ ଭାରତ ତଥା ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଉପଯୋଗକୁ ଆଧାର କରି ହିସାବ କରାଯାଇଛି । ୧୯୭୩/୭୪ ରୁ ୨୦୦୯/୧୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଥ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ଏହା ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ଉପଯୋଗ ବ୍ୟୟକୁ ଆଧାର କରି ଦେଖିଲେ ଅସମାନତା ବେଶୀ କମ୍ ହୋଇଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି, ଏହାକୁ

ସାରଣୀ-୧ : ଗିନି କୋ-ଏଫିସିଏଣ୍ଟ ବ୍ୟବହାର ବିବରଣ ୧୯୭୩-୭୪ ରୁ ୨୦୦୯-୧୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

ରାଜ୍ୟ	୧୯୭୩-୭୪		୧୯୭୭-୭୮		୧୯୮୩		୧୯୯୩-୯୪		୧୯୯୯-୨୦୦୦		୨୦୦୪-୦୫ (ୟୁଆରପି)*		୨୦୦୪-୦୫ (ଏମଆରପି)*		୨୦୦୯-୧୦ (ୟୁଆରପି)*		୨୦୦୯-୧୦ (ଏମଆରପି)*	
	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର
ଭାରତ	0.୨୮୧	0.୩୦୨	0.୩୩୭	0.୩୪୫	0.୨୯୭	0.୩୨୫	0.୨୮୬	0.୩୪	0.୨୬	0.୩୪୨	0.୩	0.୩୭୧	0.୨୬୬	0.୩୪୮	0.୨୯୧	0.୩୮୨	0.୨୭୬	0.୩୭୧
ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ	0.୨୮୮	0.୨୮୮	0.୨୯୮	0.୩୧୯	0.୨୯୨	0.୩୦୫	0.୨୮୫	0.୩୨	0.୨୩୫	0.୩୧୩	0.୨୮୯	0.୩୭	0.୨୬୨	0.୩୪୨	0.୨୭୮	0.୩୮୨	0.୨୬୯	0.୩୬୩
ଅରୁଣାଚଳ ପ୍ରଦେଶ											0.୨୨	0.୨୪୪	0.୨୪	0.୨୧୩	0.୩୩୩	0.୩୨୫	0.୨୧୩	0.୨୧୧
ଆସାମ	0.୨	0.୨୯୭	0.୧୭୯	0.୩୨୩	0.୧୯୨	0.୨୪୮	0.୧୭୭	0.୨୮୭	0.୨୦୯	0.୩୦୯	0.୧୯୫	0.୩୧୭	0.୧୮୨	0.୩୦୯	0.୨୪୪	0.୩୨୪	0.୨୨	0.୩୨୮
ବିହାର	0.୨୨୩	0.୨୨୫	0.୨୬୮	0.୩୦୪	0.୨୫୫	0.୨୯୭	0.୨୨୨	0.୩୦୭	0.୨୦୭	0.୩୨୯	0.୨୦୫	0.୩୩	0.୧୮୫	0.୩୧୨	0.୨୨୬	0.୩୩୭	0.୨୨୫	0.୩୨୯
ଛତିଶଗଡ଼											0.୨୯୫	0.୪୩୪	0.୨୬୯	0.୩୬୪	0.୨୨୬	0.୩୨୬	0.୨୩୪	0.୩୦୫
ଦିଲ୍ଲୀ	0.୧୪୯	0.୩୫୩	0.୨୯	0.୩୩	0.୨୮୯	0.୩୩୯	0.୨୫୬	0.୩୦୭	0.୨୯୪	0.୩୪୩	0.୨୬୪	0.୩୨୯	0.୨୭୭	0.୩୨୪	0.୨୫୩	0.୩୫୫	0.୨୩୩	0.୩୫୭
ଗୋଆ											0.୨୯୪	0.୪୦୫	0.୨୭୭	0.୩୩୩	0.୨୯୪	0.୪୦୭	0.୨୯୯	0.୨୫୨
ଗୁଜରାଟ	0.୨୩୪	0.୨୪୭	0.୨୮୫	0.୩୦୮	0.୨୫୭	0.୨୨୪	0.୨୩୬	0.୨୮୭	0.୨୩୪	0.୨୮୭	0.୨୬୯	0.୩୦୫	0.୨୫୨	0.୨୯୫	0.୨୫୩	0.୩୨୮	0.୨୫୭	0.୩୦୯
ହରିୟାଣା	0.୨୯୯	0.୩୧	0.୨୮୮	0.୩୨୩	0.୨୨୯	0.୩୦୪	0.୩୦୧	0.୨୮	0.୨୩୯	0.୨୮୭	0.୩୨୨	0.୩୬	0.୨୯୫	0.୩୨୬	0.୩୦୧	0.୩୬	0.୨୨୮	0.୩୬୭
ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶ	0.୨୪୩	0.୨୨୩	0.୨୬୫	0.୨୯୭	0.୨୬୬	0.୩୨୩	0.୨୬୬	0.୨୩୫	0.୨୩୫	0.୨୯୫	0.୨୯୭	0.୩୧୮	0.୨୭	0.୨୬୨	0.୩୦୫	0.୩୨୯	0.୨୮୩	0.୩୬୨
ଜାମ୍ମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର	0.୨୨୪	0.୨୨୪	0.୨୨୨	0.୩୩୪	0.୨୨୨	0.୨୩୫	0.୨୩୪	0.୨୮୨	0.୧୬୩	0.୨୨୪	0.୨୩୭	0.୨୪୫	0.୨୨୭	0.୨୪୨	0.୨୩୫	0.୩୦୫	0.୨୨୨	0.୩୦୭
ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ											0.୨୨୫	0.୩୬୨	0.୧୯୯	0.୩୧୭	0.୨୪	0.୩୬୮	0.୨୧୭	0.୩୪୨
କର୍ଣ୍ଣାଟକ	0.୨୬୬	0.୨୯୯	0.୩୧୨	0.୩୪୭	0.୨୯୯	0.୩୩	0.୨୬୭	0.୩୧୫	0.୨୪୨	0.୩୨୩	0.୨୬୩	0.୩୬୪	0.୨୩୭	0.୩୬୮	0.୨୩୫	0.୩୩୪	0.୨୩୨	0.୩୨୫
କେରଳ	0.୩୯୪	0.୩୭	0.୩୬୩	0.୩୬୭	0.୩୩	0.୩୬୨	0.୨୮୮	0.୩୩୮	0.୨୭	0.୩୨୨	0.୩୬୨	0.୪	0.୨୯୪	0.୩୬୩	0.୪୧୭	0.୪୯୮	0.୩୫	0.୪
ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦେଶ	0.୨୮୭	0.୨୭	0.୩୩୨	0.୩୭୭	0.୨୯୭	0.୨୯	0.୨୭୭	0.୩୨୭	0.୨୪୭	0.୩୨୫	0.୨୭୬	0.୩୯୩	0.୨୫୭	0.୩୬୨	0.୨୯୭	0.୩୭୪	0.୨୭୭	0.୩୫୫
ମହାରାଷ୍ଟ୍ର	0.୨୭୪	0.୩୩୯	0.୪୭୭	0.୩୫୭	0.୨୮୩	0.୩୨୯	0.୩୦୭	0.୩୫୨	0.୨୫୮	0.୩୪୮	0.୩୦୮	0.୩୭୭	0.୨୭	0.୩୫	0.୨୭୮	0.୪୧	0.୨୪୪	0.୪୮
ମଣିପୁର											0.୧୫୬	0.୧୭୪	0.୧୩୬	0.୧୪୯	0.୧୭୩	0.୨୧୩	0.୧୫୯	0.୧୯୩
ମେଘାଳୟ											0.୧୫୭	0.୨୫୮	0.୧୩୬	0.୨୪	0.୨	0.୨୫୬	0.୧୭	0.୨୪୩
ମିଜୋରାମ											0.୧୯୩	0.୨୪୪	0.୧୬୬	0.୨୨୩	0.୨୭୬	0.୨୩	0.୧୯୪	0.୨୨୮
ନାଗାଲାଣ୍ଡ											0.୨୦୭	0.୨୩୬	0.୧୬୩	0.୨୨୪	0.୧୮୭	0.୨୩୭	0.୧୮୨	0.୨୨୨
ଓଡ଼ିଶା	0.୨୬୨	0.୩୪୨	0.୩୦୨	0.୩୨୪	0.୨୬୬	0.୨୯୪	0.୨୪୩	0.୩୦୪	0.୨୪୪	0.୨୯୨	0.୨୮୨	0.୩୫	0.୨୬୪	0.୩୩	0.୨୬୨	0.୩୮୨	0.୨୪୭	0.୩୬୫
ପଞ୍ଜାବ	0.୨୨	0.୨୮୭	0.୩୦୩	0.୩୮	0.୨୨୨	0.୩୧୨	0.୨୫୫	0.୨୨୫	0.୨୩୨	0.୨୯	0.୨୨୯	0.୩୯୩	0.୨୬୩	0.୩୧୩	0.୨୮୮	0.୩୬୨	0.୨୮୬	0.୩୬୮
ରାଜସ୍ଥାନ	0.୨୫୫	0.୨୮୭	0.୪୫୪	0.୨୯୫	0.୩୪	0.୩୦୨	0.୨୫	0.୨୨	0.୨୦୯	0.୨୮୭	0.୨୪୭	0.୩୫୫	0.୨୦୪	0.୩୦୩	0.୨୨୬	0.୩୬୮	0.୨୨୪	0.୩୨୭
ସିକିମ											0.୨୫୫	0.୨୬୪	0.୨୩୫	0.୨୩୨	0.୨୨୬	0.୧୯୪	0.୨୬୯	0.୧୮୭

ରାଜ୍ୟ	୧୯୭୩-୭୪		୧୯୭୭-୭୮		୧୯୮୩		୧୯୯୩-୯୪		୧୯୯୯-୨୦୦୦		୨୦୦୪-୦୫ (ୟୁଆରପି)*		୨୦୦୪-୦୫ (ଏମଆରପି)*		୨୦୦୯-୧୦ (ୟୁଆରପି)*		୨୦୦୯-୧୦ (ଏମଆରପି)*	
	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର	ଗ୍ରାମ	ସହର
ତାମିଲନାଡୁ	୦.୨୫୯	୦.୩୦୫	୦.୩୧୯	୦.୩୩୩	୦.୩୨୪	୦.୩୪୬	୦.୩୦୬	୦.୩୫୪	୦.୨୭୯	୦.୩୮୧	୦.୩୧୬	୦.୩୬୫	୦.୨୭୮	୦.୩୪୬	୦.୨୫୪	୦.୩୩୨	୦.୨୬୬	୦.୩୨୨
ତ୍ରିପୁରା											୦.୨୧୬	୦.୩୩୮	୦.୨୦୩	୦.୩	୦.୨୦୫	୦.୨୨୪	୦.୧୧୬	୦.୨୮୮
ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ	୦.୨୩୬	୦.୨୯୩	୦.୨୯୯	୦.୩୨୨	୦.୨୯	୦.୩୧୨	୦.୨୭୮	୦.୩୨୩	୦.୨୪୬	୦.୩୨୮	୦.୨୮୬	୦.୩୬୬	୦.୨୩୪	୦.୩୩୯	୦.୩୬୫	୦.୩୨୧	୦.୪୩୮	୦.୩୨୧
ଉତ୍ତରାଖଣ୍ଡ											୦.୨୨୯	୦.୩୨୩	୦.୨୨୩	୦.୩୦୨	୦.୨୨୩	୦.୩୫୧	୦.୨୩୯	୦.୩୦୫
ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ	୦.୨୦୫	୦.୩୧୫	୦.୨୯୨	୦.୩୧୨	୦.୨୮୪	୦.୩୨୮	୦.୨୫୧	୦.୩୩୪	୦.୨୨୪	୦.୩୪୧	୦.୨୭	୦.୩୨୮	୦.୨୪୧	୦.୩୬୭	୦.୨୩୯	୦.୩୮୪	୦.୨୨	୦.୩୮୪
ଆଣ୍ଡାମାନ ଓ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ											୦.୨୯	୦.୩୫୧	୦.୨୬୩	୦.୩୦୫	୦.୨୪୬	୦.୨୨୧	୦.୨୬୬	୦.୩୧୬
ଚଣ୍ଡୀଗଡ଼											୦.୨୪	୦.୩୪୪	୦.୨୪୪	୦.୩୪୧	୦.୧୯୩	୦.୪୪୧	୦.୩୦୮	୦.୩୬୩
ଦାଦ୍ରା ଓ ନଗର ହାଭେଲି											୦.୩୫୧	୦.୨୨୬	୦.୩୨୪	୦.୨୨୫	୦.୨୦୬	୦.୨୦୮	୦.୨୨	୦.୨୨୪
ଦମନ ଓ ଡିଉ											୦.୨୨୩	୦.୨୬୮	୦.୨୦୯	୦.୨୪୨	୦.୩୦୫	୦.୨୮୩	୦.୨୮୬	୦.୨୬୪
ଲାକ୍ଷାଦ୍ୱୀପ											୦.୨୪	୦.୩୮୩	୦.୧୬୬	୦.୨୩୬	୦.୩୨	୦.୩୩୫	୦.୩୧୪	୦.୨୨୯
ପୁଡୁଚେରୀ											୦.୩୩୬	୦.୩୧୨	୦.୨୮୧	୦.୩୦୨	୦.୩୦୬	୦.୩୦୬	୦.୨୬୪	୦.୨୬୮

ମଧ୍ୟ ସତର୍କତାର ସହ ଦେଖିବାକୁ ହେବ କାରଣ ଉପଯୋଗ ଅସମାନତାରେ ସାଧାରଣତଃ ଅସମାନତାର ଆକାରକୁ ହେୟଜ୍ଞାନ କରାଯାଇଛି । ବାସ୍ତବରେ ପାରିବାରିକ ଆୟ (ଉପଯୋଗ ନୁହେଁ) ଅସମାନତା ବରଂ ଅସମାନତାର ଏକ ବାସ୍ତବିକ ସୂଚକାଙ୍କ ହୋଇପାରିବ ।

ଭାରତ ମାନବ ବିକାଶ ସର୍ବେକ୍ଷଣ (ଆଇ.ଏଚ୍.ଡି.ଏସ୍.) ୨୦୧୦ରେ ସାରା ଭାରତରେ ପାରିବାରିକ ଆୟ ବିତରଣ ହିସାବ କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ ଯେ ଏହି ହିସାବରେ ଗିନି କୋଏଫିସିଏ□ ହିସାବ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ଆୟ ଅସମାନତା ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଛି । ଉପଯୋଗ ଅସମାନତା ପାଇଁ ଗିନି ଇନଡେକ୍ସ ଭାରତ ପାଇଁ ୦.୩୮ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ, ଆୟ ଆଧାରିତ ଗିନି ଇନଡେକ୍ସ ହେଉଛି ୦.୫୨ । ଏହି ସର୍ବେକ୍ଷଣରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସହରା□ଳ ଅସମାନତା ସଠିକ ନୁହେଁ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଛି । ସହରା□ଳ ଆୟ ଗ୍ରାମା□ଳ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ସେମାନେ କିନ୍ତୁ କମ୍ ଅସମାନ । କାରଣ ସହରା□ଳ ପାଇଁ ଗିନି କୋଏଫିସିଏ□ ୦.୪୮ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଗ୍ରାମା□ଳ ସକାଶେ ଏହା ୦.୪୯ ହୋଇଛି । ଅଧିକନ୍ତୁ ଅଧିକତଃ ଅସମାନ ଗ୍ରାମା□ଳ ଆୟରେ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହେଉଛି ଅଣକୁଶଳୀ ମଜୁରି ଶ୍ରମ । ଏହା ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଇ□ା-ଫାକ୍ଟର ଅସମାନତା (ସହରା□ଳ କୁଶଳୀ, ଶିକ୍ଷା କୈନ୍ଦ୍ରିକ ବନାମ ଅଣକୁଶଳୀ, ଫାର୍ମ ଶ୍ରମ) ତଥା ଇ□ା-ଫାକ୍ଟର ଆୟ ଅସମାନତା ଅଧିକ ହେବ ।

ବହୁବିଧ ଉତ୍ସରୁ ଆୟ ଅର୍ଜନ କରୁଥିବା ପରିବାରଙ୍କ ପ୍ରତିଶତ ସାରଣୀ-୨ରେ

ସାରଣୀ-୨ : ବହୁବିଧ ଉତ୍ସରୁ ଆୟ ଅର୍ଜନ କରୁଥିବା ପରିବାରଙ୍କ ପ୍ରତିଶତ							
ଚାଷ	ମଜୁରି	ବ୍ୟବସାୟ	ଅନ୍ୟ	ଗ୍ରାମ	ସହର	ମୋଟ	ସେବାୟନ ଆୟ
✓	✓	✓	✓	୧.୧୪	୦.୨୬	୦.୮୯	୩୫,୭୫୫
✓	✓	✓		୨.୭୮	୦.୬୧	୨.୧୬	୩୨,୯୩୮
✓	✓	✓	✓	୮.୬୯	୧.୧୨	୬.୫୨	୨୫,୫୦୭
✓	✓			୨୩.୫୫	୩.୮୩	୧୭.୮୯	୨୩,୫୩୬
✓		✓	✓	୧.୪	୦.୫୧	୧.୧୫	୫୪,୮୫୦
✓		✓		୩.୯	୧.୨୮	୩.୧୫	୩୬,୦୦୦
✓			✓	୫.୪୮	୦.୫୬	୪.୦୭	୩୧,୨୬୫
✓				୧୧.୨୭	୧.୦୩	୮.୩୩	୨୦,୯୬୪
	✓	✓	✓	୦.୮୧	୧.୬୧	୧.୦୪	୪୭,୪୦୦
	✓	✓		୨.୪୩	୫.୯୮	୩.୪୫	୪୦,୯୦୦
	✓		✓	୬.୩୩	୧୨.୧	୭.୯୮	୩୩,୬୦୦
	✓			୨୪.୨୩	୪୮.୪୬	୩୧.୧୮	୨୭,୦୦୦
✓		✓	✓	୦.୯୯	୩.୭୧	୧.୭୭	୫୨,୦୦୦
		✓		୩.୩୯	୧୪.୧	୬.୪୭	୪୦,୦୦୦
	✓		✓	୧.୯୮	୪.୧୫	୨.୬	୧୮,୦୦୦
ବିଯୁକ୍ତ ବା ଆୟ ନାହିଁ				୧.୬୧	୦.୬୯	୧.୩୫	-୯୮୫
ମୋଟ				୧୦୦	୧୦୦	୧୦୦	

ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇଛି । ଏଥିରେ ଆୟ ଉତ୍ସର ବିବିଧତା ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ତାହାର ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ର କିଭଳି ପରସ୍ପର ସହ ଜଡିତ ତାହା ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଏଥିରୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରତୀତ ହୁଏ ଯେ ଗୋଟିଏ କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଁ ପ୍ରଚଳିତ ନୀତିର ପ୍ରଭାବ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ମଧ୍ୟ ପଡିପାରେ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ସୂଚିତ ହେଉଛି କି ଅଧିକାଂଶ ପରିବାର (୫୭.୪ ପ୍ରତିଶତ) ନିଜର ଆୟ ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ଶ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅର୍ଜନ କରୁଛନ୍ତି । ମଜୁରି ଆୟକାରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଏତେ ଅଧିକ ହୋଇଥିବା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆୟ ଅସମାନତା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆୟ ଅସମାନତାର ଚାଳକ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ।

ଫାକ୍ଟର ଅସମାନତା ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଛି ଯଥା ବିଶ୍ୱକରଣ ଏବଂ ଘରୋଇ ନୀତି । ମୁକ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟ ମୁକ୍ତ ସ୍ଥିତି ଆର୍ଥିକ ବଜାର ଉଦାରୀକରଣ ଏବଂ ବୈଷୟିକ ପରିବ□ନକୁ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଅତିରିକ୍ତ ଭାବରେ ମୁଦ୍ରା ଓ ବିନିମୟ ହାର ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ନୀତିକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ଯାହା ଅଭିବୃଦ୍ଧି, ପୁଂଜି ନିବେଶ ଓ କର୍ମନିଯୁକ୍ତିକୁ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଛି ।

ଜି.ଡି.ପି.ର ପ୍ରତିଶତ ଭାବରେ ଆମଦାନୀ ଓ ରପ୍ତାନିକୁ ବାଣିଜ୍ୟ ମୁକ୍ତତାର ମାପକ ହିସାବରେ ନିଆଯାଏ । ଆର୍ଥିକ ଉଦାରୀକରଣକୁ ଭାରତକୁ ନିଟ୍ ପୋର୍ଟଫୋଲିଓ ପ୍ରବାହର ମାତ୍ରା ଭାବରେ ହିସାବ କରାଯାଏ । ବୈଷୟିକ ପରିବ□ନକୁ ପୁଁଜି-ଶ୍ରମ ଅନୁପାତ ହିସାବରେ ମାପ କରାଯାଏ ।

ଚିତ୍ର-୧ରେ ବାଣିଜ୍ୟ ମୁକ୍ତତା ଓ ଶ୍ରମର ଅଂଶ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସଂପର୍କକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ଚିତ୍ର-୨ରେ ଆର୍ଥିକ ମୁକ୍ତତା ଓ ଶ୍ରମ ଅଂଶ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଭାରତ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ପୁଂଜି ପ୍ରବାହ ପାଇଁ ଅଧିକ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଶ୍ରମ ଅଂଶ ସ୍ଥିତି କିଛୁ ଖରାପ ହୋଇଛି ।

ଏହାପରେ ବୈଷୟିକ ପରିବ□ନ ହିସାବ ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ଆମେ ଏଠାରେ ଫିନିଷ୍ଟାଏଟ୍‌ଏଲ୍ ଓ ସାଥିମାନେ କରିଥିବା ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ କରି ଶ୍ରମ ଉପାଦାନ ହିସାବ କରୁଛୁ । ସାରଣୀ-୩ରେ ଭାରତରେ ୧୯୯୧ ପରଠାରୁ ପୁଁଜି -ଶ୍ରମ ଅନୁପାତ ବୃଦ୍ଧି (୨.୩୭ଗୁଣ) ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଏଥି ସହିତ ଜି.ଡି.ପି.ରେ ଶ୍ରମକ୍ଷତି ପୂରଣର ଅଂଶ ବାସ୍ତବରେ ୦.୬୫ ରୁ ୦.୪୮୫କୁ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ଏଥିରେ ମୋଟ ଫାକ୍ଟର

ଉତ୍ପାଦକତା ୨୦୦୫-୦୯ ଭି□ରେ ୦.୭୭ ରୁ ୧.୦୭ କୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବା ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଏଥିରୁ ଆମେ ଏହି ଉପସଂହାର ନେଇପାରେ କି ମୋଟ ଫାକ୍ଟର ଉତ୍ପାଦକତାରେ ଯେଉଁ ଲାଭ ହୋଇଛି ତାହାର ଲାଭ ପୁଂଜି ମାଲିକଙ୍କୁ ମିଳୁ, ଶ୍ରମକୁ ନୁହେଁ ।

ସମୟାନୁକ୍ରମରେ ଭାରତ ଦୁନିଆ ସହ ସମ୍ମିଳିତ ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ସେବା, ସାମଗ୍ରୀ ଓ ପୁଂଜି ପ୍ରବାହ ଦିଗରୁ ଦେଖିଲେ ଆପେକ୍ଷିକ ଶ୍ରମ ଅଂଶ ୧୯୯୧ ରୁ ୨୦୧୧ ମଧ୍ୟରେ ଖରାପ ହୋଇଛି । ତେବେ କୁଶଳୀ ଓ ଅଣକୁଶଳୀ ଶ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ଆପେକ୍ଷିକ ଅସମାନତା ସ୍ଥିତି କିନ୍ତୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁନାହିଁ ।

ତେବେ ଶ୍ରମ ଉପରେ ମୁକ୍ତତା ଓ ବୈଷୟିକ ପରିବ□ନର ପ୍ରଭାବ ବିଶ୍ୱ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅନୁରୂପ ହୋଇଛି । ୨୦୧୩ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ବିକାଶ ରିପୋର୍ଟ (ଅଙ୍କଟାଡ) ମୁତାବକ ଜି.ଡି.ପି.ର ପ୍ରତିଶତ ହିସାବରେ ଶ୍ରମ ଅଂଶ ୧୯୯୫-୨୦୧୩ ମଧ୍ୟରେ ସାରା ଦୁନିଆରେ କମ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଭାରତ ଏ ଦିଗରେ ସବୁଠାରୁ ନିମ୍ନରେ ରହିଛି । ଏହାର ପ୍ରଭାବ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉପଯୋଗ ବ୍ୟୟ ଉପରେ ପଡୁଛି ଏବଂ ଏହା ଜରିଆରେ ଭାରତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧି କାହାଣୀକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଛି । ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ କାରଣସବୁ ଫାକ୍ଟର ଆୟ ଅସମାନତାକୁ କିଭଳି ପ୍ରଭାବିତ କରୁଛି । ୧୯୮୦ ଦଶକର ଋଣ ସମସ୍ୟା ପରବ□ୀ ସମୟରେ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ପରିବ□ନ କରାଯାଇଥିଲା । କେୟନିସୀୟ ମାକ୍ରୋ-ସ୍ଥିରତା ନୀତିରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟସ୍ଥିରତା ଆର୍ଥିକ ସନ୍ତୁଳନତା ହାସଲ ଆଡକୁ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ ମଧ୍ୟ ଅସମାନତା ବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ସଂକୋଚନମୂଳକ ମୁଦ୍ରାନୀତି ତଥା ସୁଧହାର, ପୁଂଜିନିବେଶ ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଏହାର ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ଯୋଗୁଁ ବେକାରୀ ସମସ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା । ଆର୍ଥିକ ଉଦାରୀକରଣର ପ୍ରଭାବ ବାସ୍ତବିକ ଫଳପ୍ରଦ ବିନିମୟ ହାର ଉପରେ ପଡିଥିଲା । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଆମଦାନୀ ବୃଦ୍ଧି ହେବା ଫଳରେ ଘରୋଇ ଉତ୍ପାଦନ ଓ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ପ୍ରତିକୂଳ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଇଭଳି ଆର୍ଥିକ ସନ୍ତୁଳନତା ଭି□ଭୂମି, ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟୟ ହ୍ରାସ କରି ହାସଲ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ସବୁ ଗରିବମାନଙ୍କ ଆୟ ଅର୍ଜନ କ୍ଷମତା କମ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସେମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ଅଗ୍ରଗତି ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିରୋଧ କରୁଥିଲା ।

ତେଣୁ ମୂଲ୍ୟ ସ୍ଥିରତା ଓ ଆର୍ଥିକ ସନ୍ତୁଳନ ହାସଲ ପାଇଁ ନିଆ ଯାଉଥିବା ଜାତୀୟ ନୀତି ଗୁଡିକର ଜିଡିପିରେ ଶ୍ରମ ଅଂଶ ହ୍ରାସ କରିବା ଭଳି ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ପ୍ରଭାବ ଆଣିପାରେ ।

୨୦୧୦ ପରବ□ୀ ଆର୍ଥିକ ସଂକଟ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଭାରତ କଠିନ ମୁଦ୍ରା ଓ ଆର୍ଥିକନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରୁଛି ଯାହାର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ସୁଦୃଢ଼କରଣ । ଏଭଳି ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ଦିଗରେ ସୀମିତ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଉପରେ ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବା ଯୋଗୁଁ ଅସମାନତାର କାରଣ ଅଧିକ ହେଉଛି ତଥା ଶ୍ରମର ଅଂଶ କମ ହେଉଛି । ଜାତୀୟ ନୀତିରେ ତେଣୁ ବାହ୍ୟ ପ୍ରଭାବ କମ କରିବା ଉପରେ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବା ଦରକାର ।

ଜାତୀୟ ଆୟରେ ଶ୍ରମ କ୍ଷତି ପୂରଣ ଓ ଶ୍ରମର ଅଂଶ ଜରିଆରେ ଅସମାନତା ସମସ୍ୟା କିଭଳି ଦୂର କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଏଥିରେ ସରକାରଙ୍କ ଭୂମିକା କଣ ହେବ ତାହା ଉପରେ ନୀତି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବା ଦରକାର । ଶ୍ରମ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସରକାରୀ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହା ପୁରୁଣା ଆଇନରେ ରହିଛି ତାହା କାମ କରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏଥି ଯୋଗୁଁ ବେକାରୀ ସମସ୍ୟା ଅଧିକ ହେବ ବା ଅଧିକ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ହେବ । ପୁଂଜିର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଟିକସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଠିକ ହେବ ନାହିଁ କାରଣ ଏଥିଯୋଗୁଁ ଟିକସ ଫାଙ୍କି ଅଧିକ ହେବ ।

ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷରେ ଲାଭ ଭାଗମୂଳକ ମଜୁରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫାର୍ମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଟିକସ ଛୁଟି ରିହାତି ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଆମେ ଯୁକ୍ତି କରୁଛୁ । ଏହା ଯେ କେବଳ ଅସମାନତା ଦୂର କରିବ ତାହା ନୁହେଁ ଏହାର ମାକ୍ରୋ ଅର୍ଥନୈତିକ ଫଳ ମଧ୍ୟ ଭଲ ହେବ କାରଣ ଏଥିଯୋଗୁଁ ନିୟମିତ ଘରୋଇ ଉପଯୋଗ ବୃଦ୍ଧି ହେବ ତଥା ଚାହିଦା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହେବ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ସରକାରଙ୍କୁ କେବଳ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ କୁଶଳୀ ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ ଯଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱକରଣର କୁପ୍ରଭାବ ଦୂର କରାଯାଇ ପାରିବ । ନଗଦ ହସ୍ତାନ୍ତରଣ, ବିଶେଷ କରି ଗ୍ରାମାଂଚଳ ମଜୁରି ଆୟ ଅର୍ଜନ କାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ସଠିକ ଦୂର କରିବାର ସହାୟକ ହେବ ।

ମୋଟ ଉପରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅସମାନତା ପରିବ□େ ଅଧିକ ବ୍ୟବହାରିକ ଅସମାନତା ଦୂର କରିବା ପଦ୍ଧତି ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଗଲେ ଅସମାନତା ଦୂରକରିବା ଦିଗରେ ଏହା ଦୀର୍ଘ ମିଆଦରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହୋଇପାରିବ । ■■

** ଏସୋସିଏଟ ପ୍ରଫେସର, ଏସ୍‌ପି ଜୈନ ଇନିଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ୍ ମ୍ୟାନେଜମେ□ ଏଣ୍ଡ ରିସର୍ଚ୍ଚ, ମୁମ୍ବାଇ*

ହିମବାହର ଗଠନ ଓ ଉ ରା ଳର କ୍ଷୟିଷ୍ଣୁ ହିମବାହ

• *ଧ୍ରୁବ ପ୍ରସାଦ ପଣ୍ଡା*

ଉ ାରା ଳର ହିମବାହଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ବେଶ୍ ଜଣାପଡେ ଯେ ହେଉଛନ୍ତି ଦେଶର ପଚିଶ ପ୍ରତିଶତ ଜଳର ଉତ୍ସ ସେମାନେ । ଏହାର ନଦୀଗୁଡ଼ିକ ୩୬୫୩ ବର୍ଗ କିଲୋମିଟର ବିମବାହ ଦ୍ୱାରା ଜଳ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ଯାହାକି ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟର ଛଅ ଦଶମିକ ପା ପ୍ରତିଶତ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ । ଗତ ଦଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଅଳକାନନ୍ଦା, ଭାଗୀରଥି ଓ କାଳୀଗଙ୍ଗା ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ନଦୀ ଅବବାହିକାର ଏକ କିଲୋମିଟର କମ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ୧୪୪ ହିମବାହ ପାଇଁ ବ ର୍ମାନ ହେଉଛି ଆଶଙ୍କାପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁହୂ ର୍ ।

ପୃଥିବୀର ଅଶି ପ୍ରତିଶତ ତଟକା (ମଧୁର) ଜଳର ଉତ୍ସ ହେଉଛି ହିମବାହ । ଅଠର ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠର ସ୍ଥଳଭାଗର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ହିମବାହ ଦ୍ୱରା ଆବୃତ ଥିଲା । ବ□ମାନ ହିମବାହ ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ସ୍ଥଳଭାଗ ହେଉଛି ଏକ ଦଶମାଂଶ । ଅନେକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଗୃହିତ ଜଳ, ତୁଷାର, ବରଫ, ମାଟି, ବାଲି ଓ ପଥରର ଖାଦ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ଗୁରୁତ୍ୱାକର୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ଗତିଶୀଳ ହୁଏ । ପାର୍ବତୀୟ ଉପତ୍ୟକାର ଏଭଳି ମନ୍ଥର ଗତିଶୀଳ ଜମାଟବନ୍ଧା ମିଶ୍ରଣକୁ ହିମବାହ କୁହାଯାଏ । ଏହାର ମୁଖ୍ୟାଂଶ ହେଉଛି ହିମ ଓ ଏହାର ଗତି ଥିବାରୁ ଏହି ହିମବାହ ନାମରେ ନାମିତି । ପର୍ବତ ଶିଖର ଓ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ତୁଷାରପାତ ହୁଏ । ଏହାର କେତେକାଂଶ ତରଳି ଯାଏ । କେତେକାଂଶ ବାଷ୍ପିଭୂତ ହୁଏ ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ସ୍ତରକୁସ୍ତର ସଂଗୃହିତ ହୋଇଥାଏ । କ୍ରମାଗତ ରୂପେ ସ୍ତର ପରେ ସ୍ତର ଜମିଯାଏ । ତୁଷାର କଣାଗୁଡ଼ିକ ଷଡଭୁଜ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଫଟିକ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଉଦଜାନ ଓ ଅମ୍ଳଜାନ ପରମାଣୁର ବିଭିନ୍ନ ବିନ୍ୟାସରେ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଶୂନ ବା ତହିଁରୁ ନିମ୍ନ ଡିଗ୍ରି ଉ□ାପରେ ଷଡଭୁଜ ହୋଇ ଜମା ହେଲେ ତଳ ସ୍ତରଗୁଡ଼ିକରେ ଚାପ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ଓ ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଏହା ଅତ୍ୟଧିକ କଠିନ ବରଫରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଏହି ଚାପ ତଳେ ତୁଷାର ସ୍ଫଟିକ ଗୁଡ଼ିକର ଆକୃତିରେ ମଧ୍ୟ ପରିବ□ନ ହୁଏ ଏବଂ ଏହା ଅଧିକ ଘନୀଭୂତ ହୁଏ । ତୁଷାର କଣାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟବ□ୀ ସ୍ଥାନ ସଂକୁଚିତ ହୁଏ ଏବଂ ତା ଭିତରେ କେବଳ କ୍ଷୁଦ୍ରାତି କ୍ଷୁଦ୍ର ବାୟୁ ଫୋଟକା ରହିଯାଏ । ତେଣୁ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ବାୟୁ ସଂଚାଳିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଏହି ଅବସ୍ଥା ତୁଷାରକୁ ବରଫରେ ପରିଣତ କିର ତାହାର ସାନ୍ଦ୍ରତା ବାଚ ଘନତ୍ୱ ପ୍ରତି କ୍ୟୁବିକ ମିଟରରେ ୮୧୦ କି.ଗ୍ରା. କରେ । ଉପରେ ଥିବା ମିଲିମିଟର ପରିସର ବିଶିଷ୍ଟ ବରଫ ସ୍ଫଟିକଗୁଡ଼ିକ ତଳସ୍ତରରେ ରହିଲେ ତିନିରୁ ପା□ ବା ତତୋଧିକ ସେ□ ମିଟର ପରିସର ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ଫଟିକରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଚାପ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉ□ାପରେ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଘଟେ ଏବଂ ବରଫ ତରଳିବା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଏକ ଅଠାଳିଆ ଅର୍ଦ୍ଧତରଳ ପଦାର୍ଥ ସୃଷ୍ଟି

ହୁଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ବରଫଖଣ୍ଡର ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡକୁ ଧରି ରଖିବା କ୍ଷମତା କମିଯାଏ । ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶକ୍ତିରୁ ଏହି ତଳପଟେ ଥିବା ବରଫ, ମାଟି ଓ ପ୍ରସ୍ତରରେ ଗତି ସଂଚାଳନ ହୁଏ । ହିମବାହର ନିମ୍ନସ୍ତରର ଏହି ଗତି ଜନିତ ସ୍ପନ୍ଦନ ଉପର ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ଉପର ସ୍ତରରେ ତୁଷାରପାତ ହେବାର ଦଶବର୍ଷ ପରେ ବରଫ ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଥାଏ । ହିମବାହରେ ଗଭୀର କଣା କରି ନିମ୍ନ ସ୍ତରକୁ ଗ୍ରମାଗତ ଭାବେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ହିମବାହ ଗଠନର ଇତିହାସ ନିରୂପଣ କରିଥାନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ହିମବାହର ଦୁଇଟି ଅ□ଳ ଥାଏ । ପ୍ରଥମଟି ସଂଗ୍ରହ ଅ□ଳ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଅପଚୟ ବା ବଳକା ଅ□ଳ । ସଂଗ୍ରହ ଅ□ଳରେ ତୁଷାରପାତ ତୁଷାର ତରଳୀକରଣ ମାତ୍ରାରୁ ଅଧିକ ଓ ଅପଚୟ ଅ□ଳରେ ତରଳୀକରଣ ତୁଷାରପାତ ମାତ୍ରାରୁ ଅଧିକ । ଏହି ଦୁଇ ଅ□ଳର ସୀମା "ବାର୍ଷିକ ତୁଷାର ରେଖା" ରୂପେ ପରିଚିତ । ଶୀତ ଦିନରେ ସମଗ୍ର ହିମବାହ ବରଫପାତ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ହିମବାହର ତଳପଟୁ ବସନ୍ତ ଋତୁରୁ ତୁଷାର ତରଳିବା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଓ ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ତରଳୀକରଣ ତୁଷାରରେଖା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହ□ଯାଏ । ଉପର ସ୍ତରର ତୁଷାର ତରଳି ତଳ ମୁଣ୍ଡର ନିମ୍ନ ସ୍ତରର ବରଫ ମଧ୍ୟ ଅନାବୃତ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ତରଳିବା ଆରମ୍ଭ କରେ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା କିନ୍ତୁ ତୁଷାରରେଖା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ ରହେ । ତେଣୁ, ବାର୍ଷିକ ତୁଷାର ରେଖା ତୁଷାର ତରଳିବାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅଂଶ । କେତୋଟି ହିମବାହର ଦୁଇଟି ବିଶେଷତ୍ୱ ଥାଏ ଯଥା - ବରଫସ୍ରୋତ ଓ ବରଫ ପ୍ରପାତ । ବରଫ ସ୍ରୋତଗୁଡିକ ଉପତ୍ୟକା ହିମବାହ ଯାହା ଏକ ବୃହତ ହିମବାହର ଉପ-ହିମବାହ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ଛୋଟ ଛୋଟ ପାର୍ବତ୍ୟ

ଉପତ୍ୟକାରୁ ଏହା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ଏକତ୍ରିତ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଏକ ବୃହତ ହିମବାହ ସୃଷ୍ଟି କରି ସମଗ୍ର ବୃହତ ଉପତ୍ୟକାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଥାନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ବୃହତ ହିମବାହ ନିଜ ସ୍ରୋତ ପଥରେ ତୀଖ ଅବତରଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ ତାହାର ଗତିରେ ତୀବ୍ରତା ଆସେ ଓ ଏହା ଟାଣି ହୋଇ ଫାଟ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ତଥା ଭାଙ୍ଗି ଯାଇ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୁଏ । ଏହି ଫାଟ ଓ ଭଗ୍ନାଂଶ ହିମବାହର ସବୁ ପ୍ରସ୍ତକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ହିମବାହର ହିମ ପ୍ରପାତ ଏକ କିଲୋମିଟର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ଦୃଶ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚମତ୍କାର ଓ ଭୟଙ୍କର । ଏଭରେଷ୍ଟ ଆରୋହଣ ବେଳେ ଖୁମ୍ବୁ ଅ□ଳ ଏଭିଳି ଏକ ହିମ ପ୍ରପାତ ରୂପେ ଆରୋହଣର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ହିଁ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ।

ହିମବାହର ସ୍ରୋତ ପଥରେ ଥିବା ପାହାଡମାନଙ୍କରୁ ପଥର ଓ ମାଟି ଧସି ହିମବାହ ଉପରେ ପଡି ତା ଉପରେ ଘାସ ଓ ଗୁଳ୍ମ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ବେଳେ ବେଳେ ନିଜ ଅଜାଣତରେ ପର୍ବତାରୋହୀ ହିମବାହ ଉପରେ ଚାଲୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ଗତିଶୀଳ ହିମବାହ ଚଳଚ□ଳ ଥାଏ । ନଦୀ ସ୍ରୋତ ଓ ହିମବାହର ସ୍ରୋତ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ତାରତମ୍ୟ ହେଉଛି ନଦୀଜଳ ବଡ ବଡ ପ୍ରସ୍ତରଖଣ୍ଡକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଏ ଓ ଛୋଟ ପଥର ଖଣ୍ଡକୁ ଭସାଇ ନିଏ । କିନ୍ତୁ ହିମବାହର ସ୍ରୋତରେ ଛୋଟ ବଡ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଶିଳାଖଣ୍ଡ ନିଜେ ହିମବାହର ଅଂଶ ହୋଇ ପ୍ରବାହିତ ହୁଅନ୍ତି । ହିମବାହ ବୁଲଡୋଜର ଭଳି ତେଣୁ ଏହାର ଗତି ମନ୍ଥର । ହିମବାହ ନିମ୍ନ ଭାଗରେ ଥିବା ଶେଷାଂଶରେ ବରଫ ତରଳି ମାଟି ଓ ପ୍ରସ୍ତରକୁ ନିଜ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ କରିଥାନ୍ତି । ଛୋଟ ଛୋଟ ବରଫଖଣ୍ଡ ଓ ଶିଳାଖଣ୍ଡ ଜଳରେ ଭାସି ଯାଏ । ବୃହତ ଶିଳାଖଣ୍ଡ ରହିଯାଏ ଅନ୍ୟ ଏକ ତୁଷାରପାତ ଅପେକ୍ଷାରେ । ଶୀତ ଋତୁରେ ପର୍ବତର ନିମ୍ନଭାଗରେ ମଧ୍ୟ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ହିମବାହ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଏହା ଖସିବା ଆରମ୍ଭ କଲେ ବଡ ବଡ ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗି ବାଲୁକା ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ ହୁଏ । ମାଟି ଖୋଳି ପକାଏ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନଦୀ ସ୍ରୋତକୁ ଖଣିଜ ଓ ଲବଣ ଯୋଗାଇ ଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯୋଗୁ ଉଚ୍ଚ ତୁଷାର ଶୃଙ୍ଗ ଓ ନିମ୍ନ ପାହାଡର ବୃକ୍ଷଲତା ମଝିରେ ଲଣ୍ଡା ରୁକ୍ଷ ଅ□ଳ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ।

ହିମବାହର ବେଗ ଅନେକ ବିଷୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । ତାପମାତ୍ରା, ଚଟାଣର ପିଚ୍ଛିଳତା, ଗତି ପଥର ଢାଲୁଆ ପଣ, ନିମ୍ନାଂଶର ତଳରୀକୃତ ଜଳ ଇତ୍ୟାଦି ହମବାହର ଗତିମାତ୍ରା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରନ୍ତି । ଉପତ୍ୟକା ହିମବାହ ବର୍ଷକୁ ୩୦୦ ରୁ ୭୦୦ ଫୁଟ ବା ଦିନକୁ ଏକ ବା ଦୁଇଫୁଟ

ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରେ । ହିମବାହର ମଝି ଅଂଶରେ ଯେଉଁଠି ବରଫ ସବୁଠୁ ମୋଟା ତାହାର ବେଗ ଅଧିକ ତେଣୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରର ଗତିମାତ୍ରାରେ ଥିବା ତାରତମ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ହିମବାହ ଟାଣି ହୋଇଯାଏ । ଗତି ପଥରେ ମଧ୍ୟ ବାଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଉଭୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯୋଗୁଁ ହିମବାହର ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନେ ଫାଟ ଓ ଗ□ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ଯାହାକୁ ବରଫ ଫାଟ କୁହାଯାଏ । ତୁଷାରପାତ ଯୋଗୁଁ ଏହା ବେଳେବେଳେ ଆବୃତ ହୋଇ ଥିବାରୁ ପର୍ବତରୋହୀ ପ୍ରକୃତିର ଏହି କୁଟିଳତାର ଶିକାର ହୁଅନ୍ତି । ଚମରୀ ଗାଈମାନେ କିନ୍ତୁ ବାଟ ଶୁଂଘି ଏହି ଗ□ର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ୟାକ ବା ଚମରୀ ଗାଈ ହିମବାହ ଉପରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ହୋଇଥାଏ । ହିମବାହ ଉପରେ ତମ୍ବୁଟାଣି ରାତ୍ରି ଯାପନ କରିବା ଏକ ରୋମା□କର ଅନୁଭୂତି । ଆପଣ ଉପରେ ଶୋଇଥିବେ ତଳେ ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦ ସହ ବରଫସ୍ରୋତ ପ୍ରସ୍ତର ଖଣ୍ଡ ସହିତ ଗତିଶୀଳ ଥିବ । ପାର୍ଶ୍ୱଦେଶରୁ ପଥର ଓ ବରଫ ଖସୁଥିବାର ଶବ୍ଦ ଏକ ରହସ୍ୟ ଓ ରୋମା□ଭରା ରାତି ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ହିମବାହ ଏକ କିଲୋମିଟର ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ହାରାହାରି ଦଶରୁ ଏଗାର ବର୍ଷ ସମୟ ନେଇଥାଏ । ତୁଷାର ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ହିମବାହର ନିମ୍ନାଂଶରେ ବରଫ ହେବାକୁ ଦଶବର୍ଷ ନେଇଥାଏ । ତେଣୁ, ଗୋଟିଏ ଦଶ କିଲୋମିଟର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ହିମବାହର ନିମ୍ନ ମୁଖରେ ଥିବା ବରଫର ବୟସ ପ୍ରାୟ ୧୨୦ ବର୍ଷ । ଅର୍ଥାତ, ଏହି ବରଫ ଶତାଧିକ ବର୍ଷର ଇତିହାସର ସାକ୍ଷୀ ।

ଯେଉଁ ହିମବାହ ଗଙ୍ଗାନଦୀର ବିଭିନ୍ନ ଉପନଦୀଗୁଡିକର ଉତ୍ସ ସେମାନେ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ନିଶେଷିତ ଓ କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହା ଅବିଶ୍ୱସନୀୟ, କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୫୬୪ ହିମବାହ ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ ଅବସ୍ଥାରେ । ଏମାନଙ୍କ ଜଳ ସ୍ରୋତ କ୍ଷୀଣରୁ କ୍ଷୀଣତର ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଦିନେ ହୁଏତ ଶୁଖିଯିବ । ଭାଗୀରଥି ଓ ଅଳକାନନ୍ଦା ହିମବାହ ବର୍ଷକୁ ୧୭ ମିଟର ବେଗରେ ସଂକୁଚିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଏହି ଅବକ୍ଷୟର ମାତ୍ରା ଏତେ ତୀବ୍ର ଯେ ଏହାର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ପାଇଁ କିଛି ପଦକ୍ଷେପ ନନେଲେ ହିମବାହ ଗୁଡିକ ତିରିଶରୁ ପଚାଶ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଯିବେ ।

ଉ□ରା□ଳର ହିମବାହଗୁଡିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ବେଶ ଜଣାପଡେ ଯେସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଦେଶର ପଚିଶ ପ୍ରତିଶତ ଜଳର ଉତ୍ସ । ଏହାର ନଦୀଗୁଡିକ ୩୬୫୩ ବର୍ଗ କିଲୋମିଟର ହିମବାହ ଦ୍ୱାରା ଜଳ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ଯାହାକି ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟର ଛଅ ଦଶମିକ ପା□ ପ୍ରତିଶତ କ୍ଷେତ୍ରଫଳ । ଗତ ଦଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଅଳକାନନ୍ଦା, ଭାଗୀରଥି ଓ କାଳୀଗଙ୍ଗା ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହି ନଦୀ ଅବବାହିକାର ଏକ କିଲୋମିଟର କମ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ୧୪୪ଟି ହିମବାହ ପାଇଁ ବ□ମାନ ହେଉଛି ଆଶଙ୍କାପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁହୂ□ । ତାପମାତ୍ରା ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ଏହି ଅବବାହିକାର ୨୭୮ ହିମବାହ ବିପଦ ସଂକୁଳ । ଅଳକନନ୍ଦା ଓ ଭାଗୀରଥି ଅବବାହିକା ଷାଠିଏଟି ପା□ କିଲୋମିଟର ଓ ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ହିମବାହ ଆସନ୍ତା ଶହେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇ ଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି । ଏକ ଏନ୍‌ଜିଓ ଅନୁଧ୍ୟାନରୁ ଜଣା ଯାଇଛି ଯେ ଗତ ଶହେବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏକରୁ ଦୁଇ ପ୍ରତିଶତ ହିମବାହ ଧ୍ୱଂସ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଉଭୟ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିମବାହ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ କୌଣସି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ନାହାନ୍ତି । କେବଳ ଗୋମୁଖ ହିମବାହ ସରକାରଙ୍କର କିଛି ପରିମାଣରେ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଛି । ଏହି ଅଂଚଳକୁ ଗଙ୍ଗୋତ୍ରୀ ଜାତୀୟ ସଂରକ୍ଷିତ ଅ□ଳ ନାମରେ ଘୋଷଣା କରି ଗୋମୁଖ ଓ ତପୋବନକୁ ଯାତ୍ରୀ ସଂଖ୍ୟାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ବଣ୍ୟଜନ୍ତୁଙ୍କୁ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବା ସହିତ ବୃକ୍ଷରୋପଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଛି । ପୂର୍ବଭଳି ଆଉ ପର୍ଯ୍ୟାବରଣ ପ୍ରଦୂଷିତ ହେଉନାହିଁ । ଏହା କ୍ଷୟିଷ୍ଣୁ ଅବସ୍ଥାରେ କିନ୍ତୁ ଏହାର ବିଶାଳ ଆୟତନ ଏହାର ମନ୍ଥର ଅବକ୍ଷୟ ଓ କିଛି ପରିମାଣରେ ପୁନଃଜୀବନ ସଂଚାର କରିବାର ଆଶା ପ୍ରଦାନ କରୁଛି । ମୋ ନିଜ ଅନୁଭୂତିରୁ କହୁଛି ୧୯୮୪ର ଗୋମୁଖ ୧୯୦୯ ମସିହାରେ ପ୍ରାୟ ଏକ କିଲୋମିଟର ପଛକୁ ଘୁ□

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୫୬ପୃଷ୍ଠାରେ

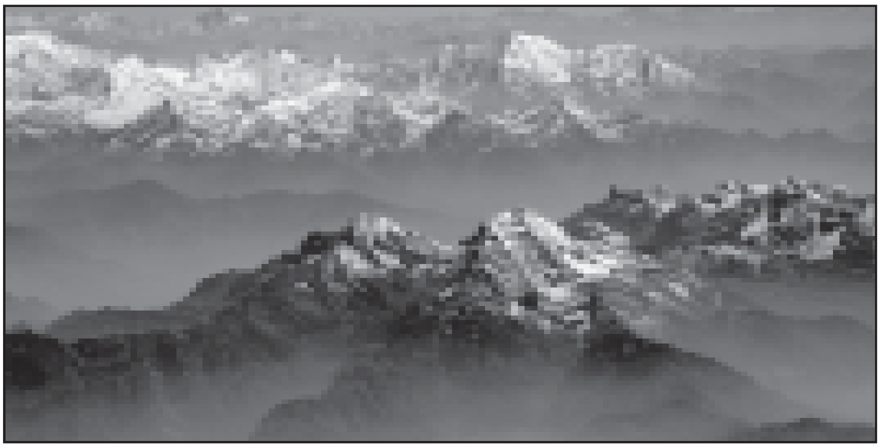

ପରିମଳ ଓ ସାମାଜିକ ଅଗ୍ରଗତି

• ପ୍ରଫେସର ସ୍ନେହଲତା ପଣ୍ଡା

ବ ର୍ମାନ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନକୁ ଏକ ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଛି । ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ପରିମଳକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରୁ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉଛି । ଯୋଜନା ବଦ୍ଧ ଓ ସଂଗଠିତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏହାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯଥା – ସାମାଜିକ ଉନ୍ନତି ଫଳବତୀ ହେବ । ଏ ଉନ୍ନୟନର ଦୁଇଟି ପାର୍ଶ୍ୱ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ଆଶା, ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାର ମୂଳପିଣ୍ଡ । ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶର କ୍ଷତିକାରକ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ଓ ଜୀବାଣୁ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଲେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରୋଗ ହେବା ନିଶ୍ଚିତ । ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ କଠିନ କିମ୍ବା ତରଳ ଆକାରରେ ଗୃହ କିମ୍ବା ଶିଳ୍ପ ସଂସ୍ଥାରୁ ନିର୍ଗତ ହୁଏ । ଏହାକୁ ନିର୍ମଳ କରି ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଏହା ନ ଆସିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସାଧାରଣ ଅର୍ଥରେ ପରିମଳ କୁହାଯାଏ । ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସସ୍ଥାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅନୁଯାୟୀ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଣାଳୀ ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟର ମଳମୂତ୍ର ନିରାପଦ ଭାବେ ନିଷ୍କାସନ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟା 'ପରିମଳ' । ଏ ପ୍ରଣାଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ନ ହେଲେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି ହୁଏ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିଲେ ବ୍ୟକ୍ତି, ପରିବାର ଓ ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ନତି ହୁଏ । ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶରେ ପରିମଳ ଅଭାବରୁ ସାମଗ୍ରିକ କ୍ଷତି ଆକଳନ କରି ଏହାକୁ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବା ପାଇଁ ସହସ୍ରାବ୍ଦ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସ୍ଥାନିତ କରାଯାଇଛି । ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଛି ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୧୫ ସୁଦ୍ଧା ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନ୍ୟୁନ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ଉନ୍ନତ କରିବା । ଆମ ଦେଶରେ ଏହାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ପରିମଳ ପ୍ରତି ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମତ ଥିଲା ସ୍ୱାଧୀନତା ତୁଳନାରେ ପରିମଳ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଦେଶ ସ୍ୱାଧିନ ହେବାର ପ୍ରାୟ ୬୭ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଉକ୍ତିକୁ ଯଥାର୍ଥ ମାନ୍ୟତା ନ ଦେବା ଏ ଦେଶ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଚରମ ଅସଫଳତା । ବିଗତ ୩୦ ବର୍ଷରେ ଏ ଦିଗରେ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଯୋଜନାବଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁସୃତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ ପରିବେଶ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆମ ଦେଶର ସ୍ଥାନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶ ତୁଳନାରେ ସର୍ବାଗ୍ରେ ରହିଥିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲଜ୍ଜାଜନକ । ଏହାର ଏକ ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଏ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ

ପରିମଳ ସହ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବସ୍ଥା ଜଡିତ ଥିବା ଏକ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ତ□ । ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନ ପରିବେଶ ଯୋଗୁଁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରୋଗ ହୁଏ । ତ□ ଅନୁଯାୟୀ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅନଗ୍ରସର କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗରେ ପୀଡିତ ହୁଅନ୍ତି । ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ମାଁ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ଶୈଶବାବସ୍ଥାରୁ ପୁଷ୍ଟିହୀନତାର ଶୀକାର ହୁଏ । ଜନ୍ମ ବେଳେ ଏପରି ଶିଶୁର ଓଜନ କମ୍ ଥାଏ । ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତି ଅଭାବରୁ ନାନା ପ୍ରକାର ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗରେ ପୀଡିତ ହୁଏ । ଅପରିଷ୍କାର ଜାଗାରେ ରୋଗ ଜୀବାଣୁ ବଂଶବୃଦ୍ଧି କରନ୍ତି ଏବଂ ମାଛି ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୋଗବାହକ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହୁଅନ୍ତି । ଆବର୍ଜନା କ୍ଷେତ୍ରରୁ ମାଛି ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ଦ୍ୱାରା ଆମାଶୟ, ଆନ୍ତ୍ରିକଜ୍ୱର, ହଇଜା ଇତ୍ୟାଦି ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଅନେକ ଶିଶୁ ତଥା ମଧ୍ୟ ବୟସ୍କ ଲୋକ ଏପରି ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଦ୍ୱାରା ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରନ୍ତି । ଜଳାଶୟ ନିକଟରେ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କଲେ ଏଥିରେ ଥିବା ଜୀବାଣୁ ଜଳ ଦୂଷିତ କରନ୍ତି । ସେହି ଜଳ ଖାଦ୍ୟ ଓ ପାନୀୟ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଜଳବାହିତ ରୋଗ ହୁଏ । ରକ୍ତହୀନତା, ହେପାଟାଇଟସ, କାଛୁ କୁଣ୍ଡିଆ, କୃମି, ଟ୍ରାକୋମା ଇତ୍ୟାଦି ରୋଗ ତଥା ପୋଲିଓ ମଧ୍ୟ ଏହି କାରଣରୁ ହୋଇଥାଏ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସହିତ ଅପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ସଂଯୁକ୍ତ । ସହର ତଳି ଅ□ଳରେ ଅସ୍ଥାୟୀ ବାସସ୍ଥଳୀ ନିର୍ମାଣ କରି ମୁଖ୍ୟତଃ ଅଳ୍ପ ଆୟକାରୀ ପରିବାର ରହିଥାନ୍ତି । ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାନୀୟଜଳ କିମ୍ବା ଦୂଷିତ ଜଳ ନିଷ୍କାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନ ଥାଏ । କୃମି ଜୀବାଣୁ ମଳ ସହ ନିର୍ଗତ ହୋଇ ମାଟିରେ ବଂଶବୃଦ୍ଧି କରେ । ଖାଲି ପାଦରେ ଚାଲିଲେ ଏହା ପାଦର ଫାଟ ଦେଇ ଶରୀରକୁ ଯାଏ । ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରାୟ ୧୯୦ ନିୟୁତ ଲୋକ କୃମି ଜନିତ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ । ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ସହିତ ଜଡିତ । ଆମାଶୟ ଆକ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି, ବିଶେଷ କରି ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା କାଳକ୍ରମେ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ବିଶୁଦ୍ଧ ଜଳ, ପରିମଳ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ସଂପର୍କିତ ଅଜ୍ଞତାରୁ ଶରୀରକୁ ପୋଷକ ମିଳେ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଅଧିକାଂଶ ଶିଶୁ ଓ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳା ରକ୍ତହୀନତାର ଶିକାର ହୁଅନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୋଗ ଯୋଗୁଁ ମଧ୍ୟ ଏପରି ମହିଳାଙ୍କର କର୍ମକ୍ଷମତା ହ୍ରାସ ପାଏ ଯାହା ଦ୍ୱାରା ପାରିବାରିକ ଆୟ ଉପରେ ନକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପଡିଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଭାରତର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ । ଏହାର କାରଣ ସଚେତନତା ଅଭାବ ।

ଆବଶ୍ୟକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ

ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ମଳ ତଥା ଆବର୍ଜନା ନିଷ୍କାସନ, ଦୂଷିତ ଜଳ ନାଳ ମାଧ୍ୟମରେ ନିଷ୍କ୍ରମଣ ତଥା କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ନିଷ୍କାସନ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଦୂଷିତ ଜଳ ନିଷ୍କାସନ ପାଇଁ ତିନୋଟି ପ୍ରକ୍ରିୟା ପ୍ରଚଳିତ । ପ୍ରଥମଟି ଖୋଲା ନାଳ ଦ୍ୱାରା ନିଷ୍କାସନ । ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରାୟତଃ ଅନୁନ୍ନତ ଅ□ଳମାନଙ୍କର କିଛି ସ୍ଥାନରେ ରହିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟରେ ସ୍ୱିରେଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବୃହତ ନଗରୀରେ ରହିଛି ଯାହାଦ୍ୱାରା ଭୂମିତଳେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଦୂଷିତ ଜଳ ନିଷ୍କାସିତ ହୁଏ । ଏଥିରୁ ନିର୍ଗତ ଦୂଷିତ ପଦାର୍ଥ ନଦୀ କିମ୍ବା ସମୁଦ୍ରରେ ନିପତିତ ହୁଏ । ତୃତୀୟତଃ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ପୁନଃପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦୂଷିତ ଜଳକୁ ରାସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ବିଶୋଧନ କରାଯାଇ ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗୀ କରାଯାଉଛି । ଉନ୍ନତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଦୂଷିତ ଜଳ ସଂଗ୍ରହ ଓ ପରିଷ୍କାର ଅତି ଉନ୍ନତ ବୈଷୟିକ ପ୍ରଣାଳୀ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥାଏ । ଅନୁନ୍ନତ ଦେଶରେ ନାଳ ଦ୍ୱାରା ଦୂଷିତ ଜଳ ନିଷ୍କାସିତ ହୁଏ । ସୀମିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବନ୍ଦ ନାଳ ଓ ତାଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଖୋଲା ନାଳ ଦ୍ୱାରା ଦୂଷିତ ଜଳ ନିଷ୍କାସିତ ହୁଏ ।

କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶୁଷ୍କ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ମଳମୂତ୍ରକୁ ବୈଷୟିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶୁଷ୍କ କରାଯାଏ । ଆଉ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଥିରେ ରହିଥିବା କୃଷି ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ସାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାଧ୍ୟମରେ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଏ । କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁରୁ ବାଇଓଫୁଏଲ ପୁନଃ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପ୍ରଣାଳୀ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଭାରତ ସମେତ କେତେକ ଦେଶରେ ଏଥିରୁ କମ୍ପୋଷ୍ଟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ ।

ଜାତିସଂଘର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅନୁଯାୟୀ ଫ୍ଲାସ ପାଇଖାନା ଓ ଏଥିରୁ ନିର୍ଗତ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ସେପ୍ଟିକ୍ ଟ୍ୟାଙ୍କକୁ ନିର୍ଗତ ହେବା ଉନ୍ନତ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏଥିରେ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହାର ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ୧୯୯୦ ତୁଳନାରେ ୨୦୧୦ ବେଳକୁ ଏ ପ୍ରକାର ପାଇଖାନା ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରାୟ ୧.୮ ବିଲିୟନ ଲୋକ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ ।

ଏ ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଅନୁଯାୟୀ ୨୦୧୫ ସୁଦ୍ଧା ୨.୪ ବିଲିୟନ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ପ୍ରକାର ପାଇଖାନା ନଥିବ । ସବୁ ଉନ୍ନତ ଦେଶରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିବାର ପାଇଁ ଫ୍ଲାସ ପାଇଖାନା ରହିଛି । ଏଥିପାଇଁ ନିରନ୍ତର ଜଳ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ମନୁଷ୍ୟର ମଳମୂତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭୂତଳ ନାଳ ଦ୍ୱାରା ନିଷ୍କାସିତ ହୁଏ । ଏହା ପାନୀୟଜଳ ପାଇପ୍‌ଠାରୁ ପୃଥକ୍ ଯଦ୍ୱାରା ଜୀବାଣୁମୁକ୍ତ ପାନୀୟ ଜଳ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ପାରୁଛି । ଏ ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଡାଇରିଆ ରୋଗର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ୭୦ ପ୍ରତିଶତ ହ୍ରାସ ପାଏ । ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟାଙ୍କର ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ପରିମଳ ଅଭାବରୁ ସାମଗ୍ରିକ ଆଭ୍ୟନ୍ତରିଣ ଉତ୍ପାଦ ପ୍ରାୟ ୬ ପ୍ରତିଶତ ରୋଗ ଯୋଗୁଁ କ୍ଷତି ହେଉଛି ।

ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଯୋଜନା

ଏହି ଯୋଜନାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ୨୦୧୯ ଅର୍ଥାତ୍ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ୧୫୦ ତମ ଜନ୍ମବାର୍ଷିକ ବେଳକୁ ଦେଶର ୧୦୦୦ ସହରରେ ପରିମଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା । ଏହି ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ କେବଳ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ୫୦୦୦ ଗ୍ରାମରେ ୨ ଲକ୍ଷ ଶୌଚାଳୟ ନିର୍ମିତ ହେବ । ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ମୁକ୍ତ ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ସେମାନେ ମଳତ୍ୟାଗ ନ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ଏଥିରେ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଆମଷ୍ଟରଡାମ, ସିଙ୍ଗାପୁର, ଫ୍ରେଇବର୍ଗ ଏବଂ କୋବେ ସହର ମଡେଲରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ ଏବଂ ଏହା ପି.୪ ଅର୍ଥାତ୍ ଜନସାଧାରଣ ସରକାର, ବେସରକାରୀ ସଂସ୍ଥା ଓ ନାଗରିକ ସହଭାଗିତାରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ୩୬ ନିଯୁତ ଗୃହକୁ ପରିମଳ ଓ ସ୍ୱିରେଜ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ । ୫୦୦ଟି ସହରରେ ପାନୀୟଜଳ, ତରଳ ଓ କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା, ଜଳ ନିଷ୍କାସନ, ରାଜପଥ, ଗମନାଗମନ, ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଆର୍ଥିକ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ ୨୦୧୯ ସୁଦ୍ଧା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଛି । ଏଗୁଡିକୁ ଦେଶର ୭୫ ତମ ସ୍ୱାଧିନତା ଦିବସ ଅର୍ଥାତ୍ ୨୦୨୨ ବେଳକୁ ନିର୍ମଳ, ସବୁଜ ବଳୟ ଓ ଭି□ଭୂମି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମଡେଲ ସହର କରାଯିବ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଭାଷାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସହର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିର୍ମାଣ ନଗରରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଉପରୋକ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡିକ ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବ ।

ପରିମଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏ ଦିଗରେ ଆଉ ଏକ ସୁଚିନ୍ତିତ ଉଦ୍ୟମ । ସୁଲଭ ଶୌଚାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ବିନ୍ଦେଶ୍ୱର ପାଠକଙ୍କ ଉକ୍ତି ଅନୁଯାୟୀ ଏଥିରେ ପରିମଳ ସଂପର୍କିତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବ ଏବଂ ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦ□ ଉପାଧି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିବ ।

କେତେକ ବେସରକାରୀ କଂପାନି କର୍ପୋରେଟ ସାମାଜିକ ଦାୟିତ୍ୱ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ପରିମଳକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଫାଷ୍ଟ ମୁଭିଙ୍ଗ୍ କଞ୍ଜ୍ୟୁମର ଗୁଡ୍‌ସ (ଏଫ୍.ଏମ୍.ସି.ଜି.)ର ପ୍ରମୁଖ ରିକିଟ ବେନ୍‌କିସୁର କମ୍ପାନୀ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ପରିମଳ ନିମନ୍ତେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବ । ଅଗ୍ରଣୀ ଚିତ୍ରତାରକା ଅମିତାଭ ବଚନଙ୍କୁ ଏହାର ପ୍ରସାର ଦାୟିତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଟି.ସି.ଏସ୍., ଆଇ.ଟି.ସି., ଏଚ୍.ୟୁ.ଏଲ୍., ଆଦିତ୍ୟ ବିର୍ଲା ଇତ୍ୟାଦି କଂପାନୀ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନରେ ଯୋଗ ଦେବେ । କୋଲ ଇଣ୍ଡିଆ ଲିମିଟେଡ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ତଥା ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ବାସଗୃହରେ ଶୌଚାଳୟ ନିର୍ମାଣ ନିମନ୍ତେ ୨୩୫ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିବ । ଏହି ଟଙ୍କା କୋଲ ଇଣ୍ଡିଆର କମାଣ୍ଡ ଏରିଆରେ ରହିଥିବା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ଅନଗ୍ରସର ଜିଲ୍ଲାରେ ଅବସ୍ଥିତ ଗ୍ରାମ ଗୁଡିକରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯିବ । ଏହାର ଖଣି ଗୁଡିକ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ, ଝାରଖଣ୍ଡ, ଓଡିଶା, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ, ଉ□ରପ୍ରଦେଶ, ଛତିଶଗଡ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ତଥା ଉ□ର-ପୂର୍ବା□ଳ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଏଲ ଏଣ୍ଡଟି ମଧ୍ୟ ୫୦୦୦ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ କରିବ । ଭାରତୀ ଏ□ର ପ୍ରାଇଜର ଭାରତୀ ଫାଉଣ୍ଡେସନ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ଲୁଧିଆନାରେ ଆଗାମୀ ୩ ବର୍ଷରେ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ କରିବ । ଟି.ସି.ଏସ୍. ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ବାଳିକା ମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ୧୦,୦୦୦ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବ । ବେଦାନ୍ତ ଗ୍ରୁପ୍ ରାଜସ୍ଥାନ ସରକାର ସାହାଯ୍ୟରେ ୩୦,୦୦୦ ଶୌଚାଳୟ ନିର୍ମାଣ କରିଛି । ବ□ମାନ ଆଉ ୧୦.୦୦୦ ଶୌଚାଳୟ ନିର୍ମାଣ କରିବ ।

ଜାତୀୟ ସହରା□ଳ ପରିମଳ ନୀତି ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତର ସମସ୍ତ ସହରକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମଳ କରି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶରେ ଜୀବନଧାରଣ ନିମନ୍ତେ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୫ ରୁ ଅକ୍ଟୋବର ୨,

୨୦୧୪ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ସପ୍ତାହ ପାଳନ କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ସରକାରୀ, ବେସରକାରୀ ତଥା ସାମାଜିକ ସଂଗଠନ ସ୍ୱଚ୍ଛଭାରତର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସଂପର୍କରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରିଥିଲେ । ସପ୍ତାହବ୍ୟାପୀ ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଦୁଇଟି ଭାଗ ଥିଲା, ପ୍ରଥମଟି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ସେ ସବୁର ପ୍ରସାର । ଏଥିପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ତଥା ସ୍ୱାୟ□ ଶାସନ ସଂସ୍ଥା ପଥପ୍ରାନ୍ତ ନାଟକ, ପ୍ରସାର ମାଧ୍ୟମରେ ସଚେତନତା, ସଂପ୍ରସାରଣ, ଚିତ୍ରାଙ୍କନ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଆୟୋଜନ କରିଥିଲେ । ସଚେତନତାର ବିଷୟ ଥିଲା - ପରିମଳ ବିନା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି କାର୍ଯ୍ୟ ଦକ୍ଷତା ହ୍ରାସ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆୟ ପରିମାଣ ହ୍ରାସ ଏବଂ ଚିକିତ୍ସା ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟୟ । ଏହାର ସଂପ୍ରସାରିତ ଅର୍ଥରେ ପରିମଳ ଅଭାବରୁ ବ୍ୟକ୍ତି ତଥା ସମାଜର ପ୍ରଭୂତ କ୍ଷତି ହୁଏ । ତେଣୁ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଲେ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜର ହିତ ସାଧନ ହୋଇଥାଏ ।

ଏ ସପ୍ତାହର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଯଥା:- ରାସ୍ତା ଓ ସାହି, ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଚିକିତ୍ସାଳୟ, ଶୌଚାଳୟ, ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ଭୋଜନାଳୟ,ସପ୍ତମ ଦିନ ପରିମଳ ପାଇଁ ଶପଥ ନିଆ ଯାଇଥିଲା । ସ୍ୱାୟ□ଶାସନ ସଂସ୍ଥା ବିଭିନ୍ନ ଗଣମାଧ୍ୟମ, ସାମାଜିକ ନେଟୱାର୍କ, ପ୍ରଚାର ପତ୍ର, ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଉକ୍ତି ମୋବାଇଲ, ରେଡିଓ, ପଥପ୍ରାନ୍ତ ନାଟକ, ପ୍ରାଚୀର ପତ୍ର ଇତ୍ୟାଦି ଦ୍ୱାରା ପରିମଳ ସଂପର୍କିତ ତଥ୍ୟ ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଭାତଫେରି ଓ ଗଣଦୌଡ ମଧ୍ୟ ଆୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା । ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ନୂତନତ୍ୱ ଥିଲା ଗୋଷ୍ଠୀ ଶୌଚାଳୟର ମରାମତି, ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଏବଂ ପରିଷ୍କାର କରିବା ।

ଅକ୍ଟୋବର ୯, ୨୦୧୪ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱଚ୍ଛଭାରତ ଅନଲାଇନ କମ୍ୟୁନିଟି ନେଟୱାର୍କରେ ୧,୭୦,୦୦୦ ନାଗରିକ ଯୋଗଦାନ କରିଛନ୍ତି । ସହରା□ଳ ଉନ୍ନୟନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଏଥିପାଇଁ ସୋସିଆଲ ମିଡିଆ ସଂସ୍ଥା ଲୋକାଲ ସର୍କଲକୁ ଉପଯୋଗ କରିଛି । ଏ ଯୋଜନାକୁ ଏକ ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପରିଣତ କରିବା ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ଏହା ସହିତ ବାସଗୃହରେ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନକୁ ସରକାର ୧୦,୦୦୦ରୁ ୧୫,୦୦୦ ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ନିମନ୍ତେ ଏହାର ପରିମାଣ ୫୪,୦୦୦ ଅଙ୍ଗନବାଡି ପାଇଁ ୨୦,୦୦୦ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ପରିମଳ କମ୍ପଲେକ୍ସ ପାଇଁ ୬,୦୦.୦୦୦ ଟଙ୍କା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ତାସହିତ ଜଳଯୋଗାଣ ସଂଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏ ସଂପର୍କରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ୬୯ତମ ଜାତୀୟ ନମୁନା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଅନୁଯାୟୀ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ୮୮.୫ ପ୍ରତିଶତ ଓ ସହରା□ଳରେ ୯୫.୩୬ ପ୍ରତିଶତ ଗୃହକୁ ଉନ୍ନତ ମାନର ଜଳ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ତେବେ ଅନେକ ଗ୍ରାମକୁ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଜଳ ଯୋଗାଣ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ସହରରେ ବସ୍ତି ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ସୀମିତ ଜଳଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବର୍ଦ୍ଧିତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିପାରିନାହିଁ ।

ସଚେତନତା

କେବଳ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ଦ୍ୱାରା ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁଚାରୁ ହେବ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ସାମୂହିକ ସଚେତନତା ଓ ଆଗ୍ରହ ଆବଶ୍ୟକ । ତା ଛଡା ପାଇଖାନା ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରିମାଣରେ ଜଳ ମିଳିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ରାଜସ୍ଥାନର ମରୁ ଅ□ଳରେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପାଣି ପାଇଁ ୨ ରୁ ୩ କି.ମି ଯିବାକୁ ପଡେ । ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପାଇଖାନା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଜଳ ସଂଗ୍ରହ କରି ରଖିବା କଷ୍ଟକର । ତେଣୁ ମହିଳାମାନେ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣକୁ ସ୍ୱାଗତ କରିନାହାନ୍ତି । ପାଇଖାନା ବି.ପି.ଏଲ୍. ପରିବାରକୁ ଯୋଗାଇବା ମଧ୍ୟ ଅଯୌକ୍ତିକ । କାରଣ ଏ ପ୍ରକାର ପରିବାରର ଘର ତିଆରି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଜମି ନଥାଏ । ତେଣୁ ପାଇଖାନା ପାଇଁ ଜମି ଯୋଗାଣ ଅସମ୍ଭବ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ନିର୍ମାଣଜନିତ ତ୍ରୁଟି ଯୋଗୁଁ ପାଇଖାନା ଗୁଡିକ ଦୀର୍ଘଦିନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗୀ ହୋଇପାରୁନାହିଁ । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ପିଟ୍ ଗୁଡିକ କ୍ଷୁଦ୍ର ହେବା ଯୋଗୁଁ ବର୍ଷ/ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ଏହା ବ୍ୟବହାର ଅନୁପଯୋଗୀ ହେଉଛି । ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ଆମ ଦେଶରେ ମୋବାଇଲ ବ୍ୟବହାରକାରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ତୁଳନାରେ ପାଇଖାନା ବ୍ୟବହାରକାରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଊଣା । ସଚେତନତା ଅଭାବରୁ ପାଇଖାନା ମେଣ୍ଢାଶାଳ କିମ୍ବା ଶସ୍ୟାଗାର ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି ।

ମାନସିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ପରିବ□ିତ ହେଲେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆପଣା ଛାଏଁ ସୁଧୁରିବ । ସର୍ବ ସାଧାରଣ ସ୍ଥାନରେ

ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବା ଲଜ୍ଜାଜନକ ବୋଲି ହୃଦବୋଧ ହେଲେ ଲୋକେ ସେ ସବୁସ୍ଥାନରେ ଶୌଚ କର୍ମ କରିବେ ନାହିଁ । ଛେପ ଖଙ୍କାର ମଧ୍ୟ ରାସ୍ତା ଘାଟ କିମ୍ବା ସର୍ବସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପକାଇବାରୁ ନିବୃତ ହେବେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଥିପାଇଁ କେତେକ ଜାଗାରେ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ତେବେ, ଏସବୁ ଅଳ୍ପ ପାଠୁଆ କିମ୍ବା ନିରକ୍ଷର ଲୋକେ ଜାଣିପାରୁନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ଡାକବାଜି ଯନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା କହିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଅନେକ ଲୋକେ ପଡିଆକୁ ଗଲାବେଳେ ସରୀସୃପ ଦଂଶନ ଓ ମହିଳାମାନେ ଧର୍ଷଣର ଶୀକାର ହେବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଘରେ ଶୌଚାଳୟ ଥିଲେ ଏ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ଘଟଣାରୁ ସେମାନେ ରକ୍ଷା ପାଇପାରିବେ ।

ସବୁଠାରୁ ଚିନ୍ତାଜନକ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ମଳମୂତ୍ର ଘର ବାହାରେ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପକାଯିବା । ଶୈଶବାବସ୍ଥାରେ ଅଭିଭାବକ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ବାହାରେ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତି । ବୟସ ବଢିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହା ଏକ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଏପରି ଅଭ୍ୟାସ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆର୍ଥିକ ଦଣ୍ଡ ସହ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଂଯୁକ୍ତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୨୦୦୮ ମସିହାରୁ ଦେଶରେ ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟାପକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ନୀତି ନିୟମ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ମଧ୍ୟ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୋଇଛି । ତଥାପି ୨୦୧୫ ସୁଦ୍ଧା ସହସ୍ରାବ୍ଦର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ହୋଇପାରିବନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅପରିଷ୍କାର ପରିବେଶରେ ରହୁଥିବା ଜନସଂଖ୍ୟା ୫୦ ପ୍ରତିଶତକୁ ହ୍ରାସ କରିବା ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଛି । ୨୦୦୮ କୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପରିମଳ ବର୍ଷ ରୂପେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇ ଏକ ବର୍ଷ ବ୍ୟାପି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ତଥାପି, ଆମ ଦେଶରେ ଏହାର ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପଡିନାହିଁ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେବଳ କେତେକ ସୀମିତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଛି । ତେଣୁ, ଏହା ସାର୍ବଜନୀନ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନରେ ବ୍ୟାପକ କ୍ଷେତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଆଶା କରାଯାଏ ଭିତ୍ତିଭୂମି ସହ ମାନସିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇପାରିବ । ଆଫ୍ରିକା ମହାଦେଶର କେତେକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସାମୂହିକ ଜନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମାଧ୍ୟମରେ ପରିମଳ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମବାସୀ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିମଳ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରଶିକ୍ଷକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଲବର ସଦସ୍ୟ କରି ପରିମଳ ସଂପର୍କରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ଅନୁରୂପ ଭାବେ ଆମ ଦେଶରେ ଉଦ୍ୟମ ହେଲେ ଲୋକେ ସଚେତନ ହୋଇପାରିବେ ।

ପରିମଳ ଓ ସାମାଜିକ ଉନ୍ନତି

ଆପ୍ଲାଏଡ ମେନ ପାୱାର ରିସର୍ଚର ତଥ୍ୟ ୨୦୧୧ରେ ପ୍ରକାଶିତ ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ମାନବିକ ଉନ୍ନୟନ ସୂଚୀରେ ଭାରତର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଥିଲା ୨୧ ପ୍ରତିଶତ । ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି ଥିଲା ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ଆୟ । କେରଳରେ ଏହା ସର୍ବାଧିକ ଥିଲାବେଳେ ଛତିଶଗଡରେ ଥିଲା ସର୍ବନିମ୍ନ । ଦେଶରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲା ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ କେରଳ ରହିଥିଲା ଶୀର୍ଷରେ । ବିହାରରେ ଶିକ୍ଷାର ହାର ଥିଲା ସର୍ବନିମ୍ନ । କେତେକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇନାହିଁ । ପରିମଳ ଓ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସମାନ ଅବସ୍ଥା । ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବ ତୁଳନାରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ ଥିଲା ।

ଆକଳନ ଅନୁଯାୟୀ ୧୯୯୦କୁ ମୂଳବର୍ଷ ଧରାଯାଇ ୨୦୧୫ ସୁଦ୍ଧା ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସାର୍ବଜନୀନ ହେଲେ, ଏଥିପାଇଁ ଏକ ଆମେରିକୀୟ ଡଲାର ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଗଲେ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଡଲାର ମୂଲ୍ୟର ଲାଭ ମିଳିପାରିବ । ଏହାର କାରଣ ନିରୋଗ ଶରୀର ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହେବା ସହ ଚିକିତ୍ସା ନିମନ୍ତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହ୍ରାସ ।

ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ହେଲେ ରୋଗର ମାତ୍ରା ହ୍ରାସ ପାଏ । ବ୍ରାଜିଲରେ ହୋଇଥିବା ଏକ ସର୍ବେକ୍ଷଣରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଭୂତଳ ଜଳ ନିଷ୍କାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ୨୨ ପ୍ରତିଶତ ୩ ବର୍ଷରୁ କମ ଶିଶୁଙ୍କ ଡାଇରିଆ ମୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରିଛି । ଚକ୍ଷୁ, ଚର୍ମ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ତାପରେ ଉନ୍ନତ ମାନର ଶୌଚାଳୟ ବ୍ୟବହାର ଯୋଗୁଁ ୩୦ ପ୍ରତିଶତ ଶିଶୁଙ୍କୁ ଟ୍ରାକୋମା ମୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରିଛି । ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉନ୍ନତି ଘଟିଛି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିକାର ତୁଳନାରେ ପ୍ରତିଷେଧକ ହିଁ ସର୍ବଦା ଗ୍ରହଣୀୟ ଏବଂ ଏଥି ନିମନ୍ତେ ପରିମଳ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ।

ବ୍ୟକ୍ତିର ଉନ୍ନତି ସହିତ ସାମାଜିକ ଉନ୍ନତି ଜଡିତ । ଏହା କେବଳ ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତିରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ । ମାନବିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହିଁ ସାମଗ୍ରିକ ଉନ୍ନତିର ସୂଚକ ।

ଅଭିମତ :

ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସହ ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଜଡିତ । ଏହାର ମୂଳପିଣ୍ଡ ପରିମଳ । ସେଥିପାଇଁ ବିଶ୍ୱ ସ୍ତରରେ ଏହାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ପରିମଳ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇଛି ତେବେ ଏହା ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଅନୁପାତରେ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଜନସମ୍ବଳ ଊଣା । ଏହା ସହିତ ନେତୃତ୍ୱର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଏ ଦିଗରେ ହୋଇଥିବା ପ୍ରୟାସ ସଫଳ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ହେଲା ପରିମଳ ସଚେତନତା । ସମାଜ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ବ୍ୟକ୍ତିର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସହ ଜଡିତ । ପରିମଳ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତି ଉନ୍ନତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ପଦର ଅଧିକାରୀ ହୁଏ ଏବଂ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହୁଏ । ଏ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ ତୃଣମୂଳ ସ୍ତରରୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ହାତ ଧୋଇବା, ବିଶୁଦ୍ଧ ପାଣି ସେବନ, ସ୍ନାନ, ପରିଷ୍କାର ପରିଧାନ, ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରଦୂଷଣ ମୁକ୍ତ ରଖିବା ଇତ୍ୟାଦି ଶୈଶବାବସ୍ଥାରୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ବିଧେୟ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷା ଏକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ୟମ । ପରିବାର, ସାହି, ଗ୍ରାମ, ବସ୍ତି ସବୁଠାରେ ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ମିଳିପାରିଲେ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । ବ□ମାନ ପ୍ରଣୀତ ସ୍ୱଚ୍ଛଭାରତ ଯୋଜନାକୁ ପୂର୍ବରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିବା ଯୋଜନାରୁ ପୃଥକ ଓ ସଫଳ କରିବାକୁ ହେଲେ ଏ ଯୋଜନାର ନୂତନ ପ୍ରକରଣ ଆବଶ୍ୟକ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଏହାର ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଗଲେ ତ୍ରୁଟି ଗୁଡିକର ପୁନରାବୃ□ ହେବନାହିଁ ।

"ବିଶ୍ୱ ଶୌଚାଳୟ ଦିବସ ୨୦୧୩" ଅବସରରେ ପରିମଳ ଅଧିକାର ସ୍ୱେଚ୍ଛା ସେବୀମାନେ ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ୨୦୧୧ର ଜନଗଣନା ଓ ଗ୍ରାମ ଉନ୍ନୟନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଶୌଚାଳୟ ସମ୍ପର୍କିତ ତଥ୍ୟରେ ତ୍ରୁଟି ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କ ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରାୟ ୩.୭୫ କୋଟି ଶୌଚାଳୟର ଅବସ୍ଥିତ ହିଁ ନଥିଲା । ତେଣୁ ଏହାର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଦାବି କରାଯାଇଥିଲା । ଆଉ କେତେକ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପରିମଳକୁ ଏକ ଆଇନଗତ ଅଧିକାରରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଦାବି କରିଥିଲା । ଶୌଚାଳୟ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଓ ଜଳ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦାବି କରିଥିଲେ । ଏସବୁ ଦାବି ଅଯୌକ୍ତିକ ନୁହେଁ ।

କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ୧୯୮୬ରୁ ପରିମଳ ପ୍ରତି ସରକାର ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି । ୧୯୯୬ରୁ ୧୯୯୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ "ଗ୍ରାମ୍ୟ ପରିମଳ" ୧୯୯୯ରୁ ୨୦୧୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ "ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିମଳ" କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । ୧୯୮୬ରୁ ୨୦୨୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମଳ ଭାରତ ଅଭିଯାନ କର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ପୂର୍ବତନ ସରକାର ନିଷ୍ପ□ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ତିନି ଦଶନ୍ଧି ଧରି ପରିମଳ ନିମନ୍ତେ ହୋଇଥିବା ପ୍ରୟାସ କିନ୍ତୁ ବିଶେଷ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇନାହିଁ । ୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ୨୦୦୧ ତୁଳନାରେ ୨୦୧୧ ମସିହାରେଅଧିକ ଲୋକ ମୁକ୍ତ ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରୁଥିଲେ । ବିଶ୍ୱ ଶୌଚାଳୟ ଦିବସ ୨୦୧୦ରେ ଆମେରିକା ପତ୍ରିକା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ସାଇନ୍ସ ମନିଟରରେ ପ୍ରକାଶିତ ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ପାଇଖାନା ବ୍ୟବହାର କରୁନଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଭାରତରେ ସର୍ବାଧିକ । ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଗଠନର ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୫୯୭ ନିୟୁତ । ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ ୬୫ ପ୍ରତିଶତ ଗ୍ରାମବାସୀ ଓ ୧୨ ପ୍ରତିଶତ ସହରବାସୀ ମୁକ୍ତ ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ଶୌଚକ୍ରିୟା ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତି । ରାସ୍ତାଘାଟରେ ଛେପ ପକେଇବା, ପରିସ୍ରା କରିବା, ମଇଳା ପକେଇବା ଇତ୍ୟାଦି ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିବ□ନ ହୋଇନାହିଁ ।

ବ□ମାନ ସ୍ୱଚ୍ଛ "ଭାରତ ଅଭିଯାନ"କୁ ଏକ ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଛି । ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ପରିମଳକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରୁ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉଛି । ଯୋଜନା ବଦ୍ଧ ଓ ସଂଗଠିତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏହାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଯଥା - ସାମାଜିକ ଉନ୍ନତି ଫଳବତୀ ହେବ । ଏ ଉନ୍ନୟନର ଦୁଇଟି ପାର୍ଶ୍ୱ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ଆଶା, ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଆବଶ୍ୟକତା । ଅନ୍ୟଟି ନୀତିନିୟମ, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା । ଏ ଦୁଇଟିର ସମନ୍ୱୟ ହେଲେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଉକ୍ତି ଓ ନୀତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉତ୍ସର୍ଗିତ ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ହୋଇପାରିବ । ■■

** ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଓଡିଶା*

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିମଳ

• *ଶଶିଭୂଷଣ ମହାପାତ୍ର*

କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ବା ଅଳିଆ ଆବର୍ଜନାକୁ ଏକାଠି କରି ତାକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପାୟରେ ନଷ୍ଟ କରିବା ଦରକାର । ବଡ ବଡ ସହରମାନଙ୍କରେ ଏଥିପାଇଁ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ତଥାପି ସେଗୁଡିକ କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀରେ ଉନ୍ନତ ଓ ଆଧୁନିକତା ଆସିବା ଦରକାର । ବିଦେଶରେ ଯେପରି ଗାଡି ଆସି ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଘରୁ ପ୍ୟାକେଟ ଆକାରରେ ଥିବା ଅଳିଆକୁ ନେଇଯାଏ ତାହା ଏକ ଭଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହେଉଛି ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ହେଉଛି ରୋଗ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅସ୍ତ୍ର । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କଣ ଜାଣିଲେ ହିଁ ପରିମଳ, ପରିଚ୍ଛନ୍ନତାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପଲବ୍ଧି କରାଯାଇପାରିବ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ପରିଭାଷା ହେଉଛି ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଅନୁଭୂତି । ଏହା ଭଲ ଲାଗିବାର ଏକ ଉ□ମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯେଉଁଠି ଶରୀରର ସବୁ ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଓ ମସ୍ତିଷ୍କ ପରସ୍ପର ସହିତ ସୁସଂପର୍କ ରଖି ସମତୁଲ ଭାବେ କାମ କରନ୍ତି । ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ଶରୀର ଠିକ୍ ରୂପେ କାମକରେ ତାହାହିଁ ସୁସ୍ଥାବସ୍ଥା ।

ବ୍ୟକ୍ତି, ଜାତି ଓ ଦେଶର ସ୍ଥିତି, ସେ ଦେଶର ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଶରୀର ଓ ବାହ୍ୟ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସମନ୍ୱୟର ଏକ ନିଚ୍ଛକ ପ୍ରତିଫଳନ । ମଣିଷ ଓ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟର ଅଭାବରୁ ହିଁ ରୋଗ ଜନ୍ମ ନିଏ । ଚିକିତ୍ସା ଦ୍ୱାରା ରୋଗ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ରୋଗର ଭୟାବହତା, ନିରାକରଣ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ପରିବେଶ ଉପରେ ନର୍ଭର କରେ । ଦୂଷିତ ପରିବେଶ, ରୋଗ ସୃଷ୍ଟି ଓ ସଂକ୍ରମଣ କରୁଥିବା ବେଳେ ନିର୍ମଳ ପରିବେଶ ନିର୍ମଳ ପରିବେଶ ଶରୀର ଓ ମନକୁ ପ୍ରଫୁଲ ରଖି ଏକ ନୈସର୍ଗିକ ଆନନ୍ଦରେ ଜୀବନକୁ ଭରିଦିଏ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ କହିଲେ ଏକ ଦୂଷିତ ପରିବେଶରେ, ରୋଗ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଜର୍ଜରିତ କରି ଜୀବନକୁ ଖିନିଭିନ୍ କରି ଦେବାପାଇଁ ଦୁଷ୍ଟ ଆତ୍ମାମାନେ ରହିଥିବା ବେଳେ ଏକ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ପରିବେଶରେ ଈଶ୍ୱର ଅବସ୍ଥାନ କରନ୍ତି ।

କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱଚ୍ଛତା ପ୍ରତି ଥିବା ଆଗ୍ରହ ଓ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ତା ଜୀବନ ଶୈଳୀରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବାସଗୃହ ଓ ତାର ଚାରିପାଖର ପରିଛନ୍ନତାରୁ ତା ଜୀବନର ମାନ ଓ ମାନସିକ ସ୍ଥିତି ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିହୁଏ । ଘର

ଭିତରେ ଆସବାବ ପତ୍ର ଗୁଡିକର ସାଜସଜ୍ଜା, ଘରର ରଙ୍ଗ, ଆଲୋକ, ବାୟୁ ଚଳାଚଳ, ପୋଷାକ ପତ୍ରର ନିର୍ମଳତା, ବଗିଚାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ତା କାର୍ଯ୍ୟ ଶୈଳୀ ଓ ବ୍ୟବସାୟକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରନ୍ତି । ଶୃଙ୍ଖଳିତ ବ୍ୟବସାୟ, ପଡୋଶୀ ମାନଙ୍କ ସହ ସମ୍ମାନ ଓ ଶାନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାବସ୍ଥାନ ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାରରୁ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଓ ଅନାବିଳତାର ପରିଚୟ ମିଳେ । ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଗଠନ ଅନୁସାରେ ପରିବେଶ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା ହେଉଛି ମଣିଷର ଶାରୀରିକ ବିକାଶ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଜାବନ ପ୍ରତି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା, କିମ୍ବା ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଆଶଙ୍କା ଥିବା ଅବସ୍ଥା ଗୁଡିକର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ।

ପରିମଳ ଅର୍ଥ କେବଳ ମଣିଷ ଶରୀରରୁ ବାହାରୁଥିବା ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ପରିଚାଳନା ନୁହେଁ , ଖାଦ୍ୟ, ପାଣି, ମାଟି, ବାୟୁ, ଶବ୍ଦ, ବାସଗୃହ, ଶରୀର, ପୋଷାକ, ସର୍ବୋପରି ପରିବେଶର ବିଶୁଦ୍ଧତା ଓ ପରିଚ୍ଛନ୍ନତାକୁ ବୁଝାଏ । ଯେହେତୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିମଳ ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ । ଏହାର ସଫଳ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଚିକିତ୍ସକ, ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ସମାଜତ□ବିତ୍, ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ, ଜନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଇଞ୍ଜିନିୟର, ସହରନିର୍ମାଣ ପ୍ରବନ୍ଧକ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରିଦର୍ଶକ ସମେତ ସାଧାରଣ ନାଗରିକ, ଏ ସମସ୍ତଙ୍କର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ରହିଛି ।

୧୯୭୨ ମସିହାରେ 'ପରିବେଶ' ଶୀର୍ଷକରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଜାତିସଂଘ ସମ୍ମିଳନୀରେ ମଣିଷର ପରିବେଶକୁ ପରିଷ୍କାର, ଉନ୍ନତ ଓ ବିକଶିତ କରିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥିଲା । ପରିବେଶର ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନ ମଧ୍ୟରେ ମଣିଷର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଥିବା ଉପାଦାନଟି ହେଲା - ଜଳ । ଏହା ମଣିଷର ଜୀବନ ଧାରଣ ପାଇଁ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଇଶ୍ୱରଙ୍କର ମଣିଷ ପ୍ରତି ଏକ ନୈସର୍ଗିକ ଅବଦାନ । ଯଥାର୍ଥରେ ଜଳକୁ ଜୀବନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ହେଲେ ଏଇ ଜଳର ଦୁରୁପଯୋଗ କଲେ, ତାକୁ ଦୁଷିତ ଓ କଳୁଷିତ କଲେ ସେ ମଣିଷର ବିନାଶ ପାଇଁ ମାରାତ୍ମକ ଅସ୍ତ୍ର ଭାବେ ଉଭାହୁଏ । କହିବାର ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ ମଣିଷ ହିଁ ଜଳକୁ ଦୁଷିତ କରି ନିଜ ବିକାଶକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛି । ଅବଶ୍ୟ ରାସାୟନିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ପ୍ରକୃତିରୁ ମିଳୁଥିବା କୌଣସି ଜଳ ବିଶୁଦ୍ଧ ନୁହେଁ । ଏଥିରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଦ୍ରବିଭୂତ ଓ ଭାସମାନ ପଦାର୍ଥ ଥାଏ । ଏଥିରେ ଅମ୍ଳଜାନ, ଆମୋନିଆ ଭଳି ବାଷ୍ପ, ସୋଡିୟମ, ମ୍ୟାଗ୍ନିସିୟମ ଆଦି ଧାତୁର ଯୌଗିକ ଦ୍ରବିଭୂତ ହୋଇ ରହିପାରେ, କାଦୁଅ, ପଚାସଢା ପତ୍ର, କ୍ଷୁଦ୍ର ଜୀବଯନ୍ତୁ, ଜୀବାଣୁ, କୀଟାଣୁ ମଧ୍ୟ ଥାଇପାରନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ କ୍ଷତିକାରକ ହେଉଛି ନାଳ ନର୍ଦ୍ଦମାର ପାଣି, ଶିଳ୍ପରୁ ନିଷ୍କାସିତ ଜଳ, ରାସାୟନିକ ସାର ଓ କୀଟନାଶକ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିବା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରର ଜଳ ଓ ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ପଦାର୍ଥ ମିଶ୍ରିତ ପାଣି । ଏହା ପିଇବା ପାଣି ସହ ମିଶି କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ସହ ମିଶି ଶରୀରକୁ ଗଲେ ରୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ପାଣି ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାପୁଥିବା ରୋଗ ଗୁଡିକ ହେଲା ଡାଇରିଆ, ଡିସେ□, ହଇଜା, ଟାଇଫଏଡ, କାମଳ, ପୋଲିଓ କୃମିରୋଗ ଇତ୍ୟାଦି । ପାଣିରେ ସାବୁନ୍, ରଙ୍ଗ, ଫ୍ଲୋରାଇଡ, ଅର୍ଗାନିକ, ଏସିଡ୍, ସାଏନାଇଡ୍ ଏବଂ ତମ୍ବା,ଦସ୍ତା, ଆର୍ସେନିକ୍ ଆଦି ଗୁରୁଧାତୁର ଯୌଗିକ ମିଶିଥିଲେ ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କିଛିଦିନ ପରେ ଶରୀରକୁ ରୁଗ୍ଣ କରିଦିଏ ।

ପାଣି ଦ୍ୱାରା ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ରୋଗ ଗୁଡିକ ହେଲା ମ୍ୟାଲେରିଆ, ଡେଙ୍ଗୁ, ବାତଜ୍ୱର। ନାଳ ନର୍ଦ୍ଦମା, ଭଙ୍ଗାଟିଣ, ଟାୟାର୍, କାଚ ବୋତଲ, ପଲିଥିନ୍ ଜରି ଆଦିରେ ଜମି ରହୁଥିବା ପାଣିରେ ମଶା ଅଣ୍ଡା ଦେଇ ବଂଶ ବିସ୍ତାର କରନ୍ତି ଓ ଏହିସବୁ ମଶା ମାରାତ୍ମକ ରୋଗ ସଂକ୍ରମଣ କରନ୍ତି ସେଥିରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ମାଛି ଯୋଗୁଁ ମଧ୍ୟ ହଇଜା, ଆମାଶୟ, ଟାଇଫଏଡ୍ ଆଦି ବ୍ୟାପେ । ତା ଛଡା ଦୁଷିତ ପାଣିରୁ ନିର୍ଗତ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ କେତେକ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ଜନିତ ରୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସହିତ ମନର ପବିତ୍ରତାକୁ ନଷ୍ଟ କରେ । ରାସ୍ତାରେ ଥିବା ନାଳ ନିର୍ଦ୍ଦମାର ପାଣି ପାଦରେ ଲାଗି ଘରକୁ ଆସେ , ପରିବା, ଶାଗ ଓ କ□ା ଖିଆ ଫଳରେ ଲାଗି ରୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରେ ।

ମଣିଷ ଓ ଅନ୍ୟ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଶରୀରରୁ ବାହାରୁଥିବା ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପାଣି ତଥା ପରିବେଶ ପ୍ରଦୁଷଣର ଏକ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ । ଏହା ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ପ୍ରଦୂଷିତ କରିବା ସହିତ ମାଛି ଓ ଅନ୍ୟ କୀଟପତଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି କରି ରୋଗ ବ୍ୟାପିବାର କାରଣ ହୁଏ । ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା- ରୋଗୀର ମଳମୂତ୍ରରେ ନାନା ମାରାତ୍ମକ ଜୀବାଣୁ ଭୂତାଣୁ ଓ କୀଟାଣୁ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ନାନା ଉପାୟରେ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ସମାଜକୁ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ କରିଦିଅନ୍ତି । କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟ ପରିବେଶ ପ୍ରଦୁଷଣ ଓ ରୋଗ ସଂକ୍ରମଣର ଅନ୍ୟ ଏକ କାରଣ । ଘରୁ ପ୍ରତିଦିନ ବାହାରୁଥିବା ଅଦରକାରୀ ପଦାର୍ଥ, ଗାଁ ଓ

ସାହି ଦାଣ୍ଡର ଅଳିଆ, ଦୋକାନ ବଜାରର ପଲିଥିନ୍, କାଗଜ ପେଟି, ଠୁଙ୍ଗା, ଜଳଖିଆ ଦୋକାନର ଅଇଁଠା ପତ୍ର, ବଳକା ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ, ଶିଳ୍ପା□ଳ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ, କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରର ନଡା, ପାଳ, ଅଗାଡି, ଶୁଖିଲା ଗଛ ପତ୍ର, ମନ୍ଦିରରୁ ବାହାରୁଥିବା ଫୁଲ, ପତ୍ର, ସ୍କୁଲ କଲେଜର କାଗଜ ଟୁକୁରା, ପରିବା ବଜାରର ପଚା, ପୋକଡା ତଥା ଅଲୋଡା ପରିବା । ଏସବୁ କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ । ଏସବୁ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ବିପଦ ଶଙ୍କୁଳ ଓ ମାରାତ୍ମକ ପଦାର୍ଥ ହେଉଛି ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ନିର୍ଗତ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ । ସେଥିମଧ୍ୟରେ ରହିଥାଏ ରୋଗୀଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ସିରିଞ୍ଜ, ଛୁ□, ରକ୍ତ ପୂଜ ଲାଗିଥିବା ତୁଳା, ବ୍ୟାଣ୍ଡେଜ, ଗଜ୍, ଅପରେସନ୍ ପରେ ବାହାରିଥିବା ରୋଗୀର ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ, ଅଧା ବ୍ୟବହୃତ ଔଷଧ, ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ, ଭଙ୍ଗାକାଚ ଯାହା ରୋଗ ବ୍ୟାପିବାର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ମାଧ୍ୟମ । ଏସବୁ ମଧ୍ୟରେ ଅତି ମାତ୍ରାରେ ବିପଦଜନକ ହେଉଛି ଲାବୋରେଟୋରୀରୁ ବାହାରୁଥିବା ଅଳିଆ । ସେଥିରେ ଥାଏ ରୋଗୀର ରକ୍ତ, ମଳ, ମୂତ୍ର, କଫ ଏବଂ କଲ୍‌ଚର ମିଡିଆ । ରୋଗ ଜାଣିବା ପାଇଁ ରକ୍ତ ମଳ ମୂତ୍ର, ଆଦିକୁ କଲ୍‌ଚର କରି ସେଥିରେ ଥିବା ରୋଗ ଜୀବାଣୁକୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଜୀବାଣୁରେ ପରିଣତ କରାଯାଏ ଓ ପରୀକ୍ଷା ସରିବା ପରେ ଜୀବାଣଗୁଡିକୁ ଅଳିଆ ଭିତରେ ପକାଇ ଦିଆଯାଏ କିମ୍ବା ପାଣିରେ ଧୋଇ ନଳାରେ ଛାଡି ଦିଆଯାଏ । ସୋଡିୟମ୍ ହାଇପୋକ୍ଲୋରେଟ୍ ସଲ୍ୟୁସନ୍ ଦ୍ୱାରା ବିଶୋଧନ କିମ୍ବା ଉଚ୍ଚ ତାପ ଓ ଚାପରେ ନଷ୍ଟ ନକଲେ ଏହା ରୋଗ ସଂକ୍ରମଣର କାରଣ ହୁଏ ।

କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରୁ ଉଦ୍ଭିଦଜାତ ଅଳିଆ ଓ ବଳକା ଖାଦ୍ୟ ଗୁଡିକ ପଚି ଯାଆନ୍ତି ଓ ସେଥିରେ ନାନା କୀଟ ପତଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି ହୁଅନ୍ତି । ସେଗୁଡିକୁ ଖାଇବା ପାଇଁ ମୂଷା, କୁକୁଡା, କୁକୁର ପୁଣି ଘରକୁ ବୋହି ଆଣନ୍ତି କିମ୍ବା ନିଜେ ଖାଇ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ମୂଷ ।ଯୋଗୁଁ ପ୍ଲେଗ୍, ମାଛି ଯୋଗୁଁ ହଇଜା, ଆମାଶୟ, ମଶା ଯୋଗୁଁ ଡେଙ୍ଗୁ, ମ୍ୟାଲେରିଆ, କୁକୁଡା ଯୋଗୁଁ ବାର୍ଡଫ୍ଲୁ ରୋଗ ବ୍ୟାପେ । ଏଇ ପଚାସଢା ଅଳିଆ ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୁଏ । ବର୍ଷା ପାଣିରେ ମିଶି ନଈ, ପୋଖରୀ, କୂଅର ପାଣିକୁ ଦୂଷିତ କରେ । ପିଲାମାନେ ପଲିଥିନ୍ ଗୋଟାଇବାକୁ ଯାଇ ଏଥିଯୋଗୁଁ ବିଭିନ୍ନ ଚର୍ମରୋଗରେ ସଂକ୍ରମିତ ହଅନ୍ତି । ଅଳିଆଗଦାରେ ନିଆଁଲାଗି ପବନରେ ଉଡେ ଓ ଘର ପୋଡେ ।

ଦେଶର ବିକାଶ ପାଇଁ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ସ୍ଥାପନ, ଶିଳ୍ପ କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା, କାର୍, ଉଡାଜାହଜ ନିର୍ମାଣ କିମ୍ବା ରକେଟ୍ ପ୍ରେରଣ କରି ଗ୍ରହ ଗ୍ରହାନ୍ତର ଗମନ ଯେତିକି ଆବଶ୍ୟକ, ପରିବେଶ ପରିଷ୍କାର କରିବା, ସ୍ୱଚ୍ଛତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଆମ ଦେଶରେ ସାମାନ୍ୟ ସ୍ୱଚ୍ଛତାର ଅଭାବରୁ କେତେ ଯେ ଲୋକ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ସର୍ବସ୍ୱାନ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ତାର ହିସାବ ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଗଠନର ଏକ ହିସାବ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତରେ କେବଳ ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ, ଦୂଷିତ ପରିବେଶ କାରଣରୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ରୋଗ ଯୋଗୁଁ ବର୍ଷକୁ ମୁଣ୍ଡପିଛା ୬୫୦୦ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଗରିବ ଅଧିକ ଗରିବ ହେଉଛି ଓ ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ରୁଗ୍ଣ ହେବାରୁ ଜାତୀୟ ଉତ୍ପାଦନ ହ୍ରାସ ପାଉଛି । ଏହାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ମୋଦି ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ଯାହା ଆମ ଭଳି ଏକ ଉନ୍ନତିକାମୀ ଦେଶ ସକାଶେ ଏକ ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ।

ଆମ ଦେଶ ଏକ ଗ୍ରାମ ବହୁଳ ଦେଶ । ଜନସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡା ୮୦ ଭାଗ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ରହନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ୱଚ୍ଛତାର ଆବଶ୍ୟକତା ସଂପର୍କରେ ସଚେତନ ନୁହଁନ୍ତି । ଗ୍ରାମା□ଳର ପ୍ରାୟ ୯୦ ଭାଗ ଲୋକ ମୁକ୍ତାକାଶ ତଳେ ମଳ ମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି, ଘରର ଅଳିଆ ଏଣେତେଣେ ପକାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଗୋବରଗଦା, କୂଅ ପାଖରେ ଥାଏ । ଘରକୁ ଲାଗି ରହିଥାଏ ଗାଈଙ୍କ ଗୁହାଳ । ରାସ୍ତାକଡ, କେନାଲ ବନ୍ଧ ବା ଖୋଲା ପଡିଆ ଛାଡି ନିଜର ଏକ ପାଇଖାନା ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ବହୁକାଳୁ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲେ ବି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଦିଗରେ ଆଖିଦୃଶିଆ ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଅନେକ ସହରବାସୀ ମଧ୍ୟ ଏ ଦିଗରେ ସଚେତନ ନୁହଁନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ସଚେତନତାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

କଠିନ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ବା ଅଳିଆ ଆବର୍ଜନାକୁ ଏକାଠି କରି ତାକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉପାୟରେ ନଷ୍ଟ କରିବା ଦରକାର । ବଡ ବଡ ସହରମାନଙ୍କରେ ଏଥିପାଇଁ ମୁନିସପାଲିଟି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ତଥାପି ସେଗୁଡିକ କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀରେ ଉନ୍ନତ ଓ ଆଧୁନୀକତା ଆସିବା ଦରକାର । ବିଦେଶରେ ଯେପରି ଗାଡି ଆସି

ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଘରୁ ପ୍ୟାକେଟ ଆକାରରେ ଥିବା ଅଳିଆକୁ ନେଇଯାଏ ତାହା ଏକ ଭଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ନଚେତ ଜନବସତି ଅଂଚଳରେ ଅଳିଆ ପକାଇବା ପାଇଁ ଅଳିଆ ଡବା ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିବା ଦରକାର । ସେଗୁଡିକ ମୁକୁଳା ନ ହୋଇ ଆବରଣ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଦ ରହିବା ଉଚିତ ଏବଂ ସେଗୁଡିକ ପ୍ରତିଦିନ ସଫା ହେବା ଦରକାର । ଅଳିଆକୁ ଗାଡିରେ ନେବାବେଳେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଢାଙ୍କୁଣି ଦେଇ ନେବା ଦରକାର । ଅଳିଆଗାଡି ତାକୁ ନେଇ ସହରଠାରୁ ଦୂରରେ ଏକ ଖାଲୁଆ ସ୍ଥାନରେ ପକାଇବା ଉଚିତ୍ । ଖୋଲା ପକାଇଦେଲେ ତାହା ଶୁଖିଯାଏ ସତ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ମାଛି ଓ ମୂଷାଙ୍କ ଉତ୍ପାତ ବଢେ । ଗାଈ ଗୋରୁ, କୁକୁର ତାକୁ ଖାଇ ଏଣେତେଣେ ପକାନ୍ତି । ପବନ ଓ ବର୍ଷାରେ ତାହା ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଇ ରୋଗ ସଂକ୍ରମଣ କରେ । ତେଣୁ ସେପରି ନକରି ଅଳିଆକୁ ଗାତରେ ପକାଇ ତା ଉପରେ ମାଟି ଘୋଡାଇ ଦେଲେ ଜୈବ ପଦାର୍ଥଗୁଡିକୁ ଜୀବାଣୁମାନେ ପଚାଇ ଦିଅନ୍ତି । ସେଥିରୁ ୬୦ ଡିଗ୍ରୀ ସେ□ଗ୍ରେଡ୍‌ରୁ ଅଧିକ ଉ□ାପ ବାହାରେ ଯଦ୍ୱାରା ଜୀବାଣୁ ଓ କୀଟପତଙ୍ଗ ଅଣ୍ଡା ସବୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଅଧିକ ଦିନ ଏପରି ରହିବା ଦ୍ୱାରା ସେଥିରେ ଆଉ କୌଣସି ରୋଗ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ଉପାଦାନ ରହେ ନାହିଁ । ତାହା ଭଲ ନାଇଟ୍ରେଟ ଓ ଫସ୍‌ଫରସ୍ ଥିବା ଜୈବ ଖତରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ ।

ତେଣୁ ଆସନ୍ତୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିବା ଓ ସାହି, ଗାଁ, ସହର, ନଗର ସବୁକୁ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରଖି ଏକ ସୁସ୍ଥ ଓ ନିର୍ମଳ ଭାରତ ଗଠନ କରିବା । ■■

* *ଗୋପାଳପୁର, କଟକ*

ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ

"ଯୋଜନା"ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଲେଖକମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ବିଷୟ୍ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ସ୍ୱଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଉଛି । ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡିକ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସାଂପ୍ରତିକ ସମସ୍ୟା ଯଥା : କୃଷି, ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ, ଖାଉଟି ସୁରକ୍ଷା, ପରିବହନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ, ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ଆଦି ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ବିକାଶମୂଳକ ରଚନା ସମେତ ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ କଲ୍ୟାଣକର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିୟୋଜିତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ ଭୂମିକା ଉପରେ ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଗୃହୀତ ହେବ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ମହିଳା, ଯୁବ ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସଫଳ କାହାଣୀ ଓ ରଚନା ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ ପଠାଯାଇ ପାରେ ।

"ଯୋଜନା"ରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ବିଭିନ୍ନ ରଚନା ଉପରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ତଥା ମତାମତ ପଠାଇବାକୁ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଲେଖା ପଠାଇବାର ଠିକଣା :

Editor
Yojana (Odia)
East Block-IV, Level-7, R. K. Puram, New Delhi - 110066
Phone & Fax : 011-26176722, Email : yojanaoriya@rediffmail.com

ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶା

• *ଅମ୍ବିକା ପ୍ରସାଦ କାନୁନ୍‌ଗୋ*

ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୨୦୧୦ ମସିହାରେ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ସର୍ଭେରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଦେଶର ୪୨୩ଟି ସହର ମଧ୍ୟରୁ ପରିମଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଇସ୍ପାତ ନଗରୀ ରାଉରକେଲା ୧୪ତମ ସ୍ଥାନରେ ଥିଲାବେଳେ, ବାଣିଜ୍ୟନଗରୀ କଟକ ସହର ୭୨ ତମ ସ୍ଥାନରେ, ବାଲେଶ୍ୱର ସହର ୭୮, ପର୍ଯ୍ୟଟନସ୍ଥଳୀ ପୁରୀ ୮୯ ଓ ସିଲ୍କସିଟି ବ୍ରହ୍ମପୁର ୧୦୮ ତମ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥିଲା ।

ଜାତିର ଜନକ ମୋହନ ଦାସ କରମଚାନ୍ଦ ଗାନ୍ଧି ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତର ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲେ, ସେହି ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ମୋଦି ୨୦୧୪ ଅକ୍ଟୋବର ୨ତାରିଖ (ପବିତ୍ର ଗାନ୍ଧିଜୟନ୍ତୀ)ରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଯୋଜନାର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ୨୦୧୯ ଅକ୍ଟୋବର ୨ ତାରିଖ, ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ୧୫୦ତମ ଜୟନ୍ତୀ ଦିବସରେ ଦେଶକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମଳ ସ୍ତରରେ ପହ□ାଇ ପୂଜ୍ୟ ବାପୁଜୀଙ୍କ ନିର୍ମଳ ଭାରତ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ଆସନ୍ତା ୫ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଯୋଜନାରେ ସହରୀ ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ୬୨ ହଜାର ୯କୋଟି ଟଙ୍କା ଏବଂ ପାନୀୟ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ୧ଲକ୍ଷ ୩୪ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ କରିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛି ।

ଦେଶର ସହରା□ଳଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଗ୍ରାମା□ଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଆଗେଇ ନେବା ପାଇଁ ସଚେତନ ନାଗରିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଗ୍ରହ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଫଳରେ 'ଏ ଦେଶ ମୋର, ସ୍ୱଚ୍ଛତା ରଖିବା ମୋର କାମ' ବୋଲି ଅଭିଯାନରେ ସାମିଲ ହେଉଥିବା ନାଗରିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରକାର ମନୋଭାବ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସୁଧାର ଆସିଲେ, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ରୋଗ ହ୍ରାସ ପାଇବ । ସୁସ୍ଥ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସହିତ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ଗଢ଼ି ଉଠିବ ।

ଦେଶରେ ଜନସଂଖ୍ୟା ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବାବେଳେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସୁଧାର ପ୍ରତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପରିମଳ ଓ ପରିବେଶ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ରକ୍ଷା କରିବା କେବଳ ପ୍ରଶାସନର କାମ ନୁହେଁ, ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକଙ୍କର ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱ ରହିଛି ।

ପରିମଳ ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ ପରିବେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶା :

ପରିମଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ଥିତି ଉତ୍ସାହଜନକ ନୁହେଁ । ତେବେ ଅତି ଯେ ଖରାପ ସେ କଥା ମଧ କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ପରିମଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଛୁଆ ରାଜ୍ୟ ଭାବେ ବିବେଚିତ ଦେଶର ୯ଟି ରାଜ୍ୟ ମଧରୁ ଓଡ଼ିଶା ଅନ୍ୟତମ । ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସୁଧାର ଆଣିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟରେ ୧୯୯୯-୨୦୦୦ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ନିର୍ମଳ ଭାରତ ଅଭିଯାନ, ପ□ାୟତଗୁଡ଼ିକରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ନିର୍ମଳ ଗ୍ରାମ୍ୟ ପୁରସ୍କାର ଏବଂ ଗ୍ରାମସଭା ସଶକ୍ତିକରଣ କ୍ରିୟା ଯୋଜନା ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ ରାଜ୍ୟର ସହରା□ଳ ଓ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ମୋଟ ୯୬ ଲକ୍ଷ ୬୧ ହଜାର ୮୫ଟି ପରିବାର ମଧରୁ ମାତ୍ର ୨୧ଲକ୍ଷ ୨୯ ହଜାର ୨୯୬ ପରିବାରର ପାଇଖାନା ରହିଛି । ଅବଶିଷ୍ଟ ୭୫ ଲକ୍ଷ ୩୧ହଜାର ୭୮୯ ପରିବାରଙ୍କ ସଦସ୍ୟମାନେ ଖୋଲା ପଡ଼ିଆ, ନଦୀବନ୍ଧ, କ୍ଷେତ ଓ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି । ସେହିଭଳି ଡ୍ରେନେଜ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବହୁ ସହରରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇନଥିବା, ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରକଳ୍ପ ନଥିବା ଯୋଗୁଁ ରାଜ୍ୟରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା କେତେକ ଅ□ଳରେ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ସ୍ଥିତିରେ ।

ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୨୦୧୦ ମସିହାରେ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ସର୍ଭେରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଦେଶର ୪୨୩ଟି ସହର ମଧରୁ ପରିମଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଇସ୍ପାତ ନଗରୀ ରାଉରକେଲା ୧୪ତମ ସ୍ଥାନରେ ଥିଲାବେଳେ, ବାଣିଜ୍ୟନଗରୀ କଟକ ସହର ୭୨ ତମ ସ୍ଥାନରେ, ବାଲେଶ୍ୱର ସହର ୭୮, ପର୍ଯ୍ୟଟନସ୍ଥଳୀ ପୁରୀ ୮୯ ଓ ସିଲ୍କସିଟି ବ୍ରହ୍ମପୁର ୧୦୮ ତମ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥିଲା । ଦ୍ରୁତ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସୁଧାର ଆଣିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇନଥିବାରୁ ଏବେ ଏହିସବୁ ସହରର ସ୍ଥିତି ପରିମଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆହୁରି ତଳକୁ ଖସିଯିବା କଥା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ମତପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ।

ସେହିପରି ସବୁଜବଳୟ ପାଇଁ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ଦେଶର ୧୦ଟି ସହର ମଧରେ ରାଜଧାନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ନାମ ରହିଥିଲା । ମାତ୍ର କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ରାସ୍ତା ସଂପ୍ରସାରଣ, ଜଙ୍ଗଲ ଜମିରେ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ କାରଣ ପାଇଁ ଲକ୍ଷାଧିକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ କଟାଯିବା ଫଳରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସହର ମଧରୁ ସବୁଜବଳୟ କ୍ରମେ ହଜି ଯାଉଥିବା ଦେଖାଯାଇଛି ।

ରାଜଧାନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଏବେ ପ୍ରାୟ ୧୨ ଲକ୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଲୋକ ବସବାସ କରୁଥିବାବେଳେ ସହର ମଧରେ ପ୍ରାୟ ୩୫୦ରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଛୋଟବଡ଼ ବସ୍ତି ଗଢ଼ି ଉଠିଛି । ଅନେକ ବସ୍ତିରେ ଡ୍ରେନେଜ୍, ପାନୀୟ ଜଳ, ରାସ୍ତା ଭଳି ଭି□ଭୂମି ନଥିବାରୁ ସେହିସବୁ ଅ□ଳରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ସହର ମଧରେ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ନଳା ଉପରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଠା ଘର ନିର୍ମାଣ କରାଯିବା ଫଳରେ ବର୍ଷା ଦିନେ ବର୍ଷା ଜଳ ନିଷ୍କାସନ ହୋଇନପାରି ପରିବେଶକୁ ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ କରୁଥିବା ଦେଖାଯାଉଛି ।

ରାଜ୍ୟର ଜନସଂଖ୍ୟା:

ରାଜ୍ୟରେ ଜନସଂଖ୍ୟା ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ପ୍ରଶାସନ ଓ ସାଧାରଣ ନାଗରିକଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଯେପରି ଧାନ ଦିଆଯିବା କଥା ତାହା କରାଯାଇ ପାରୁନାହିଁ । ୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟର ଜନସଂଖ୍ୟା ୪କୋଟି ୧୯ଲକ୍ଷ ୪୭ ହଜାର ୩୫୮ ଥିଲାବେଳେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ହାରାହାରି ୧.୪ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଚାଲିଛି । ୨୦୧୪ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ରାଜ୍ୟର ଜନସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୪କୋଟି ୩୭ ଲକ୍ଷ ୨୬୨୫୨ରେ ପହ□ଛି । ସେଥିମଧରୁ ୮୭.୩୬ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ୬୨୧୭ଟି ପ□ାୟତର ୪୭୧୨୭ଟି ଗ୍ରାମ ଓ ୧୫୭୨୯୬ଟି ପଡ଼ା ଗ୍ରାମରେ ବସବାସ କରୁଛନ୍ତି ।

ରାଜ୍ୟରେ ୭୫ଲକ୍ଷ ୩୧ହଜାର ୭୮୯ ପରିବାରର ପାଇଖାନା ନାହିଁ:

୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ୮୧ଲକ୍ଷ ୪୪ ହଜାର ୧୨ଟି ପରିବାର ବାସ କରୁଥିଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ମଧରୁ ମାତ୍ର ୧୧ଲକ୍ଷ ୪୬ ହଜାର ୫୫୨ ପରିବାରର ପାଇଖାନା ରହିଛି । ସେହିପରି ସହରା□ଳରେ ବାସ କରୁଥିବା ୧୫ଲକ୍ଷ ୧୭୦୭୩ ପରିବାର ମଧରୁ ୯ଲକ୍ଷ ୮୨ ହଜାର ୭୪୪ ପରିବାରର ପାଇଖାନା ରହିଛି । ତେଣୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ରାଜ୍ୟରେ ୭୫ଲକ୍ଷ ୩୧ହଜାର ୭୮୯ଟି ପରିବାରର ପାଇଖାନା ନାହିଁ ।

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଯୋଜନା :

ରାଜ୍ୟରେ ପରିମଳ ସ୍ଥିତିରେ ସୁଧାର ଆଣିବା ପାଇଁ ୧୯୯୯-୨୦୦୦ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ନିର୍ମଳ ଭାରତ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା । ସେହିପରି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ପ□ାୟତିରାଜ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ମାଧମରେ ପ୍ରତି ପ□ାୟତରେ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ନିର୍ମଳ ଗ୍ରାମ୍ୟ ପୁରସ୍କାର, ଗ୍ରାମସଭା ସଶକ୍ତିକରଣ ଯୋଜନା ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଚଳନ କରି ହିତାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇଦେଲେ ।

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ବିଭାଗର ସୂଚନା ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟରେ ୮୫ ଲକ୍ଷ ୫୧ ହଜାର ପରିବାରର ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଯୋଜନା କରାଗଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ୪୦ଲକ୍ଷ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଅବଶିଷ୍ଟ ୪୫ ଲକ୍ଷ ୫୧ ହଜାର ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ୨୦୧୯ ସୁଦ୍ଧା ଶେଷ କରାଯିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ଏଥିସହିତ ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ୯୦୦ ସମୂହ ପାଇଖାନା ଓ ପ୍ରତି ପ□ାୟତରେ କଠିନ ଓ ତରଳ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ସେହିପରି ରାଜ୍ୟର ୨୨ଟି ବ୍ଲକ୍‌ରେ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ କରି ଏହି ସବୁ ବ୍ଲକ୍‌କୁ ନିର୍ମଳ ବ୍ଲକ ଭାବେ ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି । ଏହି ୨୨ଟି ବ୍ଲକ୍ ମଧ୍ୟରୁ ଡିଏଫ୍‌ଆଇଡିର ଆର୍ଥିକ ସହାୟତାରେ ୧୬ଟି ଓ ୟୁନିସେଫ୍‌ର ସହାୟତାରେ ୬ଟି ନିର୍ମଳ ବ୍ଲକ୍ କରିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ଚଳିତ ବର୍ଷ ଡିସେମ୍ବର ୧୫ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ଅନୁଗୁଳ ବ୍ଲକ୍‌କୁ ନିର୍ମଳ ବ୍ଲକ୍ ଘୋଷଣା କରାଯିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରହିଛି । ସେହିପରି କୋରାପୁଟ ଜିଲାର ସିମିଳିଗୁଡ଼ା, ଗଞ୍ଜାମର ହିଞ୍ଜିଳିକାଟୁ ଓ ସୋରଡ଼ା ବ୍ଲକ୍‌କୁ ଏହି ଯୋଜନାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁଧାର ଆଣିବା ପାଇଁ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ସହାୟତାର ହାତ ବଢ଼ାଇଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟରେ ହେବାକୁ ଥିବା ପ୍ରାୟ ୪୫ ଲକ୍ଷ ୫୧ ହଜାର ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ୮ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ମୋଟ ଅଟକଳର ୮୦ ପ୍ରତିଶତ ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦେବେ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିଛି । ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତି ହିତାଧିକାରୀଙ୍କୁ ୧୨ ହଜାର ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ସମୂହ ପାଇଖାନା ଓ ପାଣିଟାଙ୍କି ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ପ୍ରତି ୟୁନିଟ୍ ପିଛା ୧ଲକ୍ଷ ୮୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଏବଂ ପ□ାୟତରେ ହେବାକୁ ଥିବା ପ୍ରତି ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁ ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ୨୦ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରାଯିବାର ଯୋଜନା ରହିଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାର ୨୦୧୪-୧୫ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ବଜେଟରେ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ବରାଦ କରିଛନ୍ତି । ଚଳିତ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ୧୨ଲକ୍ଷ ପରିବାର ପାଇଖାନା ନିର୍ମାଣ ଶେଷ କରିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇଛି ।

ପାନୀୟଜଳ :

ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶା ଜାତୀୟ ହାରଠାରୁ ପଛରେ :

ଅର୍ଥନୈତିକ ସର୍ଭେ ୨୦୧୩-୧୪ ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାତୀୟ ହାର ୮୫.୫ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ହାର ୭୫.୩ ପ୍ରତିଶତ ରହିଛି । ଜାତୀୟସ୍ତରରେ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ପାନୀୟ ଜଳଯୋଗାଣର ହାର ୮୨.୭ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ହାର ରହିଛି ୭୪.୪ ପ୍ରତିଶତ । ସେହିପରି ସହରା□ଳ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ହାର ୯୧.୪ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହି ହାର ରହିଛି ୭୯.୮ ପ୍ରତିଶତ । ତେଣୁ ପାନୀୟ ଜଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ ଓଡ଼ିଶା ଜାତୀୟ ହାରଠାରୁ ପଛରେ ରହିଥିବା ଜଣାପଡ଼ିଛି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ମୋଟ ୯୬ଲକ୍ଷ ୬୧ ହଜାର ପରିବାର ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର ୧୩.୮ ପ୍ରତିଶତ ପରିବାର ଟ୍ୟାପ୍ ପାଣି ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ସେହିପରି ପ୍ରାୟ ୧୯.୫ ପ୍ରତିଶତ ପରିବାର କୂଅ ପାଣି, ଏବଂ ୬୧.୫ ପରିବାର ନଳକୂଅ, ଝରଣା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉତ୍ସରୁ ମିଳୁଥିବା ପାଣି ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ଆଦିବାସୀ ଅଧୁଷିତ ପାହାଡ଼ିଆ ଓ ଦୁର୍ଗମ ଅ□ଳରେ ପାନୀୟଜଳ ସଂକଟଜନକ ସ୍ଥିତିରେ ରହିଛି । ଖରାଦିନେ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଅ□ଳର ଲୋକ ନଦୀ ବାଲି ଖୋଳି ପାଣି ସଂଗ୍ରହ କରୁଥିଲାବେଳେ ଆଉ କେତେକ ଅ□ଳରେ ଚୂଆ ପାଣି ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି । ସେହିପରି ବର୍ଷାଦିନେ ଦୂଷିତ ଜଳ ସେବନ କରି ଏହି ସବୁ ଅ□ଳର ଲୋକେ ହଇଜା ଭଳି ମାରାତ୍ମକ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ହରାଉଥିବା କଥା ର ାଜ୍ୟ ପାଇଁ ନୂଆ

ନୁହେଁ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରାୟ ୨୦୦ରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଅଞ୍ଚଳରେ ଫ୍ଲୋରାଇଡ୍ ମିଶ୍ରିତ ପାଣି ପିଇ ସେ ଅଞ୍ଚଳର ଲୋକ ଦୁସାଧ ରୋଗର ଶିକାର ହେଉଥିବା ଅଭିଯୋଗ ହେଉଛି । ସେହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ପାଇପ୍ ଜଳ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇପାରୁନାହିଁ ।

ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ୧୯୭୨-୭୩ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରୁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ତ୍ୱରିତ ଗ୍ରାମୀଣ ଜଳଯୋଗାଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧି ଜାତୀୟ ପାନୀୟଜଳ ମିଶନ, ସ୍ୱଜଳ ଜଳଧାରା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରାଯାଇଥିଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ଜଳଯୋଗାଣ ମଧ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଯୋଜନା ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ସମନ୍ୱିତ ପରିଚାଳନା ସୂଚନା ବ୍ୟବସ୍ଥା (ଆଇଏମ୍ଆଇଏସ୍) ଅନୁଯାୟୀ ୨୦୧୧ ଏପ୍ରିଲ ସୁଦ୍ଧା ରାଜ୍ୟର ମୋଟ ୧ଲକ୍ଷ ୪୧ ହଜାର ୯୨୮ ଗ୍ରାମ ଓ ପଡ଼ା ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରୁ ୭୩ ହଜାର ୧୧ ଗ୍ରାମକୁ ଆଂଶିକ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇପାରିଥିଲା । ପରବର୍ଷ ୯୨ଟି ଆଂଶିକ ଜଳଯୋଗାଣ ପଡ଼ା ଗ୍ରାମକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାନୀୟ ଜଳଯୋଗାଣ ହୋଇଥିଲାବେଳେ ୧୫୪୪ଟି ଗ୍ରାମକୁ ଶୁଦ୍ଧ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ହୋଇ ପାରିଛି । ସେହିପରି ୮୪୫ଟି ପଞ୍ଚାୟତକୁ ପାନୀୟ ଜଳଯୋଗାଣ ହୋଇପାରୁନଥିବା ଅଭିଯୋଗ ହୁଏ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ୨୦୧୩-୧୪ ଅର୍ଥନୈତିକ ସର୍ଭେରୁ ଜଣାପଡ଼ିଛି ଯେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ମାତ୍ର ୮ ପ୍ରତିଶତ ପରିବାରକୁ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଥିବାବେଳେ ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ଗ୍ରାମୀଣ ପରିବାର କୂଅ ପାଣି ଓ ୬୭ ପ୍ରତିଶତ ଝରଣା, ନଦୀ ଓ ପୋଖରୀ ଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜଳ ଉତ୍ସରୁ ପାଣି ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି ।

ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ସ୍କୁଲ ଓ ଅଙ୍ଗନବାଡ଼ି କେନ୍ଦ୍ରକୁ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଶୁଦ୍ଧ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ପରିମଳ ଓ ଜଳ ମିଶନ ରାଜ୍ୟର ୩୦ଟି ଜିଲାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ଶୁଦ୍ଧ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ସର୍ବଦା ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିଆସିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଗ୍ରାମରେ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ କିମ୍ବା ଆଂଶିକ ଜଳଯୋଗଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ସେହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜ୍ୟକୁ ଜଳଯୋଗାଣ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ବିକାଶ ଜଳପ୍ରକଳ୍ପ (ଏନ୍ଆର୍‌ଡିଡବ୍ଲ୍ୟୁପି) ଯୋଜନାରେ ଦିଆଯାଉଥିବା ଅନୁଦାନରୁ ୪୫ ପ୍ରତିଶତ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହିପରି କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ଅନୁଦାନରେ ନଳକୂଅ ଓ ସାନିଟାରୀ ୱେଲ୍ ଖୋଳିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରହିଛି । ଫ୍ଲୋରାଇଡ୍ ଯୁକ୍ତ ଜଳ ମିଳୁଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ସେହି ପାଣ୍ଠିରୁ ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ନିୟମ ରହିଛି । ଜଳର ମାନ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଜଳମଣି ଯୋଜନା, ଗ୍ରାମ୍ୟ ସ୍କୁଲକୁ ଶୁଦ୍ଧ ପାନୀୟ ଜଳ ଯୋଗାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ସହାୟତାରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏହି ସମସ୍ତ ଯୋଜନାକୁ ସୁଚାରୁରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଇପାରିଲେ ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶୁଦ୍ଧ ପାନୀୟ ଯୋଗାଣ ହୋଇପାରିବ ।

ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଓଡ଼ିଶା :

ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପକାଇପାରିଛି । ରାଜ୍ୟ ସଚିବାଳୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଗ୍ରାମଞ୍ଚଳରେ ଛାତ୍ର, ଯୁବକ ଓ ମହିଳାମାନେ ମଧ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ଅଭିଯାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ସେହିପରି ଦଳମତ ନିର୍ବିଶେଷରେ ବିଭିନ୍ନ ଦଳର ସଦସ୍ୟମାନେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ରାଜ୍ୟରେ ଚଳାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ତେବେ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଏହାକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଗଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ ସ୍ୱପ୍ନ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ମତ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତର ପ୍ରଭାବ-

ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରଭାବ ସମାଜ ଉପରେ ରହିଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଗୋଟିଏ ଅଂଚଳରୁ କିଛି ନାଗରୀକ ଏକତ୍ର ହୋଇ ପରିବେଶକୁ ନିର୍ମଳ ରଖିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଶ୍ରମ ଦାନ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାତୃଭାବ ସଂପର୍କ ସୁଦୃଢ ହେଉଛି । ପରିବେଶ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର କିଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରହିଥିବା ଏବେ ସଂପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । ନିଜ ଘର ଭଳି ନିଜ ନିଜ ଅଂଚଳର ପରିବେଶକୁ ନିର୍ମଳ ରଖିବାକୁ ଯେଉଁମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅପରିଷ୍କାର, ଅଦରକାରୀ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ନିଜ ଘର ବାହାରେ ଏଣେ ତେଣେ ପକାଇ ପରିବେଶକୁ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୫୩ପୃଷ୍ଠାରେ

ଜଳର ସଂରକ୍ଷଣ

• ଡକ୍ଟର ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ କର

ରାଜ୍ୟମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱର ସହିତ ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ପରିଚାଳନା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୀତି ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପାଳନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହିସବୁ ଦିଗ ସହିତ ଜଳ ସମ୍ପଦର ବିକାଶ ପ୍ରାଧିକରଣକୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ମିଳିବା ଦରକାର । ଜଳର ଗୁରୁତ୍ୱ ସମସ୍ତେ ବୁଝନ୍ତୁ ଓ ଏହା ଭବିଷ୍ୟତର ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହୁ । ଏହା ହିଁ ଆଜିର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆହ୍ୱାନ ।

ବିଶିଷ୍ଟ ପରିବେଶବିତ୍ ବନ୍ଦନା ଶିବାଙ୍କ ମତରେ ଜଳ ଏକ ବସ୍ତୁ ଏବଂ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନ ସଂଯୋଗ । ଏହା ହେଉଛି ଜୀବନର ଭି□ । ତେଣୁ, ଏହାର ସଂରକ୍ଷଣର ବିଶେଷ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଜଳ ସଂପଦର ସୁଷମ ପରିଚାଳନା ଉପରେ ଏହା ନିର୍ଭରକରେ । କାହିଁ କେଉଁ ପୁରାତନ ଯୁଗରେ ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ସମସ୍ତେ ଉପଲବ୍ଧ କରିଥିଲେ । ସେହି ସମୟରୁ ଲୋକମାନେ ଅଭାବ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଜଳ ପରିଚାଳନାର ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ସ୍ଥିର କରିଆସିଛନ୍ତି । ବନ୍ଦନା ଶିବା କୁହନ୍ତି ଜଳ ସଂପଦରେ ମୁଖ୍ୟ ବିନିଯୋଗ ହେଉଛି ସଂରକ୍ଷଣରେ ଶ୍ରମଦାନ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ନିର୍ମାଣ । ଗାନ୍ଧି ଶାନ୍ତି ଫାଉଣ୍ଡେସନର ଶ୍ରୀ ଅନୁପମ ମିଶ୍ରଙ୍କ ମତରେ ବୃଷ୍ଟିଜଳର ସଂରକ୍ଷଣ ପଦ୍ଧତି ଜଳବିନ୍ଦୁ ଓ ମେଘ ଭଳି ଅସରନ୍ତି । ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଜଳର ଏକତ୍ରୀକରଣ ଦ୍ୱାରା ଭରିଥାଏ । ଏହି ସୁନ୍ଦର ଶିକ୍ଷା ଆମକୁ କୌଣସି ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକରୁ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଏହା ଆମ ସମାଜର ସ୍ମରଣିକାରୁ ହିଁ ମିଳିଥାଏ ।

ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ଅ□ଳ ଜଳରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏକ ଶତାଂଶରୁ କମ୍ ଅ□ଳରେ ତୈଳ ରହିଛି । ଜଳ ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧ, କିନ୍ତୁ ତୈଳ ନୁହେଁ । ଏଠାରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିପାରେ ସତରେ କଣ ଆମ ନିକଟରେ ଆମର ଭବିଷ୍ୟତ ଆବଶ୍ୟକତାର ପୂରଣ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣର ଜଳ ଅଛି ? ଏହାର ଉ□ରରେ ନାହିଁ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । କେତେକଙ୍କ ମତରେ ବିଶ୍ୱରେ ବ୍ୟାପକ ଜଳ ସଂକଟ ସୃଷ୍ଟିହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଯେଉଁ ଅ□ଳରେ ଏକଦା ବହୁମାତ୍ରାରେ ଜଳ ଥିଲା ସେଠାରେ ଜଳାଭାବ ଦେଖାଦେଉଛି । ଘରୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ, ଶିଳ୍ପ ଓ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ଜଳ ଉପଯୋଗ କରାଯାଉଥିବାରୁ ଜଳର ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଏହି ତିନିକ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଦେଉଛି । ଦେଶର ଅନେକ ଅ□ଳରେ ଏଥି ସକାଶେ ଜଳବିବାଦ ଅତି ସାଧାରଣ ଘଟଣାରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲାଣି । ଏଇ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଏହାର ଉପଯୁକ୍ତ ସଂରକ୍ଷଣର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁଛି । ତେବେ ଏଠାରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିପାରେ ଏପରି ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି

କାହିଁକି ?

ଏହାର ଉ□ର ଗ୍ୟାରେଟ୍ ହାର୍ଡିନ ବୁଝାଇ କହିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତରେ ଜଳ ଏକ ମୁକ୍ତ ସଂପଦ ହୋଇଥିବାରୁ ଓ ଏହାର କୌଣସି ମାଲିକ ନ ଥିବାରୁ ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଏହାର ଅବାଧ ଉପଯୋଗ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏହାର ଅବାଧ ଉପଯୋଗ କରନ୍ତି ଏବଂ କେହି ଏହାର ସଂରକ୍ଷଣ ସକାଶେ ସଚେତନ ନୁହନ୍ତି । ଜଳର ଗୁରୁତ୍ୱ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲଭାବରେ ଜଣାଥିବା ସ□େ ସେଥିପ୍ରତି କେହି ଧ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଜଳର ଉ□ମ ବ୍ୟବହାର ଓ ସଠିକ ଉପଯୋଗ କଲେ ଆଉ ଜଣେ ଯେ ସେପରି କରିବ, ତାହା କୁହାଯାଇନପାରେ । ତେଣୁ ଏହା ଏକ ସମସ୍ୟା ଏବଂ ଏଇଠି ଏହାର ସଂରକ୍ଷଣର ପ୍ରଶ୍ନ ମୁଣ୍ଡ ଉଠୁଛି ।

ଭାରତ ହେଉଛି ବିଶ୍ୱର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବୃଷ୍ଟିପାତ ପାଉଥିବା ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ । ଏଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ୪୦୦୦ ବିଲିୟନ ଘନମିଟର ବୃଷ୍ଟିପାତ ହୋଇଥାଏ । ତେବେ ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶରୁ କମ୍ ଜଳ ବାସ୍ତବରେ ଉପଯୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଜଳ ଅଯଥାରେ ନଦୀ, ସମୁଦ୍ରକୁ ଚାଲିଯାଇଥାଏ । ଜାତୀୟ ପରିବେଶ ନୀତି ୨୦୦୪ରେ ଜଳର ଅଧିକ ଉପଯୋଗ ଏବଂ ନଦୀ ଜଳର ଅସମାନ ବିତରଣ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି ଯେ ଏହି ସମସ୍ୟା ନୀତି ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣଗତ ସମସ୍ୟା । ସେଚିତ ଜଳ ଓ ଘରୋଇ ଉପଯୋଗ ଜଳ ପାଇଁ ପୃଥକ ଶୁଳ୍କ ନୀତି ଯୋଗୁଁ ଜଳର ଅତ୍ୟଧିକ ଉପଯୋଗ ଏବଂ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ରାଜସ୍ୱ ସଂଗ୍ରହ ହୋଇନପାରିବା ଆଦି ଯୋଗୁଁ ସମସ୍ୟା ଘନୀଭୂତ ହୋଇଛି । ଜାତୀୟ ପରିବେଶ ନୀତିରେ ଏହି ସମସ୍ୟାଗୁଡିକ ଉପରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି କିନ୍ତୁ ଏହାର କିପରି ସମାଧାନ କରାଯିବ ତା ଉପରେ କିଛି କୁହାଯାଇନାହିଁ ।

ଜଳର ମନଇଚ୍ଛା ଅପବ୍ୟବହାର ରୋକିବା ପାଇଁ ଏହାର ସଂରକ୍ଷଣ ଜରୁରୀ ହୋଇପଡିଛି । ଅଦ୍ୟାବଧି ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁ ପ୍ରୟାସ ହୋଇଛି ତାହା କେବଳ ନୀତି ଭିତରେ ହିଁ ସୀମିତ ରହିଛି । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ଜଳର ସଦୁପଯୋଗ ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଯେଉଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବା କଥା ତାହା ନିଆଯାଇନାହିଁ । ଏସବୁ ସ□େ ଯଦିଓ ଦେଶରେ ଜଳର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇନାହିଁ ତଥାପି ଧୀରେ ଧୀରେ ଜଳସଂକଟ ବଢିବାରେ ଲାଗିଛି । ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ଜଳ ନୀତିରେ ବର୍ଷା ପାଣି ସଂଗ୍ରହଣ ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ଏପରି ହେଲେ ଆମର ନିତିଦିନିଆ ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ଭୂତଳ ଜଳ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳତା କମିବା ସହିତ ଭୂତଳ ଜଳସ୍ତର ବୃଦ୍ଧିପାଇବା ଆଶା କରାଯାଏ । ୨୦୦୨-୦୩ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଭାରତର ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅ□ଳ ନୂତନ ଜଳନୀତି ସ୍ଥିର କରି ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନରେ ମହ□ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇଥିବା ଏହି ମୂଲ୍ୟବାନ ସମ୍ପଦକୁ ରକ୍ଷାକରି ଏହାର ଉଚିତ ବିନିଯୋଗର ମାର୍ଗ ପ୍ରଶସ୍ତ କରିଛନ୍ତି ।

ଜାତୀୟ ଜଳନୀତିରେ ଜଳର ଗୁଣବ□ାର ବିକାଶ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ସେଥିପାଇଁ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଉପଯୋଗ ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି । ଜଳର ଉପଯୋଗ ପାଇଁ ଅଣପାରଂପରିକ ଉପାୟ ମଧ୍ୟ ଅନୁସରଣ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଜଳ ସଂଗ୍ରହଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଦାନ-ପ୍ରଦାନ, ଭୂତଳ ଜଳସ୍ତର ବଢାଇବାର କୃତ୍ରିମ ଉପାୟ, ଖାରିଆ ଏବଂ ସମୁଦ୍ର ପାଣିକୁ କ୍ଷାରରହିତ କରିବା ତଥା ବର୍ଷାପାଣିର ସଂରକ୍ଷଣ, ଘରଛାତ ଉପରୁ ତଳେ କରାଯାଇଥିବା ଟାଙ୍କିରେ ବର୍ଷାପାଣି ଜମାକରି ରଖିବା ଇତ୍ୟାଦି ଅନେକ ଉପାୟ ଅନୁସରଣ କରିବା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଥି ସହିତ ଜଳ ସଂପଦର ନିୟୋଜନ, ବିକାଶ ଏବଂ ପ୍ରବନ୍ଧନ ପାଇଁ ଏକୀକୃତ ପ୍ରଣାଳୀର ବିକାଶ କରିବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି ।

ସାଧାରଣତଃ ବନ୍ୟା ସମୟରେ ଅନେକ ଜଳ ଅକାରଣରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଯେପରି ନ ହୁଏ ସେଥିପାଇଁ ମାଷ୍ଟରପ୍ଲାନ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ଜଳନୀତିରେ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଛି । ବନ୍ୟା ସମୟରେ ହେଉଥିବା ମୃ□ିକାକ୍ଷୟ ରୋକିବା ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ କ୍ଷେତ୍ରର ଉପଚାର । ଛୋଟ ଛୋଟ ବନ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ଜଳସ୍ରୋତର ସମୁଚିତ ପ୍ରବନ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଜଳନୀତିରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ମୋଟାମୋଟି ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଜାତୀୟ ଜଳନୀତିରେ ଜଳର ଉତ୍ସ, ଏହାର ଉପଲବ୍ଧତା ତଥା ପ୍ରବନ୍ଧନ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ଉପରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାର ପ୍ରୟାସ ହୋଇଛି । ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅ□ଳମାନେ ଏହାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱଦେଇ ପାଳନ କରିବା ଉପରେ ଏହାର ସଫଳତା ନିର୍ଭର କରେ । ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଓ ସଚେତନ କରିବା ଜରୁରୀ ଏହା କେବଳ ଯେ ଆମର ଜଳାଭାବ ଜନିତ ସମସ୍ୟା ଦୂରକରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇପାରିବ ତା ନୁହେଁ, ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ, ପର୍ଯ୍ୟାବରଣ, କୃଷି, ଶିଳ୍ପ ତଥା ଜଳ ପରିବହନରେ ସହାୟକ ହେବ ।

ସଂପ୍ରତି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ମନରେଗା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବ୍ୟାପକ

ସଂଶୋଧନ ଆଣିଛନ୍ତି । ଏହି ସଂଶୋଧନ ଫଳରେ ଏଣିକି ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ମନରେଗା ପାଣ୍ଠିର ୫୦ ଭାଗ ଅର୍ଥ ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ । ବିଶେଷକରି ମରୁଡି ଓ ମରୁଡି ଭଳି ପରିସ୍ଥିତି ଅଥବା ଡିରୋଟ ସମୟରେ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ତରରେ ଜଳସମ୍ବଳ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ୱରୂପ ଚେକଡ୍ୟାମ ନିର୍ମାଣ ଏବଂ ପୋଖରୀ, ନାଳ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ ପ୍ରକଳ୍ପ, ବନ୍ଧ, ବାଡ ତଥା କେନାଲର ପଙ୍କୋଦ୍ଧାର ପାଇଁ ଏହି ୫୦ ଭାଗ ଅର୍ଥ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯିବ । ପୂର୍ବରୁ ଏହା ୪୦ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା ।ଏଥିପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ମନ୍ତ୍ରୀ ନୀତିନ ଗଡକାରୀ ସଂପୃକ୍ତ ବିଭାଗ ତଥା ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରୂପାୟନ ଏଜେନ୍ସିଗୁଡିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ମନରେଗା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଜରିଆରେ ସ୍ଥାୟୀ ସଂପ□ି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ହେଲା ଏହି ସଂଶୋଧନର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ନିକଟରେ ଅନେକ ସାଂସଦ ଏବଂ ଜନ ପ୍ରତିନିଧି ମନରେଗା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଅଧିକ ଫଳପ୍ରଦ କରିବା ପାଇଁ ଦାବି କରିବା ସହ ଏଥିରେ ହେଉଥିବା ବ୍ୟାପକ ଦୁର୍ନୀତିକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲେ । ସେହିପରି ବିଶିଷ୍ଟ ଜଳ ବିଶେଷଜ୍ଞ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସିଂ ଏବଂ ପି.ଆର୍.ପାଣ୍ଡ୍ୱାର ମଧ୍ୟ ମନରେଗାରେ ଆସିଥିବା ଏହି ସଂଶୋଧନ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଛନ୍ତି ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଓଡିଶାରେ ଓଡିଶା ସରକାରଙ୍କ ପ□ାୟତିରାଜ ବିଭାଗ ପକ୍ଷରୁ ମନରେଗା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବର୍ଷାଜଳ ଅମଳ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ନିମନ୍ତେ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଢା□ାରେ ଛାତ ଉପରେ ହାରଭେଷ୍ଟିଂ ଷ୍ଟ୍ରକଚର ଓ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଓ ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକମାନଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି । ଏଠାରେ ସୂଚନାଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଭୂତଳ ଜଳସ୍ତର ହ୍ରାସ ପାଉଥିବାରୁ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧି ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ନିଶ୍ଚିତ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଯୋଜନାରେ ଜଳ ଅମଳ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । କେନ୍ଦ୍ର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟରୁ ଆସିଥିବା ଚିଠିରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ ମନରେଗା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମ ପ□ାୟତରେ ଛାତ ଉପରେ ବର୍ଷାଜଳ ଅମଳ ପାଇଁ ଷ୍ଟ୍ରକଚର ତିଆରି କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଯେଉଁସବୁ ଅ□ଳରେ ପାନୀୟଜଳ ପାଇଁ ବୋରୱେଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡୁଛି । ସେଠାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜଳଅମଳ ପ୍ରକଳ୍ପ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ, ତେଲେଙ୍ଗାନାରେ ବୋରୱେଲ ରିଚାର୍ଜଷ୍ଟ୍ରକଚର କାମ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି । ଏହାକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବା ପରେ ଅନୁରୂପ ଢା□ାରେ ଜଳଅମଳ ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାକୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଭୂତଳ ଜଳ ବୋର୍ଡ ସୁପାରିସ କରିଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ଜାତୀୟ ମଡେଲ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରେ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଫଳରେ ଆଗାମୀ ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁ ପାଇଁ ଭୂତଳ ଜଳ ଉତ୍ସ ରିଚାର୍ଜ କରାଯାଇପାରିବ । ସମସ୍ତ ଜଳକଷ୍ଟ ଅ□ଳରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପାଣି ଯେପରି ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ତଦନୁସାରେ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ କୁହାଯାଇଛି ।

ଏଥି ସହିତ ଜଳର ଦୁରୁପଯୋଗ ହ୍ରାସ ପାଇବା ଉଚିତ୍ । ରାଜ୍ୟମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱର ସହିତ ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ପରିଚାଳନା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନୀତି ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପାଳନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହିସବୁ ଦିଗ ସହିତ ଜଳ ସମ୍ପଦର ବିକାଶ ପ୍ରାଧିକରଣକୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ମିଳିବା ଦରକାର । ଜଳର ଗୁରୁତ୍ୱ ସମସ୍ତେ ବୁଝନ୍ତୁ ଓ ଏହା ଭବିଷ୍ୟତର ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହୁ । ଏହା ହିଁ ଆଜିର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆହ୍ୱାନ । ■■

** ନିର୍ମାଲ୍ୟ, ନୂଆପଡା, ନୟାବଜାର, କଟକ-୦୪*

ପୃଷ୍ଠା୫୦ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ଗନ୍ଧମୟ କରିବାକୁ ଆଉ ଚାହୁଁନାହାନ୍ତି । ପରିବେଶ ନିର୍ମଳ ରହିଲେ ଏହାର ସୁପ୍ରଭାବ ମନ ଓ ଶରୀର ଉପରେ ପଡୁଥିବା କଥା ଅନେକ ଉପଲବ୍ଧି କଲେଣି । ପରିବେଶ ନିର୍ମଳ ରହିଲେ ମାଛି, ମଶା ଏବଂ ରୋଗର ଜୀବାଣୁ ବ୍ୟାପେ ନାହିଁ । ସେହି ଅଂଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ନାଗରିକମାନେ ପରିବେଶ ନିର୍ମଳ ରଖିବା ସହିତ ନିଜେ ସୁସ୍ଥ ରହିପାରିବେ । ଏହିଭଳି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦେଖି ଆଖ ପାଖ ଅଂଚଳର ଲୋକମାନେ ନିଜ ନିଜ ଅଂଚଳର ପରିବେଶକୁ ନିର୍ମଳ ରଖିବା ପାଇଁ ଅ□ା ଭିଡୁଥିବା ଦେଖାଯାଉଛି ଏବଂ ଦିନକୁ ଦିନ ଏଥିରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ସାମିଲ ହେଉଛନ୍ତି ।ଏହି ଭଳି ସୃଜନଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଫଳରେ ରାଜ୍ୟରେ ଏବଂ ପରେ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଏକ ନିର୍ମଳ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ଦେଶର ନାଗରିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଦେଶ ମୋର ବୋଲି ମନୋଭାବ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ ଧର୍ମଘଟ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ ଜାତୀୟ ସଂପ□ି ନଷ୍ଟ ହେବାର ପ୍ରକ୍ରୀୟା ହ୍ରାସ ପାଇବ । ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାରତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ଉପରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଭାବେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ । ଫଳରେ ନିର୍ମଳ ଭାରତର ସ୍ୱପ୍ନ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ସାକାର ହୋଇପାରିବ । ■■

** କ୍ୱାର୍ଟର ନଂ ଡି-୧୧/୧, ୟୁନିଟ୍ - ୮, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୨*

ସବୁଜ କୋଠା

• ଇଂ ମାୟାଧର ସ୍ୱାଇଁ

ସାଧାରଣ କୋଠା ଅପେକ୍ଷା ସବୁଜ କୋଠାର ନିର୍ମାଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରାୟ ପା ପ୍ରତିଶତ ଅଧିକ । ମାତ୍ର ନିର୍ମାଣ ପରେ ଶକ୍ତି, ଜଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହୁତ କମ୍ ହୋଇଥାଏ । ସବୁଜ କୋଠା ନିର୍ମାଣରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦର ସଂରକ୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଖର୍ଚ୍ଚ ବ   ାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଜୀବନଶୈଳୀର ମୂଳଦୁଆ ପକାଉଛେ । ଭାରତ ବିଶ୍ୱ ସବୁଜ କୋଠା ପରିଷଦର ସଭ୍ୟ ଅଛି ।

ଗତ କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା ଗଣମାଧ୍ୟମରେ ସବୁଜ କୋଠା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବହୁତ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉଛି । ସବୁଜ କୋଠା କହିଲେ କଣ ବୁଝାଯାଏ ଏବଂ ଏହାକୁ ସବୁଜ କାହିଁକି କୁହାଯାଉଛି ? ଆମେ ଆମ ଜୀବନର ପ୍ରାୟ ନବେ ପ୍ରତିଶତ ସମୟ ଘର ଭିତରେ ରହୁ । ଘର ଆମକୁ ଥଣ୍ଡା, ଉ□ାପ, ବର୍ଷା, ପବନ, ବରଫ ଆଦିରୁ ରକ୍ଷା କରିଥାଏ । ଏହାଯୋଗୁଁ ଆମେ ଆରାମ, ଶାନ୍ତି ଓ ନିରାପଦରେ ରହିପାରୁ । ମାତ୍ର ଆମ ଘର ଏହାର ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣର ଶକ୍ତି, ଜଳ ଓ ବସ୍ତୁ ବ୍ୟୟ କରିଥାଏ । ଘରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣର ଅଳିଆ ଆବର୍ଜନା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ ଯାହାକୁ ଆମେ ବାହାରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଉ ଏବଂ ତାହା ପର୍ଯ୍ୟାବରଣକୁ ପ୍ରଦୂଷିତ କରିଥାଏ ।

ସମାଜରେ ଘରର ଅର୍ଥନୀତିକ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ଓ ପରିବେଶଗତ ପ୍ରଭାବ ଜଣା । ଘର ଭିତରେ ଆମେ ଯେପରି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଓ ଜଳ ବ୍ୟବହାର କରିବା, ତାହାର ପ୍ରଭାବ ଏହାର ଯୋଗାଣକାରୀ ସଂସ୍ଥା ଉପରେ ପଡୁଛି । ଦରକାର ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପଙ୍ଖା, ବିଜୁଳିବତୀ ଓ ଶୀତତାପ ନିୟନ୍ତ୍ରକର ବ୍ୟବହାର ବିଦ୍ୟୁତ୍ କଂପାନୀ ଉପରେ ଚାପ ପକାଉଛି । ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକକୁ ବ୍ୟବହାର ନ କରି ଦିନବେଳେ କବାଟ ଓ ଝରକା ବନ୍ଦ କରି ବିଜୁଳୀବତୀ ଲଗାଇ ରହିବା ସହରମାନଙ୍କରେ ଏକ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି । ପୁନଶ୍ଚ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘରର ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ ଯୋଗୁଁ ଘରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ମଧ୍ୟ ପଡୁନାହିଁ । ସେହିପରି ଜଳ ଓ ରୋଷେଇ ଗ୍ୟାସର ଅପବ୍ୟବହାର ପ୍ରଭାବ ଦେଶର ଅର୍ଥନୀତିରେ ପଡୁଛି । ଘରର ଅଳିଆ ଆବର୍ଜନା ଆଦି ରାସ୍ତାକୁ ଫିଙ୍ଗିବା କିମ୍ବା ଘରର ଅପରିଷ୍କାର ଜଳକୁ ବାହାରକୁ ଛାଡିବାଦ୍ୱାରା ସମାଜରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ସମସ୍ୟା ଦେଖାଦେଉଛି ।

ସବୁଜ କୋଠା ହେଉଛି ଏପରି ଘର ଯେଉଁଠାରେ ନିର୍ମାଣ ବସ୍ତୁ ଜଳ, ବିଦ୍ୟୁତ୍, ଗ୍ୟାସ ଆଦିକୁ ଦକ୍ଷତାର ସହ ବ୍ୟବହାର ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅତ୍ୟଳ୍ପ ପରିମାଣର ଅଳିଆ ଆବର୍ଜନା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଏହି

କୋଠାଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବେଶ ଉପରେ କମ୍ କୁପ୍ରଭାବ ପଡିଥାଏ । ବ□ମାନର ଯୁଗରେ ପୃଥିବୀର ଉଷ୍ଣତା ବୃଦ୍ଧି ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ ମାନବ ସମାଜ ପାଇଁ ହେଉଛି ବଡ ଚିନ୍ତାର କାରଣ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଆମେ ବିକାଶ ଓ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ କଳକାରଖାନା ସ୍ଥାପନ କରୁଛୁ, ଅନେକ ଯାନବାହନ ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଏହା ଯୋଗୁଁ ପରିବେଶର ପ୍ରଭୂତ କ୍ଷତି ହେଉଛି । ଏଣୁ ବିକାଶ ଓ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ତୁଳନ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଇଂଜିନିୟରମାନେ କେତେକ ନୂତନ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛନ୍ତି ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅଯଥାରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ କ୍ଷୟ ନ ହୋଇ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ସଂରକ୍ଷଣ ହୋଇ ରହିପାରିବ । ଏହାକୁ ପୋଷଣଶୀଳ ବିକାଶ କୁହାଯାଏ । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ ରଖି ମଧ୍ୟ ଆମେ ବ□ମାନ ବିକାଶ କରିପାରିବା । ଯେଉଁସବୁ ଉପାୟରେ ଏହା ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛେ, ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ସବୁଜ କୋଠା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ।

ସବୁଜ କୋଠାର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, (୧) ଘରେ ଶକ୍ତି, ଜଳ ଓ ଅନ୍ୟ ସଂପଦର ଦକ୍ଷତାପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟବହାର, (୨) ଘରର ଲୋକମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା କରିବା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନକ୍ଷମ କରିବା ଏବଂ (୩) ଅଳିଆ ଆବର୍ଜନା, ପ୍ରଦୂଷଣ ଓ ପରିବେଶ କ୍ଷତିକୁ ହ୍ରାସ କରିବା ।

କୋଠାର ଡିଜାଇନ୍ ହେଉଛି ସବୁଜ କୋଠାର ମୁଖ୍ୟ ଘଟଣା । ଘରକୁ ଖରାଦିନେ ଥଣ୍ଡା ରଖିବା ପାଇଁ ଏହାର ଚାରି କାନ୍ଥରେ ତାପ ପ୍ରତିରୋଧକ ଖଞ୍ଜିଲେ ଶୀତତାପ ନିୟନ୍ତ୍ରକର ଦରକାର ପଡେ ନାହିଁ । ଘରର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଖର୍ଚ୍ଚର ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ଏହା ନେଇଥାଏ । ସବୁଜ କୋଠାର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ପୁନଃଚକ୍ରୀକରଣ ବସ୍ତୁ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, କୋଠାର କାନ୍ଥ ପାଇଁ ମାଟି ଇଟା ବଦଳରେ ପାଉଁଶ ଇଟା ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ନିର୍ଗତ ପାଉଁଶର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରିବେଶ ପ୍ରଦୂଷଣରୁ ରକ୍ଷା ମିଳିଥାଏ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ଇଟାଠାରୁ ମଜଭୁତ । ସେହିପରି ଏହି କୋଠାର ସବୁଜ ସିମେ□ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ଚୂନ, ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ୍ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ନିର୍ଗତ ଉଡନ୍ତା ପାଉଁଶ ଓ ଲୁହା କାରଖାନାରୁ ନିର୍ଗତ ବ୍ଲାଷ୍ଟ ଫର୍ନେସ୍ ମଣ୍ଡରୁ ଏହି ସିମେ□ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥାଏ ।

ଅଧିକାଂଶ ଘରର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଖର୍ଚ୍ଚର ୧୫ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ୨୫ ପ୍ରତିଶତ ଆଲୋକ ପାଇଁ ଯାଇଥାଏ । ସବୁଠାରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଆଲୋକ ହେଉଛି ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ । ଏହା କେବଳ ମାଗଣା ଉତ୍ସ ନୁହେଁ, ଏହାର ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ଉପକାର ଅଛି । ଏଣୁ ସବୁଜ କୋଠାର ନିର୍ମାଣ ଏପରି ହୋଇଥାଏ ଯେ ଦିନବେଳେ ଏହା ମଧ୍ୟକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଲୋକ ଆସିଥାଏ ଯାହାଫଳରେ ଦିନବେଳେ ବିଜୁଳି ଆଲୋକର ଆବଶ୍ୟକତା ହୋଇନଥାଏ । ଥେପାଇଁ ଠିକ୍ ଜାଗାରେ ଝରକା, ସ୍କାଏଲାଇଟ୍, ସ୍ୱଚ୍ଛ ଫଳକ ଆଦି ଲଗା ଯାଇଥାଏ ଯେପରି ଘରର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ସମାନ ଭାବରେ ଆଲୋକ ପ୍ରତିଫଳନ ହୋଇଥାଏ ।

ସବୁଜ କୋଠାର ଛାତ ଉପରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଛୋଟ ଛୋଟ ଫୁଲଗଛ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟମୟ ଗଛ ଲଗା ଯାଇଥାଏ । କୋଠାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏହା ଘରକୁ ଥଣ୍ଡା ରଖିଥାଏ । ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ବାହାର ଅପେକ୍ଷା ଘର ଭିତରର ବାୟୁ ଦୁଇରୁ ପା□ଗୁଣ ଅଧିକ ପ୍ରଦୂଷିତ ଥାଏ । ଘର ଭିତରର ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣରେ ପେ□ର ବଡ ଭୂମିକା ଥାଏ । ବଜାରରେ ମିଳୁଥିବା ଶସ୍ତା ପେ□ରୁ ଅନେକ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷତିକାରକ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ ନିର୍ଗତ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ସବୁଜ କୋଠାରେ ସୀସା ଓ କାଡମିୟମ୍ ଭଳି ଭାରୀ ଧାତୁ ଏବଂ ବେଞ୍ଜିନ୍ ଓ ଟଲ୍ୟୁନ୍ ଭଳି ବାୟବୀୟ ଯୌଗିକ ପଦାର୍ଥ ନ ଥିବା ସବୁଜ ପେ□ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଘରର ଅନ୍ତେବାସୀ ଓ ପରିବେଶକୁ ବିଷାକ୍ତ ପଦାର୍ଥ ସଂସ୍ପର୍ଶରୁ ରକ୍ଷା କରିଥାଏ ।

ସବୁଜ କୋଠାରେ ଶକ୍ତି ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରା ଯାଇଥାଏ । ଏଥିରେ ଯଥା ସମ୍ଭବ ପ୍ରାକୃତିକ ଆଲୋକର ବ୍ୟବହାର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଧିକ ଦକ୍ଷତା ବିଶିଷ୍ଟ ବିଜୁଳିବତୀ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଆସୁଥିବା ତାପଦୀପ୍ତ ବିଜୁଳିବତୀ ଜାଗାରେ କମ୍ପାକ୍ଟ ଫ୍ଲୋରେସେ□ ଲ୍ୟାମ୍ପ ବା ସି.ଏଫ୍.ଏଲ୍. ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ । ଟ୍ୟୁବ୍ ଲାଇଟରେ ପୂର୍ବରୁ ଚୋକ୍ ବଦଳରେ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ ଚୋକ୍ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।

ସବୁଜ କୋଠାର ଛାତ ଉପରେ ସୌର ବ୍ୟାଟେରି ସ୍ଥାପନ କରି ବିଦ୍ୟୁତ ଉତ୍ପାଦନ କରାଯାଇଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ, ପାଣି ଗରମ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ସୌରଶକ୍ତିକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ଯେଉଁ ଅ□ଳରେ ପବନର ବେଗ ଅଧିକ ଥାଏ, ସେଠାରେ ଛାତ ଉପରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ପବନ ଟରବାଇନ୍ ଖଞ୍ଜି ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ ହେଉଛି ସବୁଜ କୋଠାର ଅନ୍ୟ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଅଙ୍ଗ । ଆଜି ପୃଥିବୀରେ ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ପାନୀୟ ଜଳ ପହ□ ପାରୁନାହିଁ ।

ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ସହରରେ ଜଳ ଯୋଗାଣ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା ହୋଇଛି । ଏଣୁ ପ୍ରତି ଘରେ ଜଳର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ସଂରକ୍ଷଣ ଆବଶ୍ୟକ । ସବୁଜ କୋଠାରେ ବର୍ଷା ଜଳ ସ□ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ବର୍ଷାଦିନେ ଛାତରେ ପଡୁଥିବା ଜଳକୁ ଟ୍ୟାଙ୍କ, ଅବ୍ୟବହୃତ କୂପ, ଗାତ ଆଦିରେ ସ□ୟ କରି ରଖାଯାଏ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଜଳକୁ ଏପରି ଭାବେ ବାଟ କଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଏ ଯେପରି ତାହା ଭୂତଳ ଜଳକୁ ଚାଲିଯିବ । ସବୁଜ କୋଠାରେ ପାଇଖାନା ଜଳ ବ୍ୟତୀତ ଘରର ୱାଶିଙ୍ଗ୍ ମେସିନ୍, ଗାଧୁଆ ଘର, ହାତଧୁଆ ଆଦି ଜଳକୁ ପୁନଃପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବିଶୋଧନ କରି ଘରର ବଗିଚା ଓ ପାଇଖାନାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ।

ସବୁଜ କୋଠାର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଉଛି ଯେ ଏହାର ଚାରିପଟେ ଋତୁପାତୀ ବୃକ୍ଷ ରୋପଣ କରାଯାଇଥାଏ ।ଏହି ଗଛଗୁଡିକର ବିଶେଷ ଗୁଣ ହେଉଛି ଯେ ଶୀତଦିନେ ଏଗୁଡିକ ପତ୍ର ଝଡାଇଥାଆନ୍ତି ଫଳରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉ□ାପ ଘରେ ପହ□ିଥାଏ । ଅପରପକ୍ଷରେ ଖରାଦିନେ ଏଥିରେ ଘ□ପତ୍ର ଥାଏ ଯାହା କୋଠାକୁ ଥଣ୍ଡା ରଖେ ।

ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ସବୁଜ କୋଠା ନିର୍ମାଣ ଆରମ୍ଭ ହେଲାଣି । ଆମ ଦେଶରେ ଭାରତୀୟ ଶିଳ୍ପ ସଂଘ ୨୦୦୧ ମସିହାରେ ଭାରତୀୟ ସବୁଜ କୋଠା ପରିଷଦ ଗଠନ କରିଛି । ଏହା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଅଣ-ଲାଭଦାୟକ ଗବେଷଣା ସଂସ୍ଥା ଏହା ଆମ ଦେଶରେ ଠିକ୍ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରୁଥିବା ସବୁଜ କୋଠା ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଗବେଷଣା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସଂପୃକ୍ତ କୋଠା ନିର୍ମାଣକାରୀଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଉଛି । ଏହା ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ସବୁଜ କୋଠାକୁ ଏହାର ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ ସଂରକ୍ଷଣ ଉପାୟକୁ ନେଇ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରୁଛି । ଭାରତୀୟ ସବୁଜ କୋଠା ପରିଷଦର ୱେବସାଇଟରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଏହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୬୩ଟି କୋଠାକୁ ସବୁଜ କୋଠାର ମାନ୍ୟତା ଦେଇଛି । ତାମିଲନାଡୁର ଚେନ୍ନାଇରେ ଥିବା ବିଧାନ ପରିଷଦ ଗୃହ ହେଉଛି ପୃଥିବୀର ପ୍ରଥମ ସବୁଜ ବିଧାନ ସଭା ଗୃହ । ସବୁଜ କୋଠା ମାନ୍ୟତା ପାଇବାରେ ଏହା ହେଉଛି ଭାରତର ବୃହ□ମ କୋଠା ।

ସାଧାରଣ କୋଠା ଅପେକ୍ଷା ସବୁଜ କୋଠାର ନିର୍ମାଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ପ୍ରାୟ ପା□ ପ୍ରତିଶତ ଅଧିକ । ମାତ୍ର ନିର୍ମାଣ ପରେ ଶକ୍ତି, ଜଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହୁତ କମ୍ ହୋଇଥାଏ । ସବୁଜ କୋଠା ନିର୍ମାଣରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦର ସଂରକ୍ଷଣ ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଖର୍ଚ୍ଚ ବ□ାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଜୀବନଶୈଳୀର ମୂଳଦୁଆ ପକାଉଛେ । ଭାରତ ବିଶ୍ୱ ସବୁଜ କୋଠା ପରିଷଦର ସଭ୍ୟ ଅଛି । ଆମ ଦେଶରେ କୋଠା ନିର୍ମାଣର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି ବାର୍ଷିକ ଦଶ ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ । ଏଣୁ କୋଠା ନିର୍ମାଣକାରୀମାନେ ସବୁଜ କୋଠା ନିର୍ମାଣରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇ ସମାଜର ମଙ୍ଗଳ କରିବା ଉଚିତ୍ । ■■

** ଡେପୁଟି ଜେନେରାଲ ମ୍ୟାନେଜର ପି.ପି.ଏଣ୍ଡ ଇ.ଇ.ସେକସନ୍ ମେକନ୍, ରା□- ୮୩୪୦୦୨*

ପୃଷ୍ଠା୩୬ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ଯାଇଛି । ପୂର୍ବର ଯାତ୍ରାରେ ରାସ୍ତାସାରା ଚା' ଜଳଖିଆ ଦୋକାନ ଥିଲା ବ□ମାନ କପେ ଚା' ମଧ୍ୟ ପିଇବାକୁ ମିଳୁନାହିଁ । ୧୯୮୪ରେ ଗୋଟିଏ ଭାରାଲ ଦେଖି ନଥିଲି ଏବେ ଗୋଠ ଗୋଠ ଭାରାଲ ଜଙ୍ଗଲି ଛେଳି ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛନ୍ତି ।

ଭାରତୀୟ ଭୂତ□ ଅନୁଧ୍ୟାନ, ଲକ୍ଷ୍ନୌ କେନ୍ଦ୍ରର ଏକ ସର୍ବେକ୍ଷଣ ଅନୁସାରେ ଉ□ରା□ଳରେ ୯୧୭ହିମବାହ ରହିଛି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଭାଗୀରଥୀ, ଅଳକନନ୍ଦା, କାଳୀଗଙ୍ଗା ଓ ଯମୁନା ନଦୀର ଅବବାହିକାରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୨୩୮, ୩୨୬, ୨୬୪ ଓ ୫୦ଟି ହିମବାହ ରହିଛି । ମାତ୍ର ଚାରି ପା□ଟି ହିମବାହକୁ ଏହି ସଂସ୍ଥା ନିରୀକ୍ଷଣ କରୁଛି । ଛୋଟ ଛୋଟ ହିମବାହ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିପଦ ସଂକୁଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛନ୍ତି । କେବଳ ଭାଗୀରଥିର ୭୦ଟି ହିମବାହ ଏକ କିଲୋମିଟରରୁ କମ୍ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ୧୪୭ଟି ହିମବାହ ତାଠାରୁ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଦୀର୍ଘ । ମାତ୍ର ୬୧ଟି ହିମବାହ ଏକ କିଲୋମିଟରରୁ ପା□ କିଲୋମିଟର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ, ୧୭ଟି ହିମବାହ ପା□ରୁ ଦଶ କିଲୋମିଟର, ୪ଟି ହିମବାହ ଦଶ କିଲୋମିଟରରୁ ଅଧିକା ଓ ନଅ ହିମବାହ ତଦୂର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ।

ସର୍ବେକ୍ଷଣରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ମିଲାମ୍ ହିମବାହ ଗତ ୧୮୪୯ ର ୧୯୫୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୧୩୫୦ ମିଟର କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । ପିଣ୍ଡାରି ହିମବାହ ଗତ ୧୨୧ ବର୍ଷରେ ୧୮୪୦ ମିଟର କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । ଅର୍ବା ଉପତ୍ୟକାର ହିମବାହ ୨୪ ବର୍ଷରେ ୧୯୮ ମିଟର କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । ଏକଚାଳିଶ କିଲୋମିଟର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ବିଶିଷ୍ଟ ହିମବାହଗୁଡିକ ସତୁରିରୁ ଶହେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହେବ ।

ଜାତୀୟ ଜଳ ପରିଯୋଜନା ଦ୍ୱାରା ହିମବାହ ସଂରକ୍ଷଣ ତଥାପି ଅବହେଳିତ । କେବଳ ଗଙ୍ଗୋତ୍ରୀ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ହିମବାହଗୁଡିକ ସରକାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆଢୁଆଳରେ, କିନ୍ତୁ ବ□ମାନ କ୍ଷୁଦ୍ର ହିମବାହଗୁଡିକ ଅଧିକ ସଂକଟାପନ୍ନ । ହିମବାହ ଅବକ୍ଷୟରୁ ନଦୀରେ ଜଳମାତ୍ରା କ୍ଷୟପ୍ରାପ୍ତ ହେବ । ତେଣୁ ହିମବାହର ଯତ୍ନହିଁ ଜଳ ସଂରକ୍ଷଣର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ହେବା ଉଚିତ୍ ।

** ଗୁଜରାଟି କଲୋନି, ସଂବଲପୁର, ୭୮୮୦୦୧*

ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିର ବିକାଶ: ସଂଗଠିତ ଦିଗରେ କୌଶଳ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ

• ଅନୁପ କୁମାର ଶତପଥୀ ଏବଂ କଲ୍ୟାରସନ ଏ.

ଭାରତ ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଓ ମୁକ୍ତ ଉଦ୍ୟୋଗଭି ିକ ଅର୍ଥନୀତି ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଏହାର ଶ୍ରମିକମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମାଜିକ ଓ ଶ୍ରମବଜାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିବା, ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବାର ଯଥାର୍ଥତା ରହିଛି ।

ବିଶ୍ୱ ଶ୍ରମଶକ୍ତିର ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ଭାଗ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ଅଧୀନରେ ରହିଛି ଏବଂ ଭାରତ ଏଥିରୁ ବାଦ ପଡିନାହିଁ । ଭାରତର ମୋଟ ଶ୍ରମଶକ୍ତିର ୯୩ ପ୍ରତିଶତ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ବହନ କରିଥିବା ବେଳେ ଜାତୀୟ ଆୟର ଏହି କ୍ଷେତ୍ର ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ବହନ କରିଥାଏ । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଭାବେ ଏହା ଆକଳନ କରାଯାଉଥିଲା ଯେ, ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅର୍ଥନୈତିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଯୋଗୁଁ କୃଷିଭି□ିକ ଅର୍ଥନୀତିରୁ ଅଣକୃଷିଭି□ିକ ଅର୍ଥନୀତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସମ୍ଭବ ହେବ ଏବଂ ନୂଆ ଓ ଅଣବ୍ୟକ୍ତିଭି□ିକ ସାଂଗଠନିକ ଭି□ି ଗଠିତ ହେବ । ଏହି ରୂପାନ୍ତରଣ ଯୋଗୁଁ ବହୁଳ ଉତ୍ପାଦନ ସମ୍ଭବ ହେଲା ଏବଂ ଉତ୍ପାଦନରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଲା । ତେବେ, ପୁରୁଣା ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ଓ ଉଦ୍ୟୋଗର ପାରମ୍ପରିକ ରୂପରେଖ ସୂଚୀତ କଲା ଯେ, ଭାରତର ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୀବନକୁ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ଆହ୍ୱାନ କଲା । କେବଳ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟଧାରାର ଅସଂଗତି ସୀମାବଦ୍ଧ ରହିଲା ନାହିଁ । ଜଗତୀକରଣ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ପୁନର୍ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟା କାଳରେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ସକାଶେ ଅନୌପଚାରିକତା ଏକ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଅଂଶ ଭାବେ ପରିଣତ ହୋଇଛି ।

ଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ପାଇଁ ଆନୁପାତିକ ଅବଦାନ ଦେଇଥିବା ସ□େ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଉନ୍ନତ କର୍ମଶୈଳୀରେ ଅଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଉ□ମ ପରିଚାଳନାର ଅଭାବ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ବଳବ□ର ହେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୁଖ କାରଣ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ପରିବାର ଆଧାରିତ କୃଷିଭି□ିକ ଜୀବିକା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ, ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକର ଭୌଗୋଳିକ ବିସ୍ତାର, ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକରେ କମ ନିଯୁକ୍ତି ହାର, ଶିକ୍ଷାର ଅଭାବ, ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୁଶଳୀ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ଅଭାବ, ମଜୁରୀ ପାଉନଥିବା ପରିବାରଭି□ିକ ଶ୍ରମିକ ଆଦି କାରଣ ଦାୟୀ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ଏକ ସୁସଂହତ ଏବଂ ସାମଗ୍ରିକ କୌଶଳ ଜରିଆରେ ପ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ।

ଏହି ଭି□ିପତ୍ରରେ ତିନୋଟି ପ୍ରମୁଖ

ପ୍ରସଙ୍ଗ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ତାହା ହେଲା: ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ସଂଜ୍ଞାଭୁକ୍ତ ଦିଗ, ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତିର ଅକାର ଓ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଏବଂ ସଂଗଠିତ ଦିଗରେ ଏକ ସମନ୍ୱିତ ଓ ସାମଗ୍ରିକ କୌଶଳ ପ୍ରୟୋଗ ନିମନ୍ତେ ପଦକ୍ଷେପ ।

ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିର ସଂଜ୍ଞାନିରୂପଣ

ଗତ ୪ ଦଶନ୍ଧି ଧରି "ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି" ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବହାର ହେଉଥିବା ବେଳେ ଏହାର ବାସ୍ତବ ଅର୍ଥକୁ ନେଇ ସନ୍ଦିହାନ ରହିଛି । ଏହାକୁ ନେଇ ଅନେକ ବିତର୍କ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ପୂର୍ବରୁ, ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପିତ ହୋଇ ନ ଥିବା ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଏହାକୁ ନେଇ କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ନେଇ ସଂଜ୍ଞା ରହିଥିଲା । ତେବେ ଗତ କିଛି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବିକାଶ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିଥିବା କେତେକ ସଂଜ୍ଞାଭିତ୍ତିକ ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ଆଧାର କରି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଓ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହା ସମ୍ପର୍କରେ ସବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଦେଖାଗଲା ।

୧୯୯୩ରେ ପଞ୍ଚଦଶ ଶ୍ରମିକ ପରିସଂଖ୍ୟାନବିତ୍ଙ୍କ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ 'ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର'ର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଥମ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥିଲା । ଉତ୍ପାଦନ ୟୁନିଟର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଭାବେ ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଏକ ଉତ୍ପାଦନ ୟୁନିଟ ଭାବେ ସଂଜ୍ଞାଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ଯାହାକୁ ଏକ ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ର ଭାବେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା । ଏହା ନିଯୁକ୍ତି ଓ ଆୟ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବାରୁ ଏବଂ ଏହା ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବାରୁ ଏହାର ପ୍ରାଥମିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଏହାକୁ ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟୋଗ ଭାବେ ପରିଗଣିତ କରାଯାଇଥିଲା । ତେବେ, ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ବାସ୍ତବ ତଥ୍ୟ ହାସଲ ନ କରିବା ଯୋଗୁଁ ୧୫ତମ ସମ୍ମିଳନୀରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସଂଜ୍ଞାକୁ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ, କେବଳ ଉତ୍ପାଦନର ସମ୍ପର୍କ ନେଇ ଏହି ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ ନେଇ କୌଣସି ବିଚାର କରାଯାଇ ନ ଥିଲା । ଯଦିଓ ୧୫ତମ ସମ୍ମିଳନୀରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସଂଜ୍ଞାର କିଛି ଯଥାର୍ଥତା ରହିଛି ତଥାପି ବିଭିନ୍ନ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ବାସ୍ତବ ରୂପାୟନ କରିବାରେ ଏହା ବିଫଳ ହୋଇଛି । ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ବିପ୍ଳବ ଓ ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଯୋଗୁଁ ବିଶ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ୨୦୦୩ରେ ୧୭ତମ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥିଲା ଯାହାକି ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରଠାରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାପ୍ତ ଥିଲା ଏବଂ ଉଭୟ ଉତ୍ପାଦନଗତ ସମ୍ପର୍କ ଓ ନିଯୁକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ ବିଷୟରେ ବିଶଦ ଉପସ୍ଥାପନା କରିଥିଲା । ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର, ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ତ ଅସଂଗଠିତ ଚାକିରି ସମୂହକୁ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥାଏ ଏବଂ ଏହି ସଂଜ୍ଞା ଉପରେ ସମ୍ପ୍ରତି ଏକ ନୂଆ ସହମତି ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଂଜ୍ଞାନୁସାରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଜାତୀୟ ନମୁନା ସର୍ବେକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ (ଏନଏସଏସଓ) ପକ୍ଷରୁ

୧୯୯୯-୨୦୦୦ରେ ଦେଶରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନେଇ ଆକଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ଆୟୋଗ ଉଭୟ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ନିଯୁକ୍ତି ସମ୍ପର୍କରେ ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପିତ କଲା । ୧୦ଜଣରୁ କମ ଶ୍ରମିକ ଥିବା ସଂସ୍ଥା ସହ ଭାଗିଦାରିତା ଭିତ୍ତିରେ କରାଯାଇଥିବା ମାଲିକାନା ଅନୁସାରେ ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସେବାର ବିକ୍ରି ଓ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାଲିକାନା ହାସଲ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ ସମ୍ପର୍କରେ ଆୟୋଗ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପିତ କରିଥିଲା । ନିଯୁକ୍ତିଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଉଥିବା ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷାମୂଳକ କଲ୍ୟାଣ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତିଦାତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ନିଯୁକ୍ତି ତଥା ସାମାଜିକ କଲ୍ୟାଣ ସୁବିଧା ଦିଆଯାଉ ନ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଛାଡ଼ି ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ବା ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଲୋକଙ୍କୁ ନେଇ ଏହା ଅସଂଗଠିତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପିତ କଲା । ଏହି ଭିତ୍ତିପତ୍ରରେ ଏନଏସଏସ୍‌ଓ ୟୁନିଟ ସ୍ତରର ଶ୍ରମ ଶକ୍ତି ତଥ୍ୟାବଳୀକୁ ଏନସିଇୟୁଏନ୍ ସଂଜ୍ଞା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ, ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ ନିଯୁକ୍ତିର ଆକାର ଆକଳନ କରିବା ପାଇଁ ।

ନିଯୁକ୍ତି ଆକାର ଓ ଧାରା : ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି

୨୦୦୪-୦୫ ଏବଂ ୨୦୧୧-୧୨ ସମୟକାଳରେ ଭାରତର ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ ନିଯୁକ୍ତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆକାର ଓ ଦିଗ ସମ୍ପର୍କରେ

ଏଥିରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ତଥ୍ୟାନୁସାରେ ୨୦୧୧-୧୨ରେ ପ୍ରାୟ ୪୭୪ ନିଯୁତ ନିଯୁକ୍ତ ମଧ୍ୟରୁ ୩୭୩ ନିଯୁତ ଅର୍ଥାତ ୭୯ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ୧୦୨ ନିଯୁତ ଅର୍ଥାତ ୨୧ ପ୍ରତିଶତ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଛନ୍ତି । ତେବେ, ମୋଟ ନିଯୁକ୍ତି ହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ନିଯୁକ୍ତି ହାର ସର୍ବଦା ହ୍ରାସ ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ୨୦୦୪-୦୫ରେ ଏହି ହାର ୮୭ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଏହି ହାର ୭୯ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଛି । ଶତକଡା ଅଂଶରେ ଏହି ହ୍ରାସ ଆକଳିତ ହୋଇନାହିଁ ବରଂ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ ନେଇ ଏହା ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ୨୦୦୪-୦୫ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୪୦୧ ନିଯୁତ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାବେଳେ ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ୩୭୩ ନିଯୁତକୁ ଖସିଆସିଥିଲା । ଅନ୍ୟଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ ୨୦୦୪-୦୫ରୁ ୨୦୧୧-୧୨ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୨୮ ନିଯୁତ ଶ୍ରମିକ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଦିଗକୁ ଅବଧାରିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ତେବେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଦିଗରେ ଅବଧାରିତ ହେବା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ନିଯୁକ୍ତିର ଉନ୍ନତ ପ୍ରଦର୍ଶନ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ପୂର୍ବରୁ ଆଲୋଚ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତି ହେଉଛି ସମସ୍ତ ଅସଂଗଠିତ ନିଯୁକ୍ତର ଏକ ଉପସମାହାର କାରଣ ପ୍ରଥମୋକ୍ତରେ ଅସଂଗଠିତ ଚାକିରିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରୁନାହିଁ ଯାହାକି ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଏଣୁ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଏହି ବିଭାଗରେ ନିଯୁକ୍ତିର ଆକାର ଓ ଦିଗ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉଛି ଅର୍ଥାତ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଅସଂଗଠିତ ନିଯୁକ୍ତି-ହୁଏତ ଏହା ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ହେଉ ବା ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଭିତରେ ହେଉ- ଏନଏସଏସଓ ଶ୍ରମଶକ୍ତି ତଥ୍ୟାବଳୀରେ ଏନସିଇୟୁଏସରେ ଅସଂଗଠିତ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ସଂଜ୍ଞା ସକାଶେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ ନିଯୁକ୍ତି ହାର ୪୩୮.୮ ନିଯୁତ ଥିଲା ଯାହାକି ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ନିଯୁକ୍ତି (୬୬ନିଯୁତ)ଠାରୁ ଅଧିକ ଥିଲା । ଏହା ପ୍ରମାଣ କରୁଛି ଯେ, ୨୦୧୧-୧୨ରେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସଂଗଠିତ ଚାକିରିରେ ୬୬ନିଯୁତ ଶ୍ରମିକ ରହିଥିଲେ । ୨୦୦୪-୦୫ ଓ ୨୦୧୧-୧୨ମଧ୍ୟରେ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ ନିଯୁକ୍ତି ହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ପରିବ□ନ ହୋଇ ନ ଥିବା ବେଳେ ଏହି ନିଯୁକ୍ତି ପରିମାଣ ୮ ନିଯୁତ ହୋଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବିଷୟ ଏହା ଯେ, ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତି ହାର ବୃଦ୍ଧି ସ□ ମୋଟ ନିଯୁକ୍ତିରେ ସଂଗଠିତ ନିଯୁକ୍ତିର ଅଂଶ ୨୦୦୪-୦୫ରୁ ୨୦୧୧-୧୨ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ଥିର ରହିଥିଲା । ୨୦୦୪-୦୫ରେ ମୋଟ ନିଯୁକ୍ତିରେ ସଂଗଠିତ ନିଯୁକ୍ତି ପରିମାଣ ୬ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା । ଅନ୍ୟଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅସଂଗଠିତ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାରେ ବୃଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତି ହାର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା ।

ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ

ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ବିଭିନ୍ନତାରେ ଭରା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହା ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଥାଏ । ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ନିମ୍ନମାନର ନିଯୁକ୍ତି ଓ ଆୟ, ନିମ୍ନସ୍ତରର ଶିକ୍ଷା ଓ ଦକ୍ଷତାର ଭି□, କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଦ୍ୟୋଗ, ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷାର ଅଭାବ, ଉ□ମ ପରିଚାଳନାର ଅଭାବ, ଆଇନଗତ ଭି□ର ଅଭାବ ଏବଂ ଟ୍ରେଡ ୟୁନିଅନ ଘନତାର ଅଭାବ ।

ନିଯୁକ୍ତି ନିମ୍ନ ମାନ ଏବଂ ନିମ୍ନଆୟ

ଭାରତର ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିମ୍ନମାନର ନିଯୁକ୍ତି ଓ କମ ଆୟ ଏକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଭାବେ ରହିଛି । ଭାରତର ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରମିକମାନେ ଯଦିଓ ଶ୍ରମ ବଜାରର ଏକ ଅଂଶ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ତଥାପି ସେମାନେ ମୁକ୍ତ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇନାହାନ୍ତି । ତେବେ ଶ୍ରମ ବଜାରରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରକୃତି ଓ ଅଂଶଗ୍ରହଣର ପ୍ରକାରଭେଦ ଦର୍ଶାଇଥାଏ ଯେ, ନିଯୁକ୍ତିର ମାନ ଉନ୍ନତ ନୁହେଁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ କମ ମଜୁରୀରେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାନ୍ତି । ନିଯୁକ୍ତିର ସ୍ଥିତିର ଅନୁଶୀଳନରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ଭାରତର ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୁଖ ଭାବେ ଏକ ଆତ୍ମନିଯୋଜିତ କ୍ଷେତ୍ର ଅର୍ଥାତ ଭାରତର ମୋଟ ଅସଂଗଠି ତ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୬୩ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛନ୍ତି ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତିପ୍ରାପ୍ତ । ତେବେ ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ହେଉଛନ୍ତି ଉଠାଦୋକାନୀ, ଆବର୍ଜନା ଉଠାଉ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି, ରିକ୍ସାଚାଳକ ପ୍ରମୁଖ ଏବଂ ମଜୁରୀ ପାଉ ନ ଥିବା ପାରିବାରିକ ଶ୍ରମିକ, ଯାହାକି ମହିଳାମାନେ ବିଶେଷ ଭାବେ ତୁଲାଇଥାନ୍ତି । ଏହି ନିମ୍ନମାନର ଓ କମ ଆୟକାରୀ ବର୍ଗର ଦୁର୍ବଳ ଲୋକମାନେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର କଠିନ ବଳୟରେ ସନ୍ତୁଳିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

୨୦୦୪-୦୫ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୬୩.୯

ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୮.୨ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା। ସେହପରି ନିୟମିତ ଦରମାପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬.୪ ଓ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬୮.୬ ଥିଲା। ସେହିପରି ସାମୟିକ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୯.୭ ଓ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୩.୧ ଥିଲା। ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୬୨.୭ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୧୨.୨ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା। ସେହପରି ନିୟମିତ ଦରମାପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୭.୬ ଓ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୫୭ ଥିଲା। ସେହିପରି ସାମୟିକ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୯.୭ ଓ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୩୦.୮ ଥିଲା। ୨୦୦୪-୦୫ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋଟ ୪୦୨.୧ ନିଯୁତ ଲୋକ ନିୟୋଜିତ ଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋଟ ୫୭.୮ ନିଯୁତ ଲୋକ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ। ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋଟ ୩୭୫.୪ ନିଯୁତ ଲୋକ ନିୟୋଜିତ ଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋଟ ୯୮.୭ ନିଯୁତ ଲୋକ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ।

୨୦୧୧-୧୨ରେ ମୋଟ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ ମଜୁରି ପାଉଥିବା ଶ୍ରମିକ (ସାମୟିକ ଓ ନିୟମିତ) ମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୩୭ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା। ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଜୁରିପ୍ରାପ୍ତ ଶ୍ରମିକମାନେ ଏକକ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ନ ଥିଲେ। ୨୦୧୧-୧୨ରେ ମଜୁରୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଚାକିରି ପାଇ ନ ଥିବା ଓ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ପାଇ ନ ଥିବା ସାମୟିକ ଶ୍ରମିକମାନେ ମୋଟ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ୩୦ ଭାଗ ନିୟମିତ ଭାବେ ଉ□ମ ଦରମା ପାଉଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ କାମ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପରିବେଶରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି।

ଠିକା, ସାମୟିକ, ଅସ୍ଥାୟୀ ଓ ଦିନ ମଜୁରିଆ ଭାବେ ଅସଂଗଠିତ ଶ୍ରମ ବଜାରରେ ଅସ୍ଥାୟୀ ଶ୍ରମିକମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି। ଅସ୍ଥାୟୀର ନିଯୁକ୍ତି, ଶିକ୍ଷାର ଅଭାବ, ପ୍ରଶିକ୍ଷଣର ଅଭାବ, ମୂଳଚାଲ କରିବାର କ୍ଷମତା ନଥିବା କାରଣରୁ ପରିବାରଭି□ିକ ଦୁର୍ବଳ ବର୍ଗର ଶ୍ରମିକମାନେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି। ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ କମ ମଜୁରିପ୍ରାପ୍ତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏନସିୟୁଏସ ପକ୍ଷରୁ ଆକଳନ କରାଯାଇଛି ଯେ, ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ୭୯ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ ଦୁର୍ବଳ ବର୍ଗର ହୋଇଥାନ୍ତି।

୨ – ନିମ୍ନ ସ୍ତରର ଶିକ୍ଷା ଓ ଦକ୍ଷତା

ଭାରତରେ ସାଧାରଣରେ ଶ୍ରମବଜାରର ପ୍ରମୁଖ ଭି□ିଗତ ଦୁର୍ବଳତା ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ଅସଂଗଠିତ ଶ୍ରମ ବଜାର ମୁଖ୍ୟତଃ ନିମ୍ନ ଶିକ୍ଷାଭି□ିକ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଆମ ଶ୍ରମଶକ୍ତିର ପ୍ରମୁଖ ଅଂଶ ହୋଇଥାନ୍ତି। ୨୦୧୧-୧୨ର ଏନଏସଏସଓ ତଥ୍ୟାନୁସାରେ କାମକରୁଥିବା ବର୍ଗର ୩୫ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ଅଶିକ୍ଷିତ ହୋଇଥାନ୍ତି କିମ୍ବା ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାଠାରୁ କମ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୯୭ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକଙ୍କ ବୈଷୟିକ ଜ୍ଞାନ ନ ଥାଏ ଏବଂ ୮୫ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ କୌଣସି ଦକ୍ଷତାବିକାଶ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କିମ୍ବା ଧନ୍ଦାମୂଳକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପାଇନ ଥାନ୍ତି। ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନେ ବିଶେଷ କରି ଗରିବ ବା ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଥାନ୍ତି। ଏପରିକି ପ୍ରତି ଦଶ ଜଣରେ ୯ ଜଣ ଦୁର୍ବଳ ବା ଗରିବ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଅସଂଗଠିତ ଶ୍ରମିକ ହୋଇଥାନ୍ତି। ବାସ୍ତବରେ ଯଦି ଜଣେ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରେ ତେବେ ତା'ର ଅସଂଗଠିତତା ହ୍ରାସ ପାଇଥାଏ ଏବଂ ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ କୌଶଳୀ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଅତି କମ ହୋଇଥାଏ ଯେଉଁମାନେ ଅଧିକ ଚାକିରି ନିରାପ□ା ଉପଭୋଗ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି।

ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକର କ୍ଷୁଦ୍ର ଆକାର

ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଅନ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଲା ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଦ୍ୟୋଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଛି। ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପାୟ ୮୬ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬ରୁ କମ ସଂଖ୍ୟକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ୧୪ ପ୍ରତିଶତ ୬ରୁ ଅଧିକ କିମ୍ବା ୧୦ରୁ କମ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥାନ୍ତି। ୨୦୦୪-୦୫ ତୁଳନାରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତିର ଆକାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଶେଷ କିଛି ପରିବ□ନ ହୋଇନାହିଁ। ବିପରୀତରେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକରେ ୫୯ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ କାମ କରିଥାନ୍ତି ଯେଉଁଥିରେ ୨୦ ବା ତତୋଧିକ କର୍ମଚାରୀ ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ୨୬ ପ୍ରତିଶତ ଉଦ୍ୟୋଗରେ ୧୦ ବା ଅଧିକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥାନ୍ତି। ୨୦୦୪-୦୫ ଓ ୨୦୧୧-୧୨ ମଧ୍ୟରେ ଅତିକ୍ଷୁଦ୍ର, କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ମଧ୍ୟମରୁ ବୃହତ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକରେ ରୂପାନ୍ତରଣର ଗତି ଅଧିକନ୍ତୁ ମାନ୍ଦା ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟମ ଉଦ୍ୟୋଗର ଭି□ ନିଖୋଜ

ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

୨୦୦୪-୦୫ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬ରୁ କମ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୯୧.୯ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୧୧.୦ ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ୭୪.୬ ପ୍ରତିଶତ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ୨୦୦୪-୦୫ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬ରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୮.୧ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୫.୧ ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ୭.୫ ପ୍ରତିଶତ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ୨୦୦୪-୦୫ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୧୦ରୁ ଅଧିକ ଓ ୨୦ରୁ କମ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୦.୦ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୭.୬ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ୫.୯ ପ୍ରତିଶତ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ୨୦୦୪-୦୫ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୦ରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୯୧.୯ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୦.୦ ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ୧୨.୦ ପ୍ରତିଶତ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬ରୁ କମ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୮୬ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୮.୦ ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ୬୦.୬ ପ୍ରତିଶତ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬ରୁ ଅଧିକ ୧୦ରୁ କମ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୧୪ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୭.୮ ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ୧୨ ପ୍ରତିଶତ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୧୦ରୁ ଅଧିକ ୨୦ରୁ କମ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୦ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୫.୬ ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ୮.୩ ପ୍ରତିଶତ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ । ୨୦୧୧-୧୨ରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୨୦ରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ୦ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୪୮.୬ ଅର୍ଥାତ ମୋଟ ୧୯.୧ ପ୍ରତିଶତ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ ।

ସାମାଜିକ ନିରାପ ାର ଅଭାବ

ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ ଶ୍ରମିକମାନେ କିଛି ନା କିଛି ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ସୁଯୋଗ ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ୯୩ ପ୍ରତିଶତ ମୋଟ ଶ୍ରମ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ସମସ୍ତ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରମିକମାନେ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ପାଇପାରିନାହାନ୍ତି । ଏହି ଧରଣର ଶ୍ରମଶକ୍ତିରୁ ବୃହତ ଭାଗ ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତି ଧରଣର ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ବଳୟ ବାହାରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ତଥ୍ୟାବଳୀଗୁଡିକୁ ୨୦୧୧-୧୨ରେ ୪୭୪ ନିୟୁତ ଶ୍ରମଶକ୍ତି ମଧ୍ୟରୁ ୩୧.୫ ପ୍ରତିଶତ(୧୪୯.୫ ନିୟୁତ)ଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସଂଗୃହୀତ କରାଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଅବଶିଷ୍ଟ ୬୮.୫ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତିରେ ରହିଛନ୍ତି ଯଥା କୃଷି ଓ ଚାଷରେ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ବଳୟରୁ ବାହାରେ ରହିଯାଇଥିଲେ ।

ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାତ୍ର ୭୦.୮ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ସୁଯୋଗ ପାଇଥାନ୍ତି ଯାହାକି ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ୧୮.୯ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ହିଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର କାରଣ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରମଶକ୍ତିର ବହୁଳ ଭାଗ ନିୟମିତ ବା ସାମୟିକ ଶ୍ରମିକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକରନ୍ତି । ଏଣୁ ଯୋଗ୍ୟ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ ୨୦୧୧-୧୨ରେ ୧୪୯.୫ ନିୟୁତ ଯୋଗ୍ୟ ଶ୍ରମିକ ମଧ୍ୟରୁ ୩୪.୯ ନିୟୁତ ଶ୍ରମିକ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲେ । ୩୪.୯ ନିୟୁତ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୩୩.୨ ନିୟୁତ ଶ୍ରମିକ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ୧.୮ ନିୟୁତ ଶ୍ରମିକ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିୟୋଜିତ ଥିଲେ । ଏଣୁ ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ଯେ, କେବଳ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ହିଁ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଛି ଏବଂ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ନିରାପ□ା ବିଫଳ ହୋଇଛି । ଯଦିଓ ଏହି ଦୁଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତିଦାତାମାନେ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ପ୍ରଦାନ କରି ନ ଥାନ୍ତି ବହୁ ଶ୍ରମିକ ଏଥିରୁ ବାହାରେ ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ସାମାଜିକ କଲ୍ୟାଣ ଉପକାରିତା ପାଇନଥାନ୍ତି ।

ସଂଘ ଓ ନିୟାମକର ଅଭାବ

ଭାରତର ଶ୍ରମ ବଜାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ । ଶ୍ରମ ନିୟାମକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରୁ ୯୦ ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ମଧ୍ୟରେ ଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନେ କଲ୍ୟାଣ ମୂଳକ ସୁବିଧା ପାଇବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଶ୍ରମ ନିୟାମକ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଆଇନଗତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ଅଭାବ ଓ ନିୟାମକଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାର ଅଭାବ ଯୋଗୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରର ସ୍ଥିତି, ମଜୁରି, ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଦି ପ୍ରତି ଉପଯୁକ୍ତ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଉନାହିଁ ବା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉନାହିଁ । ଫଳରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରମିକମାନେ ନାନା ଅସୁବିଧାରେ

କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି । ତେବେ ଅବସୋସର ବିଷୟ ଏହା ଯେ, ଭାରତରେ ମୋଟ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର ୨ ପ୍ରତିଶତ ଓ ଅଣକୃଷିଭି□କ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମାତ୍ର ୫ ପ୍ରତିଶତ ୟୁନିଅନ ପରିସରଭୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ନିୟାମକଗୁଡିକର ଅଭାବ ଯୋଗୁ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଅଣୁ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକ ଉପରେ ପଡିଥାଏ । ଏହି ଅର୍ଥନୈତିକ ୟୁନିଟଗୁଡିକ ବୃହତ ଭାବେ ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଏବଂ ସମ୍ପ□ିଗତ ଅଧିକାର ହାସଲ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଉଭୟ ପୁଞ୍ଜି ଓ ଋଣ ହାସଲ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ବିଫଳ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଣୁ ନିୟାମକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟକୁ ଏହି ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକୁ ଆଣିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଏବଂ ଅର୍ଥନୈତିକ, ବଜାର, ଭି□ିଭୂମି, ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧା ଯେପରି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୋଇପାରିବ ସେଥିପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଥିବା ଆଲୋଚନା ଅନୁସାରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ ଯେଉଁମାନେ ଶିକ୍ଷା, ଦକ୍ଷତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁବିଧାରୁ ବ□ିତ ହୋଇ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବାସ୍ତବରେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗର ଅଭାବ ଯୋଗୁ ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷାରୁ ବ□ିତ ଶ୍ରମିକମାନେ କମ ମଜୁରି ଓ ନିମ୍ନମାନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ସ□େ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତି । ସେହିପରି ଭାବେ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ତାହାକୁ ସମ୍ପଧରଣର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସଂଗଠିତ କର୍ମଚାରୀମାନେ ଶ୍ରମର ମାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସମସ୍ୟାର ଶିକାର ହୋଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ସଂଗଠିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦିଗରେ ପରିଚାଳନାଗତ କୌଶଳକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ବାସ୍ତବତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଦୀର୍ଘକାଳ ଧରି ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ଜରିଆରେ ଶ୍ରମ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରିଆସିଛନ୍ତି ।

ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସଜାଡିବା ପାଇଁ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ବିଧେୟକ, ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଏନସିଇୟୁଏସ ପକ୍ଷରୁ 'ସର୍ବନିମ୍ନ ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତା' ଓ 'ଜୀବିକା ପ୍ରୋତ୍ସାହନ' କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଉପରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଉଭୟ ସଂଗଠିତ ଓ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସଂଗଠିତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଗତ ଜୁନ ୨୦୧୪ରେ ୧୦୩ ତମ ଅଧିବେଶନରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ ସଂଗଠନ ପକ୍ଷରୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶ୍ରମ ସମ୍ମିଳନୀ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏଥିରେ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରୁ କୌଶଳ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଯାତ୍ରା ସମ୍ପର୍କିତ ବିଷୟ ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଏନସିଇୟୁଏସ ଓ ଆଇଏଲଓର ପ୍ରସ୍ତାବ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ବିଷୟ ସମାନ ଥିବା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା । ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ସକାଶେ କେତେକ ମୌଳିକ କୌଶଳ ମଧ୍ୟରୁ ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

ଯେଉଁମାନେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇନାହାନ୍ତି ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ତଳେ ଚାପି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା କ୍ଷେତ୍ର ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରୁନାହିଁ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଭିନ୍ନ ବଳିଷ୍ଠ ଅର୍ଥନୈତିକ ପଦକ୍ଷେପ ଓ ସହନଶୀଳ ଉଦ୍ୟୋଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଭି□କ ପଦକ୍ଷେପ ଜରିଆରେ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସଜାଡି ଦିଆଯାଇପାରିବ ଏବଂ କ୍ଷେତ୍ରୀୟ ନୀତି ସମୂହକୁ ନୂଆ ରୂପ ଦିଆଯାଇପାରିବ ଏବଂ ଅଧିକ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇପାରିବ । ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟାରାଜିର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଶ୍ରମ ଆଇନର କଡାକଡି କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସେହିପରି କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ନତ ଗୁଣବ□ା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା, କାମ ବେଳେ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ଆଦି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶିଶୁ ନିଯୁକ୍ତି, ବଳପୂର୍ବକ କାମ ଆଦାୟ କରିବା, କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଧିକାର ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହେବା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଇନକୁ କଡାକଡି ପାଳନ କରିବା ତଥା ଯଥେଷ୍ଟ ଜରିମାନା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ବ□ମାନ ରହିଥିବା ସମସ୍ତ ଶ୍ରମ ଆଇନ ଯେପରି ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ସେଥିପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଦରକାର । ଏଥିପାଇଁ ଶ୍ରମ ଆଇନର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗଗୁଡିକ ପ୍ରତି ତର୍ଜମା କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେହିପରି ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ରେକର୍ଡ ଓ ରେଜିଷ୍ଟରଗୁଡିକୁ ଯା□ କରିବା ସହ ରହିଥିବା ତ୍ରୁଟିବିଚ୍ୟୁତିକୁ ଦୂର କରିବା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଭାରତ ଏକ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଓ ମୁକ୍ତ ଉଦ୍ୟୋଗଭି□କ ଅର୍ଥନୀତି ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଏହାର ଶ୍ରମିକମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସାମାଜିକ ଓ ଶ୍ରମବଜାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୬୭ପୃଷ୍ଠାରେ

ଅର୍ଥନୀତି

ଭାରତରେ ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ସକାଶେ ନବପ୍ରବ□ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅଭିଜ୍ଞତା

• ଡଃ. ମନୋଜ ଯୋଶୀ
ଅପୂର୍ବ ଶ୍ରୀବାସ୍ତବ, ଡଃ. ବଲବିନ୍ଦର ଶୁକ୍ଲା

ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ମଧ୍ୟମ ଉଦ୍ୟୋଗର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ରହିଛି । ଏହି ଫାର୍ମଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ଓ ମୌଳିକ ଉଦ୍ଭାବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗବେଷଣା ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଚୀନ ପ୍ରତିପକ୍ଷଙ୍କ ପରି ବୃଦ୍ଧି କରିଥାଆନ୍ତି । ନୂଆ ଉଦ୍ୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ରହିଛି । ଉଦ୍ୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରର ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବିସ୍ତାର ସକାଶେ ଚେଷ୍ଟିତ ଅଛନ୍ତି ।

ନବପ୍ରବ□ନର ସଂଜ୍ଞା ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶେଷ କିଛି ଲେଖାଯାଇନାହିଁ । ରୋଜର୍ସଙ୍କ ମତରେ ସୃଜନଶୀଳ ବା ନବପ୍ରବ□ନ ହେଉଛି ଏକ ଭାବନା, ଏହାର ରୂପାନ୍ତରଣ ବା ଏକ ବସ୍ତୁଗତ ରୂପାନ୍ତରଣ ଯାହାକୁ ନୂଆ ବୋଲି ଏହାର ବ୍ୟବହାରକ□ା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଡାମନପୋରଙ୍କ ମତରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଭାବେ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥିବା ବା କ୍ରୟ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ନୀତି, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଉତ୍ପାଦ ବା ସେବା ଯାହାକି ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ/ସଂଗଠନ ପାଇଁ ନୂଆ । ଅନ୍ୟମାନେ ଏହାର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ, ଯାହା ନୂଆ ଓ ଉନ୍ନତ ଏବଂ ଯାହାକି ମୂଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଥମ୍ପସନଙ୍କ ମତରେ ଉତ୍ପାଦ ଓ ସେବା ଯୋଗାଇବାର କ୍ଷମତା ଯାହାକି ପ୍ରତିଯୋଗିତାଠାରୁ ଅଲଗା ଏବଂ ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ମୂଲ୍ୟ ଜରିଆରେ ଲାଭବାନ କରାଯାଇପାରିଥାଏ । ଔଦ୍ୟୋଗିକ ଫାର୍ମଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷତଃ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେଗୁଡିକ ପରିବାରଭି□କ, ଦ୍ରୁତବିକାଶଶୀଳ ଓ ନବୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ବିକଶିତ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ନବପ୍ରବ□ନ ଜରିଆରେ ଅଧିକ ଆୟକାରୀ ସାମଗ୍ରୀ ଉତ୍ପାଦିତ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଉଚ୍ଚସ୍ତରୀୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ଦକ୍ଷତାର ଆବଶ୍ୟକ କରିଥାନ୍ତି । ଏହାଛଡା ଉନ୍ନତ ପରିଚାଳନାଗତ କୌଶଳ, ଉଚ୍ଚମାନର ଶ୍ରମ ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି, ଉନ୍ନତ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ଆଦିର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଜରିଆରେ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବିକ୍ରି ମଧ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇଥାଏ । ଯଦି ଏହି ଉଦ୍ଭାବନଗୁଡିକୁ ଅତିକମ ବିକଶିତ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡିକୁ ପ୍ରେରଣ କରାଯାଏ ତେବେ ଦେଖାଯିବ ଯେ, ଅର୍ଥନୀତିର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶରେ ସମ୍ବଳ, ସ□ୟ ଓ ଭି□ଭୂମି ଆଦି କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହେବ । ଏହି ସବୁ ଅ□ଳରେ ଆୟ ଓ ଉତ୍ପାଦ ଆଦି କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ହେବ । କମଆୟକରୀ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଉପଲବ୍ଧ ସମ୍ବଳ

ଅବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ରହିବା ସହ କ□ାମାଲ ତଥା ଶ୍ରମ ଅବ୍ୟବହୃତ ହୋଇରହିବ ।

ବିଭିନ୍ନ ବିକଶିତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଥିବା ନବପ୍ରବ□ନର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟାବଳୀରୁ ଦ୍ୱୈତ ଅର୍ଥନୀତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟାବଳୀ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । ଆଧୁନିକ କ୍ଷେତ୍ର ବାହାରେ ଉତ୍ପାଦଜନିତ ପ୍ରଯୁକ୍ତିର ପୁଞ୍ଜି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ବିଷୟବସ୍ତୁ, ଆମଦାନୀକୃତ ମ୍ୟାନେଜର ଉପରେ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳତା, ଦକ୍ଷତାର ଅଭାବ, ନିଯୁକ୍ତି ପରିମାଣ ହ୍ରାସ ମଧ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଛି । କେବଳ ଅର୍ଥନୀତି, ଯାହାକି ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି ଏବଂ ସୃଜନଶୀଳ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସମ୍ପର୍କରେ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ରହିଛି, ତାହା ଆଧୁନିକ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରମଶକ୍ତିର ଏକ ବୃହତ ଭାଗ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆ ଓ ତାଇଓ୍ୱାନରେ ଏହି ଉଦାହରଣ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ଭାରତରେ ମଧ ଏହି ଉଦାହରଣ ପରିଦୃଷ୍ଟ ।

ନବପ୍ରବ□ନର ଉପଯୁକ୍ତ ନମୁନା ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ବୋଲି ସଂଜ୍ଞାଭୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ଯାହାକି କମ ଆୟକାରୀ ବର୍ଗର ଖାଉଟିମାନଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହାର ଅର୍ଥହେଉଛି ଯେ, କମ ଆୟକାରୀ ବର୍ଗର ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଅଧିକ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଭାବେ ଉଦ୍ଭାବକମାନେ ଅଧିକ ସମ୍ପଦ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି, ବ□ମାନ ରହିଥିବା ଅବସ୍ଥାଠାରୁ ଏକ ନୂଆ ଅବସ୍ଥାକୁ ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି । ତେବେ ମ୍ୟାନେଜର ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଏହାକୁ ବଜାୟ ରଖିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟିତ ଥାଆନ୍ତି । ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ବହୁଳ ଭାଗ ଉଦ୍ୟୋଗପତିମାନଙ୍କଠାରୁ ଆସିଥାଏ ଏବଂ ଏହା ଜରିଆରେ ଅଧିକ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ସେମାନେ ପୁରୁଣା ସମ୍ପଦ ଉପରେ ନୂଆ ମୂଲ୍ୟ ଯୋଗକରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ନୂଆ ଭି□ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାନ୍ତି । ତେବେ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ସୃଜନଶୀଳ ହୁଏତ ସାମାଜିକ ଭାବେ ବିଶେଷ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇନ ପାରେ ।

ତେଣୁ କେତେକ କମ୍ପାନୀ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା କାହିଁକି ଅଧିକ ସମ୍ପଦ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରନ୍ତି ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । କେତେଗୁଡିଏ କ୍ଷେତ୍ର କାହିଁକି ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ସମ୍ପଦ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ଏବଂ ସମ୍ପଦ ସୃଷ୍ଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ସଫଳତା ମୂଳରେ କାରଣ କ'ଣ- ଏହା ଜାଣିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ଦିଗରେ ଉଦ୍ଭାବନ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାଏ କି ?

ଆମେ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାଗତ ସ୍ତର ସମ୍ପର୍କରେ ଜାଣିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଯାହାକି କମ ବିକଶିତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଭାବନ କରିବା କ୍ଷମତା ଉପରେ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ନିର୍ଭର କରିଥାନ୍ତି । ଏହା ଆମକୁ ଏକ ନୂଆ ଦିଗଦର୍ଶନ ଦେଇଥାଏ ।

୧. ସେହି ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରକୃତି
୨. ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରାଥମିକ ପରିଚାଳନାଗତ ଓ ଔଦ୍ୟୋଗିକ ସାମର୍ଥ୍ୟଭି□କ କମ୍ ବିକଶିତ ଦେଶ ମଧରେ ଏହାର ଉପଲବ୍ଧତା
୩. ଆଧୁନିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ଅବଧାରିତ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଆବଶ୍ୟକ ପରିଚାଳନାଗତ ଓ ଔଦ୍ୟୋଗିକ ସାମର୍ଥ୍ୟର ପରିବ□ିତ ପ୍ରକୃତି ।

ବାସ୍ତବରେ ଆମଦାନୀ ବିକଳ୍ପକୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ ରହିଥିବା ସବୁଠାରୁ ଯଥାର୍ଥ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ, ଔଦ୍ୟୋଗିକତାର ବାସ୍ତବ ସଂକଟର ମୁକାବିଲା ପାଇଁ ଏହା ଏକ ମାଧ୍ୟମ ଏବଂ କାମ କରିବା ସହ ବିକାଶ କରିବାକୁ ଏହି ଔଦ୍ୟୋଗିକ ସାମର୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜରିଆରେ ଏହା ସମ୍ଭବ । ଏକ ଆମଦାନୀଭି□କ ବିକଳ୍ପ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳ ଭି□କ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଢା□ାରୁ ରପ୍ତାନି ବିକଳ୍ପ ପର୍ଯ୍ୟାୟଭି□କ ମାନବସମ୍ବଳଭି□କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦିଗରେ ଅର୍ଥନୀତି ଅବଧାରିତ ହେଉଥିବାରୁ ଧାରାବାହିକ ପରିବ□ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ କ୍ରିୟାଶୀଳତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଛି । ପ୍ରଥମତଃ, ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଣକୁଶଳୀ ଶ୍ରମ ଶକ୍ତିର ଯଥାର୍ଥ ଉପଯୋଗିତା ଏବଂ ପରବ□ୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧିମୂଳକ ଦକ୍ଷତା ଓ ଅବାସ୍ତବତା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାର କହିବାକୁ ଗଲେ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ଭାବେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହେବ ଯେତେବେଳେ ପରିବ□ିତ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସମ୍ବଳ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ସଙ୍କଟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବ ।

୧୯୭୦ ମଧଭାଗରୁ ଶେଷ ଯାଏ, ନା କୋରିଆ, ନା ତାଇଓ୍ୱାନ ନିଜ ନିଜର ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାଗତ ନୀତି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ କୌଣସି ନିଷ୍ପ□ ନେଇପାରିଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବୈଦେଶିକ ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ ଓ ଲାଇସେନ୍ସ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ରାଜିନାମା କେବଳ କୋରିଆରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ଉଭୟ ଦେଶର ଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୀତିରେ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ରହିଥିବା ଉତ୍ପାଦନଭି□କ ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଦୁଇରାଷ୍ଟ୍ର ସକ୍ଷମ କରିପାରିଥିଲେ । ଏହି ନୀତିଗୁଡିକ ମଧରେ ରହିଛି :

କ) ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଓ ବିଦେଶୀ ବିକ୍ରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୈଦେଶିକ ବାଣିଜ୍ୟ ନୀତିର ଆପେକ୍ଷିକ ନିରପେକ୍ଷତା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରର ସୁରକ୍ଷାରେ ଆପେକ୍ଷିକ କମ ପାର୍ଥକ୍ୟ।

ଖ) ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବଜାରରେ ନୂଆ ଶିଳ୍ପଗୁଡକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ଅଧିକ ରପ୍ତାନିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ସକାଶେ କୋରିଆରେ ରପ୍ତାନିଜନିତ ଆୟ ଏବଂ ତାଇଓ୍ୱାନରେ ବାସ୍ତବ ବିନିମୟ ହାର ଅବମୂଲ୍ୟାୟନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା।

ଗ) ବଜାର ଦିଗରେ ଅଭିପ୍ରେତ ଏକ ଆପେକ୍ଷିକ ଶ୍ରମ ବଜାର ସୁଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦିଗରେ ଅବଧାରିତ ଥିଲା (ବିଶେଷ କରି ଚୀନ ଓ ତାଇଓ୍ୱାନ) ଯାହାକି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ନିଅ□ିଆ ମୂଲ୍ୟ ସହ ମଜୁରି-ଭଡ଼ା ଅନୁପାତର ନିକଟତର ଥିଲା।

ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକ ସକାରାତ୍ମକ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏହାର ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାଗତ ଫଳାଫଳ ଲକ୍ଷ୍ୟଯୁକ୍ତ ନ ଥିଲା। ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ଇଞ୍ଜିନିୟର ନଥିବା ସ□ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ଜ୍ଞାନ ହାସଲ କରିବା ଓ ଏହାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ସହଜ। କମ ମଜୁରି ଅନୁପାତରେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ଉତ୍ପାଦନ ସକାଶେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ନିୟୋଜିତ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଶ୍ରମ ସାପେକ୍ଷ। ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଦ୍ଭାବନ ନିମନ୍ତେ ସାଧାରଣ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଓ ଧାରାବାହିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଅଭାବ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ। ତେଣୁ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ସ୍ଥଳବିଶେଷର ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ଦର ସକାରାତ୍ମକ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଉଭୟ ସ୍ଥିର ଲାଭ ଓ ଉ□ମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସକାଶେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ।

କୋରିଆରେ କେତେକ ନିର୍ବାଚିତ କ୍ରେଡିଟ ପ୍ରଣାଳୀର ବ୍ୟବହାର ଜରିଆରେ ବୃହତ ଫାର୍ମର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ହୋଇଥାଏ। ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବାସ୍ତବ ମଜୁରି ବୃଦ୍ଧି ହେବା ସହ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବଜାରରେ ନୂତନ କମ ମଜୁରିଭି□କ ପ୍ରତିଯୋଗୀମାନେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବାରୁ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ନୂଆ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାଗତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ସକାଶେ ବୃହତ କୋରୀୟ ଫାର୍ମମାନେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଲାଭ କରିଥିଲେ ଯାହାକି ଅଧିକ ପୁଞ୍ଜି ସଙ୍କଟର କାରଣ ଥିଲା। ତାଇଓ୍ୱାନରେ ଖାଉଟି ଶିଳ୍ପରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ଓ ଜ୍ଞାନର ହସ୍ତାନ୍ତର ଘଟିଥିଲା ଯେଉଁଥିରେ ରପ୍ତାନି ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା। ଏହି ଅବସ୍ଥା କୋରିଆ ସହ ସମାନ ଥିଲା। ନୂତନ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକରେ ତାଇଓ୍ୱାନ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ତେବେ ଏହା ଅଧିକ ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଥିବା ବୃହତ ଫାର୍ମର ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଇ ନ ଥିଲା। ନୂଆ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି, ନୂଆ ଉତ୍ପାଦନ, ନୂଆ ପ୍ରକ୍ରିୟା, ଉଭୟ ଉତ୍ପାଦ ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସକାଶେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବଜାର ମଧରେ ସାମିଲ ହେବା ପାଇଁ ତାଇଓ୍ୱାନ ବିଭିନ୍ନ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଯଥା : ଶିଳ୍ପ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏବଂ ଚୀନ ଉତ୍ପାଦିକା କେନ୍ଦ୍ରକୁ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲା। ସାମଗ୍ରିକ ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଛି କୌଣସି ରାଷ୍ଟ୍ରର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶର କାରଣ।

ନବପ୍ରବ□କମାନେ କ'ଣ ଚାହାନ୍ତି ?

୧. ଉଦ୍ୟୋଗପତି ହେବା ସକାଶେ ଚିନ୍ତାକରନ୍ତୁ। ବିଭିନ୍ନ ସୁଯୋଗ, ଉପକାରିତା, ବିପଦ ଆଦି ସମ୍ପର୍କରେ ଏନେଇ ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୂଲ୍ୟାୟନ କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଯଦି, ଉପକାରିତାଗୁଡିକ ମୂଲ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ତେବେ ସୁଯୋଗକୁ ଛଡାଇ ନେଇ ଏହାର ଉପଯୋଗ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଏସଂକ୍ରାନ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ଓ ମୂଲ୍ୟ ମନସ୍ତ□ିଭି□କ ଓ ଆର୍ଥିକ।

୨. ଅତୀତର ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଆକଳନ କରି ଏକ ସୃଜନଶୀଳକୁ ଆପଣାର କରନ୍ତୁ ବା ଦୂରରେ ରଖନ୍ତୁ ଏବଂ ସେଗୁଡିକଠାରୁ କିଛି ଆବିଷ୍କାର କରନ୍ତୁ।

୩. ବଜାରରେ ରହିଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦକ୍ଷତା ମନୋଭାବ, କୁଶଳୀ, ନେଟଓ୍ୱର୍କ ସମ୍ପର୍କ ଆଦିକୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରନ୍ତୁ ଯାହାକି ବଜାର ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟକ ହେବ। ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ଦୁର୍ବଳତା, ବ□ମାନ ଉପଲବ୍ଧ ସାମଗ୍ରୀ ବା ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ଅନାଗ୍ରହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ।

୪. ସକ୍ରିୟ ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ବାସ୍ତବ ଆଭିମୁଖ୍ୟକୁ ଆକଳନ କରିବା। ବାସ୍ତବରେ ଉପଭୋକ୍ତାମାନେ କ'ଣ ଚାହାନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ଆବଶ୍ୟକ କରନ୍ତି ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଗବେଷଣା କରନ୍ତୁ ଏବଂ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ଯଦ୍ୱାରା ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦୂର କରାଯାଇପାରିବ। ଏଣୁ ବଜାରର ଆକାର ଅନୁଧାନ କରନ୍ତୁ ଏବଂ ଆଗୁଆ ସୂଚନା ଦେବାବେଳେ ସଠିକ ନିଷ୍ପ□ ନିଅନ୍ତୁ।

ବିଭିନ୍ନ ବଜାର ବିଫଳତାର କାରଣ ସହ ବଜାର ପରିଚାଳିତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡିକ ସମ୍ପର୍କିତ ଥାଆନ୍ତି। ଅନ୍ୟ ବିପଦଗୁଡିକ ହେଉଛନ୍ତି, ଗବେଷଣାର ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଆକାର ଇତ୍ୟାଦି। ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେଉଛି 'ସ୍ୱଳ୍ପକାଳୀନ' ଯାହାକି ଚାପର ବଶବ□ୀ ହୋଇଥାଏ। ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡିକ ମଧ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ। ଆର୍ଥିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଧାରକମାନଙ୍କ ମଧରେ ଏହି ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡିକ ଅନିଚ୍ଛାଭାବ ପ୍ରକାଶ

କରୁଥିବା ବେଳେ ନୂଆ ସୁଯୋଗଗୁଡିକ ରଦ୍ଦ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ସରକାରଙ୍କ ଅନୁସାରେ ନୀତିଗୁଡିକ ସୃଜନଶୀଳ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ବାଧା ଦେଇଥାନ୍ତି । କେତେକ ନୀତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହେଉ ବା ପରୋକ୍ଷ ଭାବେ ହେଉ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକ ସହ ସମ୍ପର୍କିତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ସୃଜନଶୀଳ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାଏ ଏବଂ ଏହା ବଜାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଥାଏ ବା ଶିଳ୍ପସ୍ତରରେ ହୋଇଥାଏ । ଆ□ଳିକ ସ୍ତରରେ ଥିବା ଆଇନଗୁଡିକ ଏହାକୁ ପଛେଇଦେଇଥାଏ ତଥା ଅଂଶଗ୍ରହଣକାରୀଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରିଥାଏ ଏବଂ ଏହା ବିଶେଷ କରି ଉଭାବନ ବିରୋଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ସୃଜନଶୀଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ସଂସ୍ଥାମାନେ ପ୍ରାକୃତିକ ପ୍ରତିରୋଧଗୁଡିକ ବିରୋଧରେ ଠିଆ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଏବଂ ସେଗୁଡିକ ବିନା ଏହା କୌଣସି ଫାର୍ମ ସକାଶେ ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରତିବନ୍ଧକରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ । ଏଥିରେ ଯୋଗାଯୋଗର ଅଭାବ ରହିଥାଏ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାଏ । ଏକ ସଂସ୍ଥାରେ କ୍ଷମତାର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଯୋଗୁଁ ପୁରୁଣା ଫାର୍ମରେ ହେଉଥିବା ଉଭାବନ ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ସମୟର ଅଭାବ ମଧ ଉଭାବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଅନେକ ଗବେଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗ ବାରମ୍ବାର ଉପସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥାଏ । କେତେକ ଫାର୍ମରେ ମଧ୍ୟ ଏହି କୌଶଳ ବିଫଳ ହୋଇଥାଏ ଯେତେବେଳେ ଦୀର୍ଘସୂତ୍ରୀ ଭାବେ କୋହଳ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନୀତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ମଧ୍ୟମ ଉଦ୍ୟୋଗର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ରହିଛି । ଏହି ଫାର୍ମଗୁଡିକ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ଓ ମୌଳିକ ଉଭାବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗବେଷଣା ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥାଏ ଏବଂ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଚୀନ ପ୍ରତିପକ୍ଷଙ୍କ ପରି ବୃଦ୍ଧି କରିଥାଆନ୍ତି । ନୂଆ ଉଦ୍ୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ରହିଛି । ଉଦ୍ୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରର ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବିସ୍ତାର ସକାଶେ ଚେଷ୍ଟିତ ଅଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଅର୍ଥନୀତିର ସରକାରମାନେ ନୂଆ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଉଦ୍ୟୋଗ ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁଧାନ କରିଥାନ୍ତି କାରଣ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ସମ୍ପ□ ସୃଷ୍ଟି ଦିଗରେ ଅଭିପ୍ରେତ ଥାଆନ୍ତି । ପରସ୍ପର ଭାବେ ଘନିଷ୍ଠ ଥିବା ଉଦ୍ୟୋଗୀ ଓ ସୃଜନଶୀଳ ସମ୍ପର୍କରେ ଭାରତରେ ନୀତିଗତ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ରହିଥାଏ । ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଔଦ୍ୟୋଗିକ ନିବେଶର ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆ ଉଦାହରଣ ଭାରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସହାୟକ । ଏସଏମଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୃଜନଶୀଳର ଗୁରୁତ୍ୱ ସର୍ବଦା ଅର୍ଥନୈତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଶକ୍ତି ଏବଂ ଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ସହାୟତା କରିଥାଏ । ସୃଜନଶୀଳ ଓ ଏସଏମଇର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ଯାହାକି ଅନେକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଜାତୀୟ ସୃଜନଶୀଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିକାଶ ପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାଏ । ଗବେଷଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏସଏମଇକୁ 'ଗେଜେଲ' କୁହାଯାଇଥାଏ, ଯାହାର କି ଅଧିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ରହିଥାଏ । ହାଣ୍ଡରସନ ଓ କ୍ଲାର୍କଙ୍କ ମତରେ ନୂଆ ଚାକିରି ସୃଷ୍ଟି, ସ୍ଥାନୀୟ ଆୟ ଓ ସମ୍ପଦ ବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକ ଦାୟୀ । ଏହାଛଡା ଏହା ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡିକ ସହ ବୃହତ ଭାବେ ବିଶ୍ୱ ଅର୍ଥନୀତି ସହ ସଂଯୋଗୀକରଣ କରିଥାଏ । ଅନେକ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ଯୁକ୍ତି କରିଥାନ୍ତି ଯେ, ସେଗୁଡିକ ହେଉଛନ୍ତି ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଇଞ୍ଜିନ । କିନ୍ତୁ ଆମେମାନେ ଏସଏମଇର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ଉଭାବନ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ ବୋଲି ଯାହା କହିବା କଥା ତାହାକୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଆମେ ବିଫଳ ।

ନୂଆ ଉତ୍ପାଦ ଓ ସେବାର ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏହି ଫାର୍ମଗୁଡିକ ବାସ୍ତବରେ କିପରି ପରିଚାଳନା କରିଥାନ୍ତି ସେଗୁଡିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଏସଏମଇଗୁଡିକର ଉଭାବନଭି□କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ଏସଏମଇ ଅନୁଧାନ କରିଥାଏ । ଏହା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ, ଏହାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ଗବେଷଣା କରାଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଯଥେଷ୍ଟ ଗବେଷଣାରୁ ଏହା ପ୍ରତୀୟମାନ ହୋଇଛି ଯେ, ଉତ୍ପାଦର ଉଭାବନ ହେଉଛି ଏକ ସକ୍ରିୟ କୌଶଳଗତ ଅଙ୍ଗୀକାର ଯାହାକି ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ପରିବ□ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । କେଜର ଇଟି ଏଲ (୨୦୦୨)ରେ ଆବିଷ୍କାର କରିଥିଲେ ଯେ, ତିନୋଟି କାରଣ ରହିଛି ଯାହାକି ଏକ ପ୍ରଦ□ ଫାର୍ମରେ ଏବଂ ଯେଉଁଗୁଡିକ ଉଭାବନଜନିତ ସବସିଡିକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି ସେଗୁଡିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଭି□କ ଭାବେ ଉଭାବନ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଆଗେଇ ନେଉଛନ୍ତି । ଏହାର ସମ୍ପର୍କ ଜ୍ଞାନ କେନ୍ଦ୍ର ସହ ସମ୍ପର୍କିତ ରହିଛି ଏବଂ ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶ କେନ୍ଦ୍ରରେ କିଛି ପରିମାଣର ଅବଦାନ ରହିଛି ।

କିଏ କହେ ଯେ ଭାରତ ସୃଜନଶୀଳ ନୁହେଁ ? ବୋଧହୁଏ, ଭାରତ ସେହିପରି ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଯାହାକି ଏକ ବିକଶିତ ଅର୍ଥନୀତି ଧାରାରେ ଅବଧାରିତ ଏବଂ ସେହିଦିଗକୁ

ଗତିଶୀଳ ଯେଉଁଠାରେ ସ୍ୱୟଂଶାସନ ଓ ସମ୍ମାନ ପ୍ରମୁଖ ବିଷୟ। କେତେକ ସକ୍ରିୟ ଭାବେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବେ ନିୟୋଜିତ ଥିବା ବେଳେ କେତେକ ମିଳିତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଜାରି ରଖିଛନ୍ତି। ଯେକୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତ ସମ୍ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ଶକ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରିଛି। ଏହା ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ହେଉ(ବୈଷୟିକ, ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାଗତ), ଫାର୍ମାସ୍ୟୁଟିକାଲ, ମେଡିକାଲ ସର୍ଭିସ ପରିଚାଳନା, କୃଷି, ସବୁଜ ବିପ୍ଳବ, ଟେଲିଯୋଗାଯୋଗ, ଆଇଟିଭି□କ ସେବା, ମହାକାଶ ବିଜ୍ଞାନ, ଆଣବିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଏହାର ବ୍ୟବହାର, ତାପଜ, ଜଳବିଦ୍ୟୁତ, ଗ୍ୟାସ ଓ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଶକ୍ତି ସମ୍ବଳ ଉତ୍ପାଦନ, ସଫ୍ଟୱେର, ହାର୍ଡୱେର ଶିଳ୍ପ, ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ ଓ ସମ୍ପର୍କିତ ଆର୍ଥିକ ସେବା, ରେଳବାଇ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିବହନ କ୍ଷେତ୍ର ଯଥା:- ମେଟ୍ରୋ ରେଳବାଇ, ଭି□ଭୂମି ବିକାଶ, ପ୍ରକଳ୍ପ ପରିଚାଳନା, ଜାହାଜ ଚଳାଚଳ ଓ ବନ୍ଦର ପରିଚାଳନା, ଜେନେଟିକ୍ସ, ଜୈବମେଡିସିନ, ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ, ଭାରୀ ଶିଳ୍ପ, ପେଟ୍ରୋଲିୟମ ଓ ପେଟ୍ରୋକେମିକାଲ୍ସ, ଖାଉଟି ସାମଗ୍ରୀ, ଔଷଧ ଗବେଷଣା, ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣା, ଭୂତ□ ଗବେଷଣା, ଉଦ୍ଭିଦ ଗବେଷଣା, ମୌଳିକ ବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣା, ପ୍ରତିରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ର(ସେନା, ନୌସେନା ଓ ବାୟୁସେନା) ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶ ଜାରି ରହିଛି ଯାହାକି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ 'ଭାରତରେ ବିଶ୍ୱ ଶ୍ରେଣୀର' ଉଦାହରଣକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିଥାଏ।

ଆଜି, ଭାରତରେ ଜଣେ ଅନୁଭବ କରିବ ଯେ, ସମସ୍ତ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ମଧ୍ୟମ ଉଦ୍ୟୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନବପ୍ରବ□ନ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ଅନୁସୃତ ହୋଇଛି। ଉତ୍ପାଦ ହେଉ ବା ପ୍ରକ୍ରିୟା ହେଉ ବା ସେବାଭି□କ ସୃଜନଶୀଳ ହେଉ: ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନବପ୍ରବ□ନ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଛି। ବାସ୍ତବରେ ଭାରତର ଆ□ଳିକ ସ୍ଥିତି ଏହାର ସୃଜନଶୀଳ ଦିଗକୁ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ କରିଛି ଯାହାକି ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରର ସ୍ଥିତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆହ୍ୱାନ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି। ଏଣୁ ଭାରତ ପରି ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକ ସକରାତ୍ମକ ବ୍ୟବସାୟିକ ପରିବେଶ ଓ ଏକ ସଂସ୍କୃତି ତିଆରି କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଯାହାକି ଉଦ୍ୟୋଗ, ଫାର୍ମ ସକାଶେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଗାଇବ। ଏହା ଜରିଆରେ ଚାକିରି ସୃଷ୍ଟି, ସମ୍ପ□ ସୃଷ୍ଟି ଓ ସାମାଜିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ। ■■

ପୃଷ୍ଠା୬୩ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ସେମାନଙ୍କ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିବା, ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଏବଂ ସାମାଜିକ ସ୍ତରରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବାର ଯଥାର୍ଥତା ରହିଛି। ଏକ ମୁକ୍ତ, ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ୟୁନିୟନ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତରେ ସାମ୍ବିଧାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଥିବା ସହ ଆଇନଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ରହିଛି। ତେବେ ଏହି ସକାରାତ୍ମକ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକ ରହିଥିବା ସ□ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଦୁର୍ବଳ ବର୍ଗ ଯଥା ମହିଳା ଶ୍ରମିକ, ସାମୟିକ ଶ୍ରମିକ, ଉଠାଦୋକାନୀ, ବୁଲା ବିକାଳୀ, ଘରୋଇ ଚାକରଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୋଇପାରୁନାହିଁ। ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ସ୍ତରରେ ରହିଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ପଡିବ ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରମିକମାନେ ସଶକ୍ତ ହେବା ସହ ସେମାନଙ୍କ ମୁଲଚାଲ କରିବାର କ୍ଷମତା ଅଧିକ ହେବ।

୨୦୦୯ରେ ଶ୍ରମ ଓ ନିଯୁକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ହେଉଥିବା ଜାତୀୟ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ନୀତି ଅଧୀନରେ ଅସଂଗଠିତ ବର୍ଗର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ କରାଯାଉଛି। ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଶ୍ରମିକ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବା ପାଇଁ ଏହି ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ। ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ□ବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିବା ସହ ଚାକିରି ଯୋଗାଡ କରିବା ଓ ଅଧିକ ଆୟ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତି।

ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ ପେଶି ହୋଇଯାଉଥିବା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ଯୋଗାଇଦେବା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, ଦୁର୍ଘଟଣା, ମାତୃତ୍ୱକାଳୀନ, ବିଧବା ଓ ବୟସ୍କଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ପେନସନ ସୁବିଧା ଆଦିର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ନେଇ କେତେକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି। ଅର୍ଥ, ବଜାର, ପରିଚାଳନା ଓ ନୂଆ ପ୍ରଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ଅଣୁ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ମଧ୍ୟମ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡିକରେ ରହିଥିବା ଆଇନଗତ ଓ ବାଣିଜ୍ୟଗତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଦୂର କରିବା ସହ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଶେଷରେ ମନ ଭିତରେ ରହିଛି ଯେ, ଭାରତରେ ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ବହୁବିଧ। ମାତ୍ର ଏହା ଜରିଆରେ ଅସଂଗଠିତ ବର୍ଗର ଶ୍ରମିକମାନେ ସକାରାତ୍ମକ ଅଧିକାର ହାସଲ କରିପାରିବେ। ଏହାଛଡା ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରେ ଜୀବିକା ଓ ଔଦ୍ୟୋଗିକ ସୁଯୋଗଗୁଡିକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଅସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତିରୁ ସଂଗଠିତ ଅର୍ଥନୀତି ଦିଗରେ ଅବଧାରିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳ ରୂପାନ୍ତରଣ ଯେପରି ସମ୍ଭବ ହେବ ଏବଂ ସର୍ବାଧିକ ଲୋକ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ ସେଥିପ୍ରତିଧ୍ୟାନ ଦେବା ଦରକାର।

■■

ଓଡିଶା ଓ କଇଁଛ

• ବସନ୍ତ କୁମାର ଦାସ

ସମୁଦ୍ର ଜଳରେ ବାସ କରୁଥିବା କଇଁଛ ବା ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛକୁ ଇଂରାଜୀରେ ଟର୍ଟଲ୍ କୁହାଯାଏ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର କଇଁଛମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଏହା ଅଧିକ ଚଉଡା ଓ ଓଜନିଆ । ଏହାର ଗୋଡ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଚଉଡା ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅନାୟସରେ ପହଁରିପାରନ୍ତି । ରାତିରେ ମାଇ-ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ଉଷ୍ମବାଲିଆ ସ୍ଥଳଭାଗକୁ ଆସିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି

ବିବର୍ତ୍ତନବାଦର ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଜଳରେ ହିଁ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ସଂଚାର ଘଟିଥିଲା । ମାଛ ଜାତୀୟ ଜୀବର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଜୀବ ହେଉଛି କଇଁଛ ଭଳି ପ୍ରାଣୀ । କଇଁଛ ହେଉଛି ସରୀସୃପମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସବୁଠୁଁ ବଡ ଓ ବେଶୀ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି । ଛୋଟ ବଡ ହୋଇ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ୨୦୦ ରୁ ୨୫୦ ଜାତିର କଇଁଛ ଅଛନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ କଇଁଛକୁ ତିନିଗୋଟି ମୁଖ୍ୟ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି ଯଥା- ସ୍ଥଳଭାଗ କଇଁଛ, ମଧୁର ଜଳ କଇଁଛ ଓ ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ । ଏହି ତିନି ପ୍ରକାର କଇଁଛମାନଙ୍କର ପିଠି ଏକ ଶକ୍ତ ଖୋଳ ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଶରୀର ଗଠନରେ ଅନେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଏମାନଙ୍କର ଚାରୋଟି ଗୋଡ ଓ ମୁଣ୍ଡ ଏହି ଶକ୍ତ ଖୋଳ ମଧ୍ୟରେ ଥାଏ । ଆବଶ୍ୟକସ୍ଥଳେ କଇଁଛ ଏହାର ଗୋଡ ଓ ମୁଣ୍ଡକୁ ପଦାକୁ ବାହାର କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସାମାନ୍ୟ ବିପଦର ସଂକେତ ପାଇବାମାତ୍ରେ ଏହା ତାର ଗୋଡ ଓ ମୁଣ୍ଡକୁ ହଠାତ୍ ଏହି ଶକ୍ତ ଖୋଳ ମଧ୍ୟକୁ ଟାଣିନିଏ ।

ସ୍ଥଳଭାଗ କଇଁଛ ସବୁଜ ଉଦ୍ଭିଦ, ନରମ ଫଳ ଓ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ଫୁଲ ଖାଇବାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଏ । ଏମାନେ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଏଣୁ ଜଳଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଚୁପ୍ ଚାପ୍ ଏମାନେ ଯାଇ ପାଣିରେ ମୁଣ୍ଡ ବୁଡାଇ ପାଣି ପିଇ ପରମ ତୃପ୍ତି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଏହା ଦେଖିବାକୁ ବେଶ୍ ମଜା ଲାଗେ । ସ୍ଥଳ ଭାଗରେ ବାସ କରୁଥିବା ଅଣ୍ଡିରା କଇଁଛ ଓ ମାଇ କଇଁଛର ଗଠନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି । ଅଣ୍ଡିରା କଇଁଛର ଏକ ଲମ୍ବା ଲାଞ୍ଜ ଓ ତଳପଟ ଖାଲୁଆ ଥିବାସ୍ଥଳେ ମାଇ କଇଁଛର ଖୁବ୍ ଛୋଟ ଲାଞ୍ଜ ଏବଂ ତଳପଟ ସମତଳ ଅଟେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ କାଳରେ ଏଜାତିର କଇଁଛମାନେ ବାହାରେ ବୁଲିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଶୀତ ଦିନମାନଙ୍କରେ ଏହା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଶୋଇ ରହେ । ମାଇ କଇଁଛ ଠିକ୍ ପାରା ଅଣ୍ଡା ପରି ଏକକାଳୀନ ୧୨ଟି ଅଣ୍ଡା ଦିଏ ସତ କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ଡା ଉଷୁମାଏ ନାହିଁ । ଅଣ୍ଡା

ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ମାଟିକୁ ଖୋଳି ପକାଏ ଓ ତାପରେ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ । ଅଣ୍ଡା ଦେବା ପରେ ସେ ଅଣ୍ଡାତକ ପୁଣି ମାଟିରେ ପୋତି ପକାଯାଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣରୁ ଅଣ୍ଡାଗୁଡିକ ଆପେ ଆପେ ଉଷୁମ ହୁଏ ଓ କଇଁଛ ଛୁଆ କିଛି ଦିନ ପରେ ଅଣ୍ଡାରୁ ବାହାରି ପଡନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟେନରେ ଅନେକ ଗୁଡିଏ କଇଁଛକୁ ଏକାଠି କରି ରଖାଯାଇଛି । ସେଠାରେ ଅଣ୍ଡାଗୁଡିକ ବାଲିରେ ପୋତି ଦିଆଯାଇ ଏକ ବାକ୍ସ ମଧ୍ୟରେ ରଖାଯାଏ । ଯାହାର ତାପମାତ୍ରା ୨୫ ଡିଗ୍ରୀ ସେଣ୍ଟିଗ୍ରେଡ ଥାଏ ଓ ୭୦ ଦିନ ପରେ କଇଁଛ ଛୁଆଅଣ୍ଡାରୁ ବାହାରନ୍ତି ।

ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରରେ ଥିବା ଗଲପାଗୋସ୍ ଦ୍ୱୀପରେ ଅନେକ ସ୍ଥଳଚର କଇଁଚ ଅଛନ୍ତି । ସ୍ପେନ୍ ଭାଷାରେ 'ଗଲପାଗୋ' ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କଇଁଛ । ଷୋଡଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ଯେତେବେଳେ ଏହି ଦ୍ୱୀପ ଆବିଷ୍କାର ହେଲା ସେତେବେଳେ ଏହି ଦ୍ୱୀପରେ ବଡ ବଡ କଇଁଛ ବୁଲୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଏହି ଦ୍ୱୀପର ନାମ ଦିଆଗଲା 'କଇଁଛ ଦ୍ୱୀପ' । ଏହି ଦ୍ୱୀପଟି ଆବିଷ୍କାର ହେବା ପରେ ପରେ ମଣିଷ ଏହି ନିରୀହ କଇଁଛମାନଙ୍କୁ ଧରି ଖାଇଲା ଓ ଜଳଯାତ୍ରା ସମୟରେ ଯେଉଁ ଜାହାଜରେ ରେଫ୍ରିଜରେଟର୍ ନ ଥିଲା ସେ ସବୁଥିରେ କଇଁଛ ନିଆ ଯାଉଥିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରି ଖାଉଥିଲା । କାରଣ କଇଁଛ ଅନେକ ଦିନ ନଖାଇ ନ ପିଇ ବଞ୍ଚିପାରେ । ସେଠାରେ କଇଁଛମାନଙ୍କ ବଂଶ ଲୋପ ପାଇବାରୁ ନିୟମ ବଳରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରିବା ନିଷିଦ୍ଧ କରି ଦିଆଗଲା ।

ମଧୁର ଜଳ ଯଥା- ନଇ ଓ ପୋଖରୀରେ ଯେଉଁ କଇଁଛ ବାସ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ମଧୁର ଜଳ କଇଁଛ ଓ ଇଂରାଜୀରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଟେରାପିନ୍ କୁହାଯାଏ । ଏ ଜାତିର କଇଁଛ ମାଛ ଓ ଛୋଟ ଜଳଜୀବମାନଙ୍କୁ ଖାଇ ବଞ୍ଚନ୍ତି ଓ ଖୁବ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପ୍ରିୟ । ଖରା ପାଇଁ ସେମାନେ ପାଣି ଉପରେ ଭାସନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ବିପଦ ପାଇଲେ ଟୁବ୍ କିନା ପାଣିରେ ବୁଡି ଯାଆନ୍ତି । ଅଣ୍ଡା ଦେବା ପାଇଁ ଏ ପ୍ରକାରର କଇଁଛ ନଇ ପଠା କିମ୍ବା ପୋଖରୀ ଉପରକୁ ଆସି ମାଟି ଖୋଳି ଅଣ୍ଡା ଦେଇ ପୁଣି ପାଣି ଭିତରକୁ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି । କିଛି ଦିନ ପରେ ଅଣ୍ଡା ଗୁଡିକ ଫୁଟି ଛୁଆ ବାହାରି ଛୁଆଗୁଡିକ ପୁଣି ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।

ସମୁଦ୍ର ଜଳରେ ବାସ କରୁଥିବା କଇଁଛ ବା ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛକୁ ଇଂରାଜୀରେ ଟର୍ଟଲ୍ କୁହାଯାଏ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର କଇଁଛମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଏହା ଅଧିକ ଚଉଡା ଓ ଓଜନିଆ । ଏହାର ଗୋଡ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଚଉଡା ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଅନାୟସରେ ପହଁରିପାରନ୍ତି । ରାତିରେ ମାଇ-ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ଉଷୁବାଲିଆ ସ୍ଥଳଭାଗକୁ ଆସିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ଓ ବାଲି ଖୋଳି ଏକ କାଳୀନ ୧୫୦ ଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି ଓ ଅଣ୍ଡା ଦେଇସାରିବା ପରେ ସେ ଅଣ୍ଡାଗୁଡିକୁ ବାଲି ଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛାଦିତ କରି ସମୁଦ୍ର ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ଅଣ୍ଡା ସୌର ରଶ୍ମିରେ ଉଷୁମ ହୁଏ ଓ ସେଥିରୁ ଛୁଆ ବାହାରି ସମୁଦ୍ରକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ସ୍ଥଳ ଭାଗରୁ ସମୁଦ୍ରକୁ ଯିବା ବାଟରେ ଅନେକ କଇଁଛଛୁଆ କୁକୁର , ବିଲୁଆ, କଙ୍କଡା ପରି ନାନା ପ୍ରକାର ଜନ୍ତୁମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶିକାର ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଆମ ଓଡିଶାର ବଙ୍ଗୋପସାଗର କୂଳରେ ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଆମ ଓଡିଶାର 'ଗହିରମଥା' ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ପାଇଁ ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । କେନ୍ଦ୍ରାପଡା ଜିଲ୍ଲାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭିତରକନିକା ଜଙ୍ଗଲ ସମୁଦ୍ର ତଟରେ ଗହିରମଥା ଅବସ୍ଥିତ । ଏଠାକୁ 'ଓଲିଭ୍‌ରିଡଲେ' ଜାତିର କଇଁଛ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ହଜାର ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସିଥାଆନ୍ତି ।

ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରକାଶ ଯେ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୭୪ପୃଷ୍ଠାରେ

ଚାଷ ଜମିରେ ଖୋଳାଯାଉଥିବା ପୋଖରୀଗୁଡିକର ସ୍ଥିତି ଓ ଜଳସେଚନର ସୁଯୋଗ

• *ଡକ୍ଟର ଆଶିଷ କୁମାର ଦାଶ, ଡକ୍ଟର ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ମିଶ୍ର*

ମୁଖ୍ୟତଃ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଥିବା ଜଟିଳ ନୀତି ନିୟମ, ଚାଷୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଚେତନତାର ଅଭାବ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ଦୂରେଇଯିବାର ମାନସିକତା ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ । ଏହି ଯୋଜନା ଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଉଥିବା ନୀତି ନିୟମକୁ ସରଳ ତଥା କୋହଳ କରାଗଲେ ଏହି ଯୋଜନାରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚାଷୀ ଲାଭ ପାଇପାରିବେ ।

ବିଗତ ଦଶନ୍ଧିରେ କୃଷି ପ୍ରଧାନ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ୭୫ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ କୃଷି ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଏବଂ ପରୋକ୍ଷଭାବରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିଲାବେଳେ ବ□ମାନ ସେହି ପରିମାଣ ହ୍ରାସ ପାଇ ୬୩ ପ୍ରତିଶତରେ ପହ□ଗଲାଣି । ସେହିପରି ଘରୋଇ ଉତ୍ପାଦନକୁ କୃଷିର ଅବଦାନ ପରିମାଣ ୨୫ ଶତାଂଶରୁ କମି କମି ୧୮ ଶତାଂଶରେ ପହ□ଗଲାଣି, ଯାହାକି ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ । କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିରହୁଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଅନିଶ୍ଚିତତା, ପାଣିପାଗର ଅନିୟମିତତା, ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ବଜାର ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଆବଶ୍ୟକ ସମୟରେ କୃଷିଋଣର ତଥା ଭି□ଭୂମିର ଅଭାବ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କୃଷି ପ୍ରତି ବିମୁଖ କରାଇଦେଉଛି । ଫଳସ୍ୱରୂପ, ଲୋକମାନେ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ବୀତସ୍ପୃହ ହୋଇ ଅନ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୋନିବେଶ କରି ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରୁଛନ୍ତି । ପରିସ୍ଥିତି ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ଏଥିରେ ସମସ୍ତେ ଏକମତ ହେବେ ଯେ ଚାଷୀର ଆୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟରେ ନିୟୋଜିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଆୟ ମଧ୍ୟରେ ତାରତମ୍ୟ ବଢିବଢି ଯାଉଛି ଅର୍ଥାତ୍ ଚାଷୀମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଯେତେସବୁ ସରକାରୀ ଯୋଜନା କରାଯାଉଛି ସେଗୁଡିକ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ବିନିଯୋଗ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ଯାହାଦ୍ୱାରା ସେ ସବୁର ସୁଫଳ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହ□ପାରୁନାହିଁ । ଚାଷୀମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କେଉଁ ସବୁ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ସେ ସବୁ ବିଷୟ ଏଠାରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ଲେଖକଦ୍ୱୟଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ଚାଷଜମିରେ କିପରି ସହଜରେ ଓ ସୁବିଧାରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ସେଥିରୁ ମିଳୁଥିବା ପାଣି କିପରି ଫସଲ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ସେ ବିଷୟରେ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସମ୍ୟକ ଧାରଣା ଦେବା ପାଇଁ ଲେଖକଦ୍ୱୟ ଚେଷ୍ଟିତ ।

ପୂର୍ବକାଳରେ ଲୋକମାନେ ଯେଉଁ ସବୁ ଗ୍ରାମରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ ସେହି

ଗ୍ରାମର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ସୁବିଧା ମୁତାବକ ପୋଖରୀ ଖୋଳି ସେଥିରେ ବର୍ଷାଜଳକୁ ସଂରକ୍ଷଣ କରି ସେହି ଜଳକୁ ନିଜର ନିତ୍ୟ କର୍ମ ତଥା ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଯେହେତୁ ଆମର ରାଜ୍ୟରେ ବାର୍ଷିକ ବୃଷ୍ଟିପାତ ଅଧିକ ତେଣୁ ବର୍ଷା ପାଣିକୁ ପୋଖରୀରେ ସଂରକ୍ଷିତ କରି ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବା ସହଜ ତଥା ସୁବିଧାଜନକ । କାଳକ୍ରମେ ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ବିଭିନ୍ନ ଜାଗାରେ ପୋଖରୀଗୁଡିକ ପୋତି ଦିଆଯାଉଛି । ଫଳରେ ବର୍ଷାଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ କଷ୍ଟ ସାଧ୍ୟ ହୋଇଯାଉଛି । ବ□ମାନ ସେହି ସବୁ ବିଷୟକୁ ଧ୍ୟାନଦେଇ ଚାଷ ଜମିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଉଛି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆମ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଚାଷୀ ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ଚାଷଜମିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା ପାଇଁ ରିହାତି ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି । ଚାଷ ଜମିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା ଦ୍ୱାରା କି ପ୍ରକାର ଲାଭ ମିଳିବ ସେ ବିଷୟରେ ନିମ୍ନରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା ।

କ) ବର୍ଷାଜଳ ସଂରକ୍ଷଣ :

ଚାଷ ଜମିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା ଦ୍ୱାରା ଗଡିଯାଉଥିବା ବର୍ଷା ଜଳକୁ ଅଟକାଇ ରଖି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ । ଛୋଟ ଛୋଟ ଜଳ ଅପସାରଣ ନାଳୀଦ୍ୱାରା ଜମିର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରୁ ଗଡି ଆସୁଥିବା ପାଣିକୁ ଏକତ୍ର କରି ଗୋଟିଏ ବଡ ଜଳ ଅପସାରଣ ନାଳୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ପୋଖରୀ ମଧକୁ ଛଡାଯିବା ଉଚିତ୍ । ପୋଖରୀର ଯେଉଁ ଦିଗରୁ ଜଳ ଅପସାରଣ ନାଳୀ ଦ୍ୱାରା ପାଣି ପୋଖରୀ ଭିତରକୁ ପଶୁଥାଏ ସେହି ରାସ୍ତାର ମଝିରେ ମଝିରେ ଅଗଭୀର ଗାତ ଖୋଳିଦେଲେ ତା ମଧଦେଇ ପାଣି ପୋଖରୀକୁ ପଶିବ । ଫଳରେ ପାଣି ସହିତ ଧୋଇ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ମାଟି ସେହି ଅଗଭୀର ଗାତରେ ରହିଯିବ ତେଣୁ ପୋଖରୀ ଭିତରକୁ ଯିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଧୋଇ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ମାଟି ଓ ପାଣି ପୋଖରୀ ଭିତରକୁ ପଶିଲେ ପୋଖରୀଟି ଶୀଘ୍ର ପୋତିହୋଇ ପଡିବ । ସେହିପରି ପୋଖରୀକୁ ପାଣି ପଶୁଥିବା ପଟର ବିପରୀତ ଦିଗରେ ଉଦବୃତ ଜଳକୁ ନିଷ୍କାସନ କରିବା ପାଇଁ ନାଳୀ ତିଆରି କରାଯିବା ଉଚିତ୍ । କାରଣ ଅତ୍ୟଧିକ ବର୍ଷା ସମୟରେ ପୋଖରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲେ ଉଦବୃ□ ଜଳ ନିଷ୍କାସିତ ନ ହୋଇ ପାରିଲେ ପୋଖରୀ ହୁଡାଭାଙ୍ଗି ଯିବ । ଏହି ସବୁ ବିଷୟ ପ୍ରତି ନଜର ଦେଲେ ସୁବିଧାରେ ପୋଖରୀ ଦ୍ୱାରା ବର୍ଷାଜଳକୁ ସଂରକ୍ଷିତ କରି ରଖାଯାଇ ପାରିବ ।

ଖ) ମୃ ିକା ସଂରକ୍ଷଣ :

ବର୍ଷାର ଅନିୟମିତତା ତଥା ତୀବ୍ରତା ଅଧିକ ହେତୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଚାଷ ଜମିରୁ ମାଟି ପାଣି ସହିତ ମିଶି ଧୋଇ ହୋଇଯାଏ । ଚାଷ ଜମିରେ ହଳ କରି ଫସଲ ଚାଷ କରାଯାଉଥିବାରୁ ମାଟି ଫସଫସିଆ ଥାଏ ଏବଂ ସହଜରେ କ୍ଷୟ ହୋଇଯାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଚାଷ ଜମିରେ ଗଡିଯାଉଥିବା ବର୍ଷା ପାଣିର ବେଗ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ଥାଏ ଏବଂ ତା ସହିତ ସେହି ଗୋଳିଆ ପାଣି ପୋଖରୀରେ ଭ□ିହେଲେ ପାଣିର ବେଗ ଆହୁରି କମିଯାଏ ଏବଂ ଅପସାରଣ ନାଳୀରେ ଖୋଳାଯାଇଥିବା ଅଗଭୀର ଗାତରେ କିମ୍ବା ପୋଖରୀ ମଧରେ ଧୋଇହୋଇ ଯାଉଥିବା ମାଟି ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇରହେ । ତେଣୁ ଚାଷ ଜମିରେ ଖୋଳାଯାଉଥିବା ପୋଖରୀ ଦ୍ୱାରା ବର୍ଷାଜଳ ସଂରକ୍ଷିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୃ□ିକା କ୍ଷୟକୁ ମଧ କିଛି ପରିମାଣରେ ରୋକାଯାଇପାରେ ।

ଗ) ଜଳସେଚନ :

ଚାଷଜମିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳିବାର ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ସେଥିରେ ସଂରକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହୁଥିବା ବର୍ଷା ପାଣିକୁ ଫସଲର ଆବଶ୍ୟକତା ସମୟରେ ଜଳସେଚନ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଏବଂ ଫସଲରୁ ଅଧିକ ଅମଳ ପାଇବା । ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଜଳସେଚିତ ଅ□ଳର ପରିମାଣ କମ୍ । ସେଥିପାଇଁ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଅନେକ ଫସଲ ବୃଷ୍ଟିପୁଷ୍ଟ ଅ□ଳରେ ଚାଷ କରାଯାଏ ।

ବୃଷ୍ଟିପୁଷ୍ଟ ଅ□ଳରେ ଚାଷଜମି ପୋଖରୀର ଆବଶ୍ୟକତା ବେଶି । ବୃଷ୍ଟିପୁଷ୍ଟ ଅ□ଳରେ ଚାଷ କରାଯାଉଥିବା ଫସଲ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ପାଣି ବିନା ମରୁଡିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ । ସେହି ମରୁଡିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ପୋଖରୀରେ ସଂରକ୍ଷିତ ଥିବା ବର୍ଷାଜଳକୁ ସହଜରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ । ସେହିପରି ଜଳସେଚିତ ଅ□ଳରେ ମଧ ଚାଷ ଜମିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳି ସେଥିରେ ପାଣିକୁ ସଂରକ୍ଷିତ କରି ରଖାଯାଇପାରିବ । କେନାଲ ବନ୍ଦ ଥିବା ସମୟରେ ଯେକୌଣସି ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେଲେ ସେଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପାଣି ଉକ୍ତ ପୋଖରୀରୁ ନେଇ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ । ଆଜିକାଲି ଜଳସେଚନର ବିଭିନ୍ନ ପଦ୍ଧତି ବାହାରିଲାଣି । ସେହି ପଦ୍ଧତି ଅନୁଯାୟୀ ପୋଖରୀ ପାଣିକୁ ପମ୍ପ ସାହାଯ୍ୟରେ ଉଠାଇ ବୁନ୍ଦା କିମ୍ବା ସି□ନ ଜଳସେଚନ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ଫସଲରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ । ଏହି ପଦ୍ଧତିରେ କମ୍ ଜଳ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଧିକ ଜମିରେ ସହଜରେ ଜଳସେଚନ କରାଯାଇପାରିବ ।

ଘ) ଭୂତଳ ଜଳର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି :

ଗଡିଯାଉଥିବା ପାଣିକୁ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଜମାକରି ରଖିବା ଦ୍ୱାରା ଏହା ଭେଦି ମାଟିର ତଳସ୍ତରକୁ ଯାଇ ଭୂତଳଜଳରେ ମିଶିଥାଏ । ଭୂତଳ ଜଳସ୍ତର ବଢିବା ଦ୍ୱାରା ଆଖପାଖ ଅ□ଳରେ ଜଳର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଏବଂ ସହଜରେ ଭୂତଳ ଜଳକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ । ପାହାଡିଆ ଅ□ଳରେ ଯେଉଁଠାରେ କୂଅ ଖୋଳିବା ଅସୁବିଧା ଏବଂ ପାଣି ବହୁତ ଜୋରରେ ନିମ୍ନଭାଗକୁ ଗଡିଯାଏ ସେହି ଅ□ଳ ଗୁଡିକରେ ଚାଷଜମି ପୋଖରୀର ଉପଯୋଗୀତା ଅଧିକ । ଯେଉଁ ସବୁ ଅ□ଳରେ ମାଟିର ଜଳ ଧାରଣ ଶକ୍ତି କମ୍ ଅର୍ଥାତ୍ ପାଣି ଶୀଘ୍ର ତଳକୁ ବୋହିଯାଏ ସେହି ଅ□ଳରେ ପୋଖରୀର ତଳଭାଗରେ ବେ□ୋନାଇଟ୍ କାଦୁଅର ଏକ ପ୍ରଲେପ ଦେଇ ଦେଲେ ମାଟି ଭିତରକୁ ଯାଉଥିବା ପାଣିର ପରିମାଣକୁ କମ୍ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଫଳରେ ସେହି ପୋଖରୀରେ ବେଶୀ ପରିମାଣରେ ପାଣି ବେଶିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିପାରିବ ଯାହାକୁ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଙ) ସମନ୍ୱିତ କୃଷି ପ୍ରଣାଳୀର ଉପଯୋଗୀତା :

ପୋଖରୀରେ ସଂରକ୍ଷିତ ପାଣିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇ ପାରିବ। ତା ସହିତ ପୋଖରୀ ହୁଡାରେ ବିଭିନ୍ନ ଫଳ ଓ ପନିପରିବା ଗଛ ଲଗାଯାଇ ପାରିବ । ପୋଖରୀରେ ରହୁଥିବା ପାଣିର ପରିମାଣକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ମାଛ ଚାଷ ମଧ କରାଯାଇପାରିବ । ସୁବିଧା ଅନୁସାରେ ପୋଖରୀ ନିକଟରେ ଘର କରି ସେଥିରେ ବତକ ପାଳନ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଚାଷ ତଥା ଆନୁସଂଗିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ପୋଖରୀରେ ଥିବା ପାଣିର ସଦୁପଯୋଗ କରାଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଷୀର ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି କରାଯାଇପାରିବ ।

ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଜଳସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଥା ଚିନ୍ତା କରିବା ସେତେବେଳେ ଆମେ ଦେଖିବା ଯେ ଓଡ଼ିଶାର ଉପକୂଳର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ୧୬୧୨ କି.ମି. । ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା ବଡ ବଡ ନଦୀମାନଙ୍କରେ ବନ୍ଧ ପକାଇ ଯେଉଁ ସବୁ ଜଳ ଭଣ୍ଡାର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି ସେଗୁଡିକର କ୍ଷେତ୍ରଫଳ ପ୍ରାୟ ୨୫୦୦ ବର୍ଗ କି.ମି. । ବିଭିନ୍ନ ପରିସଂଖ୍ୟାନରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଛୋଟ ବଡ ପ୍ରାୟ ୮୦,୦୦୦ ପୁଷ୍କରିଣୀ ଅଛି ଯାହାର ପାଣିକୁ ଲୋକମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଜାଗାରେ ନିତ୍ୟକର୍ମ ତଥା ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଆନ୍ତି । ଏସବୁ ସ□େ ଆମ ରାଜ୍ୟର ଜଳସେଚିତ ଅ□ଳ ୩୦ ଶତାଂଶ, ଅର୍ଥାତ୍ ଶତକଡା ୭୦ ଭାଗ ଜମି ବର୍ଷାଜଳ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ଚାଷର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କଲାବେଳେ ପ୍ରଥମେ ଦୃଷ୍ଟିପଡେ ଜଳସେଚନ ଉପରେ କାରଣ

ପାଣି ବିନା ଚାଷ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରାଯାଇପାରେନା । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଚାଷ ଜମିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ରିହାତି ଏକ ସମୟୋପଯୋଗୀ ତଥା ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ । ଚାଷ ଜମିରେ ଖୋଳାଯାଉଥିବା ପୋଖରୀରୁ ଲାଭ ପାଇବା ପାଇଁ ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା ସମୟରେ କେତେଗୁଡିଏ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେବାକୁ ପଡିଥାଏ । ଜମିର ଆୟତନ, ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ମିଳୁଥିବା ବର୍ଷା ପାଣିର ପରିମାଣ, ମାଟିର ଭୌତିକ ଗୁଣ ତଥା ଜମିର ଗଡାଣିର ଦିଗକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ପୋଖରୀର ଆୟତନ ବିଷୟ ସ୍ଥିର କରାଯାଏ । ମାଟିର ଭୌତିକ ଗୁଣ ଉପରେ ପୋଖରୀର ଗଭୀରତା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରେ । ବାଲିଆ ମାଟିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ପୋଖରୀକୁ ପାଣି ପଶିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରକାରର ନାଳୀ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ଏବଂ ତା ସହିତ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଜଳକୁ ଅପସାରଣ କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍କାସନ ନାଳୀ ରଖାଯିବା ଉଚିତ୍ । ପୋଖରୀ ସଂଲଗ୍ନ ଜମିରେ ବୁନ୍ଦା ଜଳସେଚନ କିମ୍ବା ସିଞ୍ଚନ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବା ଉଚିତ୍ । ଚାଷ ଜମିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳିବା ପାଇଁ କୃଷି ବିଭାଗ ତରଫରୁ ରିହାତି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲାବେଳେ ବୁନ୍ଦା କିମ୍ବା ସିଞ୍ଚନ ଜଳ ସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟାନ କୃଷି ବିଭାଗ ମଧ ରିହାତି ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି । ବୁନ୍ଦା ଜଳସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା କମ୍ ପାଣି ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯାଇ ବେଶି ଅଞ୍ଚଳର ଫସଲ ଚାଷ କରାଯାଇ ପାରିଲେ ପାଣି ମଡାଇବା ପାଇଁ ସୁବିଧାଜନକ ହୁଏ ଏବଂ ସେହି ପାଣି ସହିତ ଆବଶ୍ୟକ ପରିମାଣର ସାର ଗୋଳାଇ ଦ୍ରବଣ ତିଆରି କରାଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗଛ ମୂଳକୁ ବୁନ୍ଦା

ଜଳସେଚନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାଧମରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଆଯାଏ । ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ପାଣି ମଡାଇବା ଦ୍ୱାରା ପାଣିର ଉତ୍ପାଦକତା ବୃଦ୍ଧି ପାଏ । ସେହିପରି ଜମିରେ ଗଭୀର ନଳକୂପ ଖୋଳାଇ ଜଳ ସେଚନ କରିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଉଛି । ସେଥିପାଇଁ ସମୁଦାୟ ଖର୍ଚ୍ଚର ୮୦ ଭାଗ ରିହାତି ଆକାରରେ ମିଳିଥାଏ । ପାଖାପାଖି ୩ ଜଣ କିମ୍ବା ତାଠାରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଚାଷୀ ଏକାଠି ମିଶି ଗଭୀର ନଳକୂପ ଖନନ କରିବାକୁ ଯୋଜନା କରି ଓଡ଼ିଶା ଉଠା ଜଳସେଚନ ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କଲେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଫିସ୍ ଜମା କରି ଏହି ଯୋଜନାରେ ଥିବା ରିହାତିର ମଧ ସୁଯୋଗ ନେଇ ପାରିବେ । ଏହି ଯୋଜନାରେ ପାଖାପାଖି ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ଚାଷୀଙ୍କ ବିଲରେ ଖୋଳାହୋଇଥିବା ଗଭୀର ନଳକୂପ ପାଇଁ ବିଦ୍ୟୁତ ସଂଯୋଗ ଦିଆଯିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଯିବା ସହିତ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଚାଳିତ ପମ୍ପ ଯୋଗାଇଦିଆଯାଏ । ଏହି ଯୋଜନା ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହେଉଥିବା ଚାଷୀ ତଥା ନିକଟରେ ଥିବା ଅନ୍ୟ ଚାଷୀଭାଇମାନେ ମଧ ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ପାଣି ପାଇପାରିବେ ।

ଉପରଲିଖିତ ଆଲୋଚନାରୁ ଏହା ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଚାଷଜମିରେ ପୋଖରୀ ଖୋଳା ଯୋଜନା ହେଉ କିମ୍ବା ଗଭୀର ନଳକୂପ ଖନନ ଯୋଜନା ହେଉ ତା ଦ୍ୱାରା ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସବୁ ଯୋଜନାର ସୁଫଳ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରୁନାହିଁ । ମୁଖ୍ୟତଃ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଥିବା ଜଟିଳ ନୀତି ନିୟମ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ମଧରେ ସଚେତନତାର ଅଭାବ ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଚାଷ କାର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ଦୂରେଇଯିବାର ମାନସିକତା ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ । ଏହି ଯୋଜନା ଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପାଇଁ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଉଥିବା ନୀତି ନିୟମକୁ ସରଳ ତଥା କୋହଳ କରାଗଲେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚାଷୀ ଏହି ଯୋଜନାରୁ ଲାଭ ପାଇପାରିବେ । ସେହିପରି ସରକାରୀ, ବେସରକାରୀ ତଥା ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡିକର କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ମିଳିପାରିଲେ ଚାଷୀଭାଇ ଓ ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ମନରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇପାରିବ । ଏହି ଯୋଜନା ପାଇଁ ଚାଷୀମାନେ ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଚାଷଜମିରେ ଅଧିକ ପୋଖରୀ ଖୋଳାଯାଇ ବର୍ଷାଜଳକୁ ସଂରକ୍ଷିତ କରାଯାଇପାରିବ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଫସଲ ଅମଳ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ଉନ୍ନତି ହୋଇପାରିବ । ■■

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୭୯ପୃଷ୍ଠାରେ

ପ୍ରଥମେ ଥରକେ ପ୍ରାୟ ୧୦-୧୨ ଦିନ କାଳ ହଜାର ହଜାର କଇଁଛ ଏଠାରେ ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ୬ ଦିନ ପରେ କିଛି ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିଦିନ କଇଁଛମାନେ ମଧ୍ୟ ଆସି ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି । କଇଁଛମାନେ ସାଧାରଣତଃ ରାତିରେ ଆସି ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି । ମୋଟ ସାତ ପ୍ରକାର ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ମଧ୍ୟରୁ 'ଓଲିଭ୍‌ରିଡଲେ' ଜାତିର କଇଁଛଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କ୍ରମେ ହ୍ରାସ ପାଉଥିବାରୁ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରାଣୀବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ଗଭୀର ଉଦ୍‌ବେଗ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଏହି ରହସ୍ୟମୟ ସାମୁଦ୍ରିକ ଜୀବ ଅଣ୍ଡା ଦେବା ପରେ ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ କୁଆଡେ ଯାଆନ୍ତି ତାହା ସଠିକ୍ ଭାବରେ କେହି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି । ଗହୀରମଥାକୁ ଆସୁଥିବା ଓଲିଭ୍‌ରିଡଲେ ଅଣ୍ଡା ଦେବା ପରେ ସମୁଦ୍ରରେ ହଜାର ହଜାର ମାଇଲ ଯାଇ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଗର, ମହାସାଗରରେ ଗଭୀର ସମୁଦ୍ରରେ ରହନ୍ତି ବୋଲି ଯାହା ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଉଥିଲା , କେତେକ ବିଶେଷଜ୍ଞ ତାକୁ ନିକଟରେ ଖଣ୍ଡନ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଏହି କଇଁଛମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାସସ୍ଥାନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣା ନଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେମାନେ ବଙ୍ଗୋପସାଗରରେ ହିଁ ପ୍ରାୟ ରହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗତ ବର୍ଷ ଓଲିଭ୍‌ରିଡଲେ ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ନ ଆସିବା ଯୋଗୁଁ ଏହି ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ସାମୁଦ୍ରିକ ଜୀବ ଓଡିଶା ଉପକୂଳକୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଆସିବା ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଗତ ବର୍ଷ ଶହ ଶହ ସଂଖ୍ୟକ କଇଁଛର ମୃତ ଖୋଳପା ଗହୀରମଥା କୂଳରେ ଭାସି ଲାଗିଥିଲା । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଇଁଛର ଓଜନ ହାରାହାରି ୬୦ କିଲୋଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ତହିଁରୁ ଅଧିକ ଥିଲା । ଅଣ୍ଡା ଦେବା ପରେ ମା' କଇଁଛ ସମୁଦ୍ରକୁ ଚାଲିଯାଏ । ପ୍ରାୟ ୬୦ ଦିନ ପରେ ଅଣ୍ଡାରୁ ଛୁଆମାନେ ବାହାରି ସମୁଦ୍ରକୁ ଛାଏଁ ଗହୀରମଥାକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ଅନେକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀ କୁହନ୍ତି ଯେ, ଅସାଧୁ ମାଛ ଧରାଳୀ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ଏହି କଇଁଛମାନଙ୍କର ଅଣ୍ଡା ଓ କଇଁଛ ଶିକାର କରି କୋଲକାତା ତଥା ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନି କରୁଛନ୍ତି । ଏଣୁ ଏପରି ଅସାଧୁ କାରବାରକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଦୃଢ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇପାରିଲେ ଏମାନଙ୍କ ବଂଶ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିବ । ନଚେତ୍ ଡାଏନୋସର ଭଳି 'ଓଲିଭ୍‌ରିଡଲେ' ଜାତୀୟ କଇଁଛକୁ କେବଳ ଛବିରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା ।

'ଲେଦରବ୍ୟାକ୍' ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ବଡ ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ଏହାର ଲମ୍ବା ତିନିମିଟର ଓ ଓଜନ ୭୦୦ କିଲୋଗ୍ରାମ ଏହା ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ପହଁରିପାରେ । ଏ ପ୍ରକାରର କଇଁଛ ସାଧାରଣତଃ ଭୂମଧ୍ୟସାଗର ଓ ଆଟ୍‌ଲାଣ୍ଟିକ ମହାସାଗରରେ ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । 'ଗ୍ରୀନ୍ କଇଁଛ' ତରକାରୀ ପାଇଁ ପୃଥିବୀ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଲଣ୍ଡନରେ ଏହି 'ଗ୍ରୀନ୍ କଇଁଛ'କୁ ଧନୀ ଲୋକମାନେ ବେଶ୍ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ଏହାର ନାମ 'ଗ୍ରୀନ୍ କଇଁଛ' ହେବାର କାରଣ ଏହାର ଚର୍ବିର ରଙ୍ଗ ସବୁଜ ରଙ୍ଗ । ଗ୍ରୀନ୍ କଇଁଛର ଲମ୍ବା ୧ ମିଟର ଓ ଏହାର ଓଜନ ୧୮୦ କିଲୋଗ୍ରାମ । କିନ୍ତୁ ହକ୍ସବିଲ୍ ଜାତୀୟ କଇଁଛ ଅନ୍ୟ ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ତୁଳନାରେ ଛୋଟ । ଏହାର ଲମ୍ବା ୬୦ ସେ.ମି. । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆମ ବଙ୍ଗୋପସାଗର କୂଳରେ କଇଁଛମାନଙ୍କ ସଂରକ୍ଷଣ ପାଇଁ କଡା ନିରାପତ୍ତା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କଲେ କଇଁଛମାନଙ୍କର ବଂଶବୃଦ୍ଧି ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଓଡିଶା ତଥା ଭାରତ ବିଦେଶରେ ନିଶ୍ଚିତ ସାମୁଦ୍ରିକ କଇଁଛ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିବ । ଏଥିରେ ତିଳେ ମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ■■

* କ୍ୱାଂ.ନଂ-ବି/୧୧୩, ସେକ୍ଟର-୧, ନାଲକୋ ଟାଉନସିପ୍, ଦାମନଯୋଡି, କୋରାପୁଟ

ବିକଶିତ ଦେଶ ପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣ

ସୁଶାସନ ଦିବସ

ପୂର୍ବତନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଅଟଳ ବିହାରୀ ବାଜପେୟୀଙ୍କ ଜନ୍ମ ଦିବସ ଡିସେମ୍ବର ୨୫ ତାରିଖକୁ ଜାତୀୟ ସୁଶାସନ ଦିବସ ଭାବରେ ପାଳନ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଅବସରରେ ଶ୍ରୀ ବାଜପେୟୀଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷଣର କିଛି ଉଦ୍ଧୃତାଂଶ ନିମ୍ନରେ ଦିଆଯାଇଛି ।

ସୁଶାସନ : ପାରଦର୍ଶୀ, ଦାୟିତ୍ୱବାନ ଓ ବିଶ୍ୱସନୀୟ

ସୁଶାସନର ମୂଳଗୁଣ ଗୁଡିକ ହେଉଛି :

* ଏକ ବିସ୍ତୃତ ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହା ଏକ ନିରପେକ୍ଷ ଓ ସୁଦକ୍ଷ ନ୍ୟାୟପାଳିକା ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

* ଏକ ଦାୟିତ୍ୱବାନ, ମୁକ୍ତ ଓ ପାରଦର୍ଶୀ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହୀ, ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ ସହିତ ସୁଦକ୍ଷ, ସକ୍ଷମ ଓ ଜନାଭିମୁଖୀ ଅମଲାତନ୍ତ୍ର ।

* ଶେଷରେ ବଳିଷ୍ଠ ନାଗରିକ ସମାଜର ଅଂଶଗ୍ରହଣ ।

.... ପାରଦର୍ଶିତା ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପନ୍ନତା ହେଉଛି ସୁଶାସନର ଏକ ପରୀକ୍ଷଣ । ଏହା କେବଳ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ବୃଦ୍ଧି କରେ ତା ନୁହେଁ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଲୋକ ମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ବୃଦ୍ଧି କରିଥାଏ । ସରକାରଙ୍କ ନୈତିକ ବୈଧତା ପାଇଁ ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଣ ବହୁମତ ରାଜନୈତିକ ଆଧିପତ୍ୟ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ । ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପାରଦର୍ଶିତା ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ସଂପନ୍ନତା ପାଇଁ ବଳିଷ୍ଠ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥାପନ କରିଛି । ସରକାର କେଉଁଠାରେ ଏବଂ କିଭଳି ଭାବରେ ଟିକସ ଦାତାଙ୍କ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କରୁଛନ୍ତି ତାହା ଉପରେ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧି ମାନେ ନଜର ରଖୁଛନ୍ତି ।

ରାଷ୍ଟ୍ର ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ :ଦ୍ରୁତ ଓ ଉତ୍ତମ :

ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍ପାଦକତା ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେବାକୁ ହେବ । ପ୍ରତି ସଂଗଠନ ଓ ପ୍ରତି ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ମୁଁ ଏହି ନିବେଦନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ଯେ "ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ କାମ କର, ଉତ୍ତମ କାମ କର, ଦେଶ ପାଇଁ କାମ କର ।"

ସଚ୍ଚୋଟତା, ଇକ୍ୱିଟି ଓ ଧାରଣଶୀଳତା :

ପ୍ରଶାସନ ଓ ବ୍ୟବସାୟ ସମ୍ମୁଖରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ ଆହ୍ୱାନ ହେଉଛି ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ, ବ୍ୟବସାୟ ଓ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି ସଚ୍ଚୋଟତା, ଇକ୍ୱିଟି ଓ ଧାରଣଶୀଳତା । ଆମେ ଯଦି ବିଶ୍ୱ କରଣରୁ ଲାଭ ପାଇବାକୁ ଚାହିଁବା, ଆମର ଭାଷା ଏହା ହେବା ଉଚିତ :

* ସମସ୍ତଙ୍କ ହିତ ଏବଂ ମୁଷ୍ଟିମେୟଙ୍କ ଲୋଭ ନୁହେଁ

* ଦିର୍ଘମିଆଦୀ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଓ ସ୍ୱଳ୍ପ ମିଆଦୀ ଲାଭ ନୁହେଁ

* ସବଳତା ଓ ମୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଭିତ୍ତିକ ସହଯୋଗ

ଭାରତୀୟ ସୁଯୋଗର ସ୍ୱୀକୃତି

ଉଭୟ ବିକାଶଶୀଳ ଓ ବିକଶିତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଲୋକମାନେ ଉଦାରୀକରଣ ଓ ବିଶ୍ୱକରଣର ସମର୍ଥନ କରିବେ ଯଦି ସେମାନଙ୍କୁ ଏହା ନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବ ଯେ :

* ଏହି ସଂସ୍କାର ସମସ୍ତଙ୍କ ହିତ କରିବ ବିଶେଷ କରି ଗରିବ ଓ ଅତି ଅନଗ୍ରସର ଲୋକଙ୍କ ହିତ କରିବ

* ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷିତ ହେବ

* ଜାତୀୟ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଚୟର ସୁରକ୍ଷା ହେବ

ପ୍ରତ୍ୟକ ଭାରତୀୟ - ଭାରତରେ ରହୁନ୍ତି ବା ବିଦେଶରେ ସବୁବେଳେ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ଯେ ଭାରତ ହେଉଛି ଏକ ମହାନ ଦେଶ ଏବଂ ଏହା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଯେ ବିଶ୍ୱ ଏହି ସତ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରୁନାହିଁ । ଆମେ ଆମକୁ ନିଜର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଶକ୍ତି ଓ ଦକ୍ଷତା ନେଇ ବିଚାର କରୁଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟମାନେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନକୁ ଆଧାର କରି ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି । ତେବେ ଆମର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଶକ୍ତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତାରତମ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ କମ ହେଉଛି । ଭାରତରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି ଏବଂ ଏହା ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ହେଉଛି । ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦିନକୁ ଦିନ ଅଧିକ ସୁଦୃଢ ହେଉଛି ଏବଂ ତାହା ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଛି । ଦୁନିଆ ଆଇ.ଟି ଓ ଜ୍ଞାନ ଭିତ୍ତିକ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଭାରତର ଶକ୍ତିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି । ଆମର ଦ୍ରୁତ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବଜାର ଓ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱୀକୃତିକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଛି । ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସାୟିକ ସଂସ୍ଥାମାନେ ବିଶ୍ୱକରଣ ଓ ବୈଷୟିକ ବିପ୍ଳବରୁ କିଭଳି ବିଶ୍ୱ ସ୍ତରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ମୂଳକ ହେବାକୁ ହେବ ତାହା ଶିଖିଛନ୍ତି । 'ମେଡ୍ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' ବା 'ସୋର୍ସଡ ଫ୍ରମ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' ଆଜି ଭାରତୀୟ ଗୌରବର ପ୍ରତୀକ ହୋଇଛି ।

ଆମେ, କରି ପାରିବା, ଆମେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କରିବା :

...ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆର୍ଥିକ ସଂଗଠନ ଆଜି ଏକ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇଛି । ଏକ ଜାତୀୟ କର୍ମ ସଂସ୍କୃତି ସୃଷ୍ଟି ପାଇଁ ଆମର ଉଦ୍ୟମ ସେତେବେଳେ ସଫଳ ହେବ ଯଦି ଏହା ସେବା ମନୋବୃତ୍ତି ଆଧାରିତ ହେବ । କାର୍ଯ୍ୟ ଅଧିକ କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତି ଅଭିମୁଖୀ ହୋଇଛି । କର୍ମ ସେତେବେଳେ ପୂଜନୀୟ ହେବ ଯେତେବେଳେ ଏହା ସମାଜ ସେବା ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରସେବା ମନୋବୃତ୍ତି ଆଧାରିତ ହେବ ।

... ଆଜି ଭାରତ ସମ୍ମୁଖରେ ବଡ ଆହ୍ୱାନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଆମେ ସବୁବେଳେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ରହିଛୁ । ଏହା ଭାରତର ଗୌରବ ଓ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ସ । କିନ୍ତୁ ଆହ୍ୱାନ ହେଉଛି :

* ଆମର ଗଣତନ୍ତ୍ର କଣ ଏକ ସାଧାରଣ ଜାତୀୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ ଯାହା ବିକାଶ ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବ ଏବଂ ଆମେ କଣ ତାହା ହାସଲ କରିପାରିବା ?

* ଆମେ କଣ ଆଂଚଳିକ ଓ ସାମାଜିକ ବୈଷମ୍ୟ ଦୂର କରିପାରିବା ଏବଂ ସହରାଞ୍ଚଳ-ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ବିଭେଦ ଦୂର କରିପାରିବା ?

* ଦେଶର ବିଶାଳ ଯୁବ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ଆକାଂକ୍ଷା ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବା ?

* ଆମେ କଣ ୨୦୨୦ ସୁଦ୍ଧା ଦେଶକୁ ଏକ ବିକଶିତ ଦେଶରେ ପରିଣତ କରିପାରିବା ?

* ଗୋଟିଏ ପିଢି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ? ହଁ ଆମେ କରିପାରିବା ଏବଂ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ କରିବା ।

(ଉତ୍ସ: ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଅଟଳ ବିହାରୀ ବାଜପେୟୀଙ୍କ ଭାଷଣ; ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗ, ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ)

YOJANA (Odia) : Monthly January 2015 RNI No. 57203/93
ISSN 0971-8346 Total Number of Pages (76) ₹ 20.00 Annual Subscription : Rupees One Hundred Only

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ତଥା ରାଜ୍ୟ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ ଆଶାୟୀ ପ୍ରତିଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ

ସମ୍ମାନଜନକ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ନିଜ ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ରୂପେ ଗଢିତୋଳନ୍ତୁ ।

ଯୋଜନା ପଢନ୍ତୁ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ପରିସର ପରିବ୍ୟାପ୍ତ କରନ୍ତୁ ।

ଯୋଜନା, ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ସମର୍ପିତ, ଜାତୀୟ ତଥା ସାଂପ୍ରତିକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ସମସ୍ୟାବଳୀ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶ, କୃଷି, ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ, ପରିବହନ, ଯୋଗାଯୋଗ, ଖାଉଟୀସୁରକ୍ଷା, ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ବିଷୟ ସାଙ୍ଗକୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ମହିଳା, ଯୁବ ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗବେଷକ ତଥା ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ବିଶ୍ଲେଷଣାତ୍ମକ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଯୋଜନା ନିୟମିତ ପଠନ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ତଥା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟାପକ, ଗବେଷକ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ତଥା ଜ୍ଞାନପିପାସୁ ସାଧାରଣ ପାଠକ ପାଠିକା ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଆପଣ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ଉପକୃତ ହେବେ ନାହିଁ ?

ଯୋଜନାର ଗ୍ରାହକ ହୁଅନ୍ତୁ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ର ଲାଗି ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ରୂପେ ଗଢି ତୋଳନ୍ତୁ ।

ଓଡିଶାରେ ଯୋଜନା ପତ୍ରିକାର ମୁଖ୍ୟ ଏଜେଣ୍ଟ

* ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ନାୟକ, ବସଷ୍ଟାଣ୍ଡ ବୁକ୍ ଷ୍ଟଲ, ଭୁବନେଶ୍ୱର -୯ * ମାଧବ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ବାଦାମବାଡି, କଟକ -୯ * ମୂର୍ତ୍ତି ନ୍ୟୁଜ୍ ଏଜେନସୀ, ଓଲ୍ଡ ବସ୍ ଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ * ଶିବ ଶକ୍ତି, ପୁସ୍ତକାଳୟ ସେକ୍ଟର-୨, ବସ୍ଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ରାଉରକେଲା । * ଗାୟତ୍ରୀ ଭଣ୍ଡାର, ବସନ୍ତ ବିହାର, ଯୁବଲୀଟାଉନ, ଭାପୁର-ଶଙ୍କରପୁର ରୋଡ, ଢେଙ୍କାନାଳ ଏବଂ ସମସ୍ତ **Employment News** ବିକ୍ରେତା ।

"ଯୋଜନା"ର ଗ୍ରାହକ ଦେୟ

* ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ - ୧୦ ଟଙ୍କା, ବାର୍ଷିକ - ୧୦୦ ଟଙ୍କା, ଦ୍ୱିବାର୍ଷିକ - ୧୮୦ ଟଙ୍କା, ତ୍ରୈବାର୍ଷିକ - ୨୫୦ ଟଙ୍କା, ପଡୋଶୀ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ - ୫୩୦ ଟଙ୍କା, ଇଉରୋପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ - ୭୩୦ ଟଙ୍କା ।

ଗ୍ରାହକ ଦେୟ ପଠାଇବା ଠିକଣା :

Advertisement & Circulation Manager, YOJANA (ODIA)
Publications Division, Min. of I & B,
East Block-IV, Level-VII, R.K. Puram, New Delhi-110066, Tel : 26105590, 26100207
The subscription may be sent through IPO/MO or Bank Draft in favour of the
"Director, Publications Division, Ministry of Information & Broadcasting, New Delhi

Printed and Published by Dr. (Ms) Sadhana Rout, Additional Director General & Head on behalf of Publications Division, Ministry of I & B, Govt. of India, Published from Soochna Bhavan, CGO Complex, Lodhi Road, New Delhi-110003 and Printed at: J K Offset Printers (P) Ltd, B-278, Okhla Phase -I, New Delhi -110020
Editor : B. K. Majhi